

﴿أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّكَمِ﴾

د سوالونو او جوابونو په شکل کې

اسلامي عقیده

العَقِيدَةُ فِي صَفَاتِ

لِمَن أَرَادَ الْجَنَاتِ

السَّيِّغُ أَبُو يَزِيدَ عَبْدِ الْقَاذِرِ خُرَّاسَانِي حَفِظَهُ اللَّهُ

تأليف

د کتاب پیژندنه

د کتاب نوم: العقيدة في صفحات لمن أراد الجنات

د مؤلف نوم: فضيلة الشيخ أبو يزيد عبدالقاهر خراساني حفظه الله

د چاپ کڼه: لمړۍ کڼه

د چاپ تعداد: ۱۰۰۰ عدد

نشر کوونکې اداره: أبطال الاسلام

لاسته راوړلو ځای: <http://www.abtal.webs.com>

د چاپ حقوق ادارې سره محفوظ دي

العقيدة

في صفحات لمن اراد الجنات

تأليف

أبوزيد عبدالقاهر خراساني (حفظه الله)

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسوله المجاهد مع
المشركين وعلى آله وأصحابه الذين جاهدوا مع الطواغيت والمرتدين.
اما بعد!

د انسان دپاره اهم او بهتر د علومونه چې مسلم او مؤمن د هغې تعليم او
تعلم کوي هغه عقیده ده هغه اسلام چې بغیر د فهم د عقیدې نه وي لکه
جسد بلا روح دی. ځکه د مسلم او مؤمن ژوند چې پرې قائم دی هغه فهم د
عقیدې دی او هم ددې وجې نه الله تعالی انسان پیدا کړیدی. الله تعالی

فرمایي: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ ﴿٥٦﴾ الذاریات: ٥٦

یعنې ما جنات او انسانان نه دي پیدا کړي مگر د پاره ددې چې زما عبادت
وکړي (په یووالي او فهم د عقیدې سره).

همدا عقیده ده چې انسان د تیارو د شرک او کفر نه توحید ته راوړي او
نېغه لار ورته ښایي او په همدې عقیدې سره انسان خپل رب پېژني. د لا اله
إلا الله معنی او شروط و پېژني، د دې کلمې فضیلت و پېژني د کومې د
وجې نه چې سماوي کتابونه الله راېږلي دي په رسولانو باندې او په همدې
عقیده باندې مسلم د شرک نه بچ کیدای شي. په همدې عقیدې سره مسلم د
اسلام ستنې او ارکان پېژني، د الله تعالی صفات، د هغه تقدس او لویي او
کبریا د عقیدې په فهم پورې تعلق لري. ددې وجې نه چې کله مسلم خپله
عقیده د قرآن او سنت نه یاده کړي د ایمان خوند او خوږوالی به وڅکي. د
هغه زیادت، شعبي او نواقض به هم و پېژني. دا چې عقیده د ټولو عباداتو
بنیاد دی جندب رضي الله عنه فرمایي: مونږ د رسول الله صلی الله علیه
وسلم سره وو او مونږ ځوانان وو فتعلمنا الايمان قبل القرآن ثم تعلمنا
القرآن فازدنا به إيماناً . (ابن ماجه ٢٢ و قال في الزوائد اسناد هذا

الحديث صحيح: رجاله ثقات). يعني مونږ ايمان د قرآن نه مخکې ياد کړو بيا مو قرآن زده کړو نو په هغې سره زمونږ ايمان نو رهم زيات شو. اما زمونږ په زمانه کې خلک د عقيدې نه خبر هم نه دي. عوام خو پرېږده چې ملايانو دوکه کړي پدې خبره چې چا لا اله الا الله وويله براه راست به جنت ته ځي او ملا صاحب به د عقيدې نه خبر نه وي ټول عمر به کنز، قدوري، هداية، منطق، او نور غير ضروري علومو کې تېروي حتی چې د شيخ الحديث نه تپوس د الله تعالى وکړې چې آين الله؟ هغه به درته وايي چې په لامکان کې دی. علماء زمونږ الله تعالى نه دی پېژندلی عوام به پرېږدو. د کلمې شروط او نواقض عالم ته نه ورځي عام خلک به څه ياد کړي؟

د دې وجې نه چې فهم د عقيدې په هر نر او نبځه مکلف باندې د هر عبادت نه مخکې فرض دی همدا وجه ده چې الله تعالى فرمايي: ﴿فَاعْلَمُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ محمد: ۱۹ يعني پوه شه پدې خبره چې حقدار د بنده ګۍ او الوهيت صرف يو الله تعالى دی.

آيت نه معلومه شوه چې صرف په لا اله الا الله باندې ژبه لکه د طوطي خوزول فائده نه ورکوي. بلکه په هغې علم ضرور او لازمي دی. رسول الله صلى الله عليه وسلم چې کله معاذ بن جبل رضي الله عنه يمن ته د دعوت دپاره لېږلو نو ورته يې ويل چې: فليکن اول ما تدعوهم إليه عبادة الله. وفيه: فإذا عرفوا الله. (الحديث).

حديث اورې دی خو خلاصه يې دا ده چې معاذ رضي الله عنه ته رسول الله صلى الله عليه وسلم وويل چې خلك دعوت كوي نو اول پرې الله تعالى و پېژنه نو چې كله يې الله تعالى و پېژندلو بيا نور عبادات ورته بښايه.

عجيبه خو داده چې أبو جهل او د مكې مشركين د لا اله الا الله په معنى پوه

و د دې وجې نه يې ويل: ﴿أَجْعَلِ لِلَّهِ إِلَهًا وَحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجَبٌ﴾ ص: ٥
لكن زمونږ د زمانې د دين ټپكداران كه هر تنظيم سره تعلق لري يو خو خبرې يې د خپل تنظيم علامه گرځولې وي او بس نور د اسلام نه خبر نه وي. همدا وجه ده چې الله تعالى نن په مسلمانانو ظالم او كافر حكمرانان او طواغيت مسلط كړي، مالونه يې ترې واخيستل كله د ټپكس په نوم كله د بل په نوم كله د څه او كله د څه په نوم. د يهودو او نصاراؤ غلامان پرې مسلط دي چې څوك يې خلاف كوي هغه ته دهشت گرد عسكريت پسند او اشرار وايي چې همدا طواغيت او مرتدين به په جهنم كې د مجاهدينو او مؤمنانو په هكله ووايي ان شاء الله چې ﴿مَا لَنَا لَا نَرَى رِجَالًا كُنَّا نَعُدُّهُمْ مِنَ الْأَشْرَارِ﴾

ص: ٦٢

ای مسلمانانو! ترهغې پورې مونږ د دې عذابونو څخه نه شو خلاصېدلی تر څو چې مونږ خپله عقیده نه وي ياده كړې.

زه خطبه نوره اورېدول نه غواړم ځكه اصل مقصد ته راځم چې د عقيدې په باره كې ډېر كتابونه په عربي، اردو وغيره ژبو كې ليكل شويدي لكن زمونږ پښتانه وروڼه د عقيدې نه خبر نه دي. ما دا وغوښتل چې يو كتاب د عقيدې په باره كې و ليكم بعون الله و توفيقه.

ياده دې وي چې مآخذ او طريقه د دې كتاب اكثر د شيخ حافظ بن احمد آل حكيمي المتوفي ١٣٧٧ هـ ق د كتاب في العقيدة نه دی.

نوبت: د كتاب نوم مې العقيدة في صفحات لمن اراد الجنات كېښود. چونكه دا عقیده په نړ او نسخه باندې لازم دی چې ياده يې كړي او د يادولو د پاره سوال او جواب سريع الفهم وي نو د كتاب ترتيب به د سوال او جواب په شكل كې وي. الله تعالى دې وكړي چې دا كتاب زمونږ د پاره سبب د نجات د جهنم نه وگرځوي او الله تعالى دې د ټولو مسلمانانو د پاره فائده مند او د پاره د نجات د دې موجوده مرتد طواغيتو هم وگرځوي. آمين يارب العالمين.

بسم الله الرحمن الرحيم

۱- سوال: د الله تعالى په بنده گانو اول څه شی واجب دی؟

جواب: اول چې په بنده گانو واجب دی هغه پیژندل او معرفت د عقیدې دی چې الله تعالى دوی د دې دپاره پیدا کړيدي او په همدې ترینه الله تعالى وعده اخیستې ده. ﴿الَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَىٰ﴾ الأعراف: ۱۷۲ او په همدې عقیدې الله تعالى رسولان دوی ته رالېږلي دي او د همدې دپاره یې ورته کتابونه رالېږلي دي او همدې دپاره الله تعالى دنیا او آخرت پیدا کړی. جنت، اور، قیامت، تله د میزان، د عملنامو ورکول دا ټول د عقیدې په بنیاد ولاړ دي. بد بختي او نېک بختي دا ټول د عقیدې په وجه دي.

۲- سوال: الله تعالى دا مخلوق د کوم کار دپاره پیدا کړیدی؟

جواب: الله تعالى فرمایي: ﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لِلْعَيْتِ﴾ (۳۸) ﴿مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ (۳۹) الدخان: ۳۸ - ۳۹

ترجمه: او نه دي پیدا کړي مونږ دا مگر د حق ښکاره کولو د پاره لکن ډېر د دوی نه نه پوهېږي. او نه دي پیدا کړي مونږ اسمانونه او ځمکې او هغه چې د دې په مینځ کې دي چې لوبې کونکي یو.

او بل ځای فرمایي: ﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَطْلًا ذَلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ (۳۷)

ص: ۲۷

ترجمه: او نه دی پیدا کړی مونږ اسمان او ځمکه او هغه چې د دې په مینځ کې دي بې فائدي دا ګمان دی د کافرانو. بل ځای فرمایي: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ ﴿٥٦﴾ الذاریات: ۵۶

ترجمه: او نه دي پیدا کړي ما پیریان او انسانان مګر دې دپاره چې زما بنده ګي وکړي.

فائده: مذکوره آیتونه په دې دلیل دی چې د مخلوق پیدائش بې فائدي نه دی که هغه هر څه وي او دارد دی په بعضې دهریانو باندې چې هغوی وایي فلانی شی ضرري دی دایې ولې پیدا کولو.

۲- دا آیتونه رد دی په هغه چا چې صرف خوراک ځکاګ کوي لکه د ځناورو نور الله تعالی نه پېژني لکه چې وایي: ﴿ذَٰلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ﴾ ﴿٢٧﴾ ص: ۲۷ او نه د عقیدې نه ځان خبروي بس یا کلون کما تاكل الانعام.

۳- سوال: د عبد معنی څه ده؟

جواب: که د عبد نه مراد تابعدار او مسخر واخیستل شي نو بیا په دې معنی سره شامل دی ټولو مخلوقاتو ته که هغه بره وي او که ښکته عاقل وي او که نه، وچ، لامده، متحرک او ولاړ، ظاهر او باطن، مؤمن او کافر، نیک او بد. ځکه دا ټول د الله تعالی مخلوق دی چې د هغه مسخر او تابعدار دی طوعاً یا کرها.

۲- او که مراد ترینه العابد المحب عاجز و اخیستل شي نو مراد به ترینه صرف مؤمنان چي د الله تعالی عزت مند بنده گان دي او د هغه دوستان چي نه به وي ویره پردوي او نه به غمجن وي.

۴- سوال: عبادت څه ته وايي؟

جواب: عبادت نوم دی د هر هغه جامع اقوالو او اعمالو ظاهرو او باطنه و چي الله تعالی ورسره مینه کوي او خوښوي او براءت د هغه قول او عمل نه چي د دې ضد دی.

۵- سوال: کله عمل عبادت گرځي؟

جواب: کله چي په یو عمل کې دوه شيان مکمل کړي شي هغه عبادت گرځي.

۱- کمال محبت. ۲- کمال عاجزي. دلیل یې دا دی چي الله تعالی فرمایي:

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ﴾ البقرة: ۱۶۵

ترجمه: او هغه کسان چي ایمان والا دي ښه کلک دي په مینه د الله تعالی کې.

۲- بل ځای فرمایي: ﴿إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ﴾ المؤمنون: ۵۷

ترجمه: یقینا هغه کسان چي دوی د ویرې د رب خپل نه مینه کونکي دي د هغه سره.

او همد ا دوه شرطونه الله تعالى په يو آيت کې جمع کړيدي. ﴿إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْكَرُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَكَ رَبًّا وَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خٰشِعِينَ﴾ (٩٠) الأنبياء: ٩٠

ترجمه: يقينا وو به دوی چې کوشش به یې کولو په ټولو نیکو کارونو کې او حاجتونه به یې غوښتل زما نه، مینه کوونکي او ویره کوونکي وو دوی مونږ ته عاجزي کوونکي.

٢- سوال: د رب سره د بنده د محبت علامه څه ده؟

جواب: د الله تعالى سره د بنده د محبت علامه دا ده چې بنده به د هغه شي سره مینه محبت کوي کوم سره چې الله تعالى محبت کوي. او هغه شی به بد گڼي او بغض به ورسره کوي کوم شی چې الله تعالى یې بد گڼي او بغض ورسره کوي. نو عمل به کوي د الله تعالى د اوامرو او ځان به ساتي د نواهيو (منع کارونو) نه. د الله تعالى د دوستانو سره به دوستي کوي. د الله تعالى د دښمنانو سره به دښمني کوي. د دې وجې نه حدیث کې راځي چې مضبوطه کړئ د ایمان محبت د الله تعالى د رضا د پاره او بغض د الله تعالى د رضا دپاره لکه چې په حدیث د براء بن عازب ؓ کې راځي (اخرجه ابن ابي شیبه في الايمان ١١٠ و في المصنف ج٧ ص٢٢٢ و الطيالسي في مسنده ٧٤٧ و احمد ج٤ ص ٢٨٢ و سنده ضعیف من اجل لیث بن ابي سلیم).

او حديث د ابن عباس کې هم راغلي دي (اخرجه البغوي في شرح السنة ٣٣٢٢ والطبراني في الكبير ج ١١ ص ١٧١). و اسناده ضغيف من اجل ابي علي الرحيبي المعروف بحنش).

او حديث د ابن مسعود رضي الله عنه کې هم ذکر دی (اخرجه الحاكم ج ٢ ص ٤٨٠ ابن ابي شيبة في المصنف ج ٧ ص ٢٢٩ و الطبراني في الكبير و بالجملة فالحديث حسن بهذه الشواهد و الله اعلم).

٧- سوال: د الله تعالى بنده ګان به الله تعالى ته خوښ او محبوب شی په څه پېژني؟

جواب: د الله تعالى بنده ګان د الله تعالى محبوب شيان پېژني په رالېږلو د الله تعالى رسولانو لره او په نازلولو د کتابونو کوم چې امر کوي په هغه څه چې الله تعالى يې خوښوي او هغه پرې راضي کېږي. منع کوي د هغه څه نه چې الله تعالى يې بد ګڼي او الله ترينه انکار کوي او په همدې (ارسال الرسل و انزال الكتب) سره په مخلوق د الله تعالى حجت قائم شوی دی. او د الله تعالى حکمت په کې ظاهر شوی دی.

١- دليل: الله تعالى فرمايي: ﴿رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى

اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ ۚ﴾ النساء: ١٢٥

ترجمه: لېږلي دي مونږ رسولان زېري ورکوونکي او وېره ورکوونکي دې لپاره چې پاتې نه شي خلکو ته هېڅ بهانه وروسته د لېږلو د رسولانو نه.

فائده: آيت دليل دی چې نن سبا د کوم نامنهاد مسلمان څخه مکفر قول يا عمل صادر شي نو هغه به کافر وي. جهل په عقیده کې عذر نه دی مګر

خلورو کسانو دپاره چې دا به راشي انشاء الله. لهذا قيام حجت په قرآن او رسولانو سره په هر چا شوی دی. دا عذر څوک نه شي کولای چې زه ناخبره یم جاهل یم ماته څه پته ده. بلکه تعلیم د عقیدې او ددې نواقض به لازماً یادوي. او عمل کې به یې راوولي.

۲- **دلیل:** الله تعالى فرمایي: ﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (آل عمران: ۳۱)

ترجمه: ورته ووايه ای رسول صلی الله علیه وسلم: که چیرته تاسو د الله تعالى سره مینه کوونکي یاست نو زما تابعداري وکړئ الله تعالى به تاسو سره مینه وکړي او گناهونه به تاسو ته معاف کړي او الله تعالى بخښنه کوونکی او مهربان دی.

فائده: آیت دلیل دی چې د الله تعالى محبت د رسول الله په تابعداري حاصلیږي. ۲- د رسول الله صلی الله علیه وسلم په تابعداري سره د الله تعالى محبت او مینه حاصلیږي.

۸- **سوال:** د عبادت شرطونه څو دي؟

جواب: د عبادت هغه شرطونه کومو سره چې عبادت قبلېږي ۳ درې دي.
۱- صدق العزيمة: یعنی د ارادې رشیتینوالی. او دا شرط دې په وجود د عبادت کې چې عبادت د دېنه بغیر نه شي راتللی.
۲- اخلاص النية: د نیت خالصوالی

۳- د شرع موافقت هغه چې الله تعالى پرې امر کړی وي چې هغه نه ثابتېږي مگر په هغې سره. روستني ۲ دوه شرطونه دي په قبول د عبادت کې او اول شرط نه بغیر عبادت موجود کېدلی نه شي.

۹- سوال: صدق العزيمة (رشتینوالی د ارادې) څه ته وايي؟

جواب: رشتینوالی د ارادې پرېښودل د سستی او ستومانیا دی او خرچ کول د خپل لکوشش دی په دې خبره کې چې قول د ده رشتیني شي فعل د ده سره. یعنې قول یې د فعل مخالف نه وي. الله تعالى فرمایي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ﴾ ۲ ﴿كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ﴾ ۳

الصف: ۲ - ۳

ترجمه: ای ایمان والاؤ ولې هغه وینا کوئ چې عمل پرې نه کوئ؟ غټه وجه د غصې ده په نزد د الله تعالى دا چې وايي په ژبه هغه چې عمل پرې نه کوي.

۱۰- سوال: اخلاص د نیت څه ته وايي؟

جواب: اخلاص د نیت دېته وايي چې په ټولو اقوالو او اعمالو ظاهره او باطنه وکې د بنده اراده لټول د الله تعالى د رضا وي.

۱- دليل: الله تعالى فرمایي: ﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ﴾

البينة: ۵

ترجمه: او نه دی حکم کړی شوی دوی ته مگر د پاره د دې چې بنده ګي دې کوي د الله تعالی خالص کوونکی هغه لره بنده ګي کلک په توحید باندې.

۲- **دلیل:** الله تعالی فرمایي: ﴿وَمَا لَاحِدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَىٰ ۖ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَىٰ﴾ (اللیل: ۱۹ - ۲۰)

ترجمه: او نشته هېچا لره د هغه سره څه احسان چې بدله یې ورکړي مګر ټول د مخ د رب خپل چې اوچت دی.

۳- **دلیل:** الله تعالی فرمایي: ﴿إِنَّمَا نَطْعُمُكُمْ لَوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا﴾ (الإنسان: ۹)

ترجمه: ویل یې یقینا مونږ خوراک درکوو تاسوته د الله تعالی په مخ نه غواړو ستاسو نه بدله او نه شکر کول. (او د همدې په مضمون د سورت شوری په ۲۰ آیت کې هم راغلي دي).

۱۱- **سوال:** هغه کوم شریعت دی چې الله تعالی پرې امر کړی دی چې د هغه تابعداري به کوئ او بس؟

جواب: هغه دین د ملت ابراهیمي دی چې هغه اسلام دی. الله تعالی

فرمایي: ﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ﴾ (آل عمران: ۱۹)

ترجمه: یقینا غوره دین په نزد د الله تعالی اسلام دی.

٢- **دليل:** ﴿ أَغْفِرَ دِينَ اللَّهِ يَبْغُوتَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا ﴾ آل عمران: ٨٣

ترجمه: آيا پس سوا د دين د الله تعالى نه دوی غواړي بل دين او خاص هغه ته غاړه ايځي ده هغه چا چې په اسمانونو کې دي او ځمکه کې دي په رضا سره او ناچارۍ سره.

٣- **دليل:** ﴿ وَمَنْ يَرْغَبْ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَن سَفِهَ نَفْسَهُ ﴾ البقرة: ١٣٠

ترجمه: او مخ نه اړوي د دين ابراهيم عليه السلام نه مگر هغه څوک چې بې وقوف کړي ځان خپل.

٤- **دليل:** ﴿ وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴾ آل عمران: ٨٥

ترجمه: او چا چې طلب کړو د اسلام نه بغير بل دين پس هيچرې به قبول نه کړي شي د هغه نه او دی به په اخرت کې د زیان والاؤ نه وي.

٥- **دليل:** الله تعالى فرمايي: ﴿ أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ ﴾ الشورى: ٢١

ترجمه: آيا شته دی د دوی شريکان د الله تعالى سره چې جوړ کړي يې وي دوی لره د دين نه هغه خبرې چې د هغې اجازت الله تعالى نه دی ورکړی.

فائده: مذکوره آيتونه د دې ښکاره ثبوت دی چې د اسلام د دين نه بغير چا کوم بل قانون ته غاړه کېښوده په هغې يې فيصله وکړه، هغې ته يې د عدل

او انصاف لقب ورکړ، يا يې د اسلام مقابل کې بل کوم تنظيم غوره کړو دی د دغه آيتونو په تقاضا کافر او د اسلام نه وتلی او واجب القتل دی. لکه چې حديث کې راځي: من بدل دينه فاقتلوه. (صحيح. اخرج البخاري و الاربعة و احمد عن ابن عباس ؓ، انظر صحيح الجامع ٢١٢٥). يعنې چا چې بل دين غوره کړو او بدل يې کړو او اسلام يې پرېښودلو نو دی قتل کړي. لهذا جمهوري هېر اگان يا نور هغه کسان چې د الله تعالى د قانون او اسلام مقابل کې د لارډميکالي او کفر قانون خونوي، هغې ته فيصلې وړي، د هغې د راوستلو د پاره د خلکو نه ووتونه غواړي يا په داسې حکومت کې د حکومت خیرخواه، د هغې د ډلې ډيروالی راولي داسې طاغوتي شخص واجب القتل او د اسلام نه وتلی دی لکه چې نن سبا د جمهوريت زامن دا نعرې وهي چې جمهوريت زنده باد. قاتلهم الله اني يؤفکون.

د مزید تفصیل د پاره زموږ کتاب: الکواشف الجلیة ته رجوع وکړئ.

١٢- سوال: د اسلام د دين څو مرتبې دي؟

جواب: د اسلام د دين ٣ درې مرتبې دي:

١- الاسلام ٢- الاحسان ٣- الايمان

او چې هر يو د دې ٣ درې واړو نه مطلق ذکر شي نو ټول دين به ترېنه مراد وي.

١٣- سوال: د اسلام معنی څه ده؟

جواب: د اسلام معنی خان تابع کول الله تعالی لره په توحید سره او عاجزي کول هغه لره په طاعت کې او خان خلاصول د شرک نه. دپته اسلام وایې.

۱- **دلیل:** الله تعالی فرمایې: ﴿ وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ ﴾ النساء: ۱۲۵

ترجمه: او څوک بنایسته دین والا دی د هغه چا نه چې تابع یې کړو مخ خپل خاص الله تعالی لره.

۲- **دلیل:** الله تعالی فرمایې: ﴿ وَمَنْ يُسَلِّمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ ﴾ لقمان: ۲۲

ترجمه: او چا چې تابع کړو مخ الله تعالی ته او دی وو اخلاص کوونکی نو یقینا کلکه و نیوله ده کړی مضبوطه.

۳- **دلیل:** ﴿ فَإِنَّهُمْ كَرِهُوا اللَّهَ وَحَدَّثَهُمْ أَسْلِمُوا وَبَشِّرِ الْمُخْبِتِينَ ﴾ الحج: ۳۴

ترجمه: پس حقدار د بنده گۍ ستاسو یو ذات دی پس خاص هغه ته اخلاص کوئ او زیری ورکړه خان کوز گڼونکو ته.

۱۴- **سوال:** څه دلیل دی چې کله اسلام او ایمان خان خان ته ذکر شي نو ټول دین ته شامل وي؟

جواب: ۱- **دلیل:** الله تعالی فرمایې: ﴿ إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ ﴾ آل عمران: ۱۹ مخکې ذکر شول.

۲- **دلیل:** رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمایي: بدا الاسلام غريبا و سيعود غريبا كما بدا. (مسلم ۱۴۵ کتاب الايمان)

ترجمه: اسلام (دين) شروع کي نا اشنا وو او زر دی چي آخر کي همداسي نا اشناسي لکه چي اول وو.

۳- **دلیل:** افضل الاسلام ايمان بالله. (احمد ج ۴ ص ۱۱۴ قال الهيثمي في المجمع ج ۲۴ رجاله ثقات)

ترجمه: بهترين اسلام په الله تعالى يقين کول دي. دلته ايمان ټول اسلام ته شامل دی. نور دلائل هم شته خو دا کافي دي.

۱۵- **سوال:** د اسلام د ۵ پنځه ارکانو د تعريف دلائل څه دي؟

جواب: د اسلام د پنځه بناگانو د تعريف او تفصيل ذکر د جبريل په حديث کي دی چي د رسول الله صلى الله عليه وسلم نه يي د دين تپوس کولو چي: ما الاسلام؟ و ما الايمان؟ و ما الاحسان؟ نو رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته جواب ورکړو چي:

الاسلام ان تشهد ان لا اله الا الله و ان محمدا رسول الله و تقيم الصلوة و تؤتي الزكاة و تصوم رمضان و تحج البيت ان استطعت اليه سبيلا. (صحيح البخاري رقم ۵۰-۴۷۷۷ و مسلم رقم ۹ واللفظ لمسلم من حديث ابن عمر رضي الله عنه) يعني اسلام منل د شهادتينو اقامت د مونځ ورکول د زکات چي (مالک د نصاب شي) د بيت الله حج کول که د لاري استطاعت ولري.

۲- بل ځای رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمایي: بني الاسلام على خمس (صحيح البخاري رقم ۸ و مسلم ۸) يعني د اسلام بنياد په پنځو ارکانو دی.

۱۶- سوال: شهادتین په دین کې کوم مقام لري؟

جواب: هېڅ یو بنده په اسلام کې نه شي داخلیدی مګر په منلو د شهادتینو.

۱- دلیل: الله تعالی فرمایي: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾
النور: ۲۲

ترجمه: یقیناً مؤمنان هغه کسان دي چې ایمان راوړي په الله او په رسول د هغه باندې.

۲- دلیل: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي: امرت ان اقاتل الناس حتى يشهدوا ان لا اله الا الله و ان محمدا عبده و رسوله. (صحيح البخاري ۲۵ و مسلم ۲۲ من حديث ابن عمر).

ترجمه: ماته امر کړی شويدي په دې خبره چې زه خلکو سره قتال وکړم تر دې چې دوی گواهي وکړي په دې چې نشته حقدار د بنده گۍ. سوا د یو الله تعالی نه او یقیناً محمد د الله بنده او رسول دی. نور هم ډیر دلائل شته چې دا کافي دي.

۱۷- سوال: د لا اله الا الله د شهادت دلیل څه دی؟

جواب: الله تعالی فرمایي: ﴿شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ

قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٨﴾ آل عمران: ۱۸

ترجمه: بیان کړی دی الله تعالى چې نشته حقدار د بنده گۍ. سوا د هغه نه او ملائکو او علم والا کلک دي په انصاف نشته حاجت پوره کوونکی سوا د الله تعالى نه زورور دی حکمتونو والا دی.

۲- **دلیل:** بل خای کې الله تعالى فرمایي: ﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ محمد: ۱۹

ترجمه: پس پوه شه چې یقینا نشته حقدار د بنده گۍ. سوا د الله تعالى نه.

۳- **دلیل:** الله تعالى فرمایي: و ما من اله الا الله (ص ۹۵).

ترجمه: او نشته هېڅ حقدار د بنده گۍ. سوا د الله تعالى نه. نور آیتونه لکه د سورة المؤمنون ۹۲ او سورة الاسراء ۴۲ کې هم دا مضمون موجود دی.

۱۸- **سوال:** د لا اله الا الله معنی څه ده؟

جواب: د لا اله الا الله معنی: نفي کول د هر قسم عبادت. دارنگه نفي د استحقاق د هر قسم عبادت ماسوا د الله نه او اثبات د عبادت خاص الله تعالى لره یواځې چې هېڅ شریک نشته هغه لره په عبادت کې لکه چې شریک نشته هغه لره په بادشاهی کې.

۱- **دلیل:** ﴿ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنْتَ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ﴾ الحج: ۲۲

ترجمه: دا مدد په دې وجه دی چې یقینا الله تعالی لره حقه ده بنده ګي کول د هغه او یقینا بنده ګي کول د هغه چا چې دوی ورته رامدد شه وایې سوا د الله تعالی نه دا باطل ده او یقینا الله تعالی اوچت دی لوی ذات والا دی.

۱۹- سوال: هغه کوم شرطونه دي د کلمې طیبې چې بغیر د هغې نه کلمه طيبة فائده نه ورکوي ترڅو چې ټول پکې جمع نه وي؟

جواب: د کلمې قبلېدلو شرطونه ۸ اته دي چې بغیر د دې نه کلمه ویل چاته فائده نه ورکوي.

- ۱- د کلمې په معنی باندې علم په اعتبار د نفي او اثبات سره.
- ۲- په هغې باندې د زړه نه یقین کول.
- ۳- هغې ته غاړه ایښودل ظاهرا او باطنا.
- ۴- د کلمې طیبې قبول چې هېڅ شی به د هغې د لوازماتو او مقتضیاتو نه نه رد کوي.

- ۵- اخلاص. یعنې دغه کلمه به په اخلاص سره وي.
- ۶- صدق: یعنې کلمه به یې په رشتیا سره ویلي وي د زړه د ارادې سره نه دا چې صرف په ژبه یې ویلي وي.
- ۷- د کلمې طیبې سره محبت، د کلمې والا سره محبت. دوستي او دشمني د دې کلمې د وجې نه.
- ۸- کفر کول په طاغوت چې د کلمې د ویلو سره به ویونکی د طاغوت کفر کوي ورنه کلمه طيبة صحیح او قبوله نه ده.

۲۰- **سوال:** په کلمه کې د علم (معنی) دلیل په اعتبار د نفي او اثبات څه دی؟

جواب: الله تعالى فرمايې: ﴿إِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾ (۸۶) الزخرف: ۸۶

ترجمه: مگر هغه څوک چې اقرار يې کړی وي د حق (لا اله الا الله) او هغوی علم لري (معنی يې ياده وي کوم چې د دې کلمې اقرار کوي).

۲- **دلیل:** رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايې: من مات و هو يعلم انه لا اله الا الله دخل الجنة. (مسلم ۲۸).

ترجمه: څوک چې مړ شو او حال دا چې دی پوه و چې نشته حقدار د بنده گۍ سوا د الله تعالى نه نو جنت ته به داخل شي.

تعليق: مذکوره آيت او حديث دليل دی چې څوک د کلمې طبيې په معنی پوه نه وي نو دا کلمه فائده نه ورکوي بلکه هسې لکه د طوطي به چيغېږي.

۲۱- **سوال:** د کلمې طبيې د دويم شرط چې يقين دی دليل يې څه دی؟

جواب: ۱- **دلیل:** د الله تعالى قول دی: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ﴾ (الحجرات: ۱۵)

ترجمه: يقينا مؤمنان هغه کسان دي چې ايمان يې راوړېدی په الله تعالى باندې او رسول د هغه باندې بيا يې هېڅ شک نه دی کړی او جهاد يې کړی

په مالونو او نفسونو خپلو سره په لاره د الله تعالى کې دغه کسان دوی رشتیني دي.

۲- **دلیل:** ابو هريرة رضي الله عنه وايي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: اشهد ان لا اله الا الله واني رسول الله لا يلقي الله بهما عبد غير شاك فيهما الا دخل الجنة. (صحيح مسلم ۲۷ كتاب الايمان).

ترجمه: گواهي ورکوم په دې چې نشته حقدار د بنده گي. سوا د الله تعالى نه او زه رسول د الله تعالى یم. ملاقات نه کوي یو بنده د الله تعالى سره په دې دواړو شهادتینو باندې او شک کوونکی نه وي مگر جنت ته به داخل شي. او بل روایت کې مستیقنا بها قلبه فبشره بالجنة (مسلم ۳۱) یعنی چا چې گواهي د زړه په یقین سره ورکړه نو هغه ته زیری په جنت ورکړه.

فائده: دا دلائل د دې ښکاره ثبوت دی چې د کلمې تش په خوله ویلو باندې کار نه کېږي بلکه د زړه یقین به ورسره ضرور وي. ددی وجې نه امام قرطبي د صحيح مسلم شارح دې حدیث ته باب لبولی دی وایي: باب لا يكفي مجرد التلفظ بالشهادتين بل لا بد من استيقان القلب. (فتح المجید ص ۳۶).

یعنې دا باب دی په باره د دې چې بنده د پاره صرف الفاظ د لا اله الا الله ویلو سره کافي نه دی بلکه د زړه یقین به ضرور وي. او دا دلیل دی چې د ملایانو خبره غلطه ده چې صرف لا اله الا الله ویلو سره بغیر د شرطونو به سړی جنت ته ځي.

۲۲- سوال: کلمې طبيې ته د غاړه اېښودلو دليل د کتاب او سنت نه څه دی؟

جواب: ۱- دليل: الله تعالى فرمايې: ﴿وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلُمُوا لِلَّهِ﴾ الزمر: ۵۴

ترجمه: رب خپل ته وگرځئ (په توبه کولو سره) او تابع شئ د حکمونو د هغه.

۲- دليل: ﴿وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ﴾ النساء: ۱۲۵.

ترجمه: او څوک ښايسته دين والا دی د هغه چا نه چې تابع يې کړو مخ خاص الله تعالى لره او دی و ښايسته عمل والا (متبع السنة او پوخ موحد و).

۳- دليل: ﴿وَمَنْ يُسَلِّمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ﴾ لقمان: ۲۲

ترجمه: او چا چې تابع کړو مخ خپل الله تعالى لره او دی و متبع السنة او موحد نو يقينا کلکه و نيوله ده کړئ مضبوطه. آيت کې العروة الوثقى نه مراد لا اله الا الله ده.

۴- دليل: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايې: لا يؤمن احدكم حتى يكون هواه تبعا لما جئت به. (اخرجه ابن ابي عاصم في السنة ۱۵ والبغوي في شرح السنة ۱۰۴ والخطيب في التاريخ ج ۴ ص ۳۲۹ وابن بطة في

الابانة ٢٧٩، و مدار اسناده على نعيم بن حماد و هو ضعيف كما ان في الراوي عن ابن عمرو جهالة والحديث صححه النووي في الاربعين و نازعه ابن رجب رحمه الله و قال ان تصحيحه بعيد لا نفراد نعيم به. والله اعلم

ترجمه: ايمان والا نه شي كيدى يو په تاسو كې تر هغې چې تابع شي خواهش ده زما د راوړي دين. د رسول الله صلى الله عليه وسلم دين ته غاړه ايښودل دا د كلمې مقصد او غايه ده.

فائدة: زمونږ د زمانې بعضې داعيان خلکو ته د كلمې مقصد او دعوت زده کوي چې ټول د ځان نه لږيا دي. کلمه وايي د كلمې مقصد دادى کله وايي کلمه کې څو فرض دي لکن دا داعيان لا تر اوسه د دې کلمې د يو شرط نه هم خبر نه دي بلکه لوى لوى ملايان يې هم پدې گډو وډو سردي. و الى الله المشتكى.

٢٣- سوال: د کلمې طبيې د څلورم شرط (چې قبول دي د دې کلمې د ټولو احکامو لره په زړه او ژبې سره) دليل څه دى؟

جواب: الله تعالى فرمايې: ﴿وَكَذَلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَرِهِمْ مُّقْتَدُونَ﴾ الزخرف: ٢٣

ترجمه: دغه شان نه دى ليرلى مونږ ستا نه مخکې وېره ورکوونکى مگر ويل به بې حده مالدارو د هغې يقينا موندلي دي مونږ مشران خپل په يوه طريقه باندې او يقينا مونږ په قدمونو د هغوى باندې اقتداء کوونکي يو.

تعلیق: ایت دلیل دی چې چاته د قرآن او سنت نه په وړه یا غټه مسئله کې دلیل پېش شي او بیا دی وایې چې نه دا مذهب زما نه دی یا زمونږ مشران څه نه پوهېدل یا دا زمونږ تنظیم هدایت والا نه دی؟ داسې خلک د دې آیت په تقاضا کافران او د اسلام نه وتلي دي.

۲- **دلیل:** الله تعالی فرمایې: ﴿إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ﴾ (۳۵) وَيَقُولُونَ إِنَّا لَا تَارِكُونَ آلِهَةً شَاءَ مَجْثُونٍ ﴿۳۶﴾ الصافات: ۳۵ - ۳۶

ترجمه: یقیناً دوی وو چې کله به وویل شو دوی ته چې نشته حقدار د بنده گۍ سوا د الله تعالی نه نو دوی به لویې کوله او دوی به ویل چې آیا مونږ پرېږدو معبودان خپل د وجې د یو شاعر او لېوني نه؟

تعلیق: آیت دلیل دی چې د قرآن او سنت مقابل کې خپل مذهب، تنظیم، رواج، رسم، خواش، پښتو او غیرت پېش کول دا کفر دی.

۳- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایې: مثال د هغه دین چې الله تعالی زه په هغې رالېږلی یم د هدایت او علم نه په شان د ډېر باران دی چې ورېږي یو قسم ځمکې ته چې هغه ځمکه پاکه وي صفا وي راکاږي او به نو راشنه کړي دغه ځمکه وابنه او گیاگانې ډیرې او بل قسم ځمکه وي چې هغه شاړه وي خو دغه اوبه ټینګوي نو الله تعالی خلکو ته فائده ورکړي د دغه اوبو نه نو هغوی خپله هم ترېنه اوبه و څکوي او خړوب شي او فصل هم ترېنه خړوب کوي. او بل قسم د هغې ځمکې نه خالي صفا میدان هموار دی چې نه خو اوبه ټینګوي او نه گیاگانې زرغونوي پس دا مثال دی د هغه چا چې پوهه حاصله کړي په دین د الله تعالی کې او خپله ترېنه هم فائده واخلې په هغه

دين چې الله تعالى زه په هغې سره رالېږلی يم خپله هم علم زده کړي او بل ته يې هم زده کړي او مثال دی د هغه چا چې د دين د زده کړې پسې خو سر هم نه اوچتوي او نه د الله تعالى هدايت او دين قبلوي کوم چې زه پرې رالېږلی شوی يم. (صحيح البخاري ۷۹ و مسلم ۲۲۸۲).

فائده: دا حديث دليل دی چې يا خو به خپله دين او عقیده يادوی او په هغې به عمل کوي او بل ته به يې هم ښايې چې دا د اولې ځمکې مثال دی. دويم دا چې يا خو به يې يادوی که عمل دې پرې و نه کړو نورو خلکو ته به فائده ورکوي خلک به عقيدې ته دعوت کوي اگر چې خپله پرې عامل نه وي دا د دويمې ځمکې مثال دی. د درېمې ځمکې مثال د داسې شخص دی چې قرآن او سنت شته، علماء د قرآن او سنت موجود دي او دی بالکل نه دين زده کوي نه عقیده يادوي بالکل ټول کارونه ملایانو ته حواله کوي چې ملا پوه شه او کار يې پوه شه مونږ عوام جاهلان خلک يو ناخبره يو سهار څو او ماښام راځو د دين سره يې بالکل کار نه وي بس د مور او نيا نه يې مونځ ياد کړی وي د کلمې شرائط خو د سره پېژني نه نو دا سړی معرض کافر دی بلکه د عقيدې يادول پرې لازم دي د هر عبادت نه مخکې. د دې تفصيل به ان شاء الله مخکې راشي.

۲۴- سوال: په کلمه طيبه کې د پنځم شرط چې اخلاص دی دليل پرې د قرآن او سنت نه څه دی؟

جواب: اخلاص: صفاوالی د عمل په صالح نيت سره د ټولو شېهو د شرک نه. (معارج القبول ج ۱ ص ۳۸۲).

۱- **دلیل:** الله تعالى فرمایي: ﴿أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ﴾ الزمر: ۳

ترجمہ: خبر شی خاص الله لره دين (بنده گي) خالص دی.

۲- **دلیل:** بل حای کي فرمایي: ﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ﴾
البينة: ۵

ترجمہ: او نه دی حکم کری شوی دوی ته مگر د پاره د دې چې بنده گي
دې کوي د الله تعالى، خالص کوونکی هغه لره بنده گي کلک په توحید
باندې.

۳- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایي: اسعد الناس بشفاعتي من قال لا اله الا
الله خالصا من قلبه. (صحيح البخاري ۹۹ من حديث ابي هريرة).

ترجمہ: زیات نیکبخته زما په شفاعت سره هغه څوک دی چې لا اله الا الله
یې د زړه د اخلاص نه ویلي وي.

۴- **دلیل:** حدیث د عتبان بن مالک رضي الله عنه کي راځي رسول الله ﷺ
فرمایي: ان الله حرم على النار من قال لا اله الا الله يبتغي بذلك وجه الله
عز وجل. (مسلم ۲۳).

ترجمہ: یقینا الله تعالى په اور باندې هغه څوک حرام کړی دی چې لا اله
الا الله یې ویلي وي او په دې سره د الله تعالى د مخ طلب کوونکی وي.

فائده: د پورتنی دلائلو نه معلومه شوه چې اخلاص په هر عمل کي معتبر
دی د دی وجې نه فضیل بن عیاض وایي: که عمل خالص وي خو چې د
سنت طریقې مطابق نه وي هغه عمل بیا هم قبول نه دی. او خالص دا دی چې

د الله تعالى د رضا دپاره وي او په طريقې د رسول الله وي. (اقتضاء الصراط المستقيم ص ۴۵).

۲۵- سوال: په کلمه طيبه کې د شپږم شرط چې صدق دی دليل د قرآن او سنت نه څه دی؟

جواب: کلمه طيبه په رشتينې سره ويل چې دغه تصديق يې د ژبې سره برابر وي.

۱- دليل: الله تعالى فرمايې: ﴿وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَذِبِينَ﴾ (العنکبوت: ۳)

ترجمه: او يقينا از مېښت کړيدی مونږ په هغه کسانو چې د دوی نه مخکې و پس خامخا ښکاره کوي به الله تعالى هغه کسانو لره چې رشتيا وايې او خامخا ښکاره کوي به دروغو ولاؤ لره.

۲- دليل: منافقانو دا کلمه ويلې وه خو صدق پکې نه و نو الله تعالى وويل چې: و ما هم بمؤمنين. يعنې دوی ايمان والا نه دي.

۳- دليل: معاذ بن جبل رضي الله عنه د رسول الله ﷺ نه روايت کوي رسول الله ﷺ فرمايې: ما من احد يشهد ان لا اله الا الله وان محمدا عبده ورسوله صدقا من قلبه الا حرمه الله على النار. (صحيح البخاري ۱۲۸ و مسلم ۳۲).

ترجمه: نه دی هيڅ يو کس چې گواهي ورکړي د دې چې نشته حقدار د بنده گۍ. سوا د الله تعالى نه او يقينا محمد ﷺ د هغه بنده او رسول دی، د زړه د تصديق نه دا خبره وکړي مگر الله تعالى به پرې اور حرام کړي.

۴- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایي: شفاعتي لمن يشهد ان لا اله الا الله مخلصا يصدق قلبه لسانه و لسانه قلبه. (الحاكم في المستدرک ج ۱ ص ۷۰). و صححه و وافقه الذهبي.

ترجمه: یعنی زما شفاعت د هغه چا دپاره دی چې گواهي کوي د دې چې نشته حقدار د بنده گۍ مگر يو الله تعالى خالص د زړه نه چې زړه يې تصديق د ژبې او ژبه يې تصديق د زړه کوي.

امام ابن رجب رحمه الله فرمایي: هغه څوک چې لا اله الا الله په ژبه وايي بيا د شيطان اطاعت کوي او د شيطان د خواهش پسې ځي د الله تعالى په نافرمانۍ او مخالفت کې نو د ده فعل د ده قول دروغجن و مگر څولو او د ده توحيد د الله تعالى د نافرمانۍ په وجه کم شو چې د شيطان او خواهش تابعداري يې وکړه. (کلمة الاخلاص ص ۲۲).

۲۲- **سوال:** په کلمه طيبه کې اووم شرط چې محبت د کلمې او کلمې والاؤ سره دی دليل د قرآن او سنت نه څه دی؟

جواب: الله تعالى فرمایي: ﴿يَتَّخِذُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِمْ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقُوَّةٍ مِنْهُمْ وَيُجِبُونَهُ﴾ المائدة: ۵۴

ترجمه: ای ایمان والاؤ! څوک چې مرتد شو ستاسو نه د دين خپل نه په دوستانه د کافرانو سره، پس زر دی رابه ولي الله تعالى داسې قوم چې مينه به کوي الله تعالى د هغوی سره او دوی به مينه کوي د الله سره.

٢- **دليل:** حديث کي راخي رسول الله ﷺ فرمايې: ثلاث من كن فيه وجد بهن حلاوة الايمان:

- ١- ان يكون الله ورسوله احب اليه مما سواهما.
 - ٢- وان يحب المرء لا يحبه الا لله.
 - ٣- وان يكره ان يعود في الكفر بعد ان انقذه الله منه كما يكره ان يقذف في النار. (صحيح البخاري رقم ١٦-٢٩٤١ و مسلم ٤٣ عن انس رضي الله عنه).
- درې خصلتونه داسې دي چې چا کي وي نو د ايمان خوږوالی به وڅکي:
- ١- يو دا چې الله تعالی او د هغه رسول ده ته د ټول مخلوق نه ډير غوره وي.
 - ٢- دويم دا چې د يو سړي سره محبت او مينه صرف د الله تعالی دپاره کوي.
 - ٣- درېم دا چې کفر کي واپس کېدل داسې بد گڼي روسته د دېنه چې الله تعالی دی بچ کړيدی د دې کفر نه لکه چې بد گڼي دا چې په اور کي دي وغورځول شي.

٢٧- **سوال:** په کلمه طيبه کي ٨ شرط چې کفر بالطاغوت دی دليل يې څه دی؟

جواب: الله تعالی فرمايې: ﴿فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمَرْ بِاللَّهِ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا﴾ البقرة: ٢٥٦

ترجمه: چا چې انکار وکړو د بنده گي د طاغوت نه او ايمان (يقين) يې کوو په الله تعالی باندې پس يقينا راتينگه کړه ده کړی مضبوطه، نشته شوکېدل د هغې.

تعليق: آيت دليل دى چې تر هغې ايمان د يو بنده صحيح نه دى چې تر څو په طاغوت كفر و نه کړي. معلومه شوه چې لا اله الا الله صرف په خوله ويل او بيا د موجوده طاغوتي حکومتونو سره دوستي، په هغې کې نوکري کول، هغې ته فيصلې وړل دا سړى په اسلام کې نه داخلي بلکې دا کافر او واجب القتل دى.

۲- حديث کې هم راځي: من قال لا اله الا الله و كفر بما يعبد من دون الله فقد حرم ماله و دمه و حسابه على الله (مسلم ۲۳ عن ابي مالک عن ابيه ﷺ).

ترجمه: چا چې لا اله الا الله وويله خو سره د ويلو يې د طاغوت او ټول مايعبد من دون الله باندې كفر وکړو نو د دې سړي مال او وينه حرامه کړي شوه او نور حساب يې په الله تعالى دى. مفهوم مخالف د دې حديث دا دى چې لا اله الا الله خو يې وويله لکن كفر په طاغوت يې و نه کړو نو د ده مال او وينه حلاله ده.

۲۸- **سوال:** طاغوت چا ته وايي؟

جواب: د طاغوت اقسام خو ډير دي. شيطان ته هم طاغوت وايي. ۲- هغه حاکم چې په غير د قرآن او سنت نه فيصلې کوي او په خلکو کې د هغې تنفيذ په زور کوي.

۳- د علم غيب دعوه چې کوي که هغه هر څوک وي سوا د الله تعالى نه.

۴- هغه شخص چې خلک يې عبادت کوي او دى پرې راضي وي.

امام ابن القيم رحمه الله د طاغوت معنى داسې کوي:

الطاغوت: کل ما تجاوز به العبد حده من معبود او متبوع او مطاع فطاغوت کل قوم من يتحاكمون اليه غير الله ورسوله او يعبدون من دون الله او يتبعونه على غير بصيرة. (اعلام الموقعين ج ١ ص ٥٠).

ترجمه: طاغوت هر هغه څه ته وايي چې بنده د خپل معبود او يا متبوع يا اطاعت والا نه د خپل حق نه تجاوز وکړي. پس طاغوت د هر قوم هغه څه دی چې دوی ورته فيصلې وړي سوا د الله تعالی او د رسول نه او يا يې عبادت او تابعداري کوي بغير د دليل نه.

٢٩- سوال: د طاغوت اقسام څو دي؟

جواب: د قرآن او سنت نصوصو او د سلفو عباراتو ته چې وکتل شي نو طاغوت دوه قسمه دی نور اقسام پکې داخل دي:

١- طاغوت العبادة. ٢- طاغوت الحكم.

١- طاغوت العبادة: دا په قرآن کې ډیر کثرت ذکر دی: ﴿وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ

أَنْ يَعْبُدُوهَا﴾ الزمر: ١٧

ترجمه: هغه کسان چې ځان ساتي د طاغوت نه چې بنده ګي وکړي د هغه. او دې طاغوت کې هر قسم طاغوت داخل دی چې شیطان، انسان، ژوندی، مړی، حیوان، جماد، کانی، بوټی او ستوری چې د هغې عبادت کیدی شي. نو د طاغوت معنی دا چې (کل ما عبد من دون الله) شي لکن قید ورسره د وهو راض بذلک لازم دی ځکه هغه معبودان چې مشرکینو ورته معبودان ویل لکه عیسی علیه السلام یا نور انبیاء علیهم السلام، ملائک وغیره

حکه د ددې عبادت خو شويدي لکن هغوی پرې راضي نه و نو دا د دې تعريف نه ووتل.

۲- طاغوت: الحکم: دا هم په ډيرو آيتونو کې ذکر دی.

۱- ﴿يُرِيدُونَ أَن يُتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ﴾ النساء: ۶۰

ترجمه: دوی غواړي چې فيصلې طاغوت ته يوسي.

دلته طاغوت هر هغه شی دی چې هغه من دون الله وي. هر دستور، قانون وضعي، جمهوريت، د سپين ږيرو فيصلې په نرخ يا رواج فيصله کول. بغير د قران او سنت نه چې کومه فيصله کېږي دا به طاغوت وي.

لهذا مراد په دې آيت کې د طاغوت نه: کل ما عدل عن کتاب الله و سنة نبیه الى التحاکم اليه من نظم و قوانين و ضعية او تقاليد و عادات متوارثة او رؤساء قبائل ليفصل بينهم بذلک او بما يراه زعيم الجماعة او الكاهن و من ذلک يتبين ان النظم التي وضعت ليتحاكم اليها مضاهاة لتشريع الله داخله في معنى الطاغوت. (فتاوى اللجنة الدائمة ج ۱ ص ۵۴۲).

مراد په طاغوت سره پدې آيت کې هر هغه څوک چې د کتاب الله او سنت د رسول الله د فيصلې نه اوږي د وجې د يو نظم يا پخپله جوړ کړی شوي قانون نه (لکه د پاکستان آيين يا د افغانستان اساسي قانون) او يا د تقليد او عاداتو د وجې نه چې ورته د پلار نيکه پاتې دی يا د هغه د مشرانو د قبائلو د فيصلو د وجې نه چې دوی په هغې باندې فيصلې کوي يا فيصلې کوي په يو مشر د جماعت (تنظيم) او يا د يو کاهن د وجې نه چې دغه تنظيم دې دپاره وي چې فيصلې ورته وړل کیدی شي او د الله د شريعت مقابل وي. دا ټول په طاغوت کې شامل دي.

تعليق: د پورتنې عبارتو نه معلومه شوه چې ولسوالۍ ته فيصلې وړل، تانه، تحصیل، د سپین ږېرو فیصلې، یا د اصلاحي کمېټې فیصله کول یا د کفر په قانون لکه آیین یا اساسي قانون یا جمهوري قانون باندې فیصله کول کفر او ارتداد دی چې د دې آیت لاندې راځي چې ﴿وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾ المائدة: ۴۴. او هغه څوک چې دا قانون جوړوي، د هغې حفاظت کوي، هغې ته احترام کوي، هغې ته وزارت عدل و انصاف وایي یا ورته عدالت وایي یا دغه خلک مسلمانان گڼي پخپله کافر دی.

۳۰- سوال: الله تعالى چې حکم کړی چې تاسو کفر بالطاغوت وکړئ نو کفر بالطاغوت څنگه کېږي؟

جواب: د کفر بالطاغوت معنی شیخ الاسلام محمد بن عبد الوهاب رحمه الله داسې کړېده: و معنی الکفر بالطاغوت ان تبرأ من کل ما یعتقد فیہ غیر الله من جني او انسي او شجر او حجر او غیر ذلک و تشهد علیه بالکفر و الضلال و تبغضه و لو کان اباک و اخاک. (مجموعۃ الرسائل و المسائل النجدية ج ۴ ص ۳۳).

ترجمه: د کفر بالطاغوت معنی دا ده چې ته بېزاري اختیار کړې د هر هغه څه نه چې په هغې عقیده لرل د غیر الله نه (په حاکمیت او نفع او نقصان سره) که هغه جني وي که انسي، ونه وي که کانی یا نور څه وي او گواهي ورکړې ته په هغې د کفر او گمراهۍ او د هغې سره به بغض کوي اگر که ستا پلار یا ورور وي.

٢- بل حای وایې: فاما صفة الكفر بالطاغوت بان تعتقد بطلان عبادة غير الله و تتركها و تبغضها و تكفر اهلها و تعاديهم و تحب اهل الاخلاص و تواليهم و تبغض اهل الشرك و تعاديهم و هذه ملة ابراهيم التي سفه نفسه من رغب عنها و هذه هي الاسوة الحسنة التي اخبر الله بها في قوله: ﴿ قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءُؤُا مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحَدُّهُ ﴾ الممتحنة: ٤ (الدار السنية ج ١ ص ١٢١).

ترجمه: هر چې بيان د كفر بالطاغوت دی هغه دا چې ته عقیده و لرې د غیر الله د عبادت د بطلان او هغه پرېږدې د هغې سره بغض وکړې د هغې کولو والاؤ ته کافر ووايې، د هغې سره دښمني وکړې او کلمې والا سره مینه وکړې، د هغې سره دوستي وکړې، مشرکینو سره بغض وکړې د هغې سره دښمني وکړې او همدا ملت ابراهیمي دی هغه ملت چې چا د دې نه بل خوا رغبت وکړو هغه بې وقوف کړو ځان خپل او همدا اسوة حسنه ده کوم چې الله تعالی مونږ ته خبر راکړیدی په دې قول سره چې: یقینا شته دی تاسو لره د ژوند ښه نمونه د ابراهیم علیه السلام په طریقه کې او هغه کسان چې د هغه ملګري ؤ کله چې یې خپل قوم ته وویل: مونږ د تاسو نه براءت کوو او د هغه څه نه چې تاسو یې بنده ګي کوئ سواد الله تعالی نه، تاسو ته کافر وایو او ښکاره شویده زموږ او ستاسو په مینځ کې دښمني او کینه همېشه دپاره تر دې چې تاسو په یو الله تعالی ایمان راوړئ.

تعليق: د شيخ الاسلام محمد بن عبد الوهاب رحمه الله د قول نه معلومه شوه چې كفر بالطاغوت دا دی چې طاغوتیانو ته به کافران وایې، دا رنگه جمهوري هجراگانو سره به بغض کوې، د هغې نه به براءت او بې زاري کوې، هغه به پرېږدې، د هغې سره به دښمني کوې او که ته ورسره په انتخاباتو کې منډې وهې جلسو جلوسونو کې ورسره کېنې نو بیا ته په ملت د امریکا او یا بریطانیا او یا یهودو او نصاری یې چې اسلام کې بیا ستا هېڅ حصه نشته.

۲- بله ترېنه دا هم معلومه شوه چې دښمني به ورسره کوې او کافران به ورته ښکاره وایې په زړه کې کار نه کیږي ځکه الله تعالی (و بدا بیننا) ویلی دی.

۳- بله ترېنه دا هم معلومه شوه چې موجوده طاغوتي او جمهوري او ووټونو والا او نورو مشرکینو سره صرف بغض کول نه دي بلکه دښمني به هم ورسره کوې ځکه و بدا بیننا و بینکم العداوة و البغضاء یې ویلی دی.

نکته: عداوت یې آیت کې مخکې کړو او بغض یې وروسته کړو ځکه دلته په بغض کار نه کیږي که صرف بغض دې د دې طاغوتیانو سره پټ کولو بیا هم مسلمان نه یې بلکه اول به ورسره د آیت په تقاضا دښمني کوې او ورسره به وروسته بغض او عداوت د جوارحو ترڅو چې ښکاره دې ورسره عداوت نه وي کړی او په پټه ورسره بغض نه وي نو سړی په ملت د ابراهیم علیه السلام کې داخل نه دی.

شيخ سليمان بن سحمان بيا اجتناب په څلورو اجزاؤ کې منحصر ګڼي. دی وایې: والمراد من اجتنابه اي الطاغوت: هو بغضه و عداوته بالقلب و سبه و تقييحه باللسان و ازالته باليد عند القدرة و مفارقتة. فمن ادعى اجتناب

الطاغوت و لم يفعل ذلك فما صدق. اهـ الدرر السنية في الاجوبة النجدية ج ١٠ ص ٥٠٢.

ترجمه: مراد د اجتناب د طاغوت نه دا دی چې د طاغوتیانو سره په زړه کې بغض او دښمني وکړې، په ژبه هغه بد یاد کړې او په لاس یې ازاله وکړې که وس دې وشي او بیا تربنه جدا شي. پس هغه څوک چې د اجتناب د طاغوت دعوه کوي او دغه کارونه (خلور کوم چې ذکر شول) و نه کړي نو دی رشتیا نه وایي.

۳۱- سوال: که یو سړی یا ښځه دا ووايي چې زما د چا سره کار نشته خپله مسلمان یم څوک چې څه کوي هغه دې کوي آیا دا مسلمان دی؟

جواب: داسې شخص که هغه نر وي او که ښځه دا مسلمان نه شي کیدلی ځکه د کافر تکفیر کول، مشرک ته مشرک ویل، د هغې سره دښمني، د هغه نه براءت په ده لازم دی. نو چې څوک نن وخت کې موجوده بې دینه جمهوري خلکو ته کافران وایي هغه شخص په اسلام کې داخل نه دی.

۱- الله تعالى فرمایي: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾ النحل: ۳۶

ترجمه: او یقیناً لیرلی دی مونږ په هر امت کې رسول په دې خبره چې بنده گي خاص کړئ الله تعالی لره او ځان ساتئ د بنده گۍ د غیر الله نه. آیت کې امر په اجتناب د طاغوت شویدی او اجتناب د ابراهیم علیه السلام په قول کې چې هغوی ته کافران ویل: کفرنا بکم، د هغوی نه براءت کول چې: انا براء منکم، د هغوی سره دښمني چې و بدا بیننا و بنیکم

العداوة و البغضاء. دا ټول دليل دی چې سړی تر هغې مسلمان نه شي کیدی چې کافر ته کافر و نه وایې او دا خبره کوي چې هر سړی به خپل کار کوي زما د چا سره څه کار دی. بلکه د مسلمان به د کافر سره کار وي چې د هغه تکفیر کول، د هغې سره بغض کول، د هغه نه براءت کول دي.

۱- شیخ الاسلام محمد بن عبدالوهاب فرمایې: و ما نجا من شرک الا من عادى المشركين الى ان قال: يتبين لك ان الاسلام لا يستقيم الا بمعاداة اهل هذا الشرک فان لم يعادهم فهو منهم و ان لم يفعل. (عقيدة الموحدين ص ۲۲۷).

ترجمه: د شرک نه نجات نه شي کیدی مگر هغه څوک چې د مشرکینو سره دښمني وکړي. بیا وایې: تاته واضحه شوه چې د سړي اسلام نه سمېږي مگر په دښمنۍ د اهل الشرک. که دښمني ورسره و نه کړي نو بیا دی هم مشرک دی اگر که شرک یې نه وي کړی.

خلاصه: دا چې الله تعالى په مونږ د مشرکینو او کفارو دښمني، د هغوی تکفیر کول، د هغوی پرېښودل فرض کړيدي. الله تعالى فرمایې: ﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ المجادلة: ۲۲

ترجمه: ته به بیا نه مومي داسې قوم چې ایمان په الله او په ورځ د قیامت لري او بیا دوستي کوي د هغه چا سره چې د الله او رسول دښمنان وي.

۳۲- **سوال:** د الله تعالى دپاره دوستي او دښمني کولو دليل څه دی؟

جواب: الله تعالى فرمايې: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَرَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ﴾ الى قوله تعالى: ﴿إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا﴾ المائدة: ٥٥

ترجمه: ای ایمان والاؤ! مه نيسي يهود او نصاری دستان، بعضي د دوی دستان دي د بعضو او چاچي د دوی سره دوستانه وکړه ستاسو نه نو يقينا دوی هم د هغوی د ډلې څخه دي. بيا وايې: يقينا دوست ستاسو الله تعالى او د هغه رسول دی او مؤمنان دي.

٢- بل حای کې فرمايې: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا ءَابَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ﴾ التوبة: ٢٣

ترجمه: ای ایمان والاؤ! مه نيسي پلاران خپل او وروڼه خپل په دوستي که دوی غوره کړو کفر لره په ایمان باندې.

٣- بل حای کې فرمايې: ﴿لَا يَحْذَرُ قَوْمًا يُّؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ المجادلة: ٢٢

ترجمه: وبه مومي داسې قوم چې ایمان لري په الله او په ورځ وروستنی. چې دوستانه کوي د هغه چا سره چې خلاف يې کړیدی د حدودو د الله تعالى او د رسول د هغه نه.

٤- بل حای کې فرمايې: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِم بِالْمُودَّةِ﴾ الممتحنة: ١

ترجمه: ای ایمان والاؤ! مه نیسئ دبنمن زما او دبنمن ستاسو دوستان چي پېش کوی هغوی ته تاسو خبرې د دوستانې.

۳۳- سوال: موالات (دوستي کول) د کافرانو او طواغيتو سره څه قسم وي؟

جواب: د موالات (دوستي) اطلاق په شريعت کې کيږي په مدد کولو (مناصرت)، موافقت، متابعت، اطاعت، محبت کول او هر يو ددې کارونو نه چا کې د کافرانو او طواغيتو سره و موندل شول ديتته موالات وايي چې سپړي پرې د اسلام نه وځي. په مؤمن مسلم لازم دي چې دغه کارونه د الله او رسول او مؤمنانو د پاره وي. او موالات محرمه دېته وايي چې مذکوره کارونه د کافرو او طواغيتو دپاره صرف کړي شي. مخکې آيتونو کې د هغې دلائل ذکر شول.

۳۴- سوال: د موالات او مدارات او مدهنت فرق څه دی؟

جواب: د موالات معنی مخکې ذکر شوه چې د کافرو مدد کول، د هغوی موافقت، متابعت او اطاعت او د هغوی سره محبت کول دي.

مدارات: هر چې مدارات دي نو دا نرمې خبرې کول، پرېښودل د سختو خبرو په دنيا کې د پاره د پيدا کولو د الفت او محبت چې کافر دين ته راشي او مدارات د اخلاقو د مؤمنانوڅخه دی، په دې شرط چې خپل دين ته به پکې نقصان نه وي. (فتح الباري ج ۱۰ ص ۴۵۴).

مداھنت: ترک الدين لصالح الدنيا. يعني پريښودل د دين دي د اصلاح د دنيا دپاره. او دا په شريعت کې ناجائز دی. او د مداھنت مثال په نن سبا وخت کې درباري طاغوتي کافر ملايان دي چې خپله دنيا او مال او دولت باندې يې خپل دين د طاغوت نه قربان کړو. قاتلهم الله.

۳۵- سوال: د کافرانو، يهودو او نصاراؤ سره يا د موجوده بې دينه مرتد جمهوري حکمرانانو سره يا جمهوريت والاؤ سره دوستانه کول يا دوی ته ښه ويل څه حکم لري؟

جواب: مخکې آيتونو کې ذکر شول چې: ﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ المجادلة: ۲۲ يعني ته به بيا نه مومي
ايمان والا چې دوی دوستانه کوي د الله د دښمنانو سره. او بل آيت ﴿وَمَنْ
يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ﴾ قرطبي رحمه الله وايي: ان حکمه کحکمهم و هو يمنع
اثبات الميراث للمسلم من المرتد. يعني د داسې شخص حکم چې د کافرو
او طواغيتو دوستان دي لکه د کافرو په شان کافر دی او مرتد دی چې د
مسلم نه به ميراث نه شي ورلی. بل ځای وايي: ﴿وَلَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا
فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ﴾ هود: ۱۱۳ يعني تاسو کافرو او مشرکينو ته ميلان قدرې
هم مه کوئ نو تاسو به اور مسه کړئ.

النار کې الف و لام عهدي دی چې خاص اور کوم چې د کافرانو د پاره تيار
شویدی. هر چې د مؤمنانو گنهگارو دپاره دی هغه په سورت تحریم کې

لکه: ﴿قُواْ أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا﴾ التحريم: ۶ چې دا اور بيا لږ د هغې نه په حرارت کې سپک دی.

اخیرا: موجوده زمانه کې چې کوم شخص د دې حکومتونو والاؤ سره یا د جمهوریت والاؤ سره یا د هر قسم طاغوت سره دوستانه وکړه دی کافر، مرتد او واجب القتل دی بلکه د ده ایمان صحیح نه دی اگر که مونځونه کوي، شیخ صاحب حجونه کوي، عمرې کوي، ځانته د قرآن او سنت داعیان او صحیح عقیدې والا وایي.

دلیل یې دادی چې الله تعالی فرمایي: ﴿وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالنَّبِيِّ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مَا اتَّخَذُوهُمْ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ فَسِقُونَ﴾ (۸۱) المائدة: ۸۱ یعنې که دې مصلحت پرستو، پستو پستو شیخانو، علماؤ او داعیانو ایمان په الله او نبی او هغه څه چې ده ته نازل شويدي راوړي وای نو دا جمهوري هیجراگان او د امریکې غلامان او د طاغوت نوکران به یې په دوستۍ نه نیولای. لکن ډیر د دوی نه پوره نافرمانه دي.

۳۶- سوال: د مولات او تقیه په مینځ کې فرق څه دی؟

جواب: مولات په اصل کې قرب او نزدیوالی ته وایي هر چې تقیه ده نو دا ویرې ته وایي. (الحذر) ویره ځانته شی دی او قرب او نزدیوالی ځانته شی دی. د مولات معنی مخکې ذکر شوه چې د کافرو سره محبت، نصرت، اطاعت، موافقت وکړي. هر چې تقیه ده نو هغه الحذر من الکفار ته وایي چې کافران غالب وي او دی ترینه ویرېږي خو بیا به هم دښمني ورسره پټه کوي او مدارات به اختیاروي خو سره د ویرې نه. او هر چې د کافر دفاع

کوي د هغه قانون نه دفاع کوي يا يې ډولي يا فعلي تعاون کوي نو دا بيا موالات دي چې سرې د اسلام نه وباسي.

ابن عباس رضي الله عنه د تقية معنى داسې کوي: هو ان يتكلم بلسانه و قلبه مطمئن بالايمان و لا يقتل و لا ياتي ماثما. (تفسير القرطبي ج ٤ ص ٥٧).

ترجمه: يعنې تقية دېته وايي چې خبرې د کافر سره نرمې نرمې په ژبه کوي او زړه يې په ايمان مطمئن وي چې نه خو به د کافر په خوله په تقية کې څوک وژني او نه به د گناه کار کوي.

حسن بصري رحمه الله وايي: لا تقية في القتل. يعنې دا تقية نه ده چې ته ووايي خير دى ځان ساتو که کافر درباندي قتل هم کوي.

خلاصه: دا شوه چې موالات ظاهره د کفارو سره دا کفر اکبر دى چې شخص د اسلام نه وباسي. په دې باندې دليل دا دى چې: ﴿وَمَنْ يَتَوَلَّمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ﴾ مخکې د قرطبي قول ذکر شو چې حکمه کحکمهم. دا رنگه د رسول الله ﷺ حکم کول د کفر په عباس ﷺ باندې چې هغه په غزوه بدر کې صحابه کرامو ونيولو، سره د دې چې عباس ﷺ الله عنه مکره ؤ. د کفر اظهار د کفارو په مينځ کې هله جائز دى چې اکراه معتبر وي. صرف خوف او مصلحت نه چې په هغې سره سرې موافقت او اظهار د کفر د کفارو سره وکړي.

٣٧- سوال: نن سبا جمهوري هجراگان او بعضې په نوم مسلمانان وايي چې مونږ د امريکې يا يهودو او نصاراؤ سره په دې موافقت کوو چې مونږ

ویرېږو بلکه دا یو مصلحت او تقیة ده او دې خبرې ته بعضې دربارې طاغوتي ملایان دلائل هم ذکر کوي. آیا دا خبره د دوی صحیح ده؟

جواب: دا جواب امام البغوي رحمه الله داسې ذکر کړیدی: نهی الله المؤمنين عن موالة الكفار و مداھنتهم و مباطنتهم الا ان يكون الكفار غالبين ظاهرين او يكون المؤمن في قوم كفار فيخافهم فيداریهم باللسان و قلبه مطمئن بالايمان دفعا عن نفسه من غير ان يستحل دما حراما او مالا حراما او يظهر الكفار على عورة المسلمين و التقية لا تكون الا مع خوف القتل و سلامة النية. قال تعالى: ﴿إِلَّا مَنْ أَكْرَهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ﴾ النحل: ۱۰۲. ثم هذه رخصته فلو صبر حتى قتل فله اجر عظيم. (تفسير البغوي ج ۱ ص ۳۳۲).

ترجمه: الله تعالى مؤمنان منع کړيدي د دوستانې د کفارو نه او د هغوی د مداھنت او پټې دوستانې نه مګر که کفار غالب ؤ. او یا مؤمن د کفارو په مینځ کې ؤ او دی تربنه ویریدلو نو په خوله یې ورسره نرمې خبرې کولې او زړه یې په ایمان مطمئن ؤ دا کار د ځان د دفاع په خاطر کوي خو شرط دا دی چې د مؤمن حرامه وینه به نه حلالوي او نه به حرام مال حلالوي او کفارو ته به د مسلمانانو رازونه نه افشا کوي. او تقیة نه وي مګر د ویرې د قتل نه. خو نیت به یې صحیح سالم وي. الله تعالى فرمایي: مګر هغه څوک چې په هغه زور وکړی شو او زړه یې په ایمان مطمئن ؤ، بیا دا کار کول (صرف په خوله نرمې خبرې کول، نه د مسلمان قتلول، او نه د مسلمان رازونه افشا کول، رخصت دی. که صبر یې وکړو په قتلیدلو خپل، د کافر د خوانه نو ده ته لوی اجر دی.

خلاصه: معلومه شوه چې صرف وېره کول د کافرانو نه يا د مصلحت د وجې نه د هغوی سره د وستانه کول کفر او ارتداد دی بلکه الله تعالى سره د وېرې نه منافقان يې کافران و گرځول. الله تعالى فرمايې: ﴿فَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُسْرِعُونَ فِيهِمْ يَقُولُونَ نَخْشَى أَنْ تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ فَعَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِنْ عِنْدِهِ فَيُضْبِحُوا عَلَى مَا أَسْرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ تَدْمِيَةً﴾ المائدة: ٥٢

ترجمه: پس وينې به ته هغه کسان چې په زړونو د هغوی کې مرض دی بېره (جلتي) کوي په دوستانه د دوی (يهود او نصاری) کې وايې دوی وېرېزو مونږ چې وبه رسيږي مونږ ته څه حادثه. پس نژدې ده چې رابه ولي الله تعالى فتح يا بل شی د خپل طرف نه پس شي به دوی په هغه څه چې دوی پټ ساتلي په زړونو خپلو کې (دوستانه د کافرانو سره) پېنېمانه. مذکوره منافقان الله تعالى کافر و گرځول په موالات د کافرانو سره چې فانه منهم سره د دې چې دوی ويل نخشی ان تصيبنا دائرة. نو الله تعالى د دې وضاحت وکړو چې مجرد خوف د کفارو د تکليف نه عذر نه دی. که صرف خوف عذر وای نو الله تعالى منافقانو ته کافران نه ويل.

هرچې موجوده نام نهاد حکومتونه دي چې وايې زمونږ وس او طاقت د امريکا او يهودو سره نه کېږي نو ځکه موالات کوو. نو مونږ کافران نه يو. زه وایم موجوده خلک چې دا خبرې کوي مخکې د موالاتو د يهودو نه کفار دي. ځکه دوی د کفر په قانون فيصلې کوي. ﴿وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾ المائدة: ٤٤

۲- دویم دا چې د الله تعالى منزل قانون یې پرېښی دی نو دوی په ترک الحکم بما انزل الله هم کفار دي.

۳- دریم دا چې جمهوریت یې غوره کړیدی. د الله تعالى قانون او دین یې په جمهوریت بدل کړی. دا درېمه وجه د دوی د کفر ده. ﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ

شَرَعُوا لَهُمْ مِّنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَن بِهِ اللَّهُ﴾ الشوری: ۲۱

۴- مجاهدین او نیکان خلک تعذیبوي وایې چې دا دهشت گرد دي، رت چیلنج کوي، د قانون خلاف کوي او چې مسلمان لکه د کافرو په خپل دین وژني هغه کفار وي لکه چې ابن تیمیه وایې: «اما اذا قتلته على دين الاسلام مثل ما يقاتل النصراني المسلمين على دينهم فهذا كافر شر من الكافر المعاهد فان هذا كافر محارب منزلة الكفار الذين يقاتلون النبي ﷺ و اصحابه و هؤلاء مخلصون في جهنم كتحليل غيرهم من الكفار. (مجموعة الفتاوى ج ۳۴ ص ۱۳۶-۱۳۷، والجامع ج ۲ ص ۲۹۰).

ترجمه: هر چې یو شخص بل وژني په دین اسلام په مثل د نصراني چې مسلمانان وژني په خپل دین نو دا کافر ډیر شر والا دی د معاهد کافر نه ځکه داسې شخص محارب کافر دی په شان د هغه کافرو چې د رسول الله ﷺ او صحابه کرامو سره یې قتال کولو. همداسې کسان به په جهنم کې همېشه وي لکه څنگه چې نور کافران دي.

موجوده بې دینه حکومتونه مجاهدین صرف په دې وژني چې دوی د الله تعالى قانون غواړي او دا جمهوري هجراگان جمهوریت غواړي د دې نه دفاع کوي. لهذا موجوده حکومتونه د موالات د کفارو نه مخکې کافر و. موالات ځانته وجه ده د کفر چې ذکر کړی شوه.

۳۸- سوال: حاطب بن ابی بلتعۃ ؓ عنه خو موالات د کافرو سره کړي و هغه ولي کافر نه شو؟

جواب: حاطب بن ابی بلتعۃ ؓ جلیل القدر صحابي او بدري هم و. ده يو خط د مکې مشرکینو ته لېږلی و او د ده اهل او کور په مکه مکر مه کې و. د نورو صحابه کرامو هلته خپل خپلوان موجود وو چې د کور او ماشومانو حفاظت به یې ورته کولو. اما حاطب ؓ په مکه کې څوک خپل خپلوان نه لرل نو ددې خط په وجه چې بعضې خبرو د رسول الله ﷺ باندې یې مشرکین خبر کړه حاطب د کور د ماشومانو د حفاظت په وجه ځان مشرکینو ته خیر خواه خودلو او دا د ده اجتهاد و چې پکې خطاء شو. اگر که دا کار د کفر او ارتداد دی لکن ځکه ده خپله وویل: و ما فعلت ذلک کفرا و لا ارتدادا عن دیني و لا رضی بالكفر بعد الاسلام. (مسلم). یعنې دا کار ما د کفر او ارتداد او یا په کفر د رضا د وجې نه دی کړی. عمر فاروق ؓ هم رسول الله ﷺ ته وویل: دعني يا رسول الله ﷺ اضرب عنق هذا المنافق فانه قد كفر. یعنې ای رسول الله ﷺ ما پرېږده چې د دې منافق خټ ووهم ځکه ده کفر کړیدی.

حاطب ؓ رسول الله ﷺ ته خپل عذرونه پېش کړو:

- ۱- یو دا چې مشرکین زما د اهل و عیال خیال ساتي.
 - ۲- دویم دا چې دا کار ما د کفر د وجې نه دی کړی.
- او رسول الله ﷺ یې تصدیق وکړو چې اِنَّهُ صَدَقَ. دی رشتیا وایي د ده قول د ده د عقیدې سره مطابق دی. چې دی دې ته کفر نه وایي دا نه چې د ده قول د واقع سره مطابق دی چې موالات د کافرو سره کفر نه دی.

لكن حاطب ؑ ولي کافر نه شو؟ دا حکه چي دي په تاويل کي خطاء شو
حکه الله تعالى پري ملامتيا وويله: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ
أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِم بِالْمُدَّةِ﴾ الممتحنة: ١

او همدا خطاء کېدل د ده مانع دي د ده د تکفير نه لکه چي قدامة بن مظعون
د شرابو د اباحت د وجي نه خطاء شوي و او تکفير يې و نه کړای شو او دي
هم بدري صحابي و. حکه ده به دا آيت لوستلو چي: ﴿لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ ءَامَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا وءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾ المائدة: ٩٣.
حتي چي عمر فاروق ؑ ورته وويل: لو اتقيت الله ما طعمتها. که د الله
نه وېرېدلي نو شراب به دي نه خکلاي حکه چي خطاء په تاويل معتبر کي
مانع د تکفير وي لهذا حاطب ؑ هم لکه د قدامة بن مظعون د تکفير نه بچ
شو. الله تعالى فرمايې: ﴿وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ﴾ الأحزاب: ٥.
همدا خبره ابن حجر هم ذکر کړېده وايي: و عذر حاطب ما ذکره فانه صنع
ذلك متاولا ان لا ضرر فيه. (فتح الباري ج ٨ ص ٢٣٤). عذر د حاطب هغه
چي ده ذکر کړو چي ده کوم کار کړی و د هغې تاويل يې کړی و چي دي کار
کې به ضرر نه وي.

خلاصه: قدامة بن مظعون او حاطب بن ابي بلتعة رضي الله ﷺ دواړو د
کفر کارونه کړي وو لکن دواړو تاويل کاوه نو کافر نه شول. قدامة ؑ
شراب حلال گڼل د مائدي آيت کي يې تاويل کولو. حاطب ؑ د کفارو سره
دوستي کوله او تاويل يې په کي عذر د کورنۍ حمايت و چي گويا دا کار
به مسلمانانو ته ضرر نه رسوي. سره د دي اعذارو دواړه د کفر نه بچ شول

لكن قدامة بن مظعون ؓ باندي حد قائم شو او په حاطب ؓ حد قائم نه شو او عمر فاروق ؓ په خپل خلافت کې پرې حد قائم کړو سره د دېنه چې دی بدري صحابي و.

او معصية د حاطب ؓ تعذيري معصيت و چې عفو او اسقاط د امام قبلوي که خونه يې شي لکه چې رسول الله ﷺ ده ته دا معصيت معاف کړو په مسابقت سره بدر ته. لکه حديث کې هم راځي چې اقبلوا ذوی الهيئات عشرا تهم الا الحدود. (احمد و ابو داؤد والنسائي عن عائشة ؓ صحيح الجامع ۱۱۸۵ و سلسلة الصحيحة ۲۳۸).

ترجمه: تاسو و بخښئ هغه کسانو لره چې په شر معروف نه دي خطا گانې د دوی مگر حدود (چې دا به نه شي بخښلای). والله اعلم.

۳۹- سوال: څه دليل دی چې محمد ﷺ د الله رسول دی؟

جواب: الله تعالى فرمايې: ﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ ﴿١٦٤﴾ آل عمران: ۱۶۴

ترجمه: يقينا احسان کړيدی الله تعالى په مؤمنانو باندي کله چې رالېږلی دی په دوی کې رسول د جنس د دوی نه، بيانوي دوتنه آيتونه د الله ﷻ او پاکوي دوی لره او ښايې دوی ته کتاب (قرآن) او پوهه د دين (سنت) اګر چې دوی وو د دې نه مخکې خامخا په گمراهۍ ښکاره کې.

۲- او بل حای کې فرمایې: ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ﴾ (۱۲۸) ﴿التوبة: ۱۲۸﴾

ترجمه: یقینا راغلی دی تاسو ته رسول چې ستاسو د جنس څخه دی گران دی په هغه باندې تکلیف ستاسو حرص کوونکی دی ستاسو په ایمان راوړلو. (خاص په مؤمنانو) ډیر مینه کوونکی رحم کوونکی دی.

۳- بل حای کې فرمایې: ﴿وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ﴾ ﴿المنافقون: ۱﴾

ترجمه: الله تعالى پوهه دی چې یقینا ته خامخا رسول یې دهغه.

فائده: دا آیتونه دلیل دی چې محمد ﷺ د الله تعالى رالېږلی شوی رسول دی

۲- دلیل دی چې د محمد ﷺ رالېږل په مونږ د الله تعالى احسان دی.
۳- دلیل دی چې رسول الله د امت د عقیدو تزکیه په قرآن او سنت سره کړېده.

۴- دلیل دی چې رسول الله ﷺ په امت ډیر مهربان دی.

۴۰- **سوال:** د محمد رسول الله ﷺ د شهادت څه معنی ده؟

جواب: د دې شهادت معنی دا ده چې یو شخص به د زړه نه مضبوط تصدیق کوي چې برابر وي دغه تصدیق د ده د ژبې د اقرار سره په دې باندې چې محمد ﷺ د الله ﷻ محتاج بنده او رسول دی چې رالېږل شوی دی

٤٥ ﴿شَهِدَا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾ ٤٥ ﴿وَدَاعِيًا إِلَى
اللَّهِ بِإِذْنِهِ، وَسِرَاجًا مُنِيرًا﴾ ٤٦ ﴿الْأَحْزَاب: ٤٥ - ٤٦﴾

ترجمه: داسې نبي چې بيانوونکي، زیری ورکوونکي او وېره ورکوونکي او بلنه کوونکي الله تعالی ته په حکم د هغه سره او چراغ بلیدونکي پس واجب دی د رسول الله ﷺ تصدیق په ټولو هغه څه کې چې هغه خبر ورکړیدی د خبرونو مخکنو نه او چه کوم راتلونکي دي دارنگه د حلالو او حرامو او د عمل کولو او غاړه ایښودلو د هغه امر ته. او ځان ساتل د هغه څه نه چې هغه منع کړيدي او تابعداري د هغه د شریعت او لازم نیول د هغه سنت په ښکاره او پټه کې سره د راضي کیدلو نه د هغه په فیصله او هغه ته غاړه ایښودل او د هغه اطاعت د الله تعالی اطاعت گڼل. او د هغه خلاف کول د الله تعالی خلاف گڼل. ځکه چې هغه مبلغ دی د الله تعالی د طرف نه د رسالت د هغه. او دا عقیده ساتل چې رسول الله ﷺ تر هغې الله تعالی نه وفات کولو چې د هغه په وجه یې دین مکمل کړو او امت ته یې ورسولو. او دا امت یې په یو داسې دین او دلیل باندې پرېښودلو چې هغه بالکل سپین صفا چې شپه یې لکه د ورځې ده د دې نه نه کړېږي مگر هغه به هلاک وي. اعاذنا الله منه.

٤١- سوال: ایمان څه ته وایي؟

جواب: ایمان قول او عمل او عمل د جوارحو (اندامونو) ته وایي. نو ایمان د درې شیانو څخه جوړ دی. قول په ژبه، تصدیق د زړه، عمل کول په خپلو اندامونو. او په دې خبره علماؤ د امت اجماع نقل کړیده. لکه ابن عبدالبر،

شيخ الاسلام ابن تيميه، ابن حجر العسقلاني، لالكائي، امام بغوي (وگوره التمهيد ج ۹ ص ۲۴۸ و فتح الباري ج ۱ ص ۴۷ و مجموع الفتاوى ج ۷ ص ۳۰۸ و شرح اصول اعتقاد اهل السنة ج ۴ ص ۸۳۲ و شرح السنة ج ۱ ص ۳۸).

۴۲- سوال: خه دليل دى چي ايمان د زړه تصديق دى؟

جواب: الله تعالى فرمايې: ﴿وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيْمَنُ فِي قُلُوْبِكُمْ﴾ الحجرات: ۱۴

ترجمه: او تر اوسه نه دى داخل شوى ايمان په زړونو ستاسو کې.

۲- دليل: الله تعالى فرمايې: ﴿كَتَبَ فِي قُلُوْبِهِمُ الْإِيْمَنَ﴾ المجادلة: ۲۲

ترجمه: دغه کسان، ليکلى دى په زړونو د دوى کې ايمان.

۳- دليل: الله تعالى فرمايې: ﴿يَتَّيْهَا الرُّسُوْلُ لَا يَحْزَنُكَ الَّذِيْنَ

يُكَفِّرُوْنَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِيْنَ قَالُوْا ءَامَنَّا بِآفُوْهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوْبُهُمْ﴾ المائدة: ۴۱

ترجمه: اى رسوله! نه دې خفه کوي تالره هغه کسان چې بېره (جلتي) کوي په کارونو د کفر کې د هغه کسانو نه چې دوى وايې ايمان راوړيدى مونږ په خولو سره او ايمان نه دى راوړى زړونو د دوى.

۴۳- سوال: خه دليل دى چي ايمان اقرار باللسان (ژبه) دى؟

جواب: الله تعالى فرمايې: ﴿قُلُوْا ءَامَنَّا بِاللّٰهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا﴾ البقرة: ۱۳۲

ترجمه: ووايئ ايمان راوړيدى مونږ په الله تعالى او په هغه خه چې نازل کړى شويدي مونږ ته.

٢- **دلیل:** الله تعالى فرمايې: ﴿ وَقُولُوا آمَنَّا بِالَّذِي أُنزِلَ إِلَيْنَا وَأُنزِلَ إِلَيْكُمْ ﴾
العنكبوت: ٤٦

ترجمه: ووايې چې ايمان راوړيدى مونږ په هغه كتاب چې نازل كړى شويدي مونږ ته او نازل كړى شويدي تاسو ته.

٤٤- **سوال:** څه دليل دى چې عمل د ايمان جزء دى؟

جواب: رسول الله ﷺ فرمايې: الايمان بضع وسبعون شعبة فافضلها قول لا اله الا الله و ادناها امانة الاذى عن الطريق و الحياء شعبة من الايمان. (البخاري ٩ و مسلم ٣٥).

ترجمه: يعنې ايمان څه دپاسه شپيته ٦٠ شعبې دي بهترينه يې لا اله الا الله ده او بنسخته يې ليرې كول د ضرري شي دى د لارې نه او حياء د ايمان يوه شعبه ده.

٢- **دلیل:** رسول الله ﷺ چې كله ايمان د عبد القيس وفد ته بنودلو نو ورته يې وويل: اتدرون ما الايمان بالله وحدة؟ قالوا: الله و رسوله اعلم. قال: شهادة ان لا اله الا الله و ان محمدا رسول الله و اقام الصلاة و ايتاء الزكاة و صوم رمضان و ان تؤدوا الخمس من المغنم. (صحيح البخاري ٥٣ و مسلم ١٧).

ترجمه: يعنې تاسو پوهېږئ چې د الله تعالى په يو والي ايمان څه دى؟ هغوى وويل: الله او رسول ښه پوهېږي. بيا رسول الله ﷺ وويل چې ايمان گواهي وركول د لا اله الا الله محمد رسول الله، پنځه وخته مونږونه كول،

زکات ورکول، د رمضان روژې نیول او بل دا چې تاسو به د غنیمت نه پنځمه حصه اداء کوئ (بیت المال ته).

تعليق: او همدا معنی ده د شهادتینو کوم چې بنده نه شي داخلیدلی په دین کې مگر په اجتماع د درې اجزاؤ د ایمان سره چې هغه اقرار باللسان، تصدیق القلب او عمل بالجوارح. چې هیڅ بنده ته خپل ایمان نفع نه ورکوي مگر چې دا ټول راجمع نه کړي. الله تعالی دا درې اجزاء د ایمان په مونځ کې راجمع کړي فرمایي: ﴿وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضَيِّعَ إِيمَانَكُمْ﴾ البقرة: ۱۴۳

ترجمه: او نه دی الله تعالی چې خامخا ضائع کړي ستاسو مونځونه. (بیت المقدس ته).

دلته الله تعالی مونځ ته ایمان وویلو ځکه چې مونځ جامع دی د عمل، القلب او ژبې او اندامونو لره. والله اعلم.

۴- سوال: آیا ایمان زیاتیري او کمیري څه دلیل دی؟

جواب: ایمان زیاتیري او کمیري. زیاتیري په طاعت او کمیري په معصیت (گناه) سره. او دا د ټولو علماؤ او صحابه کرامو ﷺ او تابعینو مذهب دی او په دې قرآن او سنت هم دلالت کوي.

۱- دلیل: ﴿لِيَزَادُوا إِيمَانًا مِّنْهُمْ﴾ الفتح: ۴

ترجمه: دې دپاره چې زیات شي ایمان سره د ایمان د دوی.

آیت دلیل دی چې ایمان زیاتیري او کمیري هم. دا یو معلوم حقیقت دی چې په ایمان د ابو بکر صدیق ﷺ او زمونږ کې ډیر فرق دی. نو هغه څوک چې

وايې چې ايمان نه کميږي او نه زياتيږي نو آيا د رسول الله ﷺ او صحابه کرامو ﷺ ايمان او د يوې کنجرې ډمې ايمان هم يو شان دی؟ نعوذ بالله من هذه الاقوال السخيفة.

۲- **دليل:** الله تعالى فرمايې: ﴿وَزِدْنَهُمْ هُدًى﴾ (الكهف: ۱۳)

ترجمه: او زيات کړي و مونږ هدايت (ايمان د دوی (اصحاب الکهف). او دا هم دليل دی چې ايمان زياتيږي او هم د دې آيت نه امام بخاري په زيادت د ايمان استدلال کړیدی.

۳- **دليل:** الله تعالى فرمايې: ﴿وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى﴾ (مريم: ۷۶)

ترجمه: او زياتوي الله تعالى هغه کسانو لره چې هدايت موندونکي دي نور هدايت (ايمان).

۴- **دليل:** الله تعالى فرمايې: ﴿وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًى﴾ (محمد: ۱۷)

ترجمه: او هغه کسان چې هدايت والا دي زياتوي الله تعالى هغوی لره نور هدايت (ايمان).

۵- **دليل:** الله تعالى فرمايې: ﴿وَيَزِدَادَ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِيمَانًا﴾ (المدثر: ۳۱)

ترجمه: او زياتوي الله تعالى هغه کسانو لره چې ايمان يې راوړیدی نور ايمان.

۶- **دليل:** الله تعالى فرمايې: ﴿فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا فَرَادَتْهُمْ إِيمَانًا﴾ (التوبة: ۱۲۴)

ترجمه: پس هر چې هغه کسان دي چې ايمان يې راوړیدی پس زیات يې کړو هغوی لره دی ايمان.

۷- **دلیل:** الله تعالى فرمایي: ﴿الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا﴾ آل عمران: ۱۷۳

ترجمه: دا هغه کسان دي چې وویل دوی ته خلکو (جاسوس) یقینا کافرانو خلک جمع کړیدی ستاسو د مقابلي دپاره (ډیرې لښکرې) پس و وېرېږئ د دوی نه پس زیات یې کړو دوی لره ايمان.

۸- **دلیل:** الله ﷻ فرمایي: ﴿وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا﴾ الأحزاب: ۲۲

ترجمه: او نه زیاتوي دوی لره مگر ايمان او تابعداري.

۹- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایي: لو انکم تكونون في كل حالة كحالتکم عندي لصافحتکم الملائكة. (مسلم ۲۷۵۱).

ترجمه: که چېرې ای صحابه کرامو ﷺ په هر حال کې داسې وای لکه چې زما سره موجود وئ نو تاسو سره به ملائکو مصافحه کولای.

تعلیق: مذکوره ۸ اته آیتونه د دې ښکاره دلیل دی چې ايمان زیاتېږي او خاص هغه الفاظ چې زادهم ايمانا، فزادتهم ايمانا وغیره. لکن برعکس د دې صریحو نصوصو نه بعضې خلک وايي چې ايمان نه کمیږي او نه زیاتېږي. آیا د دې خلکو دغه خبره د دې آیتونو او د بې شمېره احادیثو نه خلاف نه ده؟ بلکه د ټول امت د اجماع نه هم خلاف ده. والله اعلم.

۴۲- سوال: څه دليل دی چې ايمان والا بعضې په بعضو فضيلت لري؟

جواب: الله تعالى فرمايې: ﴿وَالسَّيِّئُونَ السَّيِّئُونَ ۝۱۰ أُولَٰئِكَ الْمُقَرَّبُونَ ۝۱۱﴾
الواقعة: ۱۰ - ۱۱ الى قوله تعالى: ﴿وَأَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا أَصْحَابُ الْيَمِينِ ۝۲۷﴾
الواقعة: ۲۷

ترجمه: او مخکې کیدونکي ايمان ته (په دنیا کې) مخکې داخلیدونکي به وي جنت ته (په آخرت کې) دغه کسان پوره نزدې کړی شويدي. بيا فرمايې: او بني لاس والا خلق څه لوی شان دی د بني لاس والاؤ.

۲- دليل: الله تعالى فرمايې: ﴿فَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ ۝۸۸ فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّتْ نَعِيمٌ ۝۸۹ وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ ۝۹۰ فَسَلَامٌ لَّكَ مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ ۝۹۱﴾
الواقعة: ۸۸ - ۹۱

ترجمه: نو که چېرې وي دا روح والا د زيات نزدې خلکو نه نو ده لره راحت دی او خوږ رزق دی او جنتونه دي د نعمتونو. او که چېرې دی د بني لاس والاؤ څخه وی نو ويل کيږي به چې سلام دی په تا باندې. ته د بني لاس والاؤ څخه يې.

۳- دليل: الله تعالى فرمايې: ﴿فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ ۖ وَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ إِذْنِ اللَّهِ ۖ﴾ فاطر: ۳۲

ترجمه: نو بعضي د دوی نه ظلم کوونکي دي په ځان خپل باندې او بعضي د دوی نه میانه روه دي او بعضي د دوی نه وړاندې کيږي په ښه کارونو سره په توفیق د الله تعالی سره.

۴- **دلیل:** حدیث د شفاعت کې راځي رسول الله ﷺ فرمایي: ان الله يخرج من النار من كان في قلبه نصف دينار من ايمان. (البخاري ۷۴۳۹ و مسلم ۱۸۳).

ترجمه: الله تعالی به راوباسي د اور د جهنم نه هغه څوک چې په زړه کې یې د یو دینار هومره ایمان وي. بیا به هغه څوک راو باسي چې په زړه کې یې د نصف دینار هومره ایمان وي.

او په بل روایت کې: يخرج من النار من قال لا اله الا الله و كان في قلبه من الخير ما يزن شعيرة ثم يخرج من النار من قال لا اله الا الله و كان في قلبه من الخير ما يزن برة ثم يخرج من النار من قال لا اله الا الله و كان في قلبه من الخير ما يزن ذرة. (مسلم ۱۹۳).

ترجمه: راوبه باسي الله تعالی د اور نه هغه چا لره چې لا اله الا الله یې ویلي وي (په خپلو شروطو ثمانیه و سره) او په زړه کې یې د وربشې هومره ایمان وي بیا به راوباسي هغه څوک چې په زړه کې یې د غنم هومره ایمان وي بیا هغه څوک چې په زړه کې یې د ذرې هومره ایمان وي.

۴۷- **سوال:** څه دلیل دی چې ایمان کله مطلق ذکر شي نو مراد ترېنه ټول دین وي؟

جواب: رسول الله ﷺ چې کله ايمان د عبد القيس وفد ته بنودلو نو ورته يې وويل: اتدرون ما الايمان بالله وحده؟ قالوا: الله ورسوله اعلم. قال: شهادة ان لا اله الا الله و ان محمدا رسول الله و اقام الصلاة و ايتاء الزكاة و صوم رمضان و ان تؤدوا الخمس من المغنم. (صحيح البخاري ٥٣ و مسلم ١٧).

ترجمه: يعنې تاسو پوهېږئ چې د الله تعالى په يو والي ايمان څه دی؟ هغوی وويل: الله او رسول ښه پوهېږي. بيا رسول الله ﷺ وويل چې ايمان گواهي ورکول د لا اله الا الله محمد رسول الله، پنځه وخته مونځونه کول، زکات ورکول، د رمضان روژې نيول او بل دا چې تاسو به د غنيمت نه پنځمه حصه اداء کوئ (بيت المال ته).

٤٨- سوال: آيا تفصيلي ايمان په حديث کې ذکر شويدي؟
تفصيلي ايمان په حديث د جبريل چې ذکر شويدي. کله چې جبريل ﷺ د رسول الله ﷺ نه تپوس د ايمان وکړو: اخبرني عن الايمان؟ قال: ان تؤمن بالله و ملائکته و کتبه و رسله و اليوم الآخر و تؤمن بالقدر خيره و شره. (مسلم ١٨ من حديث عمر ﷺ و هو متفق عليه من حديث ابن عمر ﷺ).

ترجمه: يعنې چې ته ايمان راوړې په الله ﷻ او په ملائکو د هغه او په کتابونو او رسولانو د هغه او په ورځ د آخرت او ته ايمان راوړې په اندازه د خير او شر (چې دا ټول د الله تعالى له طرفه دي).

٤٩- سوال: آيا دغه ارکان سته (شپږ ارکان) په قرآن کې بعضي ذکر دي او که نه؟

جواب: سورت بقره کې الله تعالى ذکر کړيدي الله تعالى فرمايې: ﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِلَّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ﴾ البقرة: ۱۷۷

ترجمه: نه ده نيکي خاص دا خبره چې وگرځوئ مخونه خپل طرف د مشرق او مغرب ته لکن نيکي (نيکي) د هغه چا ده چې ايمان يې راوړی وي په الله تعالى او په ورځ روستنۍ او په ملائکو او په کتابونو او په پيغمبرانو باندې.

۲- **دليل:** بل ځای الله تعالى فرمايې: ﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾ القمر: ۴۹

ترجمه: يقينا مونږ هر څيز پيدا کړيدی په تقدير سره.

۵۰- سوال: د ايمان بالله معنی څه ده؟

جواب: ايمان د زړه د اخلاصه باور کول د الله په ذات داسې ذات چې د هغې مقابل نه دی تير شوی او نه به وروسته راشي، هغه اول دی مخکې ترېنه هېڅ شی نه و، نو د هغه نه وروسته به هېڅ نه وي، هغه ظاهر دی چې بره ترېنه څوک نشته، هغه باطن دی چې د ده نه پناه څوک نشته، ژوندی او همېشه ولاړ په تدبير د مخلوق دی، يو دی، بې نيازه دی، نه ترې څوک پيدا دی او نه دی د چا نه پيدا دی او نه د ده هم مثل شته او هغه يو دی په ذات او صفاتو کې.

۵۱- سوال: توحيد په څو قسمه دی؟

جواب: توحيد په درې قسمه دی:

۱- توحيد الالهية. ۲- توحيد الربوبية. ۳- توحيد الاسماء والصفات.

۵۲- سوال: توحيد الالهية څه ته وايي؟

جواب: توحيد الالهية: الله تعالى يو ګڼل په ټولو انواعو د عبادت ظاهره او باطنه کې قولا او عملا او نفی کول د عبادت د ماسوی د الله تعالى نه که هغه هر څوک وي. لکه چې الله تعالى فرمايې: ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا

إِيَّاهُ﴾ الإسراء: ۲۳

ترجمه: او حکم کوي رب ستا چې بنده ګي مه کوي مګر خاص د هغه بنده ګي کوي.

۲- بل ځای کې فرمايې: ﴿إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي

طه: ۱۴﴾

ترجمه: يقينا زه الله تعالى یم نشته حقدار د بنده ګي. سوا زما نه، نو بنده ګي خاص کوه مالره او پابندي د مانځه کوه دپاره د یاداشت زما.

تعليق: هر عبادت بدني او مالي ظاهري او باطني دا په توحيد الالهية کې شامل دي او يو د دغه توحيد نه توحيد الحکم دی چې فيصلې به صرف قرآن او سنت ته راجع کېږي. ﴿إِن الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ﴾ يوسف:

۴۰

ترجمه: نه دی اختیار (فیصله) مگر الله تعالى لره. امر کوي په دې چې عبادت مه کوئ مگر د هغه.

دا رنگه: ﴿وَلَا يُشْرِكْ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾ (٢٦) الكهف:

ترجمه: او برخه نه ورکوي او نه شریکوي الله تعالى په خپلو اختیاراتو (فیصلو) کې هیچا لره.

دارنگه رسول الله ﷺ به په تهجدو کې دعا ویله او دا به یې ویل: انت تحكم بین عبادک. یا الله ته فیصله کوونکی یې د بنده گانو په مینځ کې.

د مذکور دلائلونه معلومه شوه چې بعضې خلک د توحید د منلو او خاص د توحید الالهیه د منلو دعوه هم کوي او دعوت هم کوي لکن توحید الحکم په کې نه وي. نو داسې شخص مسلمان کیدی نه شي ترڅو چې توحید الالهیه د ټولو اجزاؤ په شمول و نه مني. توحید الالهیه منل صرف په دې باندې چې بابا څه نه شي کولی، قبرونو ته تلل شرک دی یا ما سوا د الله تعالى نه چا ته اوازونه کول، طواف، غیر الله ته نذر نیاز، منښتې غیر الله ته، عالم الغیب غیر الله گڼل، صرف دې کارونو ته شرک ویل خو بیا د توحید الحکم یې دا حال وي چې خپل خپلوان یې طاغوتیان وي یا بل د عقیدې ملگری یا خپله د طاغوت نوکري کوي. فیصلې د کفر په قانون کوي، د آیین یا اساسي قانون یا بل دستور ته فیصلې وړي، د موجوده طاغوتي او کفري قوانینو رد نه کوي بلکه داسې حکومتونو ته مسلمان هم وایې. دی په داسې توحید باندې کافر دی ترڅو چې موجوده جمهوري حکومتونو ته یا جمهوریت ته کفر و نه وایې، د هغې نه براءت و نه کړي.

بيا صرف په دې هم کار نه کيږي چې توحيد مني په درې قسمونو سره. ځانته صحيح العقيدة هم وايي، رفع اليدين، آمين بالجهر، فاتحه خلف الامام هم کوي، بنه په سنت طريقه په ظاهره برابر وي، ځانته شېخ هم وايي خو د طاغوتيانو سره مل جول هم کوي، جلسو او جلوسونو کې ورسره هم ځي، نوکري يې هم کوي، او وايي چې دا جائز دي زما نوکري (کفر) ده څه وکړو مونږ خويي د رفع اليدين نه نه يو منع کړي. حنفيانو ته، بريليانو يا نورو مقلدينو ته مشرکين وایم خو د طاغوت نظام ته، د يهودو نصاراؤ غلامانو ته بيا وایم خير دی جي عقیده يې صحيح ده که نوکر دی خير دی. داسې حضرات دي د خپل مشر شيخ الاسلام محمد بن عبد الوهاب دا خبره ياده کړي، هغه وايي: من عمل بالتوحيد و لم يعرف قدره و لم يعادي المشركين و لم يكفرهم فانه اشد كفرا (مجموعة التوحيد ج ۱ ص ۴۲).

ترجمه: هغه څوک چې عمل په توحيد خو کوي لکن قدر يې نه پېژني په دې چې د مشرکانو سره دښمني نه کوي او نه ورته کافر وايي، دا قسم خلک بيا ډير خطرناک کافر دي.

لهذا توحيد الالهية به هله صحيح کيږي چې موجوده طواغيتو ته کافر او د اسلام نه وتلي ووايي، د هغوی سره قتال لازم و گڼي، د هغې د ازالې دپاره هر قسم اسباب په کار واچوي. او که داسې نه وي چې اسلام صرف په څو امتيازي جزئي مسئلو پورې خاص کړي، طاغوت ته کفر نه وايي د طاغوتيانو جنازې هم کوي بلکه د طاغوتي حکومتونو نه دفاع هم کوي، حنفي حضرات صرف په تقليد د اسلام نه وځي خو ته د طاغوت په ملگرتيا بيا سوچه او صحيح عقيدې والا مسلمان يې. خان دواړه کوي. تفتا په اسلام. که دا ستا اسلام وي نو په داسې اسلام زموږ سلام.

۵۲- سوال: د توحيد الالهيه ضد څه شی دی؟

جواب: د توحيد الالهيه ضد شرک دی او دا ۲ دوه قسمه دی:

۱- شرک اکبر: چې دا د توحيد سره بالکل منافي دی او بل:

۲- شرک اصغر دی چې دا د کمال د توحيد سره منافي دی.

۵۳- سوال: شرک اکبر څه ته وايي؟

جواب: شرک اکبر: نيول د بنده دي سوا د الله تعالى نه برخې والا چې د رب العالمين سره يې برابر گڼي او برخې والا يې گڼي د هغه سره محبت کوي، لکه چې د الله تعالى سره محبت کوي، د هغه نه ويرېږي لکه چې د رب العالمين نه ويرېږي، هغه ته پناه حاصلوي لکه چې رب العالمين ته يې حاصلوي، هغه ته اوازونه کوي چې رامدد شه، هغه ته رغبت او ميلان کوي، په هغه ځان سپاري، د هغه اطاعت کوي او د هغه تابعداري کوي بغير د الله تعالى د رضانه، هغه ته فيصلې وړي، په هغه فيصلې کوي که هغه تاپه وي، ولسوالي، محکمه، هاي کورټ، عدالت (علالت)، جج، وکیل، سپين ږيري، د پښتو جرگې، رسم رواج، اصلاحي کميټيانې وغيره وي دا ټول د توحيد د الله تعالى سره منافي دي. که چا دغه کارونه وکړل توحيد يې د الله تعالى قبول نه دی او دی به خالد مخلد في النار وي. او دې ته شرک اکبر وايي. او الله تعالى شرک اکبر نه بخښي.

۱- **دليل:** الله تعالى فرمايي: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ

لِمَنْ يَشَاءُ﴾ النساء: ۱۱۲

ترجمه: يقينا الله تعالى نه بخنبي چې شرک وکړی شي د هغه سره او بخنبي د هغې نه بغير چې نور گناهونه دي چالره چې وغواړي او چا چې شرک وکړو د الله تعالى سره پس يقينا گمراه شو په گمراهۍ ليرې سره.

۲- **دليل:** الله ﷻ فرمايي: ﴿وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا﴾ (النساء: ۴۸)

ترجمه: او چا چې شرک وکړو د الله تعالى سره پس يقينا جوړه يې کړه گناه لويه.

۳- **دليل:** الله ﷻ فرمايي: ﴿إِنَّهُ، مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَهُ النَّارُ﴾ (المائدة: ۷۲)

ترجمه: بېشکه چا چې شرک وکړو د الله تعالى سره پس يقينا بند کړی دی الله تعالى په هغه باندې جنت او حای د ده اور دی.

۴- **دليل:** الله ﷻ فرمايي: ﴿وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوِي بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيقٍ﴾ (الحج: ۳۱)

ترجمه: او چا چې شرک وکړو د الله تعالى سره نو گویا چې دی راوغورځېدلو د اسمان نه، پس وتښتوي ده لره مارغان یا ښکته وغورځوي ده لره سیلی په مکان لرې کې.

نور آیتونه هم شته چې د شرک سره الله تعالى هېڅ عبادت نه قبلوي. لهذا چا چې شرک في الحکم وکړو فيصلې يې د انگریز قانون یا جرگې د پښتنو ته یوړې یا په رواج يې فيصله وکړه نو ده په عبادت کې د الله تعالى سره

شريك پيدا ڪړو او مخکې آيتونه ذکر شول چې «ولا يشرک في حکمه احدا»، «الآله الحكم» وغيره نو دی مشرک في الحكم دی چې هېڅ عبادت يې قبول نه دی اگر چې شيخ صاحب وي مدرسه يې وي، حاجي صاحب وي، لوی عالم وي، مبلغ وي خو بيا هم غټ کافر او مشرک دی. او که د طاغوت تير ويا داعي و نو واجب القتل هم دی.

او رسول الله ﷺ فرمايې: حق الله على العباد ان يعبدوه ولا يشرکوا به شيئا و حق العباد على الله ان لا يعذب من لا يشرک به شيئا. (البخاري ۲۸۵۲ و مسلم ۳۰).

ترجمه: د الله حق په بنده گانو دا دی چې همدی حقدار د بنده گۍ و گڼي او د هغه سره هېڅ شريک جوړ نه کړي او د بنده گانو حق په الله تعالى دا دی چې عذاب به نه ورکوي هغه چا لره چې د الله تعالى سره يې هېڅ قسم شريک نه وي جوړ کړی.

معلومه شوه چې فيصلې کول په قرآن او سنت د الله تعالى حق دی او د کفر په قانون يا بل خود ساخته قانون فيصلې کول د هغه سره شرک کول دي. اعاذنا الله منها.

۵۴- سوال: شرک اصغر څه ته وايي؟

جواب: شرک اصغر: ريا کاري او ځان بنودنې ته وايي چې په خپل عبادت کې مؤمن شريک کړي.

۱- دليل: الله تعالى فرمايې: ﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ

بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾ (الكهف: ۱۱۰)

ترجمه: نو څوک چې امید لري د پېش کېدلو رب خپل ته نو عمل دې کوي د سنت برابر او شریک دی نه جوړوي په بنده گۍ د رب خپل کې هېچا لره.

۲- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایي: اخوف ما اخاف عليكم الشرك الاصغر فسئل عنه فقال: الرياء، ثم فسره بقوله ﷺ: يقوم الرجل فيصلي فيزين صلاته لما يرى من نظر الرجل اليه. (حديث حسن أخرجه احمد في المسند ج ۵ ص ۵۲۸ و سنده حسن كما قال ابن حجر في بلوغه).

ترجمه: زیات چې زه ویرېږم په تاسو نو زه ویرېږم د شرک اصغر نه. د رسول الله ﷺ نه تپوس وشو چې شرک اصغر څه ته وایي؟ هغه ﷺ وویل: ریاکاری ته وایي. بیا رسول الله ﷺ د دې تفسیر وکړو چې یو سړی پاڅېږي او مونځ کوي نو مونځ ښایسته کوي د وجې د هغې نه چې سړی ده ته گوري.

۵۵- سوال: توحید ربوبیت څه ته وایي؟

جواب: توحید ربوبیت: اقرار کول دي په دې باندې چې الله تعالی رب دی د هر څه، بادشاه دی، خالق او تدبیر کوونکی دی د هر شي او متصرف دی په خپل مخلوق کې د هغه سره شریک په بادشاهۍ کې نشته، د هغه ملگری او دوست نشته، د هغه د عاجزۍ د وجې نه، د هغه د کار رد کوونکی نشته او نه روسته کوونکی د هغه د فیصلې شته، نه یې مماثل شته. او دا قسم اقرار د مکې مشرکینو هم کولو خو په توحید کې پوره داخل نه وو ځکه رسول الله ﷺ د هغوی سره قتال وکړو ترڅو چې توحید

الالهية ته غاړه كيدي. معلومه شوه چې په توحيد الربوبية سرې په اسلام كې نه داخلېږي ترڅو چې توحيد الالهية و نه مني.

۱- **دليل:** الله تعالى فرمايې: ﴿قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَمِيتِ وَيُخْرِجُ الْمَمِيتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴾ (۲۱) یونس: ۳۱

ترجمه: ووايه څوك روزي دركوي تاسو ته د آسمان نه او د ځمكې نه؟ او يا څوك اختيارمند دی د غوږونو او سترگو؟ او څوك راوباسي ژوندی د مړي نه او راوباسي مړی د ژوندي نه؟ او څوك انتظام کوي د ټولو کارونو؟ پس وبه وايې دوی (مشرکین) چې دا کارونه الله تعالى کوي. پس ووايه ته آيا پس ځان نه بچ کوی د شرک نه.

تعليق: آيت دليل دی چې د عربو مشرکينو د الله تعالى دا صفتونه منل چې الله تعالى رازق دی، مالک د غوږونو او سترگو دی، پيدا کوونکی دی او د ټول عالم د نظام چلوونکی دی. لکن بيا هم هغوی شرک کولو په عقیده د شفاعت قهریه کې چې دا باباگان زمونږ په الله تعالى بعضې کارونه په زور هم کوي ځکه چې دا نازولي دي. او د آيت نه معلومه شوه چې نظام د عالم الله تعالى چلوي. قطبان، غوثان، او ابدال يې نه چلوي او هغه احاديث چې د قطبانو، غوثانو او ابدالو باره کې دي هغه ټول موضوعي دي چې يو هم صحيح نه دی.

۲- **دليل:** الله تعالى فرمايې: ﴿وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ﴾ (الزمر: ۳۸)

ترجمه: او که چهرې تپوس وکړې ته د دوی نه چې چا پيدا کړي دي اسمانونه او ځمکه؟ خامخا دوی (مشرکین) به ووايي: الله تعالى. آيت دليل دی چې مشرکینو دا هم منله چې اسمانونه او ځمکې الله تعالى پيدا کړي دي.

۳- **دليل:** الله تعالى فرمايي: ﴿وَلَيْن سَأَلْتَهُمْ مِّنْ خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لِيَقُولَنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ﴾ (۱۱) ﴿العنكبوت: ۲۱﴾

ترجمه: که چهرې تپوس وکړې د دوی نه چې چا پيدا کړي دي اسمانونه او ځکه او د خپل حکم لاندې کړی يې دی لمر او سپوږمۍ؟ خامخا دوی به ووايي چې الله تعالى، پس څرنگه دوی اړولی شي د حق نه.

۴- **دليل:** الله تعالى فرمايي: ﴿وَلَيْن سَأَلْتَهُمْ مِّنْ نَّزْلِ مِّنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخِيَا بِهِ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهَا لِيَقُولَنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ﴾ (۱۲) ﴿العنكبوت: ۲۳﴾

ترجمه: که چهرې ته د دوی نه تپوس وکړې چې چا راوړولي دي د اسمان د طرف نه اوبه پس تازه کړې يې ده په هغې سره ځمکه وروسته د وچوالي نه د هغې؟ خامخا دوی به ووايي چې الله تعالى. ته ووايه ټول صفتونه د الوهيت خاص الله تعالى لره دي بلکه ډير د دوی نه عقل نه لري.

۵- **دليل:** ﴿فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلِكِ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ﴾ (۱۵) ﴿العنكبوت: ۲۵﴾

ترجمه: پس هر کله چې دوی سواره شي په کشتۍ کې رابلي دوی الله تعالی لره اخلاص کوي د هغه په بلنه کې پس هر کله چې بچ کړي دوی لره وچې ته دغه وخت دوی شریک جوړوي د الله تعالی سره. او همداسې مضمون په بني اسرائيل ۲۷ آیت کې هم دی.

خلاصه: دا آیتونه دلالت کوي چې پخوانیو مشرکانو الله تعالی خالق، مالک، مدبر، پیدا کوونکی د اسمان او ځمکې، د باران راوړونکی، بوتی راشنه کوونکی، د دنیا د نظام چلوونکی، مالک د غوږونو او سترگو، په دریاب کې په کشتۍ کې یا الله مدد چیغه وهل او الله یې د لمر او سپوږمۍ پیدا کوونکی گڼلو. اما په دې زمانه کې زمونږ مشرکان بیا دا اکثر کارونه د غیر الله د طرفه گڼي. کله وایې فلانی بابا د غوږونو یا سترگو علاج کوي چې په بس یا ډاټسن کې سوړ وي نو هم یا پیر بابا یا فلانی بابا چیغې وهي بلکه د غیر الله نه ډیر ویرېږي او د الله تعالی نه نه ویرېږي. د عربو مشرکینو به حجونه کول لکن د ابن عباس رضی الله عنه حدیث کې راځي چې مشرکینو به د بیت الله طواف کولو نو تبلیه یې داسې ویله اللهم لبيک، لبيک لا شریک لک الا شریکا هو لک تملکه و ما ملک. (مشکوۃ).

عمرې به یې هم کولې لکه ثمامة بن اثال د رسول الله ﷺ صحابه کرامو و نیولو عمرې ته تللو بیا یې اسلام راوړو. (صحیح البخاري). بلکه د الله سره یې ډیره مینه وه او د هغه نه به ډیر ویریدل. رسول الله ﷺ د عمران رضی الله عنه پلار حصین رضی الله عنه ته وویل چې: کم تعبد ربک في الجاهلیة؟ قال:

سبعة قال: فايهم تعبد لرغبتك و رهبتك؟ قال: الذي في السماء. (ترمذي ٥)

ترجمه: يعنې د خو الهه و عبادت به دې په جاهليت کې کولو؟ حصين ﷺ ورته وويل: د اوو ۷. بيا يې ورته وويل چې کوم يو سره دې ډيره مينه وه او د کوم نه ډير ويريډلې؟ هغه وويل: د هغه ذات نه چې په اسمان کې دی. خو سره د دې بيا هم دوی په اسلام کې داخل نه شو او رسول الله ﷺ ورسره قتال وکړو.

معلومه شوه چې اوسني زمونږ د زمانې مشرکين د دغه مشرکانو نه اشد او خطرناک مشرکين دي چې دوی ورسره جمهورين او طاغوتي هم دي.

تنبیه: مونږ سره اوس موجوده په لاس کې صرف قرآن مجيد او يو د وه کتابونه دي نور مراجع زمونږ په بل ځای کې دي چې د موجوده مرتدو او طواغيتو دلاسه هغه ځای ته مونږ نه شو تللی. لهذا دا مسئله ډير تفصيل غواړي. دا د سفر ليکل دي چې دا هم يو نوع مشابهت د سلفو صالحينو سره دی که الله تعالی يې قبول کړي. د دې وجې نه که الفاظ د حديثو مختصر يا تفصيل کم وي نو د عفوي غوښتنه کوم.

٥٦- سوال: توحيد الاسماء والصفات څه ته وايي؟

جواب: توحيد الاسماء والصفات وايي ايمان راوړلو ته په هغه څه باندې چې الله تعالی بيان کړي وي خپل ځان د پاره په قرآن مجيد کې يا رسول الله ﷺ بيان کړي وي. هغه په احاديثو صحيحه و کې د اسماء او صفاتو څخه او په

دې عمل کول لکه چې راغلي دي بغير د تاويل او کيف نه. لکه چې الله تعالى دغه اسماء او صفات جمع کړيدي په مينځ د اثبات او نفی د کيف نه.

۱- **دليل:** الله تعالى فرمايې: ﴿يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا

طه: ۱۱۰﴾

ترجمه: خبر دی په هغه حالاتو چې د دوی نه وړاندې دي او هغه چې د دوی نه وروسته دي او نه شي راگېرولی دوی هغه حالاتو لره په خپل علم کې.

آيت کې د علم صفت ذکر دی چې مخلوق د هغې احاطه نه شي کولای.

۲- **دليل:** الله ﷻ فرمايې: ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ (۱۱)

الشورى: ۱۱

ترجمه: نشته د هغه په شان هېڅ څيز او هغه هر څه اوري او هر څه وينې.

۳- **دليل:** حديث کې راځي چې مشرکينو رسول الله ﷺ ته وويل چې د خپل رب نسب دې بيان کړه نو الله تعالى دا آيتونه نازل کړل:

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝ (۱) اللَّهُ الصَّمَدُ ۝ (۲) لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ۝ (۳) وَلَمْ يَكُنْ لَهُ

كُفُوًا أَحَدٌ ۝ (۴)﴾ الإخلاص: ۱- ۴

ترجمه: ته ووايه هغه الله تعالى يو دی. الله تعالى بې حاجته دی. نه دی ولد والا دی او نه دی پيدا کړی شوی دی. او نشته ده لره هم صفت څوک. (جامع الترمذي ۳۳۶۴ و احمد ج ۵ ص ۱۳۳ والحاكم ج ۲ ص ۵۴۰ وابن خزيمة في التوحيد ج ۱ ص ۹۵).

۵۷- سوال: د اسماء حسنی دلیل د کتاب او سنت نه څه دی؟

جواب: الله تعالى فرمایې: ﴿وَلِلّٰهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنٰی فَادْعُوْهُ بِهَا وَذَرُوْا الَّذِیْنَ یَلْحَدُوْنَ فِیْ اَسْمَیْهِ﴾ [الأعراف: ۱۸۰]

ترجمه: او خاص الله تعالى لره نومونه (او صفتونه) ښایسته دي پس دعاء غواړئ د الله تعالى نه په وسیله د هغې او پرېږدئ هغه کسان چې کړ لېچ کوي په نومونو د الله تعالى کې.

۲- دلیل: الله ﷻ فرمایې: ﴿قُلْ اَدْعُوا اللّٰهَ اَوْ اَدْعُوا الرَّحْمٰنَ اَيَّٰمَا تَدْعُوْا فَلَهُ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰی﴾ [الاسراء: ۱۱۰]

ترجمه: ته ووايه بلنه کوئ د الله تعالى يا بلنه کوئ د رحمان او هريو چې بلئ تاسو پس هغه لره نومونه ښایسته دي.

۳- دلیل: الله ﷻ فرمایې: ﴿اَللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ اَلْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰی﴾ [طه: ۸]

ترجمه: الله تعالى دی، نشته حقدار د بنده کې. سوا د هغه نه خاص هغه لره نومونه دي ښایسته.

۴- دلیل: رسول الله ﷺ فرمایې: ان لله تسعة وتسعين اسما من احصاها دخل الجنة. (صحيح البخاري ۷۳۹۲، ۲۷۳۲، و مسلم ۲۲۷۷ من حديث ابي هريرة ؓ).

ترجمه: تحقيق د الله خاص نهه نوي ۹۹ نومونه دي چا چې ياد کې راوستل (سره د عمل کولو) نو جنت ته به داخل شي.

۵- رسول الله ﷺ چې به دعاء کوله نو ویل به یې: استلک بکل اسم هو لک سمیت به نفسک او انزلته فی کتابک او علمته احدا من خلقک او استاثرت به فی علم الغیب عندک ان تجعل القرآن ربیع قلبي. (الحديث رواه احمد ج ۱ ص ۳۹۱، وابن حبان ۹۷۲ وابو یعلیٰ ۵۲۹۷۱ والحاکم ج ۱ ص ۵۰۹ والالبانی فی الصحیحة ۱۹۹).

ترجمه: سوال کوم تانه یا الله په هر هغه نوم چې تالره ثابت دی او مسمی کړیدی تا په هغې خپل ځان او یا دې په خپل کتاب کې نازل کړیدی او یا دې ښودلی دی یو کس ته د مخلوق خپل نه او یا تا غوره کړی وي په هغې سره په پټ علم کې ستا سره دا چې و ګرځوي ته قرآن عظیم سپرلی د زړه زما.

۵۸- سوال: د اسماء الحسنی مثال قرآن کې څه دی؟

جواب: قرآن عظیم الشان خو د اسماء حسنی نه ډک دی خو مونږ صرف اشاره ورته کوو. لکه علیا کبیرا: لوی په اعتبار د ذات او لوی په اعتبار د صفت سره (النساء ۳۴)، دارنگه: لطیفا: نرمي کونکی، خبیرا: خبردار (الاحزاب ۳۴)، علیم، قدیرا (فاطر ۴۴)، سمیع، بصیرا (النساء ۵۸)، عزیزا، حکیم (النساء ۵۶)، او داسې نور.

۲- حدیث کې هم اسماء حسنی ذکر دي لکه رسول الله ﷺ به ویل: یا حي یا قیوم یا ذا الجلال والاکرام یا بديع السموات والارض. (النسائي ج ۳ ص ۵۲، وابو داؤد ۱۴۹۵).

ترجمه: ای ژوندی او همپشه ولاړ په تدبیر د مخلوق ذاته ای خاوند دلوئی او عزت ای نا اشنا پیدا کوونکی د اسمانونو او حُمکې نور ډیر احادیثو کې ذکر دي.

فائده: د مذکوره دلائلونه معلومه شوه چې د الله تعالی بنایسته نومونه دي چې قرآن اوسنت کې ذکر دي. د الله تعالی دغه نومونه او صفات ذکر کول سنت دي. او هر چې خود ساخته نومونه الله تعالی لره لکه خدای یا خښتن تعالی دا ویل بدعت او ناروا دي بلکه د الله تعالی بې عزتي کول دي. لکه د یو شخص عبدالله نوم دی او ته ورته کارغه خان ووايې نو خامخا هغه خفه کيږي. تعالی الله عما یقولون. دا یو نشاندهي وه د تفصیل مقام دا نه دی. والله اعلم.

۵۹- سوال: د الله تعالی اسماء حسنی په څو نوع باندې دلالت کوي؟

جواب: د الله تعالی بنایسته نومونه د هغه په ذات په درې ۳ قسمه دلالت کوي:

- ۱- دلالت د هغې په ذات باندې مطابقه.
- ۲- دلالت د هغې په صفاتو مشتقه و باندې تضمیني.
- ۳- دلالت د هغې په صفاتو چې اشتقاق تربنه نه شي کیدی التزامي.

۶۰- سوال: د دې مثال څه دی؟

جواب: مثلاً د الله تعالی نوم الرحمن الرحیم دی چې دلالت کوي په ذات د مسمی چې الله تعالی دی مطابقه. او په صفت مشتق د هغې نه چې هغه

رحمت دی تضمنا. او نور صفات چې غیر مشتقي دي لکه حیات، قدرت په دې دلالت کوي التزاما.

او دا رنگه ټول نومونه د الله تعالی. لکن دا بیا په خلاف د مخلوق باندې چې کله مسمی کړی شي مثال حکیم او دی به جاهل وي کله به ورته عادل وویل شي لکن هغه به ظالم وي څوک به ورته زورور وایې هغه به ذلیل وي څوک به ورته شریف وایې هغه به دیر ښکته وي صالح به ورته خلک وایې خو هغه به غیر صالح وي څوک به ورته نیک بدبخته (سعید) وایې هغه به شقي وي فسبحان الله و بحمده. الله چې څنگه د خپل ذات بیان کړیدی هغه د هغه نه ډیر اوچت دی کوم چې یې مخلوق بیانوي.

۲۱- سوال: د الله تعالی اسماء حسنی په دلالت تضمیني باندې په څو قسمه دلالت کوي؟

جواب: دا په څلور قسمه دی:

۱- اسم عَلم: چې متضمن او شامل دی ټولو اسماء حسنی معانیو ته چې هغه الله تعالی دی نو د دې وجې نه چې کوم اسماء رائجي ټول به د دې صفات وي لکه چې وایې: «هو الله الخالق البارئ المصور» (الحشر ۲۴). خاص هغه الله دی پیدا کوونکی دی جدا جدا کوونکی شکلونه ورکوونکی دی. او نور د دې په شان. او دا اسم علم هرگز نه رائجي د نورو نومونو تابع مگر نور به د ده تابع وي.

۲- دویم هغه چې متضمن وي صفت د ذات د الله عز وجل لکه د الله تعالی اسم: السميع دی چې متضمن دی هغه سمع لره چې پراخه دی ټولو اصواتو او اوازونو لره. برابره خبره ده چې ښکاره وي او که پټ د ده سره وي او که

نه وي. دا رنگه: بصير: چې متضمن دی لیدو او بصیرت لره چې دا نافذوي په ټولو اشیاء کې چې هغه ویني. برابره خبره ده چې ډیر نری او باریک وي او که غټ. دا رنگه: علیم: چې متضمن دی د هغه علم محیط لره. هغه علم چې ﴿لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلَا

أَكْبَرُ﴾ سبأ: ۳

دا رنگه: القدير: چې متضمن دی د هغه قدرت تامة لره په هر شي چې موجود وي او که نه وي او نور داسې.

۳- دریم هغه چې متضمن دی صفت د فعل د الله تعالی. لکه خالق، الرازق، الباری، المصور او نور داسې.

۴- څلورم هغه چې متضمن وي د الله تعالی تقدس او پاکوالي لره د ټولو نقصاناتو نه لکه القدوس او السلام.

۲۲- سوال: د الله تعالی اسماء حسنی د اطلاق د وجې نه په الله تعالی په څو قسمه دی؟

جواب: ۱- بعضې د هغه نه چې اطلاق یې کیدی شي په الله تعالی باندې مفردا یا سره د غیر نه: او دا هغه دی چې شامل وي د الله تعالی د کمال صفت لره په هره نوع د اطلاق باندې لکه: الحي، القيوم، الاحد، الصمد او نور اسماء حسنی.

۲- بعضې د هغې نه چې اطلاق یې په الله تعالی نه کیږي مگر سره د ذکر د مقابل نه. او دا هغه دي چې کله ځانته ذکر شي نو وهم د نقصان په کې کیدی شي لکه د الله تعالی نوم دی الضار، النافع، الخافض (بنکته کوونکی)، الرافع (اوچتوونکی) والمعطي المانع، المعز، المذل او نور

داسې اسماء حسنى. نو جائز نه دي مطلق ذكر كول د اسم د ضار يا خافض يا مانع يا د مذل خائنه. دا رنگه په قرآن او سنت كې هم دا اسماء حسنى مطلق او يواځې نه دي راغلي. او د دغه اسماء حسنى نه المنتقم دى چې په قرآن عظيم الشان كې اطلاق نه دى شوى مگر سره د متعلق نه ذكر شويدي

لكه دا قول د الله تعالى: ﴿إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنْقِمُونَ﴾ (السجدة: ۲۲)

ترجمه: يقينا مونږ د مجرمينو نه بدله اخيستونكي يو.

يا خو ذكر وي خو اضافت يې په ذو سره شوى وي لكه: ﴿وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ﴾

﴿٤﴾ آل عمران: ۴

ترجمه: الله تعالى غالب دى او خاوند د بدلې اخيستو دى.

۲۳- **سوال:** مخكې ذكر شول چې د الله تعالى صفات بعضې ذاتي دي او بعضې صفتي (فعلي) دي نو د هغه ذاتي صفاتو مثال څه دى د قرآن عظيم الشان نه؟

جواب: ۱- مثال: الله تعالى فرمايې: ﴿بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ﴾ (المائدة: ۶۴)

ترجمه: بلکه دواړه لاسونه د الله تعالى پراخه دي.

۲- مثال: الله تعالى فرمايې: ﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ﴾ (القصص: ۸۸)

ترجمه: هر شى پناه كيږي مگر مخ د هغه (نه پناه كيږي).

۳- مثال: الله تعالى فرمايې: ﴿وَبَقِيَ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾ (الرحمن: ۲۷)

ترجمه: او باقي به وي ذات د رب ستا چې خاوند د لوی شان او عزت دی.

۴- مثال: الله ﷻ فرمایي: ﴿وَلِصْنَعِ عَلِيٍّ ۝۳۹﴾ طه: ۳۹

ترجمه: او دپاره د دې چې پالنه وکړی شي ستا په سترگو زما باندې.

۵- مثال: الله ﷻ فرمایي: ﴿أَبْصِرْ بِهِ ۝ وَأَسْمِعْ ۝ الْكَهْفِ: ۲۶﴾

ترجمه: ښه لیدونکی او ښه اوریدونکی دی.

۶- مثال: الله ﷻ فرمایي: ﴿إِنِّي مَعَكُمْ أَسْمَعُ وَأَرَىٰ ۝۴۶﴾ طه: ۴۶

ترجمه: يقيناً زه ستاسو سره یم اورم او وینم.

۷- مثال: الله ﷻ فرمایي: ﴿يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ ۝۱۱۰﴾

طه: ۱۱۰

ترجمه: خبر دی په هغه حالا تو چې دوی نه وړاندې دي او هغه چې د دوی نه وروسته دي او نه شي راځیرولی دوی هغه حالا تو لره په خپل علم کې.

۸- مثال: الله ﷻ فرمایي: ﴿وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَىٰ تَكْلِيمًا ۝۱۶۴﴾ النساء: ۱۶۴

ترجمه: او خبرې کړيدي الله تعالی د موسی سره خبرې کول.

۹- مثال: الله ﷻ فرمایي: ﴿وَإِذْ نَادَىٰ رَبُّكَ مُوسَىٰ أَنْ أَتِيَ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ۝۱۰﴾

الشعراء: ۱۰

ترجمه: او کوم وخت چې اواز وکړو ستا رب موسی ﷺ ته چې لار شه قوم ظالمانو ته.

۱۰- مثال: الله ﷻ فرمايې: ﴿وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ﴾
الأعراف: ۲۲ او نور مثالونه هم شته چې دغه کافي دي.

ترجمه: او اواز وکړو دې دواړو ته رب د دوی آیا ما نه وی منع کړي تاسو
د دې ونې نه.

۲۴- **سوال:** د سنت نه دلیل مثال د ذاتي صفاتو کوم دی؟

جواب: رسول الله ﷺ فرمايې: حجابة النور لو كشف لاحرق سبحات وجهه
ما انتهى اليه بصره من خلقه. (مسلم ۱۷۹ وابن ماجه ۱۹۵).

ترجمه: حجاب د الله تعالى نور دی که یې لرې کړه دغه پرده او حجاب نو
وبه سوځوي هغه پلو شي د مخ د هغه، هغه نظرونه د مخلوق چې هغه ته
رسیږي د مخلوق نه.

۲- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمايې: يمين الله ملاي لا تغيضها نفقة سحاء
الليل والنهار ارايتم ما انفق منذ خلق السموات والارض فانه لم يغض ما
في يمينه و عرشه على الماء و بيده الاخرى الغيض او القبض يرفع و
يخفض. اهـ (صحيح البخاري ۷۴۱۹ و مسلم ۹۹۳).

ترجمه: د الله تعالى نبي لاس ډک دی نه یې کموي خرچه کول په بهیدلو د
شپې او ورځ. خبر راکړئ مالره هغه چې خرچ کوي الله تعالى چې اسمانونه
او ځمکې یې پیدا کړيدي نو یقینا هغه نه ده کمه کړې هغه نفقه چې د ده په
نبي لاس کې ده او عرش د هغه په اوبو باندې و او په بل لاس کې رحمت

دی او یا نیول دي او چتوي (د چا رزق یا مرتبه) او بنکته کوي (د چا رزق او یا مرتبه).

۳- **دلیل:** بل خای کې فرمایي: ان الله لا يخفى عليكم ان الله ليس باعور. و اشاره بيده الى عينه. (صحيح البخاري ۳۰۵۷ و مسلم ۱۲۹).

ترجمه: يقينا الله په تاسو پټ نه دی. يقينا الله تعالى پوند نه دی او رسول الله ﷺ خپلې سترگې ته اشاره وکړه (لکه چې دجال په يوه سترگه پوند دی).

۴- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایي: انکم لا تدعون اصما و لا غائبا تدعون سميعا بصيرا قريبا. (صحيح البخاري ۲۹۹۲ و مسلم ۲۰۷۴ من حديث ابي موسى).

ترجمه: يعنې يقينا تاسو نه بلې گونگ او نه غائب لره بلکه تاسو بلې اوریدونکي او لیدونکي نزدې لره.

۵- **دلیل:** بل حديث کې راځي رسول الله ﷺ فرمایي: اذا اراد الله ان يوحى بالامر تكلم بالوحي. (البخاري ۴۷۰۱ والترمذي ۳۲۲۳ و ابو داؤد ۳۹۸۹ و ابن ماجه ۱۹۴ من حديث ابي هريرة).

ترجمه: كله چې الله تعالى اراده وکړي د يو کار کولو نو خبرې کوي په وحي سره.

۶- **دلیل:** حديث د بعث کې هم راځي چې الله تعالى به آدم ﷺ ته ووايي: يا ادم فيقول ليبيك. (صحيح البخاري ۳۳۴۸ و مسلم ۲۲۲ من حديث ابي سعيد الخدري ﷺ).

ترجمه: ای آدم عليه السلام! هغه به ووايي: ستا خدمت کې يم يا الله. نور احاديث چې په هغې کې د الله تعالى خبرې د خپلو بنده گانو سره ذکر دي لکه په موقف کې دا رنگه جنت والاؤ سره او نورو ځايونو کې چې د هغې احاطه مشکله ده په همدې کې کفايت دی ان شاء الله.

۲۵- سوال: د الله تعالى د فعلي صفاتو مثال په قرآن عظيم الشان کې څه دی؟

جواب: الله تعالى فرمايي: ﴿ثُمَّ أَسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ﴾ البقرة: ۲۹

ترجمه: بيا اراده وکړه الله تعالى اسمان ته.

۲- مثال: الله عز وجل فرمايي: ﴿هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ﴾ البقرة: ۲۱۰

ترجمه: انتظار نه کوي دوي مگر د دې چې راشي دوي ته الله تعالى.

۳- مثال: الله عز وجل فرمايي: ﴿وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ ۚ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ

الْقِيَمَةِ ۚ وَالسَّمَوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ۚ﴾ الزمر: ۲۷

ترجمه: او قدر نه دی کړی دوي د الله تعالى لائق قدر د هغه او ځمکه ټوله موی د هغه به وي په ورځ د قيامت او اسمانونه به انغېستې شوي وي په نبي لاس د هغه کې.

۴- مثال: الله عز وجل فرمايي: ﴿قَالَ يٰٓإِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِدَيِّ ۚ﴾ ص: ۷۵

ترجمه: او ويل الله تعالى ابليس ته ای ابليس! څه خيز منع کړی يې ته د سجدي کولو نه هغه چا ته چې ما جوړ کړیدی په دواړو لاسونو خپلو سره.

۵- مثال: الله ﷻ فرمايې: ﴿ وَكَتَبْنَا لَهُ فِي الْأَلْوَابِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ ﴾
الأعراف: ۱۴۵

ترجمه: او ليکلی دی مونږ هغه لره په تختو کې د هر قسم ضروري و عظم
او تفصيل د هر ضروري حکمونو.

۶- مثال: الله ﷻ فرمايې: ﴿ فَلَمَّا بَلَغَ رُبُّهُ لِّلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا ﴾ الأعراف:
۱۴۳

ترجمه: پس هر کله چې نور ښکار کړو رب د هغه غر ته ويې ګرځولو هغه
هموار د ځمکې سره.

۸- مثال: الله ﷻ فرمايې: ﴿ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ﴾ الحج: ۱۸

ترجمه: يقينا الله تعالى کوي هغه څه چې وغواړي.
نور آيتونه هم شته چې په کې افعال د الله تعالى ذکر دي.

۶۶- **سوال:** د فعلي صفاتو مثال په سنتو کې څه دی؟

جواب: ۱- **دليل:** رسول الله ﷺ فرمايې: ينزل ربنا كل ليلة الى السماء
الدنيا حين يبقى ثلث الليل الآخر. (صحيح البخاري ۱۱۴۵ و مسلم ۷۵۸
من حديث ابي هريرة).

ترجمه: راکوزيږي زمونږ رب هره شپه اسمان د دنيا ته کله چې باقي پاتي
شي دريمه حصه د شپې.

٢- **دلیل:** رسول الله ﷺ په حدیث د شفاعت کې فرمایي: فیا تیهام الله فی صورته التي يعرفون فيقول: انا ربكم فيقولون انت ربنا. (صحيح البخاري ٧٤٣٧ و مسلم ١٩٤ من حدیث ابی سعید ؓ).

ترجمه: الله تعالى به راشي دوی ته په هغه صورت او شکل کې چې دوی (مخلوق) یې پېژني ورته به وایي زه ستاسو رب یم نو دوی به هم ووايي ته زموږ رب یې.

دې حدیث کې صفت د فعل اتیان د الله تعالى دی نه صورت او شکل هغه.

٣- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایي: ان الله يقبض يوم القيامة الارض و تكون السموات بيمينه ثم يقول انا الملك. (صحيح البخاري ٧٤١٢ و مسلم ٢٧٨٧ من حدیث ابن عمر ؓ).

ترجمه: يقينا الله تعالى به حُكمه په ورځ د قيامت کې قبض کړي او اسمانونه به یې په بني لاس کې وي بيا به ووايي زه بادشاه یم.

٤- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایي: لما خلق الله كتب بيده على نفسه ان رحمتي تغلب غضبي. (صحيح البخاري ٧٤٠٤ و مسلم ٢٧٥١ من حدیث

ترجمه: ابی هريرة هر کله چې الله تعالى مخلوق پیدا کړو نو په خپل لاس یې ولیکل او په ځان یې لازم کړو (تفضلا) يقينا رحمت زما غالب دی په غضب زما باندې.

۵- دليل: او په حديث د احتجاج د ادم عليه السلام موسی عليه السلام سره فقال آدم: يا موسی اصطفاک الله بکلامه و خط لک التورۃ بیده. صحیح البخاری ۳۴۰۹ و مسلم ۲۲۵۲.

ترجمه: ای موسی عليه السلام الله تعالى ته په خبرو سره غوره کړی یې او تورات یې تاته یې د خپل لاس په خط سره لیکلی دی.

۶- دليل: رسول الله ﷺ فرمایي: ان الله تعالى يبسط يده بالليل ليتوب مسيء النهار و يبسط يده بالنهار ليتوب مسيء الليل. صحیح مسلم ۲۷۵۹.

ترجمه: يقينا الله تعالى را اوږدوي لاس خپل د شپې د دې دپاره چې توبه اوباسي د ورځې گنهنګار او را اوږدوي لاس خپل د ورځې د دې دپاره چې توبه اوباسي د شپې گنهنګاران. نور ډير احاديث هم شته چې دا کافي دي.

فائده: د الله تعالى کلام او خبرې د هغه لاسونه دا د ذات صفت دی او د هغه تکلم د ذات صفت دی او د فعل هم او د تورات لیکل په لاس سره د فعل صفت دی. والله اعلم.

۲۷- سوال: آیا د فعلي صفاتو نه اشتقاق کیدی شي د اسماء او که اسماء الله ټول توقيفي دي؟

جواب: د الله تعالى ټول نومونه توقيفي دي چې په سماع پورې تعلق لري. الله تعالى ته به هغه نومونه اخستل کيږي کوم چې یې د ځان دپاره بيان

کړي وي په خپل کتاب کې او يا رسول الله ﷺ د هغې بيا په صحيح احاديثو کې کړي وي. هر هغه فعل چې الله تعالى مطلق ذکر کړي وي د ځان دپاره نو دغه فعل مطلق کې به مدح او کمال وي لکن هر فعل به مطلق نه وي کوم چې الله تعالى بيان کړي وي او نه به ټول مشتقي وي چې د هغې نه اسماء (نومونه)، مشتق شي بلکه بعضې به مطلق وي. لکه چې وايي: ﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ﴾ الروم: ٤٠

ترجمه: الله تعالى هغه ذات دی چې تاسو يې پيدا کړي بيا يې رزق درکړی تاسو ته بيا تاسو وژني بيا به مو ژوندي کوي. دا رنگه الله تعالى ځان ته نوم ايښی دی د خالق، رازق، المحي، المميت، المدبر چې دا ټول مطلق دي.

بعضې د هغې نه چې الله تعالى د ځان دپاره مطلق ذکر کړيدي علی سبيل الجزاء او مقابلي سره او دا قسم نومونه د الله تعالى د کمال قدرت او مدح دپاره ذکر کړی شوي دي. لکه فرمايي: ﴿يُخَذِّعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَدِّعُهُمْ﴾ النساء: ١٤٢

ترجمه: يقينا منافقان دوکه کوي د الله تعالى سره او هغه (سزا) د دوکې ورکوي دوی لره.

بل ځای کې فرمايي: ﴿وَمَكْرُؤٌ وَّمَكْرَ اللَّهِ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَكْرِيْنَ﴾ آل عمران: ٥٤

ترجمه: او چلونه جوړ کړل دوی (د قتل د عيسى عليه السلام) او پټ تدبير وکړو الله تعالى (د هغه د بچ کولو).

يا داسې لکه فرمایي: ﴿سُئِلَ اللَّهُ فَنَسِيَهُمْ﴾ التوبة: ۲۷

ترجمه: هیر کړیدی دوی (منافقانو) الله تعالى لره نو الله تعالى هم پرېښودل دوی لره (په محرومولو د خیر سره).

فائده: داسې نومونه لکه ناسي، ماکر، خادع: د دې مطلق او یوازې ذکر کول الله تعالى لره جائز نه دي البته د کوم مطلب دپاره چې یا علی سبیل الجزاء وي یا د مقابلي دپاره وي لکه چې ذکر شول بیا ذکر کولی شي داسې نه شي ویلی چې الله تعالى دوکه کوونکی یا استهزاء کوونکی یا چل ول کوونکی دی ځکه الله تعالى چې کوم داسې اسماء ځانته بیان کړي دي دا په طریقي د جزاء او یا مقابلي سره دي. والله اعلم.

۲۸- سوال: د الله تعالى ښایسته نومونه چې العلي، او الاعلی دی دا څه ته شامل دي؟ دا رنگه د دې په معنی باندې نور نومونه لکه الظاهر، القاهر او المتعال؟

جواب: د الله تعالى دا نوم چې الاعلی او العلي یا قاهر دی دا متضمن دی د صفت مشتقه د هغې نه چې هغه ثبوت د علو او اوچتوالي دی الله تعالى لره په ټولو معانیو سره لکه: د الله تعالى فوقیت په عرش باندې یا اوچتوالی په ټول مخلوق باندې چې جدا دی د مخلوق نه، نگران دی په دوی، الله تعالى پوه دی په هغه څه چې دا مخلوق یې کوي، په هر شي د هغه علم احاطه کړې ده چې د هغه نه هېڅ شي پټ نه دی. د هغه د قهر اوچتوالی دا دی چې د هغه دپاسه بل غالب نشته او نه جگړه کوونکی د هغه سره او نه منع کوونکی بلکه هر شی د هغه د عظمت تابعدار د هغه

عزت ته ذليله او د هغه لويې او كبرياء ته محتاج دى. د هغه زور او قهر لاندې دى د هغه د قبض نه وتونكى نه دى.

او علو شان د هغه دا دى چې ټول د كمال صفتونه هغه لره ثابت دي او ټول د نقصان صفات د هغه نه نفي دي. او دا ټولې معناگانې چې ذكر شولې د الله تعالى د علو او اوچتوالي سره لازمي دي چې د يو معنى د بلې نه جدا نه ده. والله اعلم.

۶۹- سوال: د الله تعالى د فوقيت دليل څه دى؟

جواب: د الله تعالى د فوقيت دلا تل چې ډير صريح او واضح دي ددې شميرل او احصاء نه شي كيدلى چې بعضې د هغې نه دغه نومونه چې ذكر شول او د دې په معنى سره. او بعضې د هغې نه دا دي:

۱- دليل: ﴿الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾ طه: ۵

ترجمه: عام رحمتونو والا دى د عرش دپاسه برابر دى. دا آيت په اوه ۷ ځايونو د قرآن مجيد كې ذكر دى.

۲- دليل: ﴿ءَأَمِنُمْ مِّنْ فِي السَّمَاءِ﴾ الملك: ۱۶

ترجمه: آيا په امن يئ (نه وييريئ) د هغه ذات نه چې په اسمان كې دى.

۳- دليل: ﴿يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِّنْ قُوَّتِهِمْ﴾ النحل: ۵۰

ترجمه: وييري دوى د رب خپل نه چې اوچت دى د دوى نه.

۴- دليل: ﴿إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ﴾ فاطر: ۱۰

ترجمه: خاص هغه ته ورخيڙي کلمې پاڳې (داخلاص) او عمل د سنت موافق پورته کوي الله تعالى هغې لره.

۵- دليل: ﴿نَعْرِجُ الْمَلَائِكَةَ وَالرُّوحَ إِلَيْهِ﴾ المعارج: ۴

ترجمه: ورخيڙي ملائک او روح (جبرئيل يا ارواح د سړو) هغه ته.

۶- دليل: ﴿يُدْبِرُ الْأُمُورَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ﴾ السجدة: ۵

ترجمه: تدبير کوي د کارونو د اسمان نه ځمکې ته.

۷- دليل: ﴿يَعِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَرَافِعَكَ إِلَى آلِ عِمْرَانَ﴾ ۵۵

ترجمه: ای عیسی ﷺ یقیناً زه پوره اخلم تالره او پورته کوم تا ځان ته. نور ډیر آیتونه شته چې په هغې کې د الله تعالى د فوقیت ذکر دی چې الله تعالى د عرش د پاسه دی او نزول د قرآن هم د بره نه شويدي.

۲۰- سوال: د الله تعالى د فوقیت دليل د سنتو څخه څه دی؟

جواب: په احادیثو د رسول الله ﷺ کې هم ډیر دلائل شته چې په احصاء او عدد کې نه راځي چې دلته صرف مونږ ورته اشاره کوو.

۱- دليل: حدیث د اوغال کې راځي: والعرش فوق ذلک والله فوق العرش و هو یحکم الملک من فوق سبعة اربعة. (ابو داود ۴۷۲۳ و الترمذي ۳۳۲۰ وابن ماجه ۱۹۳ والحاکم ج ۲ ص ۵۰۰ وابن منده في التوحيد ج ۱ ص ۱۱۷ والبيهقي في الاسماء ۸۴۷ و ۸۸۲ وابن خزيمة في التوحيد ۱۴۴ وابن ابي عاصم في السنة ۵۷۷ والعقيلي في الضعفاء ج ۲ ص ۲۸۴ وابن

الجوزي في العلل المتناهية ج ٢ ص ٢٥ و الذهبي في العلو ١٠٦ - ١٠٧
عن العباس مرفوعا لكن سنده ضعيف من اجل سماك و فيه ايضا عبد الله
بن عميرة مجهول قال الذهبي فيه جهالة و فيه علة اخرى ذكرها البخاري في
التاريخ ج ٣ ، ١ رقم ١٥٩ .

ترجمه: او عرش د هغي اوچت دی او الله تعالى د عرش د پاسه دی او هغه
خپل حکم نافذوي بره د اوو ٧ ټوکړو د (اسمانونو) نه.

٢- **دلیل:** حدیث د جاریه کې راځي چې رسول الله ﷺ جاریه ته وویل: این
الله؟ قالت: في السماء. قال: اعتقها فانها مؤمنة. (صحيح مسلم ٥٣٧ و
مالك في موطئه ج ٢ رقم ٥٩٥ و احمد ج ٢ رقم ٢٩١ و ابو داود ٣٢٨٤).

ترجمه: الله چېرته دی؟ هغي وویل: په اسمان کې (د عرش د پاسه) دی.
رسول الله ﷺ هغي مولی ته وویل چې دا ازاده کړه دا مؤمنه جاریه ده.

٣- **دلیل:** دا رنگه احادیث د معراج النبي ﷺ.

٤- **دلیل:** دارنگه حدیث د ملائکو د تعاقب چې یو بل پسې راځي: ثم يعرج
الذين باتوا فيكم فيسألهم وهو اعلم بهم. (صحيح البخاري ٧٤٢٩ و مسلم
٢٣٢). یعنی بیا دغه ملائکې ورځيږي کومې چې تاسو کې یې شپه تیره
کړي (اسمان ته) نو الله تعالى د هغوی نه تپوس وکړي او حال دا چې هغه په
دوی ښه پوه دی.

٥- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایي: اذا قضى الله الامر في السماء ضربت
الملائكة باجنحتها خضعانا لقوله كانه سلسلة على صفوان. (صحيح
البخاري وغيره).

ترجمه: کله چې الله تعالى فيصله د يو کار په اسمان کې وکړي نو ملائکې خپلې وزرې د الله تعالى د ويرې نه او عاجزۍ نه يو بل سره ووهي د الله تعالى د وينا د وجې نه.

نور ډير دلائل هم شته چې سوا د جهميۍ نه يې نور ټول خلک مني چې الله تعالى د عرش د پاسه دی. او سوا زمونږ د زمانې بعضې غالي متحنفه چې هغوی الله تعالى د عرش د پاسه نه مني.

۷۱- سوال: د سلفو ائمه د استواء په مسئله کې څه وايي؟

جواب: د سلفو صالحينو ټول امامان چې تير شويدي هغوی وايي چې: الاستواء غير مجهول ده يعنې معنی يې معلومه ده چې هغه برابريدل او قراري نيول دي د عرش د پاسه او کيف غير معقول دی او ايمان پرې واجب دی او سوال د هغې نه بدعت دی. د الله تعالى د طرفه را رسيدل او په نبي ﷺ امت ته تبليغ کول او په مونږ باندې تسليميدل دي. داسې قول د سلفو په ټولو ايتونو د اسماء او صفاتو کې دي او په احاديثو د رسول الله ﷺ کې همدا عقیده ده. ﴿أَمَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدَ رَبِّنَا﴾ آل عمران: ۷

ترجمه: ايمان راوړيدی مونږ په الله تعالى د الله تعالى دپاره او گواه شه ته چې يقينا مونږ غاړه کېښودونکي يو (عمل ته).

۷۲- سوال: د الله تعالى د قهر د اوچتوالي دليل د کتاب الله نه څه دی؟

جواب: د دې ډير دلائل دي:

۱- دليل: ﴿وَهُوَ أَلْفَاظُهُمْ فَوْقَ عِبَادِهِ﴾ الأنعام: ۱۸

ترجمه: او هغه پورته دی د بنده گانو خپلو نه.
او دا آیت متضمن دی د علو القهر او فوقیت لره.

۲- **دلیل:** الله ﷻ فرمایي: ﴿سُبْحَنَهُ هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾ الزمر: ۴

ترجمه: پاک دی هغه د ولد نه هغه الله تعالی دی یو ، زورور دی.

۳- **دلیل:** الله ﷻ فرمایي: ﴿لَمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ﴾ غافر: ۱۶

ترجمه: د چا ده بادشاهي نن د الله تعالی ده چې یو دی زورور دی.

۴- **دلیل** الله ﷻ فرمایي: ﴿يَمَعْتَرُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانْفُذُوا لَا تَنْفُذُونَ إِلَّا بِسُلْطَانٍ﴾ الرحمن: ۳۳

ترجمه: ای ډلې د پیریانو او انسانانو که چېرې وس لرئ تاسو د وتلو د غاړو د اسمانونو او ځمکو نه نو ووځي نه شی وتلای مگر په زور سره. (او زور نه لرئ).

دارنگه نور ایتونه لکه: سورت ص ۲۵ او هود ۵۲ و غیره کې هم داسې ایتونه شته.

۷۳- **سوال:** آیا په سنت کې د الله تعالی د قهر او علو دلائل شته؟

جواب: په صحیح احادیثو د رسول الله ﷺ کې د دې ډیر دلائل دي. بعضې د هغې نه دا دي:

۱- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایي: اعوذ بک من شر کل دابة انت آخذ بناصيتها. (صحیح البخاري و غیره).

ترجمه: پناه غواړم په تا سره د شر د هر زنده سر نه چې ته نیونکی یې د هغې تندي لره.

۲- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایي: اللهم اني عبدك وابن عبدك وابن امتك ناصيتي بيدك ماض في حكمك عدل في قضاؤك. (بخاري و غيره).

ترجمه: يا الله زه ستا بنده یم او خوی د ستا د بنده یم او خوی د وینزې د ستا یم زما تندي ستا په لاس کې دی جاري دی په ما کې ستا حکم او فیصله د عدل فیصله ده ستا د خوانه زما په بدن کې.

او د وترو په دعاء کې هم رسول الله ﷺ دا دعاء کوله: انک تقضي و لا یقضى علیک انه لا یذل من والیت و لا یعز من عادیت. (سنن النسائي ج ۳ رقم ۲۴۸ و ابو داود ۴۲۵ و ابن ماجه ۱۱۷۸ و الطیالسي ۱۱۷۹ و احمد ج ۱ رقم ۱۹۹ و الحاکم ج ۳ رقم ۱۷۲ و البیهقي رقم ۲۰۹).

ترجمه: یقینا ته حکم کوونکی یې او په تا حکم کوونکی نشته. یقینا نه ذلیله کیږي هغه څوک چې ته یې ملگری یې او نه عزتمند کیږي هغه څوک چې ته یې په دښمنۍ و نیسي.

۷۴- **سوال:** د الله تعالی د علو (اوچتوالی) د شان دلیل څه دی او هغه څه شی دي چې د هغې نفی کول د الله عزوجل نه واجب دي؟

جواب: په دې ځان پوهول په کار دي چې د الله تعالی اوچتوالی او د هغې علوالشان هغه دی چې متضمن او شامل دی دپته نوم د الله تعالی چې قدوس، سلام، الکبیر، المتعال او یا د دې په معنی سره نور نومونه دي. او دا نومونه مستلزم دي ټولو صفاتو د کمال د الله تعالی لره. پس الله تعالی

او چت دی په یو والي سره چې د هغه په یو والي کې هېڅوک شریک نه دی او نه یې په یوه حصه کې شریک دی او نه خو د هغه څوک معاون شته او نه یې امدادي او نه یې شفیع بغیر د اذن د هغه شته او نه په هغه باندې څوک په زور شفیع کیدلی شي.

الله تعالی اوچت دی په عظمت او کبریاء او بادشاهی کې. نه خو د هغه سره کوم جگړه کوونکی شته، نه غالب شته او نه یې نصیر شته. الله تعالی اوچت دی په خپل صمدیه (بې حاجتی) کې د نښې نه، د ولد نه، د والد نه او هم مثل او نظیر نه.

الله تعالی اوچت دی په کمال علم کې د غفلت او نسیان نه. دا رنگه هغه اوچت دی د دېنه چې د هغه نه هېڅ شی پټ نه دی د مثال په اندازه په اسمان او ځمکه کې.

الله تعالی اوچت دی په کمال حیات او قیومیت کې او په قدرت کې. د مرگ او پرکالۍ او خوب نه او د ستړیوالي او ستومانتیا نه.

او الله تعالی اوچت دی په کمال حکمت او حمد کې د مخلوق نه چې هېڅ مخلوق الله تعالی عبث نه دی پیدا کړی او نه یې دا مخلوق بغیر د امر او نهی او د بعث او جزاء نه بیکاره پیدا کړی.

دا رنگه الله تعالی اوچت دی په کمال عدل کې د دېنه چې په مخلوق د درې هومره ظلم وکړي. او یا ترینه معمولي نیکی کمه کړي.

دا رنجه الله تعالى اوچت دی په کمال غنا کې د دېنه چې ده ته څوک خوراک او یا څکاک ورکړي او یا مخلوق ته محتاج شي په یو معمولي شي کې.

دا رنجه الله تعالى اوچت دی د ټولو هغه اسماء حسنی د تعطیل او تمثیل نه چې هغه ځانته بیان کړي او یا رسول الله ﷺ د هغه دپاره بیان کړي وي.

او الله تعالى اوچت دی د هر هغه څه نه چې د هغه د الوهیت او ربوبیت او د اسماء حسنی او اوچت صفاتو سره منافي دي. ﴿وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ (الروم: ۲۷)

ترجمه: او خاص هغه لره صفت اوچت دی په اسمانونو کې او ځمکو کې او خاص هغه زورور او حکمت والا دی. نصوص د وحی د قرآن او سنت نه په دې باب کې معلوم دي او فهم ته هم زړ راځي چې ډیر مشهور او په کثرت سره دي.

۷۵- سوال: د رسول الله ﷺ دا قول چې اسماء حسنی: من احصاها دخل الجنة؟ یعنی چا چې دا شمار کړل جنت ته به داخل شي څه معنی ده؟

جواب: د دې ډیر معاني دي:

۱- چا چې یاد کړل او حفظ یې کړل او د الله تعالی نه یې په هغې سره دعاء وکړه او د هغه حمد یې په هغې سره وويلو.

۲- بله معنی دا هم ده چې د الله تعالى دغه ښایسته نومونو پسې اقتداء وکړي مثلاً رحیم او کریم چې مهربان او سخي ذات چې عبد ته په کار ده چې ځان په دغه صفاتو موصوف کړي کوم چې د بنده سره لائق دي.

۳- هغه نومونه چې الله تعالى خاص کړي دي د ځان دپاره لکه جبار، عظیم او متکبر. نو بنده باندې د هغې اقرار او هغې ته غاړه ایښودل دي او ځان نه موصوف کول په دغه صفاتو سره دي.

۴- هغه صفتونه چې په هغې کې معنی د وعدې لکه غفور، شکور، عفو، الرؤف، الحليم، الجواد، الکریم نو بنده به توقف کوي او ودریږي به په وخت د طمع او مینې کې.

۵- هغه نومونه او صفتونه چې په هغې کې معنی د وعید (عذاب) وي لکه عزیز ذو انتقام شدید العقاب، سریع الحساب. نو بنده به ودریږي د دغه نومونو سره په وخت د ویرې او خشیت کې یعنې بنده د الله تعالى نه د دغه نومونو په وجه ویریږي.

۶- بعضې د هغې نه حاضرول د بنده دي دغه اسماء حسنی لره او هغې لره حق ورکول کوم چې د دې حق دی چې معرفت او پېژندل د هغه د بنده گۍ.

مثال یې لکه: یو سړی چې گواهي کوي چې الله تعالى د مخلوق نه بره دی د عرش د پاسه دی د مخلوق نه جدا دی سره د علم د هغه په ټول مخلوق باندې او په قدرت سره. نو عبادت یې کوي په مقتضی د دې صفاتو په داسې شان سره چې گرځي د هغه د زړه دپاره یو حاجت پوره کوونکی چې خپري دی الله تعالى د دې بنده جرگه او دعاگانې لکه چې الله تعالى ته محتاج او ذلیل مخامخ ولاړ دی نو دی دا گمان وکړي چې الله تعالى د ده سره خبرې کوي او عمل د دې بنده الله تعالى ته پېش کیږي نو دا بنده د دېنه

شرمېږي او حيا کوي چې الله تعالى ته داسې عمل وڅېږي چې دی هلته رسوا کړي او ويې شرموي. او دا بنده د دې گواهي کوي چې د کارونو نزول او د الله تعالى مراسم د عالم گوت گوت ته په هر وخت کې د هر قسم تدابيرو نه او تصرفاتو نه لکه مرگ او ژوند، عزت ورکول، ښکته کول، اوچتول، ورکول، منع کول، لرې کول د تکاليفو. دا رنگه رالېږل د تکاليفو، شپه او ورځ د يو بل پسې راوړل او داسې نور تصرفات په خپل بادشاهۍ کې چې سوا د الله تعالى نه پکښې نور څوک تصرف نه شي کولای. نو د هغه حکمونه په هغې کې نافذ دي کله چې وغواړي: ﴿يَذَرُ الْأُمُورَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ﴾ (سجدة: ۵)

ترجمه: انتظام کوي الله تعالى د کار د اسمان نه (رالېږل ځمکې ته) بيا ورڅېږي هغه ته په يو ورځ کې چې اندازه د هغې زر کاله ده د هغې نه چې تاسو يې شمار کوئ.

پس هغه چا چې وفاء وکړه مذکوره مرتبه او خبرو او د الله تعالى حق او عبوديت يې په رشتيا و پېژندلو نو يقينا الله تعالى يې پوره او کافي وگڼلو.

دا رنگه هغه څوک چې گواهي وکړي د هغه د علم محيط او د هغه د اورېدلو او د هغه د حيات او قيوميت او نور د صفاتو، نو دی هم رب خپل غني او بې پرده کړو او دې مرتبې ته نه رسي مگر هغه سابقين او نزدي کسان. والله اعلم.

۷۲- سوال: د الله تعالى د اسماء او صفاتو ضد څه شی دی؟

جواب: د دې ضد درې قسمه دی:

۱- قسم: یو قسم ضد او الحاد د هغه مشرکینو دی چې د الله تعالی نومونه یې په خپلو بتانو ایښي وي چې بعضو کې زیادت کړې او بعضو کې یې کمی کړې. نو دوی اللات د اله نه مشتق کړې او العزی یې د عزیز نه، منات یې د منان نه.

۲- قسم: دویم الحاد د مشبهه ؤ دی چې د الله تعالی صفات بیانوي او مشابه کوي یې د صفاتو د مخلوق د الله تعالی سره چې دا قسم الحاد د مشرکینو د الحاد سره مقابل دی مشبه و مخلوق د خالق سره برابر کړ و او مشرکینو په منزله د اجسام مخلوقه په شان و گرځولو او د هغې سره یې برابر کړو چې الله تعالی د دې نه منزله دی.

۳- قسم: دریم الحاد د معطلة و چې د الله تعالی صفات نفی کوي او دا دوه قسمه دی:

۱- یو قسم الفاظ د الله تعالی د اسماء ثابتوي او هغه صفات د کمال ترېنه نفی کوي کوم چې متضمن وي صفاتو د کمال لره. دوی وایي: رحمان او رحیم دی بلا رحمت نه، علیم دی بغیر د علم نه، سمیع دی بغیر د سمع نه، بصیر دی بلا بصر، قدیر دی بغیر د قدرت نه او نور صفات داسې بیانوي.

۲- بل قسم د الله تعالی اسماء حسنی نفی کوي بالکلیه. دا رنگه د دې د متضمناتو نفی هم کوي او دوی د الله تعالی صفات په عدم محض سره بیانوي چې نه خو یې اسم او نه ي صفت شته لکن الله تعالی پاک دی د داسې خرافاتو نه کوم چې ملحدین او جاحدین یې بیانوي.

۱- الله تعالى فرمايې: ﴿رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ هَلْ

تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ﴿٦٥﴾ مريم: ۶۵

ترجمه: رب د اسمانونو او ځمکو دی او هغه څه چې په مینځ د دې کې دي پس بنده گي خاص کړه هغه لره او ځان کلک کړه بنده گي د هغه ته. آیا پېژني ته هغه لره همنامی (هم صفتی).

۲- بل ځای کې فرمايې: ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١١﴾﴾ الشوری: ۱۱

ترجمه: نشته د هغه په شان هېڅ څيز او هغه هر څه اوري هر څه ويني.

۳- او فرمايې: ﴿يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ ۚ عِلْمًا ﴿١١٠﴾﴾ طه: ۱۱۰

ترجمه: خبر دی په هغه حالا توچې د دوی نه وړاندې دي او هغه چې د دوی نه وروسته دی او نه شي راگیرولی دوی هغه حالا تو لره په خپل علم کې.

۷۷- **سوال:** آیا ټول انواع د توحید د یو بل سره لازم دي او که بعضي د بعضو سره منافات لري؟

جواب: ټول قسمونه د توحید د یو بل سره لازم دي که چا په یو نوع د توحید کې شرک وکړو نو په نورو کې هم دی مشرک دی. د دې مثال لکه غیر الله ته اواز کول، د غیر الله نه د مافوق الاسباب سوال کول، په هغه څه چې صرف الله تعالی په هغې قادر دی او بس نو الله ته اواز کول دا عبادت

دی بلکه مخ العبادت دی چې د هغې صرف کول غیر الله ته دا شرک في الالهية دی او د غیر الله نه مافوق الاسباب سوال کول د خیر د غوښتلو او یا د دفع کولو دضرر پدې عقیده چې دا غیر الله متصرف دی د الله تعالی سره په بادشاهی کې حُکمه دا مشرک في الدعاء چې من دون الله ته اواز کوي او مشکل کشایې ګڼي د ده دا عقیده ده چې دا اواز د ده دی د لرې نه او نزدې نه اوري په هر وخت کې او په هر ځای کې. او مشرکین په دې تصریح هم کوي. نو دا شرک في الاسماء و الصفات دی. حُکمه ده ثابت کړل غیر الله ته اوریدل چې په ټولو مسموعاتو هغه خبر دی چې هغه ته لرې والی او یا نزدې والی کومه پرده نه ده. نو دا لازم شو د شرک في الالهية سره او شرک في الربوبية او اسماء او صفاتو لره. والله اعلم.

۷۸- سوال: د ایمان بالملائكة دلیل د کتاب الله او سنت رسول نه څه دی؟

جواب: د دې ډیر دلائل دي چې بعضي یې دا دي:

۱- **دلیل:** الله تعالی فرمایي: ﴿وَالْمَلَائِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَن فِي الْأَرْضِ﴾ الشوری: ۵

ترجمه: او ملائکې تسبیح وایي سره د حمد د رب خپل نه او بخښنه غواړي هغه چا لره چې په ځمکه کې دي (مؤمنانو لره).

۲- الله ﷻ فرمایي: ﴿إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيُسَبِّحُونَهُ وَلَهُ يَسْجُدُونَ﴾ الأعراف: ۲۰۶

ترجمه: يقينا هغه كسان چې نزدې دى رب ستا ته لوتې نه كوي د هغه د بنده گۍ نه او پاكي وايي هغه لره او خاص هغه لره سجده كوي.

۳- **دليل:** الله ﷻ فرمايي: ﴿مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ﴾ ﴿٩٨﴾ البقرة: ٩٨

ترجمه: څوك چې وي دشمن د الله تعالى او د ملائكو د هغه او د رسولانو د هغه او د جبرئيل ﷺ او د ميكائيل ﷺ پس يقينا الله تعالى دشمن دى د كافرانو.

۴- **دليل:** مخكې حديث د جبريل ذكر شو چې ما الايمان؟ قال: الايمان ان تؤمن بالله د ملائكته. او حديث د مسلم كې راځي چې: ان الله تعالى خلقهم من نور. يعنې الله تعالى ملائكې د نور نه پيدا كړي دي.

۷۹- **سوال:** معنى د ايمان بالملائكة څه ده؟

جواب: معنى د ايمان بالملائكة: اقرار مضبوط د هغوى په وجود باندې او دوى يو مخلوق دى د الله تعالى د مخلوقاتو څخه، نه دوى ته تربيت ورکړى شويدي د الله تعالى د حکم تابع دي. ﴿بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ﴾ ﴿٦٦﴾ لَا يَسْخَرُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهٖ يَعْمَلُونَ ﴿٦٧﴾ الأنبياء: ۲۶ - ۲۷

ترجمه: بلکه دوى (ملائكې) بنده گان دي محتاج عزت ورکړى شويدي. نه وړاندې کيږي د الله تعالى نه په وينا کې او دوى د هغه په حکم سره عمل کوي.

٢- **دليل:** الله ﷻ فرمايې: ﴿لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾ (٦) التحريم: ٢

ترجمه: نافرمانی نه کوي د الله تعالی نه د هغې چې امر يې کړی دی دوی ته او کوي دوی هغه څه چې دوی ته حکم ورکیدی شي.

٣- **دليل:** الله ﷻ فرمايې: ﴿لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ﴾ (١١) يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ (٢٠) الأنبياء: ١٩ - ٢٠

ترجمه: او دوی (ملائکې) لویې نه کوي د بنده گۍ د هغه نه او نه ستړي کيږي پاکي وايي د الله تعالی شپه او ورځ نه سستی ښکاره کوي.

٨٠- **سوال:** بعضې قسمونه د ملائکو ذکر کړه په اعتبار د هغوی د وظیفو او کارونو چې هغوی يې کوي؟

جواب: په دې اعتبار سره ملائکې بیا ډیر اقسام لري:

١- بعضې د دوی نه انبياء عليهم السلام ته وحي راوړي چې هغه روح الامين جبريل عليه السلام دی.

٢- بعضې د هغوی نه مؤظف دي په باران باندې چې میکائيل عليه السلام دی. (طبراني في الكبير ج ١ ص ٢١١ من حديث ابن عباس قال في المجمع ج ٩ ص ٢٢ فيه محمد بن ابي لیلی وقد وثقه جماعة ولكنه سيء الحفظ وبقية رجاله ثقات).

٣- بعضي د هغوی نه مؤکل او مؤظف دي په شپېلی و هلو سره چې اسرافیل عليه السلام دی. (الترمذي و احمد من حديث ابي سعيد الخدري وصححه الالباني في الصحيحة رقم ١٠٧٩).

٤- بعضي د هغوی انصار او ملگري دي ﴿ قُلْ يَنُفِّخُكُمْ مَلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي ذُكِّرَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ﴾ (١١) ﴿ السجدة: ١١ ﴾ و في الباب حديث البراء الطويل و حديث فق موسى عليه السلام عين الملك و هو ملك الموت و غيرها من الاحاديث.

فائده: عوامو کې د ملک الموت نوم په عزرائیل مشهور دی چې د دې په شریعت کې کوم ثبوت نشته بلکه هسې د ځان نه یې دا نوم ملک الموت ته ایښی دی لهذا عزرائیل ویل ملک الموت ته صحیح نه دي بلکه د کتاب الله او د سنت خلاف خبره ده.

٥- بعضي د هغو ینه مؤظف دي په لیکلو د اعمالو د بنده ګانو چې هغه کراما کاتبین دي. ﴿ وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ ﴿١٠﴾ كِرَامًا كَاتِبِينَ ﴿١١﴾ يَعْمُونَ مَا تَفْعَلُونَ ﴿١٢﴾ ﴾ الانفطار: ١٠-١٢

﴿ اذْ يَنْفَخُ الْمَلَفَيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ ﴿١٧﴾ مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ﴿١٨﴾ ﴾ ق: ١٧-١٨

و في حديث ابي هريرة رضي الله عنه الذي متفق عليه: اذا هم العبد بسيئة فلا تكتبوها عليه. الحديث.

٦- بعضي د هغوی نه مؤظف دي په ساتلو د بنده سره روسته او مخکې د هغه نه چې هغه ته معقبات وايي. ﴿لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِّن بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ﴾ الرعد: ١١.

٧- بعضي د هغوی نه مؤکل دي په جنت او د هغې په نعمتونو سره چې هغې ته رضوان وايي او د هغه ملگري ملائک.

٨- بعضي د هغوی نه مؤظف دي په اور او عذاب د هغې چې هغه ته خازن النار وايي او د هغې سره زبانية العذاب ملگري دي چې د هغې مشران ١٩ دي. (فيه حديث سمرة الذي اخرج به البخاري الرؤيا و فيه ذكر مالک خازن النار).

٩- بعضي د هغوی نه مؤکل دي په فتنه القبر باندې چې هغې ته نکير او منکر وايي. (الترمذي رقم ١٠٧١ و ابن حبان رقم ٣١١٧ و الاجرى في الشريعة ص ٣٢٥ و ابن ابي عاصم في السنة رقم ٨٢٤ و البيهقي في اثبات عذاب القبر ٥٢ و الحديث حسنه الالباني).

١٠- بعضي د هغوی نه حملة العرش دي چې د الله تعالى عرش يې اوچت کړی دی. ﴿وَيَجْلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَنِيَّةٌ﴾ الحاقة: ١٧ و اخرج ابو داؤد رقم ٤٧٢٧ حديث جابر ان رسول الله ﷺ قال: اذن لي ان احدث عن ملك من ملائكة الله تعالى من حملة العرش ان ما بين شحمة اذنه الى عاتقه مسيرة سبعمائة عام.

١١- بعضي د هغوی الكروبيون (مصبيتونه مقررول).

١٢- بعضي د هغوی نه چې مؤکل وي په نطفو د ارحامو د ميندو باندې د پيدا کولو د ولد او د هغې شقي او سعيد، د هغې رزق، موت او عمر

ليكل. (فيه حديث عبدالله بن مسعود رضي الله عنه أخرجه البخاري ٣٧٠٨ و مسلم ٢٦٤٣: قال رسول الله ﷺ: ان احدكم يجمع خلقه في بطن امه اربعين يوما نطفة ثم يكون علقه مثل ذلك ثم يكون مضغة مثل ذلك ثم يرسل اليه الملك فينفخ فيه الروح و يؤمر باربعة كلمات يكتب رزقه و اجله و عمله و شقي او سعيد.

١٣- بعضي د هغوى نه داسې دي چي بيت معمور ته داخليږي چې هغې ته په هر ورځ او يا زره ٧٠٠٠٠ ملائكي داخليږي چې بيا دوباره هغوى ته دا نوبت (نمبر) نه رسيږي. (صحيح البخاري رقم ٣٢٠٧ و مسلم رقم ١٢٢).

١٤- بعضي د دوى نه سياحين ملائكي دي چې هغوى څرخي او مجالس د ذكر او درس و تدريس (د قرآن او سنت) لټوي. (صحيح البخاري رقم ٢٤٠٨ و مسلم رقم ٢٢٨٩).

١٥- بعضي د هغوى نه صفونه دي ولاړ چې نه ستړي كيږي د الله تعالى د عبادت نه.

١٦- بعضي د هغوى نه ركوع او سجدي حالت كې دي چې سرونه نه اوچتوي د سجدي او ركوع نه.

١٧- او نور ډير قسمونه چې الله تعالى فرمايې: ﴿وَمَا يَعْلَمُ جُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا يَـُٔى إِلَّا زَكَاةً لِّلْبَشَرِ﴾ (المدثر: ٣١)

نور نصوص د كتاب الله او سنت نه ډير زيات دي. والله اعلم.

٨١- سوال: د ايمان بالكتب دليل څه دی؟

جواب: د دې ډير دلائل دي:

۱- **دلیل:** ﴿الَّذِينَ آمَنُوا بِاللهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ
وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ﴾ النساء: ۱۳۲

ترجمه: ای (په ژبه) ایمان والاو! ایمان راوړئ په (زړه کې) په الله تعالی او په رسول د هغه او په کتاب هغه چې نازل کړیدی په رسول خپل باندې او په هغه کتابونو چې نازل کړي دي د دې نه مخکې.

۲- **دلیل:** ﴿قُولُوا آمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا مِنْ رَبِّهِمْ لَا نَفَرُّ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ﴾ البقرة: ۱۳۲

ترجمه: ووايي چې ایمان راوړیدی مونږ په الله تعالی او په هغه څه چې نازل کړی شويدي مونږ ته او په هغه څه چې نازل کړی شويدي ابراهيم عليه السلام او اسماعيل عليه السلام او اسحاق عليه السلام او يعقوب عليه السلام ته او اولاد د ده ته او هغه چې ورکړی شويدي موسى عليه السلام او عيسى عليه السلام او هغه چې ورکړی شويدي نورو پيغمبرانو ته د طرف د رب د دوی نه جدائي نه کوو په مينځ د هېچا کې د دوی نه (په ایمان راوړلو کې).

نور آيتونه هم شته خو يو د الشوری ۱۵ آيت کافي دی چې الله تعالی رسول الله ﷺ ته فرمايي: ﴿وَقُلْ آمَنْتُ بِمَا أَنْزَلَ اللهُ مِنْ كِتَابٍ﴾ الشوری: ۱۵

ترجمه: او ووايه چې ایمان راوړی دی ما په هغه چې نازل کړی دی الله تعالی چې هر کتاب دی.

۸۲- سوال: آيا په قرآن عظيم الشان کې الله تعالى ټول منزل کتابونه مسمی کړيدي؟

جواب: د بعضو نومونه الله تعالى اخیستي دي لکه تورات، انجیل، زبور او صحف د ابراهيم عليه السلام او موسی عليه السلام او نوريې اجمالي ذکر کړيدي.

۱- دليل: ﴿زُلَّ عَلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَأَنزَلَ التَّوْرَةَ وَالْإِنجِيلَ﴾ (۳) ﴿مِنْ قَبْلُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَأَنزَلَ الْفُرْقَانَ﴾ ﴿آل عمران: ۳ - ۴﴾

ترجمه: نازل کړ دی مونږ په تاباندې کتاب د حق ښکاره کولو د پاره، رشتیني کوونکی دی د هغه کتابونو چې د ده نه مخکې وو او نازل کړی دی تورات او انجیل وړاندې د قرآن نه لار د توحید ښايي خلکو ته او نازل کړيدي (نور کتابونه) د حق او باطل جدا کوونکي.

۲- دليل: ﴿وَأَتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا﴾ (۱۱۳) ﴿النساء: ۱۲۳﴾

ترجمه: او ورکړی و مونږ داود عليه السلام ته زبور کتاب.

۳- دليل: ﴿أَمْ لَمْ يُنَبِّأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَىٰ﴾ (۳۶) ﴿وَابْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّىٰ﴾ (۲۷) ﴿النجم: ۳۶ - ۳۷﴾

ترجمه: آيا نه دی خبر کړی شوی په هغه مضمون چې په صحيفو د موسی عليه السلام کې دي او د ابراهيم عليه السلام کې هغه چې پوره يې اداء کړی حق.

۴- دليل: ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ﴾ ﴿الحديد: ۲۵﴾

ترجمه: يقينا رالېرې دي مونږ رسولان خپل په ښکاره حکمونو سره او نازل کړي دي مونږ د دې د ملګرتيا د پاره کتابونه او د تللو خيز، د دې د پاره چې ودرېږي خلک په انصاف سره.

خلاصه: هغه چې الله تعالی تفصیلي ذکر کړي دي نو په مونږ د هغې ایمان تفصیلي واجب دی او کوم چې اجمالي ذکر کړيدي د هغې ایمان اجمالي په مونږ واجب دی.

۸۳- سوال: د ایمان بالکتاب معنی څه ده؟

جواب: د دې معنی تصدیق کول په دې باندې چې ټول کتابونه د الله تعالی د طرف نه نازل کړي شويدي او الله تعالی په هغې سره حقیقتا خبرې کړي دي چې بعضې د هغې نه د الله تعالی نه بغیر د واسطې د جبریل علیه السلام نه او بغیر د پردې نه اوریدل شويدي. او بعضې هغه دي چې جبریل علیه السلام ملکې رارسولي دي رسول بشر علیه السلام ته. او بعضې هغه دي چې الله تعالی په خپلو لاسونو لیکلي دي لکه چې الله تعالی فرمایي: ﴿وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُلِمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَآئِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بِإِذْنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلَىٰ حَكِيمٍ

الشوری: ۵۱

ترجمه: او نه شي کیدلی هیڅ بشر لره چې خبرې وکړي هغه سره الله تعالی مګر په وحی سره زړه د هغه ته یا وروسته د پردې نه یا ولېږي ملک نو وحی کوي په حکم د الله تعالی سره چې وغواړي یقینا هغه پورته دی حکمتونو والا دی.

۲- **دلیل:** الله تعالى فرمایې: ﴿إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَتِي وَبِكَلِمِي﴾
الأعراف: ۱۴۴

ترجمه: ای موسی ﷺ یقینا ما غوره کړی یې ته په خلکو باندې په پېغامونو زما او په خبرو زما سره.

۳- **دلیل:** الله ﷻ فرمایې: ﴿وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا﴾ (۱۶۴) النساء: ۱۶۴
ترجمه: او خبرې کړي دي الله تعالى د موسی ﷺ سره خبرې کول.

۴- **دلیل:** د تورات په حق کې الله تعالى فرمایې: ﴿وَكَتَبْنَاهُ فِي الْأَلْوَا حِ
مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَّوْعِظَةً وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ﴾ الأعراف: ۱۴۵

ترجمه: او لیکلی دی مونږ هغه لره په تختو کې د هر قسم ضروري وعظ او تفصیل د هر ضروري حکمونو.

۵- **دلیل:** په حق د عیسیٰ ﷺ کې فرمایې: ﴿وَأَتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ﴾ المائدة: ۴۶
ترجمه: او ورکړی مونږ عیسیٰ ﷺ ته انجیل

۶- **دلیل:** د داؤد ﷺ په شان کې فرمایې: ﴿وَأَتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا﴾ (۱۱۳) النساء: ۱۶۳

ترجمه: او ورکړی و مونږ داؤد ﷺ ته زبور کتاب.

۷- **دلیل:** د قرآن عظیم الشان په حق کې فرمایې: ﴿لَكِنَّ اللَّهَ يَشْهَدُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ وَالْمَلَكُ يَشْهَدُونَ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا﴾ ﴿٣١﴾ النساء: ۱۲۲

ترجمه: لکن الله تعالی گواهي کوي په هغه کتابونو چې نازل کړي دي په علم خپل سره او ملائک گواهي کوي او پوره دی الله تعالی گواهي کوونکی.

۸- **دلیل:** الله ﷻ فرمایې: ﴿وَقُرْءَانًا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مُكْثٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا﴾ ﴿١٠٦﴾ الإسراء: ۱۰۶

ترجمه: او قرآن مونږ تقسیم کړیدی په حصو کې د دې دپاره چې ولولي ته دا په خلکو باندې په دمه دمه او لږ لږ نازل کړی مونږ دی په نازلولو سره. نور آیتونه هم دې باره کې شته لکه الشعراء ۱۹۲-۱۹۵ ، فصلت ۴۱-۴۲ و غیره.

۸۴- **سوال:** قرآن عظیم الشان د نورو کتابونو په پرتله کوم حیثیت او مرتبه لري؟

جواب: الله تعالی فرمایې: ﴿وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيِّمًا عَلَيْهِ﴾ المائدة: ۴۸

ترجمه: او نازل کړی دی مونږ تاته کتاب (قرآن) د حق دپاره تصدیق کوونکی دی د هغه چې مخکې د ده نه دي کتابونه. او څوکۍ کوونکی دی د هغې.

۲- **دلیل:** الله تعالى فرمايې: ﴿وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَىٰ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ

نَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٧﴾ یونس: ۳۷

ترجمه: او نه دی دا قرآن چې جوړ کړی شي د طرف د ماسوا د الله تعالى نه لکن (نازل کړی شويدي) دپاره د تصدیق د هغې کتابونو چې د ده نه مخکې دی او د تفصیل دپاره د فرض شوو حکمونو نشته هېڅ شک په ده کې د طرف د رب العالمین څخه دی.

۳- **دلیل:** الله ﷻ فرمايې: ﴿لَقَدْ كَانَتْ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ مَا كَانَ

حَدِيثًا يُفْتَرَىٰ وَلَكِنْ نَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى

وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١١١﴾ يوسف: ۱۱۱

ترجمه: نه دی دا قرآن خبره د ځان نه جوړه کړی شوې لکن (نازل کړی شويدي) دپاره د تصدیق د هغه کتابونو چې مخکې د دې څخه وو او دپاره د وضاحت د هر ضروري خبرې او دپاره د هدایت او رحمت هغه قوم لره چې ایمان راوړي.

فائده: اهل التفسير وايې: مهیما معنی گواهي کوونکی او ساتونکی دی په نورو کتابونو او تصدیق کوونکی دی د هغې خبرو چې هغه منزل من الله وي او نفي کوونکی دی د هغه تحریف، تبدیل او تغیر چې یهودو او

نصاراو په کې پیدا کړي دي. دا رنگه په بعضو د نسخ او په بعضو د باقي کیدلو حکم کوي د دې وجې نه عاجز او محتاج دي قرآن عظیم الشان ته هر هغه څوک چې په مخکنیو کتابونو عاملین دي او په خپلو پوندو واپس شوي نه وي لکه چې الله تعالی فرمایي: ﴿الَّذِينَ آتَيْنَهُمُ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِهِ هُمْ بِهِ يُؤْمِنُونَ ۝ وَإِذْ يَتْلَىٰ عَلَيْهِمْ قَالُوا آمَنَّا بِهِ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ ۝﴾ القصص: ۵۲ - ۵۳

ترجمه: هغه کسان چې ورکړی دی مونږ دوی ته کتاب مخکې د قرآن نه دوی په دې باندې ایمان راوړي. او کوم وخت چې ولوستلی شي په دوی باندې دوی وایي ایمان راوړی دی مونږ په دې یقینا دا حق دی د طرف د رب زموږ نه یقینا مونږ وو د ډېنه مخکې مسلمانان.

۸۵- سوال: په امت باندې د قرآن په حق کې څه لازم دي؟

جواب: هغه شی چې په امت لازم دی د قرآن په حق کې هغه د قرآن تابعداري ظاهرا او باطنا او عمل کول دي په هغې باندې او د هغې حق اداء کول دي.

۱- دلیل: الله تعالی فرمایي: ﴿وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا ۝﴾ الأنعام: ۱۵۵

ترجمه: او دا کتاب دی نازل کړی دی مونږ دې لره برکتونو والا دی پس د دې تابعداري وکړئ او ویرېږئ د الله تعالی نه.

۲- **دلیل:** الله ﷻ فرمایي: ﴿اتَّبِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢﴾﴾ الأعراف: ۳

ترجمه: تابعداري کوی د هغې څه چې نازل کړی شوي دي تاسو ته د طرف د رب ستاسو نه او تابعداري مه کوی خلاف د الله تعالی نه د نورو دوستانو. ډیر کم نصیحت اخلي تاسو.

۳- **دلیل:** الله تعالی فرمایي: ﴿وَالَّذِينَ يُمَسِّكُونَ بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُصْلِحِينَ ﴿١٧٠﴾﴾ الأعراف: ۱۷۰

ترجمه: او هغه کسان چې عمل کوي په کتاب د الله تعالی او پابندي کوي د مانځه يقينا نه بربادوو مونږه ثواب د داسې اصلاح کوونکو. نور ډیر آيتونه شته چې په هغې کې الله تعالی امر په اتباع د کتاب الله سره کړیدی او همدا وجه ده د بقاء د امت خو چې کله دوی اتباع د کتاب الله پرېښوده نو الله تعالی پر دوی باندي يهود او نصاری مسلط کړل، خلافت يې ترېنه واخيست، مالونه يې ترېنه لوټ کړل، ملکونه يې ترېنه قبضه کړل، په خپل ملک او بادشاهی کې يې دوی د کفر غلامان گرځي. رسول الله ﷺ فرمایي: فخذوا بكتاب الله و تمسکوا به. (مسلم ۲۴۰۸ من حديث زيد بن ارقم).

ترجمه: يعنې کتاب الله کلک و نیسئ او په هغې عمل وکړئ.

بل حديث کې راځي رسول الله ﷺ فرمايې: إنها ستكون فتن قلت (عليه السلام) ما المخرج منها يا رسول الله؟ قال كتاب الله، الحديث (جامع الترمذي ٢٩٠٦).

ترجمه: يقينا زړ دی چې فتن به وي علي ﷺ ورته وويل يا رسول الله ددې فتنو څخه د وتلو لار به څه وي؟ رسول الله ﷺ ورته وويل د الله تعالی کتاب (عمل کول).

٨٦- سوال: د قرآن عظیم الشان حق او په هغې تمسک کول څه معنی لري؟

جواب: د قرآن عظیم الشان حق او په هغې عمل کول دېته وايي چې د هغې حفظ، د هغې تلاوت کول، په هغې عمل کول د شپې او د ورځې، د هغې په آيتونو کې تدبر او سوچ کول د هغې حلال حلال گڼل د هغې حرام حرام گڼل د هغې اوامرو ته غاړه ايښودل، د هغې د زواجرونه زجر اخيستل، د هغې د مثالونو نه عبرت اخيستل، د هغې په قصو باندې وعظ حاصلول، د هغې په محکم عمل کول او متشابهه باندې ايمان لرل، د هغې حدودو باندې ودرېدل، د قرآن نه دفاع کول، د محرفينو او غالينو او رد د باطل پرستو خلکو، خير خواهي د قرآن په هره معنی سره او دې ته دعوت کول په بصيرت سره. والله أعلم.

٨٧- سوال: هغه څوک چې وايي چې قرآن مخلوق دی د هغه څه حکم دی؟

جواب: قرآن د الله تعالی کلام او خبرې دي په حقيقت کې حروف د هغې او معنی د هغې صرف حروف ته يې هم کلام نه وايي چې ورسره معنی نه وي او

صرف معنی هم کلام نه دی چې ورسره حروف نه وي. الله تعالى په قرآن خبرې کړي دي او په محمد رسول الله ﷺ يې نازل کړی دی په وحی سره او ایمان يې پرې راوړی دی او مؤمنانو هم پرې ایمان راوړی دی اگر که دا قرآن په ګوتو لیکل شوی په ژبه ویل شوی او زړونو کې حفظ شوی او په غوږونو اوریدل شوی او په سترګو لیدل شوی. دا خبرې قرآن عظیم الشان د دېنه نه وباسي چې دا دې د الله تعالى کلام نه وي. ګوتې، سیاهي، قلمونه، اوراق، کاغذ مخلوق دی لکن مکتوب په هغې کې قرآن غیر مخلوق دی. ژبه، آوازونه مخلوق دي لکن چې په هغې تلاوت کړی شوی غیر مخلوق دی. سینې او زړونه مخلوق دي خو محفوظ په کې قرآن غیر مخلوق دی. غوږونه مخلوق خو مسموع (قرآن) غیر مخلوق دی.

۱- **دلیل:** الله تعالى فرمایي: ﴿إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ ﴿٧٧﴾ فِي كِتَابٍ مَّكْنُونٍ ﴿٧٨﴾﴾ الواقعة: ۷۷-۷۸

ترجمه: یقینا دا قرآن دی عزتمند په کتاب محفوظ ساتلي شوي کې دی.

۲- **دلیل:** الله ﷻ فرمایي: ﴿بَلْ هُوَ آيَاتٌ يَبَيِّنُ فِي صُدُورِ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَمَا يَحْكُدُ بِأَيِّتِنَا إِلَّا الظَّالِمُونَ ﴿٤٩﴾﴾ العنکبوت: ۴۹

ترجمه: بلکه دا قرآن دی آیتونه ښکاره په سینو د هغه کسانو کې چې علم ورکړی شوي دي. او انکار نه کوي د آیتونو زموږ نه مګر ظالمان.

۳- **دلیل:** الله ﷻ فرمایي: ﴿وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلِمَ اللَّهِ ﴿٦﴾ التوبة: ۶﴾

ترجمه: او که یو تن د مشرکانو نه امن وغواړي ستا نه (دپاره د داخلیدلو دار اسلام ته) پس امن ورکړه هغه لره تر دې پورې چې واورې کلام د الله تعالی.

او نور ډیر آیتونه هم شته چې دا مضمون پکې ذکر دی.

۴- **دلیل:** عبدالله بن مسعود رضی الله عنه وایي: أَدِيمُوا النَّظَرَ فِي الْمَصْحَفِ. (حسن اخرجہ ابن أبي شيبة ج ۷ ص ۱۹۰ و البيهقي في الشعب ۲۲۲۰).

ترجمه: یعنې تاسو نظر په مصحف کې همېشه ساتئ. د ماسبق نصوصو نه معلومه شوه چې څوک وایي چې قرآن مخلوق دی یا یو شی د قرآن نه مخلوق دی پس دی کافر دی په کفر اکبر سره چې د اسلام نه بالکلیه وتلی دی ځکه قرآن د الله تعالی کلام او خبرې دي د هغه نه ده شروع شوې او هغه ته به ورګرځي او کلام د الله تعالی صفت دی او څوک چې د الله تعالی صفات مخلوق ګڼي هغه کافر او مرتد دی اسلام ته دې بیرته رجوع وکړي او که راجع نه شو نو باید چې قتل کړی شي چې د مسلمینو احکام به پرې نه جاري کیږي.

۸۸- **سوال:** آیا د الله تعالی د کلام صفت ذاتي دی او که فعلي؟

جواب: که د الله تعالی صفت د کلام په دې اعتبار سره واخلو چې تعلق یې د الله تعالی د ذات سره دی نو بیا دا ذاتي صفت دی لکه د الله تعالی علم چې کلام د الله تعالی علم دی او نازل کړی دی کلام (قرآن) په علم خپل سره او الله تعالی زیات عالم دی په هغه څه چې نازلوي یې.

او که په دې اعتبار يې واخلې چې د الله تعالى تکلم او خبرې کول د هغه په مشيئت او ارادې سره دي نو دا بيا صفت د فعل د هغه دی لکه چې رسول الله ﷺ فرمايې: إذا اراد الله ان يوحى بالامر تكلم بالوحي. (دا حديث مخکې ذکر شوی دی) کله چې الله تعالى اراده د يو کار وکړي نو بيا خبرې وکړي په وحي سره.

د دې وجې نه سلفو صالحينو رحمهم الله ويلي دي په باره د صفت د کلام کې چې دا ذاتي او فعلي دواړه صفت دی. الله تعالى هميشه په صفت د کلام سره موصوف ؤ او وي به ازلاً او ابداً. کلام کول د هغه په مشيئت سره دی او د هغه په ارادې سره. پس خبرې کوي کله چې وغواړي څنگه چې وغواړي او چا ته چې وغواړي. اورولی شي او کلام د الله تعالى داسې صفت دی چې د هغې ابتداء او انتهاء نشته.

الله تعالى فرمايې: ﴿قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مَدَادًا لَكُمَت رِيقِي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ نَفِدَ كَلِمَتِي رَبِّي وَلَوْ جَنَّا بِمِثْلِهِ مَدَدًا﴾ (١٠٩) الكهف: ١٠٩

ترجمه: ورته ووايه که چيرې شي دريابونه سياهي دپاره د ليکلو د کلمو د رب زما نو ضرور به ختم شي دريابونه مخکې د ختميدلو د کلماتو د رب زما نه اگر چې راوړو مونږ د هغې په شان نوره زياته سياهي. الله تعالى فرمايې: ﴿وَلَوْ أَنَّمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَمٌ وَالْبَحْرُ يُمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَتُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ (٢٧) لقمان: ٢٧

ترجمه: او که چيرې شي هغه څه چې په ځمکه کې دي ونې قلمونه او دا سمندر زيات کړي ده لره وروسته د ختم کيدلو نه اوه سمندر نه نو خلاص به

شي کلمې د الله تعالى يقينا الله تعالى زورور او حکمتونو والا دی.
دا رنگه سورت انعام ۱۱۵ کې هم د دې کلماتو ذکر شته.

۸۹- **سوال:** د ایمان بالرسول دلیل څه دی؟

جواب: د قرآن او سنت نه د دې دلایل ډیر دي:

۱- **دلیل:** الله ﷻ فرمایي: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُوا نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ۝١٥٠ أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُّهِينًا ۝١٥١ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ أُولَٰئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أَجْرُهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ۝١٥٢﴾ النساء: ۱۵۰-۱۵۲

ترجمه: يقينا هغه کسان چې کفر کوي په الله او په رسولانو د هغه او اراده لري چې جداوالی وکړي په مینځ (د حکم) د الله تعالى او (د حکم) د رسولانو کې او دوی وایي ایمان لرو په بعضې باندې او کفر کوو مونږ په بعضو او غواړي چې جوړه کړي په مینځ د دې کې بله لاره. دغه کسان چې ایمان یې راوړیدی په الله تعالى او رسولانو د هغه او جدایي نه ده کړې دوی په مینځ د هېچا کې د دوینې دغه کسان زر دی ورپه کړي الله دوی ته ثوابونه د دوی او دی الله تعالى بڅښنه کوونکی رحم کوونکی.

۲- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایي: آمنت بالله و رسله. (صحيح البخاري ۱۳۵۴ و مسلم ۲۹۲۵ من حديث ابي سعيد ؓ).

ترجمه: ما ایمان راوړی دی په الله تعالى او په رسولانو د هغه.

٩٠- سوال: د ایمان بالرسول معنی څه ده؟

جواب: د ایمان بالرسول معنی ده کلک تصدیق کول په دې باندې چې الله تعالیٰ په هر امت کې رسول د هغوی د جنس نه رالېږلی دی چې دوی یې د الله تعالیٰ عبادت او توحید ته رابللی دی او په کفر بما یعبد من دون الله دعوت یې ورته کړیدی. او ټول د دغه انبیاء علیهم السلام صادقین او تصدیق یې کړی شوی ؤ، نیکان او هدایت والا، عزتمند، متقیان او آمنین ؤ او د الله تعالیٰ د طرفنه په ظاهري دلائلو او مضبوط معجزاتو سره د دوی تائید کړی شوی ؤ. او دوی (انبیاء علیهم السلام) ټول هغه پیغامات چې د الله تعالیٰ د طرفنه ورته وحی کړی شوي خپلو خپلو امتونو ته رسولي چې هېڅ شی یې د هغې نه پټ کړی نه دی او نه یې یو شی تغیر کړی او نه یې زیادت او نه یې نقصان کړی په اندازه د یو حرف. ﴿فَهَلْ عَلَى الرَّسْلِ إِلَّا الْبَلْغُ الْمُبِينُ﴾ (النحل: ٣٥)

ترجمه: پس نشته په رسولانو باندې مگر رسول دي صفا (ښکاره). او دوی (انبیاء علیهم السلام) په ښکاره حق باندې ؤ. او ابراهیم (علیه السلام) او محمد (صلی الله تعالیٰ علیه و آله) په کلکې او پخې دوستۍ سره نیولي ؤ. د موسیٰ (علیه السلام) سره یې خبرې کړې وې او ادريس (علیه السلام) ته یې اوچت مقام ورکړی ؤ او عیسیٰ (علیه السلام) بنده او رسول او په کلمې د کن سره پیدا شوی کومه چې یې مریم علیها السلام ته الله تعالیٰ د جبریل (علیه السلام) په واسطه غورځولې وه. او الله تعالیٰ فضیلت ورکړی بعضو پېغمبرانو لره په بعضو باندې. او د بعضو درجې یې په بعضو اوچتې کړي.

۹۱- سوال: آیا په اصل دعوت کوم چې امر بالمعروف او نهی عن المنکر دی انبیاء علیهم السلام متفق دي او که نه؟

جواب: د ټولو انبیاء علیهم السلام په دې اتفاق دی د اول نه تر آخر پورې په اصل عبادت او د هغې بنیاد باندې چې هغه توحید دی چې الله تعالی یو ګڼل په ټولو انواعو د عبادت کې اعتقاداً، عملاً او قولاً. او په کفر کولو په هر معبود من دون الله باندې.

او هر چې عبادات او فرائض دي نو دې کې بیا دوی مختلف و مثلاً مونځ او روژه په بعضو فرض و او په بعضو فرض نه و. په بعضو به یو شی حرام و او په بعضو به حلال و د وجې د امتحان د الله تعالی نه. ﴿لِيَبْلُوكُمْ أَيَكُمَّ أَحْسَنُ عَمَلًا﴾ هود: ۷

ترجمه: دې دپاره چې امتحان کوي الله تعالی په تاسو چې کوم ستاسو نه د سنت طریقې مطابق عمل کوي.

۹۲- سوال: څه دلیل دی چې ټول پیغمبران په اصل عبادت (توحید) کې متفق دي؟

جواب: الله تعالی فرمایي: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾ النحل: ۳۶

ترجمه: او یقیناً لېږلي دی مونږ په هر امت کې رسول (په دې خبره) چې بنده ګي خاص کړي د الله تعالی او ځان ساتي د بنده ګي د غیر الله نه.

٢- **دليل:** الله تعالى فرمايې: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴿٢٥﴾ الأنبياء: ٢٥

ترجمه: او نه دی لېرېلى مونږ مخکې ستا نه هېڅ رسول مگر وحي کوله
مونږ هغه ته يقينا چې نشته حقدار د بنده گۍ سوا زما نه پس بنده گي
خاص مالره کوي.

٣- **دليل:** الله ﷻ فرمايې: ﴿وَسَلِّ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ

الرَّحْمَنِ إِلَهًا يُعْبَدُونَ ﴿٤٥﴾ الزخرف: ٤٥

ترجمه: او تپوس وکړه د هغه چا نه چې لېرېلي دي مونږ ستا نه مخکې
رسولان زمونږ چې ايا جوړ کړي دی مونږ سوا د رحمن نه نور واکداران د
نفعې او ضرر چې د هغوی عبادت کيدی شي.
٢- هر چې مفصل دلائل دي نو ددې مثال لکه:

١- الله تعالى فرمايې: ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَتَقَوُّوا عِبَادُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ

إِلَهِ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٢٣﴾ المؤمنون: ٢٣

ترجمه: او يقينا لېرېلى دی مونږ نوح عليه السلام قوم د هغه ته پس هغه وويل اى
قومه زما! بنده گي کوي د الله تعالى خاص، نشته تاسو لره حقدار د بنده
گۍ سوا د هغه نه.

٢- داسې دعوت د صالح عليه السلام په اعراف ٧٣.

٣- هود عليه السلام په سورت هود ٥٠ کې.

٤- شعيب عليه السلام په اعراف ٨٥ کې.

- ۵- د ابراهيم عليه السلام په الزخرف ۲۲-۲۷ کې.
 ۶- د موسى عليه السلام په طه ۹۸ کې.
 ۷- د عيسى عليه السلام نه په مائده ۷۲ کې.
 ۸- او د خاتم الرسل محمد ﷺ په سورت ص ۲۵ کې ذکر شويدي.
 ۹۳- **سوال:** څه دليل دی چې انبياء عليه السلام په فروعو کې د حلال او حرام نه مختلف و؟

جواب: ۱- دليل: الله تعالى فرمايې: ﴿لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ لَيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخَلَّفُونَ﴾ المائدة: ۴۸

ترجمه: د هر چا دپاره ستاسو نه مقرر کړی دی مونږ (دا قرآن، شريعت او لوی لاره او که غوښتی وی الله تعالى خامخا گرځولی به يې وی تاسو ډله يوه لکن (اختيار يې ورکړی دی) دې دپاره چې ازموښت وکړي په تاسو باندې په هغه څه کې چې درکړی دی تاسو ته پس مخکې شئ د يو بل نه نيکو کارونو ته خاص الله تعالى ته ورگرځيدل ستاسو دټولو دي پس خبر به درکړي تاسو ته په هغه څه باندې چې تاسو په هغې کې اختلاف کوئ.

وضاحت: عبدالله بن عباس رضی الله عنهما وايي: شرعة و منهاجا: يعنى سبيلاً (لاره) و سنة (طريقه او لاره).

- ۲- **دليل:** رسول الله ﷺ وايي: نحن معاشر الانبياء إخوة لعلات ديننا واحد. صحيح البخاري ۳۴۴۲ و مسلم ۲۳۹۵ من حديث ابي هريرة).

ترجمه: يعنې انبياء عليهم السلام علاتي ورونه يو (پلار مو يو دی) او دین مو يو دی.

دین نه مراد هغه توحید دی چې الله تعالی په هغې هر نبي ﷺ رالېږلی دی او هر هغه کتاب چې الله تعالی نازل کړی هم په دې (توحید) مشتمل دی هر چې شریعت دی نو هغه مختلف دی په اوامرو او نواهيو، حلالو او حرامو کې. ﴿لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا﴾ هود: ۷

۹۴- **سوال:** آیا ټول رسولان په قرآن عظیم الشان کې الله تعالی مونږ ته بیان کړي دي؟

جواب: الله تعالی د انبياء عليهم السلام بعضې خبرونه او قصص ذکر کړي چې په هغې کې عبرت و عظم او کفایت دی. بیا وایي: ﴿وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا﴾ النساء: ۱۶۴

ترجمه: او وحی کړیده مونږه ډیرو رسولانو ته چې بیان کړی مونږ په تا باندې مخکې د دېنه او ډیرو رسولانو ته چې نه دی بیان کړی مونږ په تا باندې او خبرې کړي دي الله تعالی د موسی ﷺ سره خبرې کول. پس مونږ ایمان راوړو په ټولو تفصیلي کوم چې تفصیلي بیان شوي دي مونږ ته او اجمالي ایمان لرو په هغه چې الله تعالی اجمالي ذکر کړيدي.

۹۵- **سوال:** قرآن عظیم الشان کې الله تعالی د څو انبياء عليهم السلام نومونه اخیستي دي؟

جواب: قرآن عظیم الشان کې الله تعالی د ۲۵ انبیاء علیهم السلام نومونه ذکر کړي دي چې هغه دادي:

آدم، یونس، موسی، هارون، الیاس، زکریا، ی، الیسع، ذا الکفل، داؤد، سلیمان، ایوب، و ذکر الاسباط جملة، و عیسی، محمد علیهم السلام.

۹۶- **سوال:** اولو العزم رسولان کوم دي؟

جواب: اولو العزم رسولان پنځه دي چې الله تعالی دوه ځای قرآن کې ذکر کړيدي.

۱- ﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ﴾
الأحزاب: ۷

ترجمه: او کوم وخت چې واخیستو مونږ د ټولو پیغمبرانو نه لوظ د هغوی او خاص ستانه او د نوح عليه السلام او ابراهیم عليه السلام او موسی عليه السلام او عیسی عليه السلام ځوی د مریم نه.

۲- ﴿شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ﴾ الشوری: ۱۳

ترجمه: ښکاره مقرر کړیدی تاسو لره د دین نه هغه چې پوخ حکم یې کړی و په هغې سره نوح عليه السلام ته او هغه چې وحي کړې ده مونږ تاته او هغه چې پوخ حکم کړی و مونږ په هغې سره ابراهیم عليه السلام او موسی عليه السلام او عیسی عليه السلام ته چې کلک وچلوئ دین لره او ډلې مه جوړوئ په دې کې.

۹۷- **سوال:** اول د رسولانو نه کوم یو رسول دی؟

جواب: اول د رسولانو نه بعد الاختلاف نوح ﷺ دی لکه چې الله تعالى

وايې: ﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَاللَّيْنِ مَنْ بَعْدَهُ﴾ النساء: ۱۶۳

ترجمه: يقينا وحی کړې وه مونږ تاته په شان د هغې چې وحی کړې وه مونږ نوح ﷺ او نورو پیغمبرانو ته وروسته دهغه نه.

۲- او بل ځای کې فرمایې: ﴿كَذَّبَتْ قُلُوبُهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَالْأَحْزَابُ مِنْ بَعْدِهِمْ﴾ غافر: ۵

ترجمه: تکذیب کړی و مخکې د دوی نه قوم د نوح ﷺ او نورو مخالفو ډلو وروسته د دوی نه.

۹۸- سوال: اختلاف د کوم وخت نه شروع شو؟

جواب: ابن عباس ؓ وايې: د نوح او ادم عليهما السلام په مينځ کې لس پېړۍ (قرون) وې ټول په توحيد باندې متفق وو د نوح ﷺ نه بعد يې اختلاف شروع کړو. ﴿فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّنَ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ﴾ البقرة: ۲۱۳ يعنې خلک ؤ په يوه ډله (په توحيد) باندې پس مختلف شول، پس راولېږل الله تعالى پېغمبران زيری ورکوونکي (منونکو ته) او ويړه ورکوونکي (نه منونکو ته).

۹۹- سوال: خاتم النبيين څوک دی؟

جواب: خاتم النبيين محمد ﷺ دی.

۱۰۰- سوال: څه دليل دی چې محمد ﷺ خاتم النبيين دی؟

جواب: ۱- دليل: الله تعالى فرماید: ﴿ مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ﴾ الأحزاب: ۴۰

ترجمه: نه دی محمد ﷺ پلار د هېچا د نارینه و ستاسو نه لکن رسول د الله تعالى دی او اخري دی د پېغمبرانو نه.

۲- دليل: رسول الله ﷺ فرماید: إنه سيكون بعدي كذابون ثلاثون كلهم يدعي انه نبي و انا خاتم النبيين و لا نبي بعدي. (صحيح مسلم رقم ۲۸۸۹، واحمد ج ۵ رقم ۴۲۵۲ و الترمذي رقم ۲۲۱۹ من حديث ثوبان ﷺ).

ترجمه: زر دی چې زمانه وروسته به ۳۰ دېرش درواغجن وي ټول به دعوه کوي د دوینه چې دی نبي دی او زه وروستنی د نبیانو نه یم او زمانه وروسته بل نبي نشته.

۳- دليل: حديث کې رسول الله ﷺ علي ﷺ ته فرماید: ألا ترضى أن تكون مني بمنزلة هارون من موسى ألا إنه لا نبي بعدي. (صحيح البخاري رقم ۴۴۱۲ و مسلم رقم ۲۴۰۴).

ترجمه: آيا ته په دې راضي نه يې اى علي ﷺ چې ته شې په منزله د هارون عليه السلام د موسى عليه السلام نه مگر دومره ده چې زمانه وروسته بل نبي نشته.

۴- دليل: حديث د دجال کې رسول الله ﷺ فرماید: و انا خاتم النبيين و لا نبي بعدي. (ترمذي ۲۲۱۹ و ابو داؤد ۴۲۵۲ و الروياني في مسنده ۲۳۵ و ابن حبان ۷۲۳۸ و احمد ج ۵ رقم ۲۷۸ من حديث ثوبان بسند صحيح).

ترجمه: او زه د انبياؤ اخري نبي يم زمانه وروسته بل نبي نشته.

۱۰۱- سوال: د محمد ﷺ خصوصيات د نورو انبياؤ عليهم السلام نه په څه سره دی؟

جواب: د رسول الله ﷺ ډير خصوصيات دي چې دې باره کې مستقل کتابونه ليکل شويدي.

بعضې دهغې نه دا دي:

۱- خاتم النبيين دی.

۲- سيد ولد آدم ﷺ دی ځکه چې د دې تفسير چې آيت د سورت بقره کې

ذکر دی ﴿ تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ

دَرَجَاتٍ ۚ ﴾ البقرة: ۲۵۳

ترجمه: دغه رسولان غوره کړي دي مونږ بعضې د دوی په بعضو باندې

بعضې د دوی نه په بعضو باندې بعضې د دوی نه هغه څوک دي چې خبرې

کړي دي الله تعالی او پورته کړي دي بعضې د دوینه په ډيرو درجو سره.

۳- او رسول الله ﷺ فرمایي: أنا سيد ولد آدم و لافخر. (اصله في

الصحيحين مسلم رقم ۲۲۷۸ من حديث ابي سعيد البخاري رقم ۳۳۴۰

من حديث ابي هريرة ﷺ واللفظ لمسلم).

ترجمه: زه سردار د اولاد د آدم ﷺ څخه يم او فخر نشته ماته په دې

باندې.

۴- رسول الله ﷺ ټولو خلکو ته عام لېږل شويدي. که هغه جنات دي او که انسانان لکه چې الله تعالى فرمايې: ﴿ قُلْ يَتَّيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا ﴾ الأعراف: ۱۵۸

ترجمه: او وایه ای ټولو خلکو یقینا زه رسول د الله تعالى یم تاسو ټولو ته. بل ځای کې فرمایې: ﴿ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا ﴾ سبأ: ۲۸

ترجمه: او نه یې لېږلی مونږ ته مگر د ټولو خلکو دپاره زیږی ورکوونکی او ویره ورکوونکی.

او رسول الله ﷺ فرمایې: أعطيت خمسا لم يعطهن احد قبلي: نصرت بالرعب مسيرة شهر و جعلت لي الارض مسجدا و طهورا فايما رجل من امتي ادركته الصلاة فليصل و احلت لي الغنائم و لم تحل لاحد قبلي. و أعطيت الشفاعة و كان النبي يبعث الى قومه خاصة و بعثت الى الناس عامة. صحيح البخاري ۳۳۵-۴۳۸ و مسلم ۵۲۱ من حديث جابر بن عبد الله.

ترجمه: راکړل شويدي ماته پنځه شيان چې نه دي ورکړي شوي هېچا ته مخکې زما نه:

- ۱- امداد کړی شويدي ما سره په رعب د يوې مياشتې سره.
- ۲- هرڅولی شوې ده ماته ځمکه ځای د مانځه او پاکه پس کوم يو سړی چې مونځ لاندې کړو (وخت د مونځ راغی) پس مونځ دې وکړي.
- ۳- غنیمتونه حلال کړي شويدي ماته چې مخکې زما نه چاته نه ؤ حلال.
- ۴- او راکړي شويدي ماته شفاعت (کبری).

۵- او و چي يو نبي به لېږلی شو خپل قوم ته او زه ټولو خلکو ته عام لېږل شوی نبي یم.

او بل ځای رسول الله ﷺ فرمایي: والذي نفسي بيده لا يسمع بي احد من هذه الامة يهودي ولا نصراني ثم يموت ولم يؤمن بالذي أرسلت به الا كان من اصحاب النار. (مسلم رقم ۱۵۳ من حديث أبي هريرة).

ترجمه: قسم په هغه ذات چې نفس زما د هغه په لاس کې دی نه اوري هيڅ يو کس د دې امت نه يهودي وي او که نصراني بيا مې شي او ايمان رانه وړي په هغه دين چې رالېږل شوی یم زه په هغې باندې مگر دی به د اور والاؤ څخه وي.

فائده: دا حديث دليل دی چې اوس زمانه کې چې اسباب د علم هم ډیر دي او بيا هم عقیده ياده نه کړي او يو مکفر تربنه صادر شي دی به کفارونه حسابېږي. ځکه قيام حجت پرې شوی او فهم حجت ضرور نه دی. چې قيام حجت او فهم حجت بحث به ان شاء الله راشي.

۱۰۲- **سوال:** معجزات څه ته وايي؟

جواب: معجزه داسې کار چې هغه د عادت نه خارج وي او د مقابلې سره پيوست وي او د معارضي نه هم بچ وي.

۱- دا معجزه يا خو حسي وي چې په سترگو ليدل کيږي ، په غوږونو اوريدل کيږي لکه د اوبنې راوتل د کاني نه او د امسانه مار جوړيدل. خبرې کول د جماداتو يا نور داسې.

۲- او يا خو معنوي وي چې هغه په علم سره معلومېږي لکه معجزه د قرآن.

او زمونې محمد ﷺ ته د دې دواړو قسمونو نه معجزات ورکړي شوي و. مخکینو انبياء عليهم السلام ته چې کومه معجزه ورکړې شوې وه د هغې نه لویه زمونې رسول الله ﷺ ته ورکړې شوې ده. د محسوساتو نه.

۱- د سپوږمۍ څیرې کیدل. (بخاري ۴۸۲۴ و مسلم ۲۸۰۰ من حدیث عبدالله بن مسعود ﷺ و انس و ابن عباس ﷺ)

۲- د کجورې د ډډ ژړا کول. (صحیح البخاري رقم ۹۱۸).

۳- د اوبو روانیدل د هغه د گوتو د مینځ نه (صحیح البخاري ۳۵۷۳ و مسلم ۲۲۷۹ من حدیث انس ﷺ).

۴- د طعام تسبیح ویل. (صحیح البخاري ۳۵۷۹) او نورې معجزې چې په هغې سره صحیح احادیث راغلي دي. لکن دغه معجزات لکه د نورو انبياء علیهم السلام معجزات په تیریدلو د زمانې سره ختم شو صرف ذکر یې پاتې دی لکن یوه معجزه د رسول الله ﷺ چې هغه همېشه پاتې کیدونکې ده قرآن عظیم الشان دی چې د هغې عجائب نه ختمیږي. ﴿لَا يَأْتِيهِ الْبُطْلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ﴾ فصلت: ۴۲

ترجمه: نه راځي باطل ده نه وړاندې او نه وروسته. نازل کړی شوی دی د طرف د حکمتونو والا نه او ستائل شوي ذات نه.

۱۰۳- **سوال:** څه دلیل دی چې قرآن معجز کتاب دی؟

جواب: دلیل یې نازلېدل د دې قرآن دي په ۲۳ دروېشت کالو کې د پاره د مقابلي په دې سره هغه خلکو سره چې ډیر فصیح او بلیغ و اوچت بیان والا

و قرآن اعلان وکړو چې: ﴿ فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِّثْلِهِ ۚ إِن كَانُوا صَادِقِينَ ﴾ ﴿٣٤﴾ الطور: ٣٤

ترجمه: نو دوی دې راوړي یوه خبره د دې په شان که چېرې دوی ریشتميني وي.

٢- **دلیل:** الله ﷻ فرمایي: ﴿ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَنَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوْرٍ مِّثْلِهِ ۚ مُفْتَرِيَاتٍ ﴾ هود: ١٣

ترجمه: ته ووايه پس راوړئ لس ١٠ سورتونه په شان د ده د ځان نه جوړ کړي شوي.

٣- **دلیل:** الله ﷻ فرمایي: ﴿ قُلْ فَأْتُوا بِسُوْرٍ مِّثْلِهِ ۚ ﴾ یونس: ٣٨

ترجمه: ورته ووايه راوړئ یو سورت په شان د ده.

د قريشو کفارو دا کار و نه کړی شو سره د سخت حرص نه چې دوی قرآن رد کولو اگر که په هره وسیله سره وي سره د دې نه چې د قرآن حروف کلمات د جنس د کلام د دوی نه ؤ چې دوی په خپلو کې پرې محاوره کوله بیا یې هم دا کار و نه کړو چې یو سورت د قرآن په شان جوړ کړي بیا الله تعالی په دوی باندې اواز وکړو سره د عجز او کمزوری نه: ﴿ قُلْ لِّیْنَ اَجْتَمَعَتِ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلٰی اَنْ یَّاتُوْا بِمِثْلِ هٰذَا الْقُرْاٰنِ لَا یَاتُوْنَ بِمِثْلِهِ ۚ وَلَوْ کَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِیْرًا ﴾ ﴿٨٨﴾

الاسراء: ٨٨

ترجمه: ته ووايه که چهرې جمع شي انسانان او پيريان په دې خبره چې راوړي په شان د دې قرآن نو نه شي راوړی د دې په شان اگر که شي بعضې د دوی نه د بعضو دپاره مددگار.

او رسول الله ﷺ وايي: ما من الانبياء من نبي الا و قد أعطى من الآيات ما على مثله امن عليه البشر و انما كان الذي او يثبت وحيا او حى الله الي فارجو أن أكون أكثرهم تابعا يوم القيامة. (صحيح البخاري ٤٩٨١ ومسلم ١٥٢).

ترجمه نه دی نبي د انبياؤ نه مگر چې ورکړی ؤ ورته الله تعالى بعضې معجزې چې په هغې باندې ايمان راوړی ؤ بشر او يقينا هغه چې ماته راکړی شوی ده هغه وحي ده چې الله تعالى ماته کړې ده نوزه اميد کوم چې زما به تابعدار ډير وي په ورځ د قيامت.

فائده: علماء د اسلام د قرآن د اعجاز په باره کې ډير تصنيفات کړي د الفاظو او معانيو او د اخبار ماضيه ؤ په باره کې او راتلونکي مغيباتو په باره کې چې د دې هرې نگاه نه قرآن معجز کتاب دی لکن بيا هم دوی نه دي رسيدلي اصل حقيقت ته لکه چې يوه مرغۍ د درياب نه په خپله مېنوکه کې د درياب نه اوبه را اوچتې کړي.

١٠٤- **سوال:** د ايمان باليوم الاخر دليل څه دی؟

جواب: ١- **دليل:** الله تعالى فرمايې: ﴿إِنَّ الدِّينَ لَا يَرْجُوْنَ لِقاءَنا وَرَضُوا بِالْحَيَوةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأْنَوْا بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ ءَايَاتِنَا غَفْلُونَ ﴿٧﴾ أُولَئِكَ مَاؤُهُمُ النَّارُ مِمَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨﴾﴾ يونس: ٧-٨

ترجمہ: يقينا هغه کسان چي نه لري عقیده د ملاقات زمونږ د آيتونو نه بي پرواه دي دغه کسان خای د دوی اور دی په وجه د هغه عملونو چي دوی بي کوي.

۲- **دليل:** الله ﷻ فرمايې: ﴿إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَصَادِقٌ ۝ وَإِنَّ الدِّينَ لَوُفْعٌ ۝﴾ الذاريات: ۵-۶

ترجمہ: يقينا هغه چي تاسو سره بي چي وعده کيدی شي خامخا رشتيا دي. او يقينا جزاء ضرور واقع کيدونکي ده.

۳- **دليل:** الله ﷻ فرمايې: ﴿إِنَّ السَّاعَةَ لَآيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا ۝﴾ غافر: ۵۹

ترجمہ: يقينا قيامت خامخا راتلونکی دی چي نشته شک په هغې کې. نور آيتونه هم شته چي دغه کافي دي.

۱۰۵- **سوال:** معنی د ایمان باليوم الآخر څه ده او په دې کې څه داخل دي؟

معنی يې دا ده چي مضبوط يقين کول د هغې په راتللو سره خامخا او عمل کول د دې په موجب او دې کې داخل دی ایمان د قيامت په علاماتو چي مخکې د قيامت نه دی. او په مرگ او د هغې نه وروسته ژوند او په دې کې عذاب القبر د هغې سوال او جواب شپېلۍ کې پوکی کول د قبرونو نه د دې انسانانو راوتل او په موقف د قيامت کې سخته ويره او گېراهي او تفصيل د حشر او نشر د صحيفو او تلل د اعمالو. او پل صراط، حوض کوثر او شفاعت. جنت او د هغې نعمتونه چي اوچت نعمت الله تعالی ته کتل. او اور او د هغې عذاب او سخت عذاب د الله تعالی د مخې نه پرده ده او نور چي دا ټول په ایمان باليوم الآخر کې داخل دي.

١٠٦- **سوال:** آيا مخلوق کې څوک پوهېږي چې قيامت به کله وي؟

جواب: د قيامت راتلل دا د مفاتيح الغيب نه ده چې الله تعالى صرف د خان دپاره غوره کړې دی لکه چې فرمايې: ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ﴾ لقمان: ٣٤

ترجمه: يقينا الله تعالى خاص د هغه سره دی علم د قيامت او راوړئ باران او عالم دی په تفصيلاتو د هغه چې په رحمونو (بچه دانه) کې دي او نه پوهېږي هېڅوک چې څه به کوي سبا او نه پوهېږي هېڅ نفس چې په کومه ځمکه کې به مړ کېږي.

٢- **دليل:** الله ﷻ فرمايې: ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لَا يُجِيبُهَا لَوْفِهَا إِلَّا هُوَ تَنَزَّلَتْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِيكُمُ إِلَّا بَغْثَةً﴾ الأعراف: ١٨٧

ترجمه: پوښتنه کوي دوی ستا نه په باره د قيامت کې چې کله به وي راتلل د هغې. ته ووايه يقينا علم د هغې خاص د رب زما سره دی نه به ښکاره کوي هغې لږه په وخت د هغې مگر الله تعالى. درنه خبره ده په اسمانونو کې او په ځمکه کې. نه به راځي تاسو ته مگر ناگاه.

٣- **دليل:** الله ﷻ فرمايې: ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا﴾ ﴿٤٢﴾ ﴿فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرِهَا﴾ ﴿٤٣﴾ إِلَىٰ رَبِّكَ مُنْهَرًا﴾ ﴿٤٤﴾ النازعات: ٤٢ - ٤٤

ترجمه: پوښتنه کوي دوی ستا نه په باره د قیامت کې چې کله به وي ودرېدل د هغې. په څه کې یې ته د یاداشت د هغې نه. خاص ستا رب ته گرځیدل د علم د هغې دي.

۴- **دلیل:** هر کله چې رسول الله ﷺ ته جبریل ﷺ وویل: فاخبرني عن الساعة؟ قال: ما المسئول به باعلم من السائل و ذکر اماراتها وزاد في رواية. خمس يعلمهن الا الله. و تلا الآية السابقة.

ترجمه: ماخبر کړه د قیامت نه جبریل وویل نه دی مسئول (رسول الله) زیات عالم د هغې په علاماتو د سائل (جبریل) نه. بیا یې علامات د قیامت ذکر کړه او په یو روایت کې دا الفاظ زیات دي چې: پنځه دي چې په هغې صرف الله تعالی پوهېږي او مخکې آیت یې تلاوت کړو.

۱۰۷- **سوال:** د قیامت د علاماتو مثال په کتاب الله کې څه دی؟

جواب: د دې مثال په قرآن عظیم الشان کې لکه:

۱- ﴿ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ ءَامَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا قُلْ انْظُرُوا إِنَّا مُنْظَرُونَ ﴿١٥٨﴾ الْأَنْعَام: ١٥٨

ترجمه: انتظار نه کوي دوی مگر د دې چې راشي دوی ته ملائک (د مرګ) یا راشي رب ستا (د خپل شان لائق) یا راشي بعضې د عذاب نښې د رب ستا په کومه ورځ چې راشي بعضې نښې د رب ستا نفع به نه ورکوي هېڅ نفس ته ایمان راوړل د هغې چې ایمان یې راوړی نه وي مخکې د ډڼه یا یې

نه وي کړي په حال د ايمان کې نيکي. ته ورته ووايه انتظار کوي مونږ هم انتظار کوونکي يو.

۲- او بل خای کې فرمایې: ﴿وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ﴾ (۸۲) النمل: ۸۲

ترجمه: او هر کله چې پوره شي فيصله د عذاب په دوی باندې راوباسو به مونږ دوی لره يو ځناور ځمکې نه خبرې به کوي د دوی سره ځکه چې يقينا خلکو به په آيتونو زموږ يقين نه لرلو.

۳- او بل خای کې فرمایې: ﴿حَتَّىٰ إِذَا فُجِحَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِّن كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ﴾ (۹۶) ﴿وَاقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ فَلِذَا هِيَ شَخِصَةٌ أَبْصَرُ الَّذِينَ كَفَرُوا بَيُولَتَا قَدْ كُنَّا فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَذَا بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ﴾ (۹۷) الأنبياء: ۹۶-۹۷

ترجمه: تر دې پورې چې کله پرانستې شي ياجوج او ماجوج او دوی به د هرې ډبرې نه منډې وهي او ښه نژدې به شي وعده حقه پس دغه وخت به وازې (پرانستې) وي سترگې د هغه چا چې کفر يې کړيدی های تباهي ده زموږ يقينا وو مونږ په غفلت کې د دېنه بلکه مونږ ظالمان و.

۴- او بل خای کې فرمایې: ﴿فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُحَانٍ مُّبِينٍ﴾ (۱۰) الدخان: ۱۰

ترجمه: نو انتظار وکړه د هغې ورځې چې ښکاره به کړي اسمان لوړی ښکاره.

۵- الله ﷻ فرمايې: ﴿يَتَأَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ

الحج: ۱

ترجمه: ای خلکو وېره کوي د رب خپل نه يقينا زلزله د قيامت يو شی هیبتناک دی.

فائده: دې پنځه آيتونو کې د قيامت علامات ذکر دي:

اول آيت کې ﴿بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ﴾ نه مراد لمرختل د مغرب نه.

دويم آيت کې راوتل د دابة الارض (ځناور) به خلکو ته د ټولو دينونو د بطلان خبرې کوي سوا د اسلام د دين نه.

درېم آيت ياجوج او ماجوج هم به د قيامت نه مخکې راځي د فتنې د دجال نه به وروسته ياجوج او ماجوج په ټول عالم الله تعالى مسلط کړي او قيامت به ډېر قريب د دې پسې راځي ځکه چې **وَأَقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ** يې ورپسې ويلى دی.

څلورم آيت کې يې دخان ويلى دی حديث د علي ؑ د ابو سعيد الخدري ؓ په روايت کې راځي چې دخان (لوږی) به را اوچت شي په ټولو خلکو باندې نو په مؤمن به په شان د زکام وي او د کافر ټول بدن به پرې اوپرسيږي او مراد د قيامت نه قرب القیامت مراد دی په دليل د روايت د صحيح مسلم چې علامات د قيامت لس دي يو په کې دخان دی.

پنجم آیت کې زلزله ده چې د قیامت قائم کېدلو نه به وړاندې دا زلزله په ټول مخلوق راشي د فنا کېدلو د مخلوق سره. بل تفسیر هم شته. والله اعلم

۱۰۸- سوال: د احادیثو نه د قیامت د علاماتو مثال څه دی؟

جواب: مثال لکه:

- ۱- د لمر ختل د مغرب نه.
 - ۲- د دابة الارض (ځناور) راوتل.
 - ۳- احادیث د فتن لکه دجال، ملاحم (لوی جنگونه).
 - ۴- احادیث د نزول د عیسی (علیه السلام).
 - ۵- راوتل د یاجوج او ماجوج.
 - ۶- احادیث د دخان.
 - ۷- احادیث د هغه باد چې د مؤمن نفس به قبض کړي.
 - ۸- احادیث د هغه اور چې ښکاره به شي.
 - ۹- احادیث د خسوف (سپوږمۍ توریدل) درې کرته یوځل تورېدل په مشرق کې دویم ځل په مغرب کې او درېم ځل په جزیره العرب کې.
- فائده:** هغه اور چې هغه به د یمن نه راښکاره شي خلک به محشر ته راشي. مذکوره لس ۱۰ علامات په صحیح مسلم ۲۹۰۱ کې د حذیفه بن اسید الغفاري په روایت ذکر دي.

۱۰۹- سوال: څه دلیل دی چې ایمان په مرگ (مړه کیدلو) باندې فرض دی؟

جواب: ۱- دليل: الله تعالى فرمايې: ﴿ قُلْ يَتُوفَّكُم مَّلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ

بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ﴿١١﴾ السجدة: ١١

ترجمه: ته ووايه سا به اخلي ستاسو نه ملک د مرگ هغه چې مقرر کړی شويدي په تاسو باندي بيا به ستاسو رب ته تاسو پېش کېدلی شی.

۲- دليل: الله ﷻ فرمايې: ﴿ كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أَجُورَكُمْ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ ﴿١٨٥﴾ آل عمران: ١٨٥

ترجمه: هر سا والا څکونکی د مرگ دی او يقينا پوره به درکړی شي تاسو ته ثوابونه ستاسو په ورځ د قيامت.

۳- دليل: الله ﷻ فرمايې: ﴿ إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَّيْتُونَ ﴿٣٠﴾ الزمر: ٣٠

ترجمه: يقينا ته مړ کيدونکی يې او يقينا دوی به هم مړه کيږي.

۴- دليل: الله ﷻ فرمايې: ﴿ وَمَا جَعَلْنَا لِشَرٍّ مِّنْ قَبْلِكَ الْخَلْدَ أَفَإِنَّ مَتَّ فَهُمْ

الْخَالِدُونَ ﴿٣٤﴾ الأنبياء: ٣٤

ترجمه: او نه دی ورکړی مونږ هېڅ بشر لره ستا نه مخکې همېشگري آيا پس که ته مړ شوي نو دوی به همېشه وي؟

تنبیه: نور آيتونه هم بې شماره دي لکه: سورة الرحمن ۲۲-۲۷ القصص ۸۸

الفرقان ۵۸ وغيره. دا رنگه احاديث صحيحه د رسول الله ﷺ په دې باره کې بې شماره دي چې هېڅوک د هغې نه انکار نه شي کولی البته عنادگر او متکبر به پرې ايمان نه لري. دا رنگه مونږ به ايمان ساتو په دې چې هر

شخص مړ شو يا قتل كړی شو په هر سبب چې وي دا به په خپل اجل او نېټې سره وي چې دهغه د عمر نه به هېڅ شی کم شوی نه وي. د لیل يې دا دی:

۱- **دلیل:** ﴿كُلُّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى﴾ (الرعد: ۲، فاطر: ۱۳، زمر: ۵).

ترجمه: هر یو روان دی دپاره د نېټې مقررې.

۲- **دلیل:** الله ﷻ فرمایي: ﴿فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ﴾ (۳۴)

﴿الأعراف: ۳۴﴾

ترجمه: نه به وروسته کېدی شي یو ساعت او نه به مخکې کیدی شي.

۱۰۹- **سوال:** د فتنه القبر او دهغې د نعمتونو او عذاب دلیل د کتاب الله نه څه دی؟

جواب: الله تعالی فرمایي: ﴿كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ﴾ (۱۰۰)

﴿المؤمنون: ۱۰۰﴾

ترجمه: هېچرې نه کېږي یقینا دا یو خبره ده چې دی یې وایي هغې لره او د دوی مخې ته لویه پرده ده.

فائده: داسې وینا په عالم برزخ (قبر) کې ده پس د مرگ نه. داسې آیتونه په ډېرو سورتونو کې ذکر شوي دي لکه: اعراف ۵۳، ابراهیم ۴۴، انعام ۲۷، السجده ۱۲، مؤمن ۱۱، فاطر ۳۷، شوری ۴۴. بعضې په وخت د سا

ایستلو کې او بعضې په وخت د پاڅېدلو کې او بعضې په وخت د پېښې کې او بعضې په قبر کې داسې کلمات وایې.

۲- **دلیل:** الله ﷻ فرمایې: ﴿وَحَاقَ بِعَالِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ ۝٤٥﴾ النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ ﴿٤٦﴾ غافر: ۴۵ - ۴۶

ترجمه: او راگېر کړل فرعونيانو لره ناکاره عذاب او پېش کېدی شي دوی په هغې باندې سبا او بېگا او په هغې ورځ چې قیامت قائم شي. اوبه ویلی شي داخل کړئ فرعونيان ډېر سخت عذاب ته.

فائده: یعنې د دنیا د ورځو په حساب به دوی په اور پېش کېدی شي او باقي اوقاتو کې به نور عذابونه وي. یا کنایه ده د همېشوالي نه. او دې آیت نه مفسرینو او محدثینو او امام بخاري په ترجمه الباب کې د عذاب قبر استدلال کړی دی. احادیثو صحیحو و چې لفظ د عذاب القبر او یا عذاب في القبر راغلی دی. لکه: (انهما ليعذبان في قبورهما) دا دلیل دی چې همدغه قبر کې عذاب او نعمتونه دي. نو د ډېنه انکار گمراهي ده البته تفصیلي کیفیت یې زموږ د شعور نه بهر دی. لکه سوال او جواب یا په قبر کې د مړي کښېنول، د قبر وسعت او تنگوالی وغیره.

۳- **دلیل:** الله تعالی فرمایې: ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ﴾ ﴿٧٧﴾ ابراهیم: ۲۷

ترجمه: کلکوي الله تعالى مؤمنانو لره په سبب د کلکې وينا په ژوند دنيوي کې او آخرت کې او خطاء کوي به الله تعالى (په جواب کولو کې) ظالمانو لره. او کوي الله تعالى چې څه وغواړي.

فائده: آيت کې د الآخرة نه مراد قبر دی لکه چې حديث د براء بن عازب کې دي. امام بخاري دا ذکر کړيدي.

۴- دليل: الله تعالى فرمايې: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنفُسَكُمُ الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ﴾ (النعام: ۹۳)

ترجمه: او که ووينې ته هغه وخت چې ظالمان به په سختو د مرگ کې وي او ملائک به اوږدوونکي وي لاسونو خپلو لره وايې به: راوباسئ ساگانې خپلې نن بدله درکېدی شي تاسو ته د عذاب د ذلت په سبب د هغه چې جوړولې تاسو په الله تعالى باندې ناحق خبرې (د شرک او بدعت) او وئ تاسو چې د آيتونو د هغه نه مو لويې کوله.

فائده: (اليوم) نه مراد مفسرين د قبر عذاب اخلي.

۵- دليل: الله تعالى فرمايې: ﴿سَنَعَذِّبُهُمْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ يُرَدُّوْنَ إِلَىٰ عَذَابٍ عَظِيمٍ﴾ (التوبة: ۱۰۱)

ترجمه: زړ دی چې عذاب به ورکړو دوی لره دوه ځله بيا به وگرځولی شي دوی عذاب لوی ته.

آيت کي مرتين عذاب راغلی دی. مفسرين وايي چي يو واري عذاب دنيوي دی او بل عذاب د قبر دی او د (ثُمَّ يُرَدُّونَ إِلَىٰ عَذَابٍ عَظِيمٍ) نه د قيامت عذاب مراد دی. (ابن کثير)

۱۱۰- **سوال:** د عذاب قبر دليل د سنتو نه څه دی؟

جواب: دې باره کي صحيح احاديث راغلي دي چي د تواتر حد ته رسېدلي دي. چي بعضي يې دا دي:

۱- **دليل:** انس رضي الله عنه فرمايې ان رسول الله ﷺ قال: ان العبد اذا وضع في قبره و تولى عنه اصحابه و انه ليسمع قرع نعالهم اتاه ملكان فيقعدانه فيقولان: ما كنت تقول في هذا الرجل؟ لمحمد ﷺ: فاما المؤمن فيقول: اشهد انه عبد الله و رسوله. فيقول له: انظر الى مقعدك من النار قد ابدلك الله به مقعدا من الجنة فيراهما جميعا - قال قتادة: و ذكر لنا انه يفسح في قبره ثم رجع الى حديث انس قال: و اما المنافق و الكافر فيقال له: ما كنت تقول في هذا الرجل؟ فيقول: لا ادري كنت اقول ما يقول الناس فيقال: لا دريت و لا تليت و يضرب بمطارق من حديد ضربة فيصيح صيحة يسمعها من يليه غير الثقلين. اهـ (صحيح البخاري رقم ۱۳۷۴ و مسلم ۲۸۷۰ من حديث انس رضي الله عنه).

ترجمه: يقينا رسول الله ﷺ وويل: كله چي يو بنده په قبر کي کېښودل شي او خپل ملگري ترېنه واپس شي او يقينا دی په دغه وخت کي خامخا د هغوی د خپلوکشار اوري (کنایه ده د سرعت اتيان د ملائکو نه او يا خو په ظاهر باندې حمل دی او دا صحيح قول دی) نو دوه ملائکي ورته راشي نو

دا مری کهنوی او ورته ووايي: تا به د دې سړي په باره کې په دنیا کې څه ویل چې رسول الله ﷺ دی؟ هر چې مؤمن وي نو هغه به ووايي: گواهي کوم چې يقينا دی د الله بنده او رالېږل شوی رسول دی. نو ملائکې به ورته ووايي: وگوره خپل ځای د ناستې ته چې د اور دی الله تعالی تاته هغه په جنت بدل کړو. او هغه به دواړه وويني. بيا قتاده وايي: چې مونږ ته صحابه کرامو ذکر کړيدي چې قبر کې به ورته فراخي راوستلی شي. بيا قتاده د انس حديث ذکر کوي وايي: هر چې منافق او يا کافر دی هغه ته به ویلي کېدی شي د دې سړي (محمد ﷺ) په باره کې ته څه وايي؟ هغه به ووايي زه نه پوهېږم وایم هغه خبره کومه چې خلک یې وايي. ورته به وویل شي: نه دې الله تعالی تاته یاد کړي او نه دې درباندي الله تعالی ووايي. وبه وهل شي په کور و اوسپنې په یو سخت گوزار سره نو دی به یوه چيغه وکړي چې اوري به یې هغه څه چې ده ته نژدې دي سوا د پیریانو او انسانانو نه.

۲- **دلیل:** حديث د عبد الله ابن عمر رضي الله عنهما دی فرمايي: رسول الله ﷺ وايي: ان احدکم اذا مات عرض عليه مقعده بالغداة والعشي. ان کان من اهل الجنة فمن اهل الجنة و ان کان من اهل النار فمن اهل النار فيقال هذا مقعدک حتی یبعثک الله يوم القيامة. اهـ صحيح البخاري ۱۳۷۹ و مسلم ۲۸۲۲.

ترجمه: يقينا يو د تاسو نه چې کله وفات کړی شي نو خپل ځای (د همېشه پاتې کېدلو) په ده باندې سبا او بېگا پېش کېدی شي که د جنت والاؤ څخه وو نو د جنت والاؤ څخه به وي او هغه ځای به ويني او که د اور والاؤ څخه

وونو د اور والاؤ حای به ورته پېش کېدلی شي او ورته ویلی کېږي به دا ستا حای دی تر هغې پورې چې الله تعالی به تا راپاخوي په ورځ د قیامت.

۳- **دلیل:** حدیث د هغه دوو قبرونو چې رسول الله ﷺ په هغې باندې تېریدلو او ویې ویل: انهما لیعذبان ... الخ. (صحیح البخاري رقم ۲۱۲ و مسلم ۲۹۲).

ترجمه: یعنې د دې دواړو قبرونو والاؤ ته عذاب ورکېدی شي.

۴- **دلیل:** حدیث د ابی ایوب رضی الله عنه قال: خرج النبي ﷺ و قد وجبت الشمس فسمع صوتا فقال يهود تعذب في قبورهم. اهـ (صحیح البخاري ۱۳۷۵ و مسلم ۲۸۲۹).

ترجمه: ابو ایوب رضی الله عنه وایې: رسول الله ﷺ راووتلو مونږ ته او حال دا چې لمر پرېوتلی و نو آواز یې واورېدلو نو ویې ویل یهودو لره عذاب ورکېدی شي په قبرونو کې.

۵- **دلیل:** حدیث اسما رضي الله عنها قالت: قام رسول الله ﷺ خطيبا فذكر فتنة القبر التي يفتن فيها المرء فلما ذكر ذلك ضج المسلمون ضجة. اهـ (صحیح البخاري ۱۳۷۳).

ترجمه: رسول الله ﷺ ودرېدلو تقرير کونکې نو د قبر سوال او جواب او د هغې فتنه یې ذکر کړه کوم چې په سړي باندې کېدی شي. نو هر کله یې چې دا ذکر کړه نو مسلمانانو یوه چیغه ووهله.

٦- **دلیل:** حدیث عائشة رضی اللہ عنہا قالت: ما رايت رسول الله ﷺ بعد صلى صلاة الاتعوذ من عذاب القبر. اهـ (صحيح البخاري ١٣٧٢ و مسلم ٥٨٢).

ترجمه: يعنې ما رسول الله ﷺ نه دی لیدلی د دې نه وروسته مگر چې مونږ به یې کولو نو د عذاب قبر نه به یې پناه غوښتله.

٧- **دلیل:** په قصه د کسوف الشمس کې هم رسول الله ﷺ صحابه کرامو ته امر وکړو چې د عذاب قبر نه پناه وغواړئ. (صحيح البخاري ١٠٥٠ و مسلم ٩٣٢).

فائده: مذکوره احاديث صحيحه دلالت کوي چې عذاب د قبر حق او ثابت دی. د دېنه انکار د رسول الله ﷺ د متواترو احاديثو نه انکار دی چې مفضي کيږي کفر ته. نور احاديث هم شته. علامه حافظ الحکمي په معارج القبول ج ٢ ص ٧٢١ کې تقريباً ٦٠ احاديث د عذاب قبر ذکر کړيدي. که تفصيل غواړې هغې ته رجوع وکړه.

١١١- **سوال:** د قبرونو نه د پاڅېدلو چې هغې ته بعث وايي څه دليل دی؟

جواب: دې باره کې ډېر دلائل د قرآن عظيم الشان د آيتونو څخه شته چې بعضې يې په لاندې ډول دي:

١- **دليل:** الله ﷻ فرمايې: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّنَبِّئَنَّكُمْ وَنُقَرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى﴾ الحج: ٥

ترجمه: ای خلکو که تاسو یی په شک کې د دوباره ژوند نه نو واورئ دلیل چې یقینا مونږ پېدائش شروع کړی دی ستاسو د خاورو نه بیا د نطفې نه بیا د ټوکړې د غوښې نه چې پوره اندامونو والا دي او بعضې یې کمو اندامونو والا دي. دې دپاره چې وضاحت وکړو مونږ تاسو ته او ساتو یې په رحمونو کې څومره وخت چې مونږ وغواړو تر نېټې مقررې پورې.

۲- **دلیل:** الله تعالی فرمایي: ﴿ذَٰلِكَ يَٰۤاَنَّا اللّٰهُ هُوَ الْحَقُّ وَاَنَّهُ يُحْيِ الْمَوْتِ وَاَنَّهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ﴿٦﴾﴾ الحج: ۲

ترجمه: دا دلیل دی په دې خبره چې الله تعالی حق دی او یقینا هغه به ژوندي کوي مړولره او یقینا هغه په هر څه باندې قدرت لري.

۳- **دلیل:** الله تعالی فرمایي: ﴿وَاَنَّ السَّاعَةَ اَتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيْهَا وَاَنَّ اللّٰهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُوْرِ ﴿٧﴾﴾ الحج: ۷

ترجمه: او یقینا قیامت راتلونکی دی نشته دی شک په هغې کې او یقینا الله تعالی به ژوندي کوي هغه څوک چې په قبرونو کې دي.

۴- **دلیل:** الله تعالی فرمایي: ﴿وَهُوَ الَّذِي يَبْدُؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيْدُهُ وَهُوَ اَهْوَبُ عَلَيْهِ ﴿٢٧﴾﴾ الروم: ۲۷

ترجمه: او خاص الله تعالی هغه ذات دی چې پېدائش کوي بیا به یې دوباره هم کوي او دا ټول هغه ته اسان دي.

۵- دليل: الله تعالى فرمايې: ﴿وَصَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ، قَالَ مَنْ يُحْيِ الْعِظَمَ وَهِيَ رَمِيمٌ﴾ (۷۸) قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ﴿۷۹﴾
يس: ۷۸-۷۹

ترجمه: او ذکر کړی دی مونږ لپاره یو اعتراض او هېر کړی یې دی پېدائش خپل وایې څوک به ژوندي کړي هډوکي او حال دا چې دا به ذرې ذرې وي ته ووايه ژوندي به کړي دې لره هغه ذات چې پېدا کړي یې دي اول کړت او هغه په ټول مخلوق ښه پوه دی.

فائده: د بعث بعد الموت په باره کې بې شماره آیتونه شته بلکه د قرآن آخري حصه ټوله په دې مضمون ده. د مثال په ډول وگوره الانبياء ۱۰۴، مريم ۲۶-۲۷، احقاف ۳۳- اخر السورة، فصلت ۳۹ وغیرها من الآيات.

تنبیه: الله تعالى چې کله د بعث بعد الموت مثال ورکوي د وچې ځمکې سره د هغې تشبیه ورکوي چې هغه په باران سره تازه شي همدارنگه دا انسان چې کله مړ شي بیا به راژوندي کیږي. و ماذلک علی الله بعزیز.

۱۱۲- سوال: د بعث بعد الموت د منکر څه حکم دی؟

جواب: د بعث بعد الموت نه منکر کافر دی په الله تعالى او په کتابونو او په رسولانو د هغه باندې.

۱- دليل: الله تعالى فرمايې: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَإِذَا كُنَّا تُرَابًا وَّأَبَآؤُنَا إِنَّا لَمُخْرَجُونَ﴾ (النمل: ۲۷)

ترجمه: او وايې هغه کسان چې کفر يې کړی دی آیا هر کله چې مونږ خاورې شو او پلاران زموږ آیا مونږ به خامخا راويستلی کېږو؟

۲- **دليل:** الله تعالى فرمايې: ﴿وَإِنْ تَعَجَبْتَ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ أَءِذَا كُنَّا تُرَابًا أَمْ لِيَ خَلْقٍ جَدِيدٍ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ الْأَغْلُلُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٥﴾﴾ الرعد: ۵

ترجمه: او که ته حيرانېږي (د دوی انکار د توحيد نه) پس د حيرانتيا خبره ده دا وينا د دوی: آیا کله چې مونږ خاورې شو آیا مونږ به شو په پيدائش نوي کې دا هغه خلک دی چې کفر يې کړی دی په رب خپل باندې او دغه خلک طوقونه به واچولی شي د دوی په خټونو کې او دغه کسان د اور والا دي چې دوی به په هغې کې همېشه وي.

۳- **دليل:** الله تعالى فرمايې: ﴿زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُعَذَّبَ قُلُوبُ وَرَبِّي لَلْبُعْثِ مُمَّ لَلْبُعْثِ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧﴾﴾ التغابن: ۷

ترجمه: گمان کوي کافران چې دوی به هېچرې دوباره پيدا نه شي ته ووايه: او قسم دی په رب زما خامخا به دوباره پيدا کړی شی بيا خامخا به خبر درکړی شي تاسو ته د هغه عملونو چې تاسو کړيدي او دا کار په الله باندې اسان دی. نور آيتونه هم شته چې دغه مذکوره کافي دي.

۴- **دليل:** رسول الله ﷺ فرمايې: قال الله تعالى: كَذَبَنِي ابْنُ آدَمَ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ ذَلِكَ وَشَتْمَنِي وَلَمْ يَكُنْ لَهُ ذَلِكَ فَمَا تَكْذِيبُهُ أَيَايَ فَقَوْلُهُ لَنْ يَعِيدَنِي كَمَا

بداني و ليس اول الخلق باهون علي من اعادته و اما شتمه اياي فقولته
اتخذ الله ولدا و انا الاحد الصمد لم الد و لم اولد و لم يكن لي كفوا احد.
صحيح البخاري ٤٤٧٩ من حديث ابي هريرة.

ترجمه: الله تعالى فرمايې: د آدم خوی ما دروغجن گڼي او دا ورته مناسب
نه و. هر چې دروغجن گڼل مالره هغه دا دي چې دی وايې الله تعالى به هر
گز ما واپس ژوندی نه کړي لکه چې پېدا کړی یې یم اول ځل او نه دی اول
پېدائش زیات اسان د دوباره ژوند نه. او هر چې کنځل کول د ده دي مالره
هغه دا دي چې دی وايې: الله تعالى لره نازولي دي او حالانکه زه یو یم بې
حاجته یم نه ولد والا یم او نه زه د چا نه پېدا یم او نه زما هېڅوک هم سیال
شته.

۱۱۳- **سوال:** په شپېلۍ کې د پوکي کولو دلیل څه دی او څو شپېلۍ به
وي؟

جواب: ۱- **دلیل:** الله تعالى فرمايې: ﴿وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي
السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ فِيَامٍ يُنظَرُونَ
الزمر: ۶۸﴾

ترجمه: او پوکۍ به وکړی شي په شپېلۍ کې نو مړه به شي هغه څوک چې
په اسمانونو کې دي او هغه څوک چې په ځمکه کې دي مگر هغه څوک چې
غواړي الله تعالى بقاء د هغو بیا به پوکۍ وکړی شي په هغې بل ځل نو دغه
وخت به دوی ولاړ وي گوري به.

آيت کې ذکر د دوه شپېلیو دی: اول د پاره د بې هوشۍ د خلکو او دویم د بعث بعد الموت دپاره.

۲- **دلیل:** الله تعالى فرمایې: ﴿وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَفَزِعَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ وَكُلُّ أَتَوَّهٍ دَاخِرِينَ﴾ النمل: ۸۷

ترجمه: او په کومه ورځ چې پوکۍ وکړی شي په شپېلۍ کې نو وارخطاء به شي هغه څوک چې په اسمانونو کې دي او هغه څوک چې په ځمکه کې دي مگر هغه څوک چې الله تعالى غواړي (د هغوی بچ کول) او ټول به راځي هغه ته عاجزي کوونکي.

فائده: هغه څوک چې په دې آيت کې د (فزع) تفسیر په صعق (بې هوشۍ) سره اخلي نو دا بيا اوله شپېلۍ ده کومه چې مخکې په آيت د سورة الزمر کې ذکر شوه. او د دې تاييد حديث د مسلم ۲۹۴۰ من حديث ابن عمر هم کوي.

او هغه څوک چې د (فزع) تفسیر بغير د صعق (بې هوشۍ) نه کوي نو دا بيا درېمه شپېلۍ ده چې د دغه دوه و نه به مخکې وي او د دې تاييد يو حديث کوي خو هغه ضعيف دی. لکه ابن کثير وغيره و دا خبره ذکر کړيده. ځکه په دغه ضعيف حديث کې ذکر د درې نفخاتو (پوکو) راغلی دی. اول نفخة الفزع دویم نفخة الصعق او درېم نفخة القيام لرب العالمين. خو اول تفسیر صحيح دی. والله اعلم.

۱۱۴- **سوال:** د حشر (د میدان حشر) کې جمع کېدل به څنگه وي؟

جواب: دې باره کې ډېر آيتونه راغلي دي.

١- **دليل:** الله تعالى فرمائي: ﴿ وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرْدَىٰ كَمَا خَلَقْتَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ ﴾ الأنعام: ٩٤

ترجمه: او يقينا راغلي تاسو مونږ ته يواځي لکه چې پيدا کړي وي مونږ تاسو اول حل.

٢- **دليل:** الله تعالى فرمائي: ﴿ وَحَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا ۖ ﴾ الكهف: ٤٧

ترجمه: او راجمع به کړو دوی پس پرې به نه ږدو د دوی نه هېڅ څوک.

٣- **دليل:** الله ﷻ فرمائي: ﴿ يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْنِ وَفْدًا ۖ ﴾ وسوق المجرمين إلى جهنم وردا ﴿٨٦﴾ مريم: ٨٥ - ٨٦

ترجمه: په کومه ورځ چې راجمع به کړو متقيان رحمان ته په حيث د مېلمنو او وبه شړو مجرمان جهنم ته تېري.

٤- **دليل:** الله ﷻ فرمائي: ﴿ وَكُنْتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً ۖ فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ۖ وَأَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ ۖ وَالسَّيِّئُونَ السَّيِّئُونَ ۖ ﴾ الواقعة: ١٠ - ٧

ترجمه: او شئ به تاسې درې قسمونه نو بني لاس والا خلک څه لوی شان والا دي د بني لاس والاؤ او چپ لاس والا خلک څومره بد دی حال د چپ والاؤ او مخکې کيدونکي ايمان ته په دنيا کې مخکې داخلېدونکي به وي جنت ته په اخرت کې.

۵- الله ﷻ فرمایي: ﴿يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدَّاعِيَ لَا عِوَجَ لَهُ وَخَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ فَلَا

تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا ﴿١٠٨﴾ طه: ۱۰۸

ترجمہ: پہ دغہ ورخ بہ روان وي دا خلک پہ بلنہ کوونکي پسې پس نہ به وي کپلېچ د هغه او چپ به شي اوازونه د وېرې د رحمان نہ نو نہ به اوري ته مگر کشار.

۶- **دليل:** الله تعالى فرمایي: ﴿وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِّ فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ

أُولِيَاءَ مِنْ دُونِهِ وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عُمِيَٰ وَبُكِيَٰ وَصُمًّا مَّا وَنَهُمْ جَهَنَّمَ

كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا ﴿٩٧﴾ الإسراء: ۹۷

ترجمہ: او هغه څوک چې هدايت وکړي الله تعالى هغه ته پس هغه هدايت موندونکی دی او هغه څوک چې بې لارې کړي الله تعالى هغه لره پس چېرې به و نه مومي ته هغوی لره مددگار سوا د الله تعالى نه او راغونډ به کړو مونږ دوی په ورخ د قيامت په مخونو د هغوی باندې رانده، چاراکان او کانه. ځای د دوی جهنم دی. هر کله چې بې لمبې کمې شي نو زیاتوو به دوی لره لمبې د اور.

۱۱۵- **سوال:** د حشر کیفیت په حدیثو کې څنگه بیان شويدي؟

جواب: ۱- **دليل:** رسول الله ﷺ فرمایي: يحشر الناس على ثلاثة طرائق

راغبين راهبين و اثنان على بعير و ثلاثة على بعير و اربعة على بعير و عشرة على بعير و تحشر بقيتهم النار تقيل معهم حيث قالوا و تصبح معهم

حيث اصبحوا و تمسي معهم حيث امسوا. (صحيح البخاري ٢٥٢٢ و مسلم ٢٨٢١ من حديث ابي هريرة).

ترجمه: جمع به کړی شي درې ډلې: مينه کوونکي، وېرېدونکي دوه به په اوښ باندې وي، درې به په اوښ باندې، څلور به په اوښ باندې وي اولس به په اوښ باندې وي او جمع به کړی شي باقي د دوی نه اور ته. غرمه به تېروي دا اور د دوی سره چېرته چې دوی غرمه تېروي او سبا به تېروي دا اور د دوی سره چېرته چې دا خلک سبا کوي او بېگاه به تېروي د دوی سره چېرته چې دوی بېگاه تېروي.

٢- **دليل:** انس ﷺ فرمايې: ان رجلا قال: يا نبي الله كيف يحشر الكافر على وجهه؟ قال: اليس الله امشاه على الرجلين في الدنيا قادرا على ان يمشيه على وجهه يوم القيامة. (صحيح البخاري ٤٧٢٠، ٢٥٢٣ و مسلم ٢٨٠٦ من حديث انس).

ترجمه: يقينا يو سړي وويل: اى رسول الله ﷺ څنگه به کافر د محشر ميدان ته پر مخ راځي؟ رسول الله ﷺ ورته وويل: آيا نه دی هغه ذات چې دی يې په دوه پخو روان کړی په دنيا کې قادر په دې باندې چې دی بوځي په مخ باندې په ورځ د قيامت.

٣- **دليل:** رسول الله ﷺ فرمايې: انکم محشورون حفاة عراة غرلا کما بدانان اول خلق نعيده و ان اول الخلائق یکسى يوم القيامة ابراهيم ﷺ. (صحيح البخاري ٣٣٤٩ و مسلم ٢٨٢٠ من حديث ابن عباس).

ترجمه: يقينا تاسو به جمع کړې شئ بې خپلو، بې جامو او نا سنته لکه چې مونږ پېدا کړي يا ستی په اول پېدائش بيا به مو همداسې واپس کړو او اول د مخلوق نه چې هغې ته به جامې اچولی شي هغه به ابراهيم عليه السلام وي.

۴- **دليل:** عائشه رضي الله عنها رسول الله ﷺ ته وايي: يا رسول الله الرجال و النساء ينظر بعضهم الى بعض؟ فقال: الامر اشد من ان يهتمهم ذلك. (مسلم ۲۸۵۹).

ترجمه: اى د الله رسول ﷺ په ميدان حشر کې به مردانه او زنانه يو بل ته گوري؟ رسول الله ﷺ وويل: دغه حال به داسې سخت وي چې د کتلو نه به يې دواړه مشغول کړي وي.

۱۱۲- **سوال:** په ميدان حشر کې به د موقف (ودرېدل) حال څنگه وي؟

جواب: ۱- **دليل:** الله تعالى فرمايې: ﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَفْلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ﴾ (۴۲) مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي رُءُوسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْنَدْتَهُمْ هَوَاءً (۴۳) ابراهيم: ۴۲- ۴۳

ترجمه: او گمان مه کوه په الله تعالى باندې د غافل د هغه کارونو چې کوي يې ظالمان يقينا مهلت ورکوي دويته هغه ورځ ته چې نېغې به راوځي سترگې منډې به وهي او چت کړي به يې وي سرونه خپل، نه به راگرځي دوى ته سترگې او زړونه د دوى به خالي وي (د پوهې نه).

٢- **دليل:** الله تعالى فرمايې: ﴿يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا﴾ (٣٨) ﴿النبأ: ٣٨﴾

ترجمه: په هغه ورځ چې ودرېزي روح (ارواح يا جبريل) او ملائک صفونه، خبرې به نشي کولای مگر هغه څوک چې اذن کړي وي هغې ته رحمان ذات او ويلې يې وي حقه خبره.

٣- **دليل:** الله تعالى فرمايې: ﴿وَأَنذَرُهم يَوْمَ الْأَزْفَةِ إِذِ الْقُلُوبُ لَدَى الْحَنَاجِرِ كَظْمِينَ مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حِمِيمٍ وَلَا شَفِيعٌ بَطَّاعٌ﴾ (١٨) ﴿غافر: ١٨﴾

ترجمه: او وېره ورکړه دوی ته د ورځې د نژدې آفت نه کله چې زېږونه به د غټو مرو سره وي ډک به وي د غم نه. نه به وي ظالمانو لره هېڅ دوست هم او نه سفارشي چې د هغه خبره منلې کېدی شي.

فائده: نور آيتونه په دې باره کې هم شته لکه: المعارج آيت ٤، الرحمن ٣١ وغيره.

١١٧- **سوال:** په احاديثو کې د موقف (ودريدلو) حال څنگه بيان شويدي؟

جواب: دلائل يې د سنتو نه په لاندې ډول دي:

١- **دليل:** عبدالله ابن عمر رضي الله عنهما د رسول الله ﷺ نه روايت کوي:

رسول الله ﷺ د دې آيت په تفسير کې فرمايې: ﴿يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ (٦) ﴿المطففين: ٦﴾ قال: يقوم احدهم في رشحه الى انصاف اذنيه. (صحيح البخاري رقم ٤٩٣٨ و مسلم ٢٨٢٢ من حديث ابن عمر ؓ).

ترجمه: رسول الله ﷺ د مذکوره آیت په تفسیر کې وایې چې خلک به رب العالمین ته ودرېږي ولاړ به وي د دوی نه په خپلو خولو کې چې تر غوږونو نیمايي پورې به رسېدلي وي.

۲- **دلیل:** حدیث د ابو هریره کې راځي رسول الله ﷺ فرمایي: يعرق الناس يوم القيامة حتى يذهب عرقهم في الارض سبعين ذراعا و يلجمهم حتى يبلغ اذانهم. (صحيح البخاري ۲۵۳۲ و مسلم ۲۸۲۳).

ترجمه: خلک به د قیامت په ورځ دومره خوله شي تر دې چې د دوی خولې به اويا ۷۰ گزه په ځمکه کې لاړې شي او واځي به ورته واچولی شي (يعني په خولو کې به ډوب وي) تر دې چې تر غوږونو به یې ورسېږي.

۱۱۸- **سوال:** الله تعالی ته د پېشۍ او حساب کول په کتاب الله کې څنگه ذکر دي؟

جواب: الله تعالی فرمایي: ﴿يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَىٰ مِنْكُمْ خَافِيَةٌ﴾ (الحاقة: ۱۸)

ترجمه: په دغه ورځ پېش به کړی شئ تاسو نه پټېږي ستاسو نه هېڅ پټېدونکی.

۲- **دلیل:** الله تعالی فرمایي: ﴿وَعُرِضُوا عَلَىٰ رَبِّكَ صَفًّا لَقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا خَلَقْتُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ﴾ (الكهف: ۴۸)

ترجمه: او پېش به کړی شي رب ستا ته صفونه (وبه ویلی شي یقینا راغلي یئ تاسو مونږ ته لکه چې پېدا کړي یئ مونږ تاسو اول کړت.

۳- **دلیل:** الله تعالى فرمایې: ﴿وَيَوْمَ نَحْشُرُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِمَّنْ يُكَذِّبُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ﴾ (۸۳) حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوا قَالَ أَكَذَّبْتُمْ بِآيَاتِي وَلَمْ تُحِطُوا بِهَا عَلِمْنَا أَنَّمَاذَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿۸۴﴾ وَوَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ بِمَا ظَلَمُوا فَهُمْ لَا يَنْطِقُونَ ﴿۸۵﴾ النمل: ۸۳ - ۸۵

ترجمه: او په کومه ورځ چې راجمع به کړو د هر امت نه یو ډله د هغه چا چې دروغجن گڼي آیتونه زمونږ پس دوی به حصې حصې کړي شي تر هغې پورې چې دوی راشي وبه وایې الله تعالى: آیا تاسې دروغجن گڼل آیتونه زما او حال دا چې نه وو راگېر کړي تاسو هغې لره په علم خپل کې بلکه څه دي هغه چې تاسو کول او رابه شي فیصله د عذاب په دوی باندې په وجه د ظلم د دوی. پس دوی به خبرې نه شي کولی.

۴- **دلیل:** الله تعالى فرمایې: ﴿يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِّيرَوْا أَعْمَلَهُمْ﴾ (۶) فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ﴿۷﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ﴿۸﴾ الزلزلة: ۶ - ۸

ترجمه: په دغه ورځ به راووي خلک د قبرونو نه مختلفې ډلې دې دپاره چې وښودل شي دوی ته عملونه د دوی نو چا چې عمل کړی دی په مقدار د ذرې نیکي وبه ویني هغه او چا چې عمل کړی دی په مقدار د ذرې د بدۍ وبه ویني هغې لره.

۵- **دلیل:** الله تعالى فرمایې: ﴿فَوَرَبِّكَ لَسَعَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ﴾ (۹۲) عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿۹۳﴾ الحجر: ۹۲ - ۹۳

ترجمه: پس قسم په رب ستا چې خامخا به پوښتنه کوو د دې ټولو نه د هغه څه چې وو دوی چې کول یې.

۲- **دلیل:** الله تعالی فرمایې: ﴿وَقَفُّهُمْ أَتَمَّ مَسْئُولُونَ﴾ ﴿٢٤﴾ الصافات: ۲۴

ترجمه: او ودروي دوی یقینا د دوی نه به تپوس کېدی شي.

۱۱۹- **سوال:** د حشر او حساب حال د سنتو نه څنگه بیان شويدي؟

جواب: دې باره کې ډېر احاديث راغلي دي:

۱- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایې: من نوقش الحساب عذب قالت عائشة:

اليس يقول الله تعالى: فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا ﴿٨﴾ قال: ذلك العرض. (صحيح البخاري ۴۹۳۹ و مسلم ۲۸۷۲).

ترجمه: چا سره چې سختي وکړی شوه په حساب کې نو عذاب به ورکړی شي. نو عائشې ؓ وويل آيا نه دی الله تعالی چې وايې: زړ دی چې حساب به وکړی شي حساب آسان؟ رسول الله ﷺ وويل: دا خود پېښی باره کې دی.

۲- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایې: يجاء بالكافر يوم القيامة فيقال له: ارايت لو كان لك ملء الارض ذهباً اكنت تفتدي به؟ فيقول: نعم؛ فيقال: قد سئلت ما هو ايسر من ذلك و في رواية فقد سالتك ما هو اهون من هذا و انك في صلب آدم ان لا تشرك بي فايبت الا الشرك. (صحيح البخاري ۳۳۳۴ و مسلم ۲۸۰۵).

ترجمہ: راہہ وستلی شی کافر پہ ورخ د قیامت نو ورته به وویل شی: خبر راکړه که چهرته شی تالره هغه څه چې په ځمکه کې دي سره زر نو آیا تا به فدیہ کولی (د عذاب په بدل کې)؟ هغه به ووايي: او نو ورته به وویل شی: یقینا ما سوال کړی و د دې نه د اسان شی او په بل روایت کې راځي: ما تانه سوال کړی و هغه چې آسان او سپک و د دینه او ته د آدم په شا کې وې هغه دا چې ته شرک زما سره مه کوه خو تا انکار وکړو او شرک دې وکړو.

۲- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایي: ما منکم من احد الا سیکلمه ربه لیس بینہ و بینہ ترجمان فینظر ایمن منه فلا یری الا ما قدم من عملہ وینظر اشم منه فلا یری الا ما قدم وینظر بین یدیه فلا یری الا النار تلقاء وجهه فاتقوا النار و لو بشق تمرۃ فان لم یجد فیکلمۃ طیبۃ. (صحیح البخاری ۱۴۱۳ و مسلم ۱۰۱۲).

ترجمہ: نه دی یو ستاسو نه مگر الله به ورسره خبرې وکړي چې د ده او د الله په مینځ کې به ترجمان نه وي نو بني طرف ته به گوري نه به ويني مگر هغه عمل چې مخکې یې لېږلی دی او گوري به چپ طرف ته پس نه به ويني مگر هغه څه چې مخکې یې لېږلي دي او گوري به مخې طرفته پس نه به گوري مگر اور مخامخ نو ځان وساتئ د اور نه اگر که په ورکولو د نیمې کجورې وي او که دغه مو نه موندله نو په یوې بڼې خبرې کولو سره.

۴- **دلیل:** او بل ځای رسول الله ﷺ فرمایي: یدنو احدکم یعنی المؤمنین من ربه حتی یضع کفہ علیہ فیقول عملت کذا و کذا؟ فیقول: نعم و یقول:

عملت کذا و کذا؟ فيقول: نعم فيقررہ ثم يقول: اني سترت عليك في الدنيا و انا اغفرها لك اليوم. (صحيح البخاري ٢٠٧٠ و مسلم ٢٧٢٨).

ترجمه: نزدې به کړي يو د ستاسو نه (مؤمنانو نه) الله رب العزت تر هغې پورې چې په هغه به لاس کېږدي او ورته به ووايې: فلانی فلانی عمل دې کړی و؟ هغه به ووايې: آو. بيا به ورته ووايې: فلانی فلانی عمل دې کړی و؟ هغه به ووايې: آو. نو الله به د دې بنده نه اقرار واخلې بيا به ورته ووايې: يقينا ما پرده اچولې وه په تا باندې په دنيا کې او نن ورځ زه بخښنه کوم تا ته د گناهونو ستا.

١٢٠- **سوال:** د صحيفو (عملنامو) پرانستل په قرآن کریم کې څنگه بيان شويدي؟

جواب: ١- دليل: الله تعالى فرمايې: ﴿وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَلْعَهُ فِي عَهْدِهِ وَخُزِّجَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنشُورًا﴾ (١٣) ﴿أَقْرَأْ كَذَلِكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا﴾ (١٤) ﴿الْإِسْرَاء: ١٣ - ١٤﴾

ترجمه: او هر انسان سره لازم کړيدی مونږ عمل د هغه په غاړه د هغه کې او راوباسو به ده لره د قيامت په ورځ يو کتاب چې مخامخ به شي ورسره خور وور او ورته به ويلی شي ولوله کتاب خپل پوره دی ستا نفس نن ورځ په تا باندې حساب کوونکی.

٢- **دليل:** الله تعالى فرمايې: ﴿وَإِذَا الصُّحُفُ تُثَرَّتْ﴾ (١٠) ﴿التكوير: ١٠﴾ **ترجمه:** او هر کله چې عملنامې راخوړې کړی شي.

۳- **دلیل:** الله تعالى فرمایي: ﴿وَوَضَعَ الْكِتَابَ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يُوَلِّينَا مَا لِ هَذَا الْكِتَابِ لَا يَغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا﴾ ﴿٤٩﴾ **الكهف: ٤٩**

ترجمه: او کهنسودلی به شی کتاب (عملنامی) نو وینې به ته مجرمانو لره وپرېزي به د هغه نه چې په دې کې دي او وایې به دوی های افسوس دی زمونږ څه وجه ده د دې کتاب چې نه یې دی پرېنسودلی وړوکی شی او نه لوی شی مگر راځېر کړی یې دی هغه او وبه مومي دوی هغه عملونه خپل حاضر او ظلم نه کوي رب ستا په هېچا باندې.

۴- **دلیل:** الله تعالى فرمایي: ﴿فَأَمَّا مَنْ أَوْفَىٰ كِتَابَهُ بِمِيزَانٍ ۖ فَيَقُولُ هَؤُلَاءِ نَفْسٌ وَأَنفُسُهُ ۖ فَتَرْكَبُهُمْ فَأَخْلَتْ ۖ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ **الحاقة: ١٩**

ترجمه: نو هغه څوک چې ورکړی شي عملنامې د هغه په نبي لاس د هغه کې نو وایې به واخلي او لولئ عملنامې زما.

فائده: په دې باره کې نور آیتونه هم شته لکه: الانشقاق ۷-۱۰ پورې. دا آیتونه دلالت کوي چې چا ته په نبي لاس عملنامه ورکړای شوه نو هغې ته به د مخامخ نه ورکړی کېږي او که په گس (چپ) لاس ورکړی شي نو هغه ته به د شا د طرفه ورکړای کېږي. دلیل پرې دا قول د الله تعالى دی. ﴿وَأَمَّا مَنْ

أَوْفَىٰ كِتَابَهُ ۖ وَرَاءَ ظَهْرِهِ ۖ﴾ **الانشقاق: ۱۰**

۱۲۱- **سوال:** د عملنامو دلیل د سنتو نه څه دی؟

جواب: دې باره کې ډير احاديث راغلي دي:

۱- **دليل:** رسول الله ﷺ فرمايې: يدني المؤمن من ربه حتى يضع عليه كنفه فيقره بذنوبه تعرف ذنب كذا؟ يقول: اعرف. يقول رب اعرف (مرتین) فيقول: سترتها في الدنيا و اغفرها لك اليوم ثم تطوي صحيفة حسناته - و اما الآخرون او الكفار فينادي عليهم على رؤس الاشهاد ﴿هَؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ﴾ ١٨ هود: ١٨ صحيح البخاري ٢٤٤١ و مسلم ٢٧٢٨.

ترجمه: نزدې به شي مؤمن رب خپل ته تر دې چې کېږدي الله تعالى په دې بنده باندې خپل لاس نو الله تعالى به دا بنده اقرار کوونکی کړي په خپلو گناهونو او ورته به ووايې: فلانی گناه پېژنې؟ هغه به ووايې: پېژنم يې دوه واري به دا بنده داسې ووايې نو الله تعالى به ورته ووايې: ما په تا باندې په دنيا کې پرده اچولې وه او نن ورځ مې تا ته بخښنه وکړه بيا به يې د نېکيو صحيفې راغونډې کړې شي او هر چې نور منافقان او يا کفار دي نو الله تعالى به په دوی باندې په ټول مخلوق کې آواز وکړي دا هغه کسان دي چې دروغ يې ويلي وو په رب خپل باندې خبردار لعنت د الله تعالى دی په ظالمانو باندې.

۲- **دليل:** عائشه رضي الله عنها د رسول الله ﷺ نه تپوس کوي چې يا رسول الله: هل يذكر الحبيب حبيبه يوم القيامة؟ قال: يا عائشة اما عند ثلاث فلا اما عند الميزان حتى يثقل او يخف فلا و اما عند تطائر الكتب اما يعطى يمينه و اما بشماله فلا و حين يخرج عنق النار. (مسند احمد ج ٢ ص ١١٠)

و في اسناده ابن لهيعة و ابو داؤد رقم ٤٧٥٥ والحاكم ج ٤ ص ٥٧٨ و قال صحيح على شرط شيخين لو لا ارسال فيه بين الحسن و عائشة.

ترجمه: عائشه رضي الله عنها وايي: ما وويل: اي د الله رسوله آيا دوست به دوست د قيامت په ورځ يادوي؟ رسول الله ﷺ وويل: اي عائشي هر چې په درې ځايونو کې دي نو نه به يې يادوي **اول:** په وخت د تللو د اعمالو کې چې تله به يې درنه شي او که سپکه **دوهم:** په وخت د ورکولو د عملنامو کې چې په بني لاس به يې ورکړي او که په چپ **درېم:** او کله چې يو غړی د اور نه راووځي نو دې درې حالاتو کې دوست به خپل دوست نه يادوي.

١٢٢- سوال: په تله د ميزان کې د اعمالو تللو باندې د قرآن نه څه دليل دی؟

جواب: ١- دليل: الله تعالى فرمايي: ﴿ وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَمَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَاسِبِينَ ﴾ الأنبياء: ٤٧

ترجمه: او کېږدو مونږ تلې انصاف والا په ورځ د قيامت کې نو ظلم به نه شي کېدی په هېڅ نفس باندې هېڅ قسم او که چېرې وي عمل په قدر د دانې د اوري (شرشم) رابه وړو هغې لره او پوره يو مونږ حساب کوونکي.

٢- **دلیل:** الله ﷻ فرمایي: ﴿وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ (٨) وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَظْلِمُونَ ﴿٩﴾ الأعراف: ٨ - ٩

ترجمه: او تول د اعمالو په دغه ورځ يقيني دي پس هغه څوک چې دروند وي وزن د عملونو د هغوی پس دغه کسان دوی بچ کېدونکي دي د عذاب نه او هغه څوک چې سپک وي عملونه د هغوی پس دا هغه کسان دي چې تاواني کړي يې دي ځانونه خپل په سبب د دې چې دوی زمونږ په آيتونو ظلم کولو.

٣- **دلیل:** او په باره د کافرانو کې الله تعالی فرمایي: ﴿فَلَا تَقِمْ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَزَنًا﴾ (١٠٥) الکهف: ١٠٥

ترجمه: او وبه نه دروو د دوی دپاره د قیامت په ورځ هېڅ تول.

فائده: دې آیت کې دوه توجیه مفسرینو ذکر کړيدي:

١- يعنې د دې کافرانو به هېڅ قدر او عزت نه وي او اجر او ثواب يې هم نشته.

٢- يعنې د دوی حسنات به نه وزن کېږي د دې وجې نه چې حسنات يې برباد دي.

١٢٣- **سوال:** د اعمالو د تول صفت په احاديثو کې څرنگه بيان شويدي؟

جواب: په دې باره کې هم ډير احاديث شته:

۱- **دلیل:** د بطاقي والا حديث چي په هغې کې شهادتين وي او هغه به په يوه پله کې او د سيئاتو رجسترونه چي نهه نوي ۹۹ به وي په بله پله کې به کېښودلی شي لکن د شهادتينو هغه پله به درنه شي او هر رجستير به د سترگو د نظر هومره لوی وي. (حديث ذکر کړی دی مسند احمد ج ۲ ص ۲۱۳، ترمذي رقم ۲۲۳۹، ابن ماجه ۴۳۰۰ والحاكم ج ۱ ص ۵۲۹-۲۰۰ واللالکائي في اعتقاد اهل السنة رقم ۲۲۰۴ عن عبدالله بن عمرو مرفوعا و اسناده صحيح).

فائده: هغه شهادتين به درانه وي کوم چي مخکې په شروط تسعه و سره وي يعني چي نهه شرطونو سره د چا کلمه ثابته وي صرف په خوله ويل او د هغې د شرطونو او يا نواقضو نه ځان بې خبره ساتل داسې شهادتين بيا فايده نه ورکوي او نه شخص د دخول د جهنم نه بچ کوي.

۲- **دلیل:** رسول الله ﷺ د ابن مسعود ؓ په حق کې وويل: اتعجبون من دقة ساقيه و الذي نفسي بيده لهما في الميزان اقل من احد. (احمد ج ۱ ص ۱۱۴ و ابو يعلى ج ۱ ص ۵۳۹ من حديث علي و قال الهيثمي في المجمع ج ۹ ص ۲۸۸ رواه احمد و ابو يعلى و الطبراني و رجالهم رجال الصحيح غير ام موسى و هي ثقة).

ترجمه: يعني تاسو د عبدالله بن مسعود د پنډيو د نړيوالي نه تعجب کوئ او قسم په هغه ذات چي زما نفس د هغه په لاس کې دی خامخا دا دواړه پنډۍ به په تله د ميزان کې د احد د غره نه ډېرې درنې وي.

۳- دلیل: رسول الله ﷺ فرمایي: انه ليؤتى بالرجل العظيم الثمين يوم القيامة لايزن عند الله جناح بعوضة و قال: اقرؤا فلا نقيم له يوم القيامة وزنا. (صحيح البخاري ۴۷۲۹ و مسلم ۲۷۸۵ من حديث ابي هريرة).

ترجمه: يعنې خامخا رابه و ستلی شي په ورځ د قیامت یو لوی سړی خورب چې د الله په نزد به د یو ماشي د وزر هومره وزن نه لري او بیا رسول الله ﷺ وویل: ولولئ دا آیت: فلا نقيم له يوم القيامة وزنا).

۱۲۴- سوال: د پل صراط دلیل د کتاب الله نه څه دی؟

جواب: د دې ډیر دلائل دي:

۱- دلیل: الله تعالى فرمایي: ﴿وَلَا يَنْفَعُ الْظَالِمِينَ﴾ وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا

﴿٧١﴾ ثُمَّ نَجَّى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا ﴿٧٢﴾ مريم: ۷۱-۷۲

ترجمه: او نشته ستاسو نه هېڅ څوک مگر ورځي به جهنم ته ستا په رب باندې ضروري فيصله کړی شوې بیا به بچ کړو هغه کسان چې د شرک نه یې ځان ساتلی وو او پرېږدو مونږ ظالمانو لره په هغې کې په زنگنونو باندې پراته.

فائده: دې آیت کې دوه توجیه دي:

۱- ورود په معنی د تېریدلو دی. یعنې د جهنم د پاسه به تاسو ورتېرېږئ په پل صراط باندې.

۲- ورود په معنی د دخول سره دی. مؤمن به صرف د سیل دپاره داخلېږي او کافر او مشرک به د عذاب د پاره داخل شي.

٢- **دلیل:** الله تعالى فرمايې: ﴿يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَىٰ نُورُهُم بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ بُشْرَانُكَمُ الْيَوْمَ جَنَّاتٌ تَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ (١٢) الحديد: ١٢

ترجمه: په هغه ورځ چې وينې به ته مؤمنان سړي او مؤمنې زنانې چې منډې به وهي رڼا د دوی مخې ته او په نښې طرفونو د دوی کې ويلي کيږي به زيری ستاسو نن جنتونه دي چې بهېږي به لاندې د هغې نه نهرونه همېشه، همېشه به وي په هغې کې، دا کاميابي لويه ده.

١٢٥- **سوال:** په صحيح احاديثو کې د پل صراط څه بيان شويدي؟

جواب: دې باره کې ډېر احاديث شته:

١- **دلیل:** حديث د شفاعت: رسول الله ﷺ فرمايې: يوتي بالجسر فيجعل بين ظهري جهنم قلنا: يا رسول الله و ما الجسر؟ قال: مدحضة، مزلة، عليه خطاطيف و كلاليب و حسبة مفلحطة لها شوكة عقيفاء تكون بنجد يقال لها السعدان يمر المؤمن عليها كالبرق و كالريح و كاجاويد الخيل و الركاب فناج مسلم و ناج مخدوش و مكدوس في نار جهنم حتى يمر آخرهم يسحب سحباً. (صحيح البخاري ٧٤٣٤ و مسلم ١٨٢ من حديث ابي سعيد و قال ابوسعيد: بلغني ان الجسر اذق من الشعرة و احد من السيف).

ترجمه: رابه وستلی شي پل صراط پس کېښودلی به شي د جهنم په شا باندې مونږ وويل: يا رسول الله پل څه دی؟ هغه وويل: ځای د خويدلو چې قدم پرې نه ټينگېږي په هغې باندې شوکوونکی کونډې او اغزي لرونکی

دی داسې اغزي چې نري اوږده لکه د نجد اغزي دي چې ورته السعدان وايي، مؤمن به لکه د برق تېرېري يا د باد يا د تېز اس او سوارلی په شان نو مسلمان به ترې نجات و مومي او بعضې به نجات و مومي خو په اغزو به سوری سوری او په اور د جهنم کې به وي تر دې چې تېرېري به اخري شخص د جهنم والاؤ نه چې پر مخ به روان وي. ابو سعید ؓ وايي: ماته رارسيدلي دي چې دغه پل د وينسته نه نری او د تورې نه تېره دی.

۱۲۶- سوال: د قصاص (بدل اخيستلو) بيان د کتاب الله نه څه دی؟

جواب: ۱- دليل: الله تعالى فرمايي: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكُ

حَسَنَةً يُّضْعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٤٠﴾ النساء: ۴۰

ترجمه: يقينا الله تعالى ظلم نه کوي په وزن د يوې ذرې او که وي دغه ذره (مقدار) نيکي نو زياتوي الله تعالى هغه او ورکوي د خپل ځان د طرف نه ثواب لوی.

۲- دليل: الله ﷻ فرمايي: ﴿الْيَوْمَ تُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ إِنَّ

اللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٧﴾ غافر: ۱۷

ترجمه: نن به بدله ورکېدی شي هر نفس ته د هغه عمل چې هغه کړی وي زیاتی نشته نن يقينا الله تعالى زر حساب کوونکی دی.

۳- دليل: الله تعالى فرمايي: ﴿وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٦٦﴾ الزمر:

ترجمه: او فيصله به وکړی شي په مینځ د دوی کې فیصله په حقه او پر دوی به ظلم و نه کړی شي.

۱۲۷- **سوال:** د قصاص (بدله اخیستلو) دلیل د سنتو نه څه دی؟

جواب: دې باره کې هم ډېر احادیث شته:

۱- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایي: اول ما يقضى الناس في الدماء. (صحيح البخاري ۲۵۳۳ و مسلم ۱۲۷۸ من حديث ابن مسعود رضي الله عنه).

ترجمه: يعنې اول چې فيصله کېدی شي د خلکو په مینځ کې نو د وینو (قتل) په باره کې به کېږي.

۲- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایي: من كانت عنده مظلمة لاخيه فليتحللها من اليوم فانه ليس ثم دينار ولا درهم من قبل ان يؤخذ لاخيه من حسناته فان لم يكن له حسنات اخذ من سيئات اخيه فطرح عليه. (صحيح البخاري ۲۴۴۹).

ترجمه: د چا سره چې د خپل ورور د خوا نه کوم ظلم وي (ظلم يې پرې کړی وي) نو نن ورځ دې (دنیا کې) د هغه نه ځان خلاص کړي ځکه يقينا نه به وي هلته بيا دينار او درهم مخکې د دې نه چې وابه خيستل شي د دغه ظالم د نيکيو نه او که نيکي يې نه وي نو د مظلوم د بديانو نه به واخيستل شي او په دغه ظالم به ورواچول شي.

۳- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایي: يخلص المؤمنون من النار فيحبسون على قنطرة بين الجنة و النار فيقص لبعضهم من بعض مظالم كانت بينهم في

الدنيا حتى اذا هذبوا و تقوا اذن لهم في دخول الجنة. صحيح البخاري ٢٤٤٠.

ترجمه: مؤمنان به د اور نه بيل کړی شي نو وبه درول شي په يو پل د جنت او د اور په مينځ کې نو قصاص به واخيستل شي بعضو لره د بعضو نه د هغه زياتيو (ظلمونو) چې د دوی په مينځ کې په دنيا کې وو تر دې چې دوی ښه صفا او سپين شي د گناه نه نو اجازت به ورکړی شي دوی ته د جنت د ننوتلو.

١٢٨- **سوال:** د حوض کوثر دليل د قرآن نه څه دی؟

جواب: الله ﷻ رسول الله ﷺ ته فرمايې: ﴿إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ۝١﴾
الکوثر: ١

ترجمه: يقينا مونږ درکړی دی تاته ډېر د فائده ي شى.

فائده: دنيا کې کوثر قرآن او نبوت دی او آخرت کې کوثر حوض يا نهر دی چا چې په دنيا کې د قرآن نه خير او هدايت حاصل کړو نو آخرت کې به د هغه کوثر نه خړوب والی حاصلولى شي. قاضي عياض وايې چې احاديث د حوض کوثر صحيح دي ايمان پرې فرض دی او د اهل السنة والجماعت په نېز باندې به دغه احاديث په ظاهر حمل وي چې تاويل به په کې نه شي کيدى.

١٢٩- **سوال:** د سنتو څخه د حوض کوثر څه دليل دی؟

جواب: د حوض کوثر په باره کې متواتر احاديث راغلي دي:

١- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایي: انا فرطکم علی الحوض.

ترجمہ: زہ بہ د ستاسو نہ مخکي ولاړ يم په حوض کوثر باندې. (جاء هذا الحديث عن عدد من الصحابة منهم عبدالله ابن مسعود ﷺ اخرجہ البخاري رقم ٢٥٧٥ و اخرجہ ايضا من حديث سهل بن سعد و اخرجاه كذلك من حديث عقبة بن عامر و اتفقا عليه ايضا من حديث جندب بن عبدالله و اخرجہ مسلم من حديث جابر بن سمرة و ابي سعيد).

٢- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایي: اني فرط لكم وانا شهيد عليكم و اني والله لانظر الى حوضي الآن. (صحيح البخاري ٢٥٩٠ و مسلم ٢٢٩٢ من حديث عقبة بن عامر).

ترجمہ: يقينا زہ بہ ستاسو نہ مخکي يم په حوض کوثر باندې او زہ بيانوونکی يم په تاسو باندې او يقينا زہ خامخا گورم هغه حوض کوثر ته اوس. (او دا کتل معجزه وه د رسول الله ﷺ).

٣- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایي: حوضي مسيرة شهر مأؤه ابيض من اللبن و ريحه اطيب من المسك و كيزانه عدد نجوم السماء من شرب منه فلا يضره ابدا. (صحيح البخاري ٢٥٧٩ و مسلم ٢٢٩٢ من حديث عبدالله بن عمرو).

ترجمہ: زما حوض کوثر د يوې مياشې په مسافه اوږد دی او به يې د شيدو نه ډېرې سپينې دي او بوی يې د مشکو نه زیات دی او گلاسونه يې په

اندازه د ستورو د اسمان دي چا چې د هغې نه وڅکل هېڅکله به تگی نه شي.

۴- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایي: اتيت على نهر حافتاه قباب اللؤلؤ المجوف فقلت ما هذا يا جبريل؟ قال: هذا الكوثر. (صحيح البخاري ۲۵۸۱ من حديث انس).

ترجمه: يعنې زه راغلم په يو نهر باندې چې غاړو ته يې دېوالونه د ملغلرو وو ما وويل اى جبريله دا څه دي؟ هغه وويل دا حوض كوثر دى.

۱۳۰- **سوال:** په جنت او اور باندې د ايمان دليل څه دى؟

جواب: ۱- دليل: الله تعالى فرمایي: ﴿إِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ﴾ (۲۴) وَبَشِّرِ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأُتُوا بِهِ مُتَشَبِهًا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿۲۵﴾ البقرة: ۲۴ - ۲۵

ترجمه: پس ځان پېچ کړئ د اور نه هغه چې خشاک د هغې خلک (مشرکان) او کانيي دي تيار کړي شويدي د پاره د مشرکانو او زيری ورکړه هغه کسانو ته چې ايمان يې راوړی دی او عملونه يې کړيدي په طريقه د رسول الله ﷺ چې يقينا د دوی دپاره باغونه دي چې بهيږي لاندې د ونو د هغې نه ويالې (نهرونه خلور قسمه کوم چې په سورة محمد ۱۱ آيت کې ذکر دي) هر کله چې ورکړی شي د هغې نه څه مېوه رزق دوی ته وايي به دوی دا هغه دي چې

وعده يې کړې شوې وه مونږ سره مخکې د دېنه او ورېه کړې شي دوی ته هم
شکله مېوې (چې خوند به يې جدا وي) او وي به دوی لره په هغې کې
بيبياني پاکې کړې شوې او دوی به په هغې کې همېشه وي.

۲- **دليل:** رسول الله ﷺ به د تهجدو په دعاء کې داسې ويل: ولک الحمد
انت الحق و وعدك الحق و لقاءك حق و قولك حق و الجنة حق و النار حق
و النبيون حق و محمد ﷺ حق و الساعة حق. (صحيح البخاري).

ترجمه: ستا دپاره حمد و ثنا ده ته حق يې ستا وعده حقه ده ستا ملاقات
حق دی ستا وينا حقه ده جنت حق دی (چې تيار شويدي) جهنم حق دی انبياء
عليهم السلام حق دي او محمد ﷺ حق دی قيامت حق دی.

۳- **دليل:** رسول الله ﷺ فرمايې: من شهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له
و ان محمدا عبده و رسوله و ان عيسى عبده و رسوله و كلمته القاها الى
مريم و روح منه و الجنة حق و النار حق ادخله الله الجنة على ما كان من
العمل. (و في رواية من ابواب الجنة الثمانية ايها شاء). (صحيح البخاري
۳۴۳۵ و مسلم ۲۸).

ترجمه: چا چې د دې گواهي وکړه چې حقدار د بنده گۍ يو الله دی چې
هېڅ شريک ورسره نشته او يقينا محمد ﷺ د الله بنده او رسول دی او يقينا
عيسى عليه السلام د الله بنده او رسول دی او کلمه د الله ده چې مريم عليها السلام
د جبريل عليه السلام په واسطه ويلې وه او روح دی د هغه د طرفنه او جنت حق دی
اور حق دی نو داخل به کړي داسې شخص الله جنت ته په هغه عمل چې ده

کړې دی. او په بل روایت کې داسې دي چې د جنت اته ۸ دروازې دي د کومې نه چې یې خوښه شي داخل به شي.

۱۳۱- **سوال:** په جنت او اور باندې د ایمان معنی څه ده؟

د دې معنی مضبوط تصدیق کول د دې په وجود باندې او بل دا چې دا عقیده لرل چې جنت او اور اوس مخلوق دي او الله دوی باقی پاتې کړي چې نه به فناء کېږي هېڅ کله چې په دې ایمان کې د جنت ټول نعمتونه او د جهنم ټول عذابونه شامل دي.

۱۳۲- **سوال:** د جنت او جهنم په موجودیت اوس څه دلیل دی؟

جواب: الله مونږ ته خبر راکړی چې جنت او جهنم تیار کړی شوي دي. د جنت په حق کې وايي: ﴿أَعَدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ۱۳۲﴾ آل عمران: ۱۳۳ یعنی جنت د متقیانو د پاره تیار کړی شوی او د اور په هکله وايي: ﴿أَعَدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ۱۳۱﴾

﴿آل عمران: ۱۳۱﴾ یعنی اور د جهنم د کافرانو د پاره تیار کړی شوی دی. دارنگه قرآن عظیم الشان مونږ ته د دې خبر هم راکوي چې الله تعالی آدم ﷺ ته په جنت کې سکونت ورکړو او هم یې بي بي د هغې ته مخکې د خوراک د هغې ونې نه (سورة بقره ۳۴-۳۹).

دارنگه سورت مؤمن ۴۵-۴۶ آیتونو کې الله تعالی دا ذکر کوي چې کفار به په اور باندې سهار او ماښام پېش کېدلی شي.

۲- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایي: اطلعت في الجنة فرايت اكثر اهلها الفقراء و اطلعت في النار فرايت اكثر اهلها النساء. (صحيح البخاري ۳۲۴۱ و مسلم ۲۷۳۸ بمعناه من حديث عمران بن حصين و اخرجه البخاري تعليقا

رقم ۲۴۴۹ و مسلم ۲۷۳۷ من حديث ابن عباس و أخرجه مسلم رقم ۲۷۳۲ من حديث اسامة بن زيد رضي الله عنه.

ترجمه: ما په جنت کې وکتل نو اکثره اوسیدونکي مې د هغې فقیران ولیدل او په اور کې مې وکتل نو اکثر اوسیدونکي مې زنانه ولیدلې.

۳- **دلیل:** مخکې حدیث د عذاب قبر ذکر شو رسول الله ﷺ فرمایي: اذا مات احدکم يعرض عليه مقعده.

ترجمه: يعنی کله چې يو د ستاسو نه مړ شي نو په ده باندې به خپل ځای د اوسیدلو پېش کړی شي.

۴- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایي: ابردوا بالصلاة فان شدة الحر من فيح جهنم. (صحيح البخاري ۵۳۲ و مسلم ۲۱۵ من حديث ابي هريرة و أخرجه ايضا من حديث ابي ذر البخاري رقم ۵۳۵ و مسلم ۲۱۲ و أخرجه البخاري رقم ۳۲۵۹ من حديث ابي سعيد و أخرجه البخاري ايضا رقم ۵۳۴ من حديث ابن عمر رضي الله عنه).

ترجمه: يعنی تاسې د ماسپښين په مونځ يخواली وکړئ (چې زوال يقيني راشي) ځکه دا سخته گرمي د جهنم پړاس دی.

۵- **دلیل:** حدیث کې راځي رسول الله ﷺ فرمایي: اشتكت النار الى ربها فقالت: ربي اكل بعضي بعضا فاذن لها بنفسين نفس في الشتاء ونفس في الصيف فاشد ما تجدون من الحر و اشد ما تجدون من الزمهرير. (صحيح البخاري ۵۳۷ و مسلم ۲۱۷).

ترجمہ: د جہنم اور اللہ تہ شکایت وکړ او ویې ویل: ای زما ربہ بعضو زما حصو بعضو لره وخورل نو اللہ ورته د دوه واري سا اخیستلو اجازه ورکړه یو واري په ژمي کې او بل واري په اوړي کې. نو هغه چې ډېره سخته گرمي تاسو مومئ دا هغه براس دی او هغه چې سخته یخني تاسو مومئ د زمهریر نه نو دا هغه د یخنی براس دی.

۶- **دلیل:** رسول اللہ ﷺ فرمایي: الحمى من فيح جهنم فابردوها بالماء. (صحيح البخاري ۳۲۲۴، ۵۷۲۳ و مسلم ۲۲۰۹ من حديث ابن عمر ؓ).

ترجمہ: یعنی تبه د جہنم براس دی نو دا په اوبو باندي یخه کړئ.

۷- **دلیل:** رسول اللہ ﷺ فرمایي: لما خلق الله الجنة و النار ارسل جبريل الى الجنة فقال: اذهب فانظر اليها. (حديث حسن اخرجه احمد ج ۲ ص ۳۵۴ و ابو داؤد رقم ۴۷۴۴ و الترمذي ۲۵۲۰ و النسائي ج ۷ ص ۳).

ترجمہ: هرکله چې اللہ تعالیٰ جنت او اور پیدا کړو نو جبریل یې جنت ته ولېږلو او ورته یې وویل چې لاړ شه او ورته وگوره.

۸- **دلیل:** رسول اللہ ﷺ تہ جنت او اور پېش کړی شول کله چې هغه د کسوف الشمس (لمرتورشوی و) مونځ کولو. صحيح البخاري ۷۴۸ و مسلم ۹۰۷ من حديث ابن عباس و اخرجه البخاري رقم ۷۴۵ و مسلم ۹۰۵ من حديث اسماء بنت ابي بكر رضي الله عنها و اخرجه ايضا البخاري رقم ۱۲۱۲ و مسلم ۹۰۱ من حديث عائشة رضي الله عنها و مسلم ۹۰۴ من حديث جابر ؓ).

۹- **دلیل:** رسول الله ﷺ ته د معراج په واقعه کې جنت او اور پیش کړی شوي و. (صحیح البخاري ۳۴۹ و مسلم ۱۲۲ من حدیث انس ﷺ).

فائده: په مذکورہ مسئلہ باندې ډېر احادیث شته چې دلته مونږ مختصر ذکر کړل او همدا کفایت کوي.

۱۳۳- **سوال:** د جنت او جهنم په همېشوالی څه دلیل دی چې نه به فناء کېږي؟

جواب: ۱- دلیل: الله تعالی د جنت په هکله وایي: ﴿خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ (التوبة: ۱۰۰)

ترجمه: یعنې مؤمنان به همېشه په جنت کې وي همېشه دا کامیابی لویه ده.

۲- **دلیل:** الله تعالی فرمایي: ﴿وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرَجِينَ﴾ (الحجر: ۴۸)

ترجمه: یعنې مؤمنان به د جنت نه وتونکي نه وي. دا رنگه د جنت د همېشوالی په باره کې لاندې آیتونه لکه سورت هود ۱۰۸، الواقعة ۳۳، ص ۵۴، الدخان ۵۱-۵۲ او نور آیتونه هم شته چې په هغې کې الله تعالی د جنت او جهنم همېشوالی او دهغې د اوسیدونکو همېشوالی او دهغې نه ختمېدونکې زندگي او دهغې نه د نه وتلو ذکر دی.

۳- **دلیل:** د جهنم د اور په هکله الله تعالی وایي چې هغه هم ابدی او نه فنا کیدونکی دی:

۱- الله تعالى فرمايې: ﴿إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا﴾ النساء: ۱۲۹

ترجمه: او نه به دوی ته بنایې لار مگر لار د جهنم همېشه به وي په هغې کې همېشه.

۲- الله تعالى فرمايې: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكُفْرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا﴾ ﴿۶۵﴾ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَا يَجْدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿۶۶﴾ الأحزاب: ۲۴-۲۵

ترجمه: يقينا الله تعالى لعنت کړی دی په کافرانو باندې او تیار کړی یې دی دوی لره اور د لمبو والا همېشه به وي دوی په هغې کې همېشه نه به مومي بچ کوونکی او نه امدادي.

۳- الله ﷻ فرمايې: ﴿وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا﴾ ﴿۲۳﴾ الجن: ۲۳

ترجمه: او چا چې نافرمانی وکړه د الله او د رسول د هغه نو يقينا هغه لره اور د جهنم دی همېشه به وي په هغې کې همېشه.

۴- الله ﷻ فرمايې: ﴿وَمَا هُمْ بِخَرَجِينَ مِنَ النَّارِ﴾ ﴿۱۲۷﴾ البقرة: ۱۲۷

ترجمه: او نه به وي وتونکي دا کفار د اور نه.

فائده: نور آیتونه هم شته چې دلالت کوي په دې باندې چې اور والا الله تعالی د اور دپاره پیدا کړي او اور یې د دوی دپاره پیدا کړی او دوی به په دې کې همېشه وي لکه سورت زخرف ۷۵، فاطر ۳۲، طه ۷۴ وغیره.

مذكوره آيتونو ته چي وکتل شي نو دا به تري معلومه شي چي وتل د دوی د جهنم نه نشي کېدی. دا رنگه داور هغه انقطاع يې هم نفې کړه او فناء يې هم نفې کړه.

۵- دليل: حديث کي راخي رسول الله ﷺ فرمايې: اما اهل النار الذين هم اهلها فانهم لا يموتون فيها ولا يحيون. (مسلم ۱۸۵ من حديث ابي سعيد رضي الله عنه).

ترجمه: هر چي اور والا دي کوم چي دوی د هغې اوسيدونکي دي نو يقينا دوی به نه مري په هغې کې او نه به دوی ژوندي وي (په فائده مند ژوند سره).

۲- دليل: رسول الله ﷺ فرمايې: اذا صار اهل الجنة الى الجنة و اهل النار الى النار جيء بالموت حتى يجعل بين الجنة والنار ثم ينادي مناد يا اهل الجنة لا موت يا اهل النار لا موت فيزداد اهل الجنة فرحا الى فرحهم و يزداد اهل النار حزنا الى حزنهم و في لفظ كل خالد في ما هو فيه و في رواية ثم قرا رسول الله ﷺ ﴿وَأَنذَرَهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ (۳۹) مريم: ۳۹ صحيح البخاري ۲۵۴۸ و مسلم ۲۸۴۹ من حديث ابن عمر و اخرجه البخاري رقم ۴۷۳۰ و مسلم ۲۸۴۹ من حديث ابي سعيد رضي الله عنه).

ترجمه: کله چي جنت والا جنت ته لاړ شي او جهنم والا جهنم ته لاړ شي نو مرگ به راوستلی شي او د جهنم او جنت په مينځ کې به و درول شي بيا به يو آواز کوونکی آواز وکړي ای جنت والاؤ! د دې نه بعد به مرگ نه وي. ای

د اور والاؤ! د دې نه بعد به مرگ نه وي نو پس زيات به کړي دا آواز جنت والاؤ لره خوشحالي سره د نور خوشحالي د دوی او زيات به کړي اور والاؤ لره خفگان سره د نور خفگان. او په بل لفظ کې داسې دي هريو به همېشه وي په هغه څه کې چې هغه په هغې کې و. او په بل روايت کې بيا رسول الله ﷺ دا آيت ولوستلو: او وېره ورکړه دوی لره د ورځې د افسوس نه کله چې فيصله به وشي د کارونو او دوی اوس په غفلت کې دي او دوی ايمان نه لري.

۱۳۴- **سوال:** د مؤمنانو ليدل الله تعالى لره په آخرت کې څه دليل لري؟

۱- **دليل:** الله تعالى فرمايې: ﴿وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ ۖ إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ ۚ﴾ (۲۳) ﴿الْقِيَامَةِ: ۲۲-۲۳﴾

ترجمه: يعنې بعضې مخونه به په دغه ورځ تازه وي خپل رب ته به کتونکي وي.

۲- **دليل:** الله ﷻ فرمايې: ﴿لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ ۚ﴾ يونس: ۲۲

ترجمه: دپاره د هغه کسانو چې ښايسته عمل يې کړی ښايسته بدله ده او زياتي نعمتونه دي (چې هغه ديدار الهي دي لکه حديث د صحيح مسلم رقم ۱۸۱ من رواية صهيب ﷺ).

۳- **دليل:** الله ﷻ فرمايې: ﴿كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَّحُجُونَ ۚ﴾ (المطففين: ۱۵)

ترجمه: يقينا داسې نه ده چې دا خلک د خپل رب نه (ديدار د هغه نه) په دغه ورځ به په پردو کې وي (منع به کړی شي).

فائده: هر کله چې دشمنان د الله تعالی به د خپل ديدار نه منع کړي نو مفهوم مخالف يې تقاضا کوي چې اولياء الله چې مؤمنان دي هغه به د ديدار نه منع کوي.

۴- دليل: جرير بن عبدالله ؓ وايي: کنا جلوسا مع رسول الله ﷺ فنظر الى القمر ليلة اربعة عشرة فقال انکم سترون ربکم عيانا کما ترون هذا لا تضامون في رؤيته فان استطعتم الا تغلبوا على صلاة قبل طلوع الشمس و صلاة قبل غروبها فافعلوا. (صحيح البخاري رقم ۵۴۵ و مسلم ۲۳۳).

ترجمه: مونږ د رسول الله ﷺ سره ناست و نو هغه د څوارلسمې سپوږمۍ ته وکتل او ويې ويل: يقينا تاسو به زړ دی چې وبه وينئ رب خپل په خپلو سترگو ښکاره لکه چې دا سپوږمۍ تاسو وينئ شک نه کوئ د دې په ليدلو کې نو که ستاسو وس وشي چې په تاسو غالب نه کړی شي (شیطان) په مونځ باندې مخکې د ختلو د لمر نه او مخکې د پرېوتلو د لمر نه (د نه کولو) نو دا کار وکړئ.

فائده: کما ترون هذا يعنی لکه چې دا سپوږمۍ تاسو گورئ داسې به الله تعالی تاسو وگورئ په آخرت کې دا تشبيه د رؤیت د رؤیت سره نه د مرئي د مرئي سره.

۵- دليل: رسول الله ﷺ فرمایي: فيكشف الحجاب فما اعطوا شيئا احب اليهم من النظر الى ربهم عز وجل ثم تلا هذه الآية ﴿لَّذِينَ أَحْسَنُوا لَخُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ﴾ يونس: ۲۲

ترجمه: نو پورته به کړای شي پرده پس نه به ورکیدى شي هېڅ شي چې دوى ته ډېر زيات محبوب وي د نظر کولو نه رب خپل ته. بيا رسول الله ﷺ دغه آيت ولوستلو دپاره د هغه کسانو چې عمل يې ښايسته کړى ښايسته بدله ده او زياتي نعمتونه يعنې ديدار الهي دى.

فائده: دې باره کې ډېر صحيح او متواتر احاديث شته چې صريح دي په ليدلو د رب العالمين باندې په آخرت کې. حافظ حکمي په معارج القبول کې تقريبا ۴۵ احاديث د ډېرشو صحابه کرامو نه نقل کړيدي پس هر هغه څوک چې رؤيت د الله تعالى نه منکر وي دى مکذب بالکتاب و بالسنة و بالرسول دى او دى به د قيامت په ورځ د هغه کسانو نه وي کوم چې الله تعالى په سورت مطففين ۱۵ آيت کې ذکر کړيدي.

۱۳۵- سوال: په شفاعت باندې د ايمان څه دليل دى؟ او د چا شفاعت به قبول وي او د چا دپاره به وي او کله به وي؟

جواب: الله سبحانه وتعالى په خپل کتاب کې شفاعت په ډېرو ځايونو کې په ډېرو درنو قيوداتو سره ثابت کړى او دا يې مونږ ته خبر راکړى چې هغه بادشاه دى چې د هغه سره د هغه په بادشاهي کې هېڅ شي شريک نشته.

۱- دليل: الله ﷻ فرمایي: ﴿قُلْ لِلَّهِ الشَّفَعَةُ جَمِيعًا﴾ الزمر: ۴۴

ترجمه: ته ووايه الله تعالى لره اختيار د ٲول سفارش دى.

۲- دا چې شفاعت به كله وي نو سورت بقره كې الله تعالى ذكر كړي

فرمايې: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ البقرة: ۲۵۵

ترجمه: څوك دى هغه كس چې سفارش وكړي په نېز د ده مگر په اجازه د

هـ.

۳- **دليل:** الله ﷻ فرمايې: ﴿مَنْ شَفَعَ لَنَا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ﴾ يونس: ۳

ترجمه: نشته هېڅ سفارش كوونكى مگر پس د هغه د اجازت نه.

۴- **دليل:** الله ﷻ فرمايې: ﴿وَكَمِنْ مَلَكٍ فِي السَّمَوَاتِ لَا تُغْنِي شَفَعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا

مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَرْضَى﴾ النجم: ۲۲

ترجمه: او ډېر ملائكه شته دى په اسمانونو كې چې فائده نشي وركولای

سفارش د دوى هېڅ فائده مگر وروسته د دې نه چې اجازت به وكړي الله

تعالى هغه چا ته چې وغواړي او رضا يې شي.

۵- **دليل:** الله ﷻ فرمايې: ﴿وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ﴾ سبأ: ۲۳

ترجمه: او نفع نه وركوي سفارش په نېز د الله تعالى مگر هغه چا ته چې

اجازت وركړي د هغه دپاره.

۳- دا چې شفاعت به د چا قبول وي لكه چې مونږ ته يې خبر د دې خبرې

راكړى چې شفاعت به بعد الاذن وي نو دارنگه شفاعت والا به هغه څوك

وي چې هغه د الله تعالى غوره او نېكان بنده گان وي.

٢- **دليل:** الله تعالى فرمايې: ﴿لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا﴾ (٣٨)

﴿النبا: ٣٨﴾

ترجمه: خبرې به نه شي کولی مگر هغه څوک چې اذن کړی وي هغه ته رحمان ذات او ويلې يې وي حقه خبره.

٧- **دليل:** الله تعالى فرمايې: ﴿لَا يَمْلِكُونَ الشَّفْعَةَ إِلَّا مَنْ أَخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا﴾

﴿مريم: ٨٧﴾

ترجمه: وس به نه لري د شفاعت کولو مگر هغه څوک چې اخيستی يې دی په نېز د رحمان لوظ.

٤- دا چې شفاعت به د چا دپاره وي. الله تعالى قرآن عظيم الشان کې مونږ ته خبر راکړی دی چې هېچا ته اجازت د شفاعت کولو نشته مگر هغه چا دپاره به شفاعت کېدی شي چې د چا نه الله تعالى راضي وي. لکه چې

١- الله تعالى فرمايې: ﴿وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَى﴾ (الأنبياء: ٢٨)

ترجمه: او سفارش نشي کولی مگر هغه چا لره چې غوره کړی يې وي.

٢- الله ﷻ فرمايې: ﴿يَوْمَذِي لَا تَنْفَعُ الشَّفْعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا﴾ (١٩)

طه: ١٠٩

ترجمه: په دغه ورځ به نفع نه ورکوي سفارش مگر د هغه چا چې اجازت ورکړي هغه ته رحمان او رضا وي د هغه په وينا.

او دا ثابتنه خبره ده چې الله تعالى نه راضي كيږي مگر د اهل توحيد او اهل الاخلاص نه هر چې نور د دېنه دي نو د هغې په حق کې الله تعالى فرمايې:

﴿ مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حِمٍ وَلَا شَفِيعٌ يُطَاعُ ﴾ (١٨) غافر: ١٨

ترجمه: نه به وي ظالمانو لره هېڅ دوست گرم او نه سفارشي چې د هغه خبره منلی کیدی شي.

او د کافرو او مشرکینو په حق کې الله تعالى د دوی قول داسې نقل کوي:

﴿ فَمَا لَنَا مِنْ شَفِيعٍ ﴾ (١٠٠) وَلَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ (١٠١) الشعراء: ١٠٠ - ١٠١

ترجمه: پس نشته مونږ لره سفارش کوونکي او نه دوست گرم (مهربان).

تنبیه: د رسول الله ﷺ په صحیح احادیثو کې د شفاعت تذکره شوېده چې ده ته شفاعت ورکړی شوی دی بیا رسول الله ﷺ فرمایې چې دی به راشي او د عرش د لاندې به الله تعالى ته سجده وکړي اود خپل رب حمد او ثناء به ووايې په هغه حمدونو سره چې رسول الله ﷺ ته الله بنودلي دي اول به په شفاعت شروع نه کوي تر هغې چې ورته به وویل شي: ارفع راسک واشفع تشفع و سل تعطه (صحیح البخاري ٣٣٤٠ و مسلم ١٩٤ من حدیث ابي هريرة ؓ).

ترجمه: یعنې سر د سجدې نه را اوچت کړه او شفاعت کوه ستا شفاعت به قبلولی شي او سوال کوه تاته به درکولی شي.

بل حدیث کې رسول الله ﷺ خبر ورکړی چې د توحيد والاؤ گناهکارو لره به په یوځل شفاعت نه کوي بلکه رسول الله ﷺ فرمایې: فيحد لي حدا فدخلهم الجنة. (صحیح البخاري ٢٥٢٥ و مسلم ١٩٣ من حدیث انس ؓ).

ترجمه: يعنې ماته به يو اندازه مقررې کړي بيا به زه دوى جنت ته داخل کړم په شفاعت سره. بيا به رسول الله ﷺ واپس شي او سجده به وکړي همدارنگه هغه ته به اندازه مقررې شي چې دا ټول په حديث د شفاعت کې ذکر دي. او حديث د ابو هريرة کې راځي ابو هريرة ؓ د رسول الله ﷺ نه تپوس کوي من اسعد الناس بشفاعتك؟ قال: من قال: لا اله الا الله خالصا من قلبه. (صحيح البخاري ۹۹۹ من حديث ابي هريرة ؓ).

ترجمه: يعنې څوک به زيات نېک بخته وي د خلکو نه په شفاعت ستا سره نو هغه وويل: چا چې لا اله الا الله وويله د زړه د اخلاص نه نو دغه شخص نېک بخته دى په شفاعت زما سره.

۱۳۲- سوال: د شفاعت اقسام څو دي او شفاعت اکبر کوم دى؟

جواب: شفاعت په شپږ قسمه دى:

۱- قسم: لوى شفاعت يې په موقف د قيامت کې دى چې الله تعالى به راشي د بنده گانو په مينځ کې د فيصلې د پاره او دا شفاعت د رسول الله پورې خاص دى او دې ته مقام محمود وايې کوم چې الله تعالى د رسول الله ﷺ سره وعده کړېده لکه چې وايې: ﴿عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا﴾ (۷۸) **الاسراء: ۷۹**

ترجمه: نژدې ده چې وبه رسوي تالره رب ستا ځاى ستايلي شوي ته. تفصيل د دې دا دى چې کله په خلکو باندې موقف تنگ شي او ودرېدل هم سخت شي او دوى د سختۍ نه په خولو کې تر مړۍ پورې شي نو دوى به د

شفاعت طلب وکړي چې د دوی په مینځ کې الله تعالیٰ فیصله وکړي. نو اول به آدم ﷺ ته بیا نوح ﷺ ته بیا ابراهیم ﷺ بیا موسیٰ ﷺ بیا عیسیٰ ﷺ ته به راشي چې دا ټول به ووايي: نفسي نفسي تر دې چې آخر به محمد ﷺ ته راشي نو هغه به ووايي: انا لها. یعنې زه د دغې شفاعت لائق یم. (صحیح مسلم رقم ۱۹۳ من حدیث انس ﷺ).

۲- **قسم:** شفاعت په خلاصولو د جنت کې چې د جنت دروازه به اول رسول الله ﷺ خلاصوي. (اخرجه مسلم من حدیث انس ﷺ قال: انا اول شفیع فی الجنة و اخرج من حدیثه ایضا ان النبی ﷺ قال: آتی باب الجنة یوم القيامة فاستفتح فیقول الخازن: من انت فاقول محمد ﷺ فیقول: بک امرت لا افتح لاحد قبلک و اخرجه ایضا من حدیثه مرفوعا: انا اول الناس یشفع فی الجنة).

اول چې جنت ته داخلېږي د امتونو نه نو هغه به امت د محمد ﷺ وي. کما فی حدیث ابي هريرة ﷺ اخرجه البخاري و مسلم: نحن الآخرون الاولون یوم القيامة و نحن اول من یدخل الجنة.

۳- **قسم:** دا شفاعت به د هغه چا په باره کې وي چې الله تعالیٰ امر د هغوی اور ته د ننوتلو کړی وي (گناهگار موحدین) نو د شفاعت په وجه به نه داخلېږي.

۴- **قسم:** هغه شفاعت دی چې څوک د اهل توحید نه جهنم ته داخل شوی وي بیا به په شفاعت سره راوځي چې د هغوی بدنونه به په اور سوي وي او تور سکاره به ترېنه جوړ شوي وي نو د نهر الحیات په نهر کې به و غورځول

شي نو داسې به يې بدنونه راوتو کبړي لکه چې هغه دانه د سېلاب د اوبو په لاره کې راخېژي. (متفق عليه من حديث ابي سعيد ؓ).

۵- قسم: شفاعت کول دي په اوچتولو د درجاتو د جنتيانو کې مذكوره درې اقسام د شفاعت د رسول الله ﷺ پورې خاص نه دي لکن رسول الله ﷺ به مقدم وي په دې درې واړو کې بيا به هغه نور انبياء عليهم السلام بيا به ملائک بيا به اولياء کرام بيا هغه ماشومان چې په صغر کې وفات شوي وي دوی هم شفاعت کولای شي. بيا به يې الله تعالى د اور نه راوباسي په خپل رحمت سره داسې قومونه چې بغير د شفاعت نه به وي چې د هغې حساب صرف الله ته معلوم دی نو جنت ته به يې داخل کړي.

۶- قسم: شفاعت په کمولو د عذاب د بعضې کفارو کې او دا شفاعت هم د رسول الله ﷺ پورې خاص دی چې هغه به د خپل تره ابو طالب شفاعت کوي. لکه چې وايي:

۱- ولا تزال جهنم تقول هل من مزيد حتى يضع رب العزة فيها قدمه فتقول قط قط وعزتک و ينزوي بعضها الى بعض ولا يزال في الجنة فضل ينشئ الله خلقا فيسكن فضول الجنة. (صحيح البخاري ۴۸۵۰ مسلم ۲۸۴۶ من حديث ابي هريرة).

ترجمه: جهنم همېشه به وي چې وايي به: آيا نور زيات څه شته تر دې پورې چې رب العزت به په کې خپله خپه کېږدي (دخپل شان مطابق) و به وايي بس دی بس دی قسم په عزت ستا باندې او جهنم به د يو بل سره جوخت شي او همېشه به په جنت کې زياتي شيان وي پيدا کوي به يې الله تعالى په پېدا کولو سره نو په قلاروي به هغه زياتي نور شيان د جنت.

۲- حديث د عباس بن عبدالمطلب کي راڻي ده تپوس وکړو: اي د الله رسوله ﷺ آيا تا کومه نفع ابو طالب ته ورسوله ځکه چې هغه خو ستا دفاع کوله او ستا د وجې نه به غصه کېدلو؟ رسول الله ﷺ وويل: آو هو في ضحضاح من نار و لو لا انا لکان في الدرك الاسفل من النار. (صحيح البخاري ۳۸۸۳ و مسلم ۲۰۹ و اخرجاه من حديث ابي سعيد).

ترجمه: يعنې دى به د اور په خپلو کې وي او که زه نه وى نو دى به په لاندې کنده د جهنم کې وى.

۱۳۷- **سوال:** آيا يو شخص جنت ته په خپل عمل سره داخلېدى شي او يا د اور نه بچ کېدى شي؟

جواب: رسول الله ﷺ فرمايې: قاربوا و سددوا واعلموا انه لن ينجوا احد منكم بعمله قالوا: يا رسول الله ﷺ ولا انت؟ قال: ولا انا الا ان يتغمدني الله برحمة منه و فضل و في رواية سددوا و قاربوا و ابشروا فانه لن يدخل الجنة احدا عمله قالوا و لا انت يا رسول الله؟ قال: ولا انا الا ان يتغمدني الله منه برحمة و اعلموا ان احب العمل الى الله ادومه و ان قل. (صحيح البخاري ۲۴۲۴ و مسلم ۲۸۱۸ من حديث عائشة رضي الله عنها).

ترجمه: يو بل ته نژدې شئ (په محبت او اتفاق سره) او برابر شئ (د دين په چوکاټ کې او پوه شئ چې يقينا هېڅ کله به بچ نه شي هېڅوک په خپل عمل سره صحابه کرامو عرض وکړو يا رسول الله او ته هم نه شې بچ کېدى؟ هغه وويل: آو زه هم مگر زه الله تعالى پټ کړى يم په خپل رحمت او فضل سره د هغه د طرف نه. او په بل روايت کې راځي: برابر شئ او يو بل ته نژدې

شيء او خوشحاله شيء يقينا هر گز جنت ته نه شي داخلولي هېڅوک خپل عمل دوی وویل: او نه تا يا رسول الله ﷺ؟ هغه وویل: نه زه مگر دومره ده چې پټ کړي يم زه الله تعالى د هغه د طرف نه د هغه په رحمت سره او پوه شي ډېر بهترين او خوښ عمل الله تعالى ته همېشه عمل دی اگر که لږ وي.

۱۳۸- سوال: آیا د مخکې حدیث او د دې قول د الله تعالى چې فرمایي: ﴿وَنُودُوا أَن تِلْكَ لَكُمُ الْجَنَّةُ أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ (٤٣) الأعراف: ٤٣ څه جمع ده؟

جواب: د دې وضاحت داسې دی چې حدیث دلالت کوي چې په عمل سره جنت ته يا اور ته داخلېدل نشته بلکه په رحمت الهي سره به جنت ته داخلېدل او د جهنم نه خلاصوالی راځي. او آیت تقاضا کوي چې د حنت حصول په عمل سره دی. لېکن د دې په مینځ کې کوم منافات نشته. ځکه با په دې آیت کې د سببیت د پاره ده. ځکه اعمال صالحه سبب دی د دخول الجنة ځکه دخول الجنة نه حاصلېږي مگر د دې سره ځکه د مسبب (جنت) وجود چې راځي په وجود د سبب (اعمال صالح سره) او حدیث کې چې کوم با ده دا با ثمنیه ده ځکه یو بنده که ټول عمر د دنیا د ورځې روژه او د شپې مونځونه وکړي او د گناهونو نه اجتناب وکړي نو د ده دا ټول اعمال د الله د نعمتونو د لسمې حصې مقابله نه شي کولی کوم چې باطن او ظاهر دي نو د جنت د پاره به څنگه بدله شي.

۱۳۹- سوال: په تقدیر باندې ایمان جمله څه دلیل دی؟

جواب: ۱- **دلیل:** الله تعالى فرمایي: ﴿وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَّقْدُورًا﴾ (٣٨)

الأحزاب: ٣٨

ترجمه: او دی حکم د الله تعالى تقدیر مقرر کړی شوی.

۲- **دلیل:** الله ﷻ فرمایي: ﴿لَيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا﴾ الأنفال: ۴۲

ترجمه: دې دپاره چې پوره کړي الله تعالى هغه کار چې و مقرر کړی شوی.

۳- **دلیل:** الله ﷻ فرمایي: ﴿وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا﴾ (۳۷) الأحزاب: ۳۷

ترجمه: او دی حکم د الله تعالى تقدیر مقرر کړی شوی.

۴- **دلیل:** الله ﷻ فرمایي: ﴿مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ﴾ الشّغاب: ۱۱

ترجمه: نه رسېږي هېڅ مصیبت مگر په حکم (تقدیر) د الله تعالى سره نو چا چې ایمان راوړو په الله تعالى باندې نو زړه یې سمې لارې ته برابر شو.

۵- **دلیل:** الله ﷻ فرمایي: ﴿وَمَا أَصْبَحْكُمْ يَوْمَ التَّقَى الْجَمْعَانِ فَيَاذَنْ اللَّهُ﴾ آل عمران: ۱۶۶

ترجمه: او هغه مصیبت چې رسېدلی دی تاسو ته په هغه ورځ چې مخامخ شوي دواړه لښکري پس دا په حکم د الله تعالى دي.

تنبیه: نور آیتونه هم په دې باره کې شته چې دا کافي دي.

۶- **دلیل:** حدیث د جبریل کې مخکې ذکر شو چې (و تؤمن بالقدر خیره و شره من الله تعالى. الحدیث). یعنې چې ته ایمان راوړې په تقدیر د خیر د هغه او د شر د هغې سره.

٧- **دليل:** رسول الله ﷺ فرمايې: واعلم ان ما اصابك لم يكن ليخطئك و ما اخطاك لم يكن ليصيبك. (صحيح بمجموع طرقه اخرجه الترمذي رقم ٢٥١٢ و احمد ج١ ص ٢٩٣ و ابو يعلى رقم ٢٥٥٢ و الفريابي في القدر رقم ١٥٣-١٥٢ و من طريقه الاجري في الشريعة رقم ٤٥٠ و ابن بطة في الابانة كتاب القدر ١٥٠٥ و ابن ابي عاصم رقم ٣١٢ و الطبراني في الدعاء رقم ٤٢ و في الكبير باسناد حسن الى ابن عباس).

ترجمه: او پوه شه يقينا هغه څه چې تاته رسيږي دا ستا د گناه په وجه نه ده بلكه تقديري دي او هغه چې ته كومه گناه كوي دا نه چې تاته در ورسیده (بلکه دا هم په تقدير کې وه).

٨- **دليل:** رسول الله ﷺ فرمايې: و ان اصابك شيء فلا تقل: لو اني فعلت لكان كذا و كذا و لكن قل: قدر الله و ماشاء فعل. (مسلم ٢٢٢٤ من حديث ابي هريرة).

ترجمه: او كه ورسېږي تاته يو شي (مصيبه و غيره) نو داسې مه وايه كه دا شی مې نه وی کړی نو داسې به و داسې به و لكن دا ووايه چې دا د الله د طرف نه مقرر و او هغه څه چې خوښه يې شي كوي يې.

٩- **دليل:** رسول الله ﷺ فرمايې: كل شيء بقدر حتى العجز و الكيس. (مسلم ٢٢٢٥ من حديث ابن عمر ﷺ).

ترجمه: هر شی په تقدير سره دی تر دې چې ضعف (كمزوري) او ساده والی او هوښيار والی.

۱۴۰- سوال: د ایمان بالقدر مراتب څو دي؟

جواب: په تقدیر د ایمان مرتبې څلور دي:

۱- **مرتبه:** ایمان په علم د الله تعالی چې احاطه یې کړې په هر شي باندې او هغه هغه ذات دی چې د هغه نه د مثقال او ذرې په اندازه شی په اسمانونو او ځمکو کې پټ نه دی او الله تعالی علم لري په مخلوق باندې مخکې د پېدائش د دوی نه او علم لري په رزق او مرګ، خبرو، اعمالو، حرکاتو او سکنتاتو، په پټو او په ښکارو د مخلوق باندې او په هغه چا علم هم لري د دې مخلوق نه چې څوک جنت والا دي او څوک د اور والا دي.

۲- **مرتبه:** ایمان لرل د دې په لیکلو. یعنې الله تعالی لیکلي دي ټول شيان کوم چې د هغه په علم کې دي او چې راروان دي او د دې په ضمن کې ایمان لرل په لوح او قلم باندې.

۳- **مرتبه:** ایمان لرل د الله تعالی په مشیئت اراده او قدرت شامله باندې چې دا دواړه د یو بل سره لازم دي د یو جهت نه. هغه چې دي او یا به وي لیکن د دې نه ملازمه نشته په دې اعتبار سره چې یو شی به نه وي او د هغې سره به یې اراده د مشیئت نه وي. پس هغه چې الله تعالی یې وغواړي هغه به وي په قدرت د هغه سره ضرور او هغه چې هغه و نه غواړي هغه به نه وي د وجې د نشتوالي د ارادې د الله تعالی هغې لره دا نه چې الله تعالی په هغې قدرت نه لري لکه چې فرمایي: ﴿وَمَا كُنَّا اللَّهُ لِنُعْجِزَهُ مِنْ شَيْءٍ فِي السَّمَوَاتِ

وَلَا فِي الْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا﴾ فاطر: ۴۴

ترجمه: او نه دی الله تعالی چي بی وسه کړي هغه لره هېڅ شی په اسمانونو کې او نه په ځمکه کې یقینا الله تعالی پوه دی قدرت والا دی.

۴- مرتبه: ایمان په دې باندې چې یقینا الله تعالی خالق د هر شي دی او هغه شی چې د ذرې برابر دی په اسمانونو او یا په ځمکو کې او یا د هغې په مینځ کې دی نو الله تعالی د هغې خالق او پېدا کوونکی دی او خالق د هغې د حرکاتو او سکنتو دی چې بل خالق او رب د هغه بل څوک نشته.

۱۴۱- سوال: د اولې مرتبې چې ایمان په علم د الله تعالی دی څه دلیل دی؟

جواب: ۱- دلیل: الله تعالی فرمایي: ﴿هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عِلْمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ﴾ الحشر: ۲۲

ترجمه: همدغه الله تعالی هغه ذات دی چې نشته حقدار د بنده گۍ مگر هغه عالم دی په پتو او ښکاره باندې.

۲- دلیل: الله تعالی فرمایي: ﴿وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا﴾ الطلاق: ۱۲

ترجمه: او یقینا الله تعالی په تحقیق سره راځېر کړی دی په علم خپل سره هر شي لره.

۳- دلیل: الله تعالی فرمایي: ﴿لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾ سبا: ۳

ترجمہ: عالم دی اللہ تعالیٰ پہ ٲولو غیبو باندی نہ شی ٲتبدلی د هغه نه په وزن د ذری په اسمانونو او نه په حمکه کی او نشته وړوکی د دی نه او نه لوی مگر په کتاب بنکاره کی دی.

۴- **دلیل:** اللہ ﷻ فرمایي: ﴿وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ﴾
الأنعام: ۵۹

ترجمہ: او د اللہ تعالیٰ سره کونجیانی د غیب دی نه ٲوهیږي په هغی سره مگریو الله.

فائدہ: نور آیتونه هم شته چي په هغی کی د اللہ تعالیٰ علم ذکر دی لکه: سورت انعام ۱۲۴ النحل ۱۲۵ القلم ۷ انعام ۵۳، العنکبوت ۱۰، البقرة ۳۰-۲۱۲ وغیره.

۵- **دلیل:** حدیث کی راځي یو سړي د رسول الله ﷺ نه ٲوښتنه وکړه: یا رسول الله ﷺ ايعرف اهل الجنة من اهل النار؟ قال: نعم. قال: ففيم يعمل العاملون؟ قال: كل يعمل لما خلق له او لما يسر له. (صحيح البخاري ۲۵۹۲ و مسلم ۲۲۴۹ من حدیث عمران).

ترجمہ: ای د اللہ تعالیٰ رسوله ٲېژندلی به شی جنتیان د اور والاؤ نه؟ هغه وویل: آو نو دغه سړي بیا وویل: نو عمل کوونکي بیا ولې عمل کوي؟ رسول الله ﷺ وویل: هر یو عمل کوي د هغه څه دپاره چي ورته ٲېدا کړي شوی وي او یا ورته آسان کړي شوی وي.

۶- **دلیل:** د رسول الله ﷺ نه د مشرکانو د اولاد په باره کې تیوس وکړی شو چې دوی به په قیامت کې چپرته وي؟ هغه وویل: الله اعلم بماکانوا عاملین. یعنی الله تعالی زیات پوه دی په هغه څه چې دوی کوم عمل کولو. (صحیح البخاري ۲۵۹۷ و مسلم ۲۲۵۹ من حدیث ابن عباس).

۷- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایي: ان الله خلق للجنة اهلا خلقهم لها و هم في صلب آبائهم و خلق للنار اهلا خلقهم لها و هم في صلب آبائهم. (صحیح مسلم ۲۲۲۲ من حدیث عائشة رضي الله عنها).

ترجمه: یقینا الله تعالی د جنت د پاره اوسیدونکي پیدا کړي پیدا کړي یې دي دوی د هغه دپاره او دوی لا د پلارانو په شاګانو کې وو او الله تعالی د اور د پاره اوسیدونکي پیدا کړي دي پیدا کړي یې دي دوی د هغې د پاره او دوی د پلارانو په شاګانو کې وو.

۸- رسول الله ﷺ فرمایي: ما منکم من نفس الا و قد علم منزلها من الجنة و النار قالوا: یا رسول الله فلم نعمل؟ افلا نتکل؟ قال: لا اعملو فکل میسر لما خلق له ثم قرا: ﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَانْفَكَىٰ ۖ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ ۖ فَسَنِيَرُهُ لِلْعُسْرَىٰ ۖ وَأَمَّا

مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَىٰ ۖ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَىٰ ۖ فَسَنِيَرُهُ لِلْعُسْرَىٰ ۖ﴾ الليل: ۵ - ۱۰

ترجمه: نه دی ستاسو نه یو نفس مګر تحقیق سره معلوم کړی شوی دی د هغې ځای د جنت او اور نه. صحابه کرامو عرض وکړو: یا رسول الله ﷺ نو ولې عمل کوو؟ پس ولې توکل نه کوو (بغیر د عمل نه)؟ رسول الله ﷺ وویل: عمل کوئ هر اسان کار هغه پیدا کړی شوی دی د هغې دپاره. بیا یې دا آیت ولوستلو: (پس هغه څوک چې ور یې کړو حق او تقوی یې اختیار کړه او

رشتيا يې وگنله ښايسته خبره نو خامخا آسانه به کړو هغه ته لاره د اساني او هغه څوک چې بخل يې وکړو او ځان يې بې پروا کړو او تکذيب يې وکړو د ښايسته خبرې نوروان به کړو هغه لره په لاره د سختۍ.

۱۴۲- سوال: د دويمې مرتبې دليل چې هغه ايمان په ليکلو د تقدير دى څه دى؟

جواب: ۱- دليل: الله تعالى فرمايې: ﴿وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ﴾ (۱۲)

کيس: ۱۲

ترجمه: او هر څيز (شى) راگېر کړيدى مونږ په کتاب ښکاره کې (لوح محفوظ کې).

۲- دليل: الله ﷻ فرمايې: ﴿أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾ (الحج: ۷۰)

ترجمه: آيا ته نه پوهېږې چې يقينا الله تعالى پوهه دى په هغه څه چې په اسمان کې دي او ځمکه کې دي يقينا دا ټول په کتاب (لوح محفوظ) کې دي. يقينا دا په الله تعالى باندې اسان دي.

۳- دليل: الله سبحانه و تعالى د موسى ﷺ او فرعون په منظره کې ذکر کوي فرعون وويل: ﴿قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَىٰ﴾ (۵۱) ﴿قَالَ عَلِمَهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ لَا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنْسَىٰ﴾ (طه: ۵۱-۵۲)

ترجمه: او وويل موسى خبر د هغې زما د رب سره دی په کتاب کې نه غافل کېږي رب زما او نه ترېنه هېرېږي څه شی.

۴- **دلیل:** الله ﷻ فرمایي: ﴿وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ ۚ وَمَا يُعَمَّرُ مِنْ مُّعَمَّرٍ وَلَا يُنْقِصُ مِنْ عُمُرِهِ إِلَّا فِي كِتَابٍ ۚ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾ ﴿١١﴾ فاطر: ١١

ترجمه: او حمل نه اخلي يوه زنانه او نه يې غورځوي مگر په علم د الله تعالى سره او نه عمر ورکېدی شي يو عمر ورکړی شوي ته او نه کمېدی شي د عمر د هغه نه مگر په کتاب (تقدير) کې دی يقينا دا کار په الله تعالى باندې اسان دی.

۵- **دلیل:** رسول الله ﷺ فرمایي: ما من نفس منفوسة الا و قد كتب الله مكانها من الجنة والنار و الا و قد كتبت شقية او سعيدة. (صحيح البخاري ۴۹۴۴ و مسلم ۲۲۴۷ من حديث).

ترجمه: نه دی يو نفس ساه ورکړی شوی مگر الله تعالى د هغې ځای د جنت او اور نه لیکلی وي (په تقدير کې) او لیکل شوي دي چې دا نفس بد بخته دی او که نېک بخته دی.

۶- **دلیل:** او په مذکوره حديث کې سراقه بن مالک بن جعشم وويل: ای رسول الله ﷺ: بين لنا ديننا كائنا خلقنا الان فيم العمل اليوم افيمما جفت به الاقلام و جرت به المقادير ام فيما نستقبل؟ قال: لا بل فيما جفت به الاقلام و جرت به المقادير. قال: ففيم العمل؟ فقال: اعملوا فكل ميسر وفي رواية كل عامل ميسر بعمله. (صحيح مسلم ۲۲۴۸).

ترجمه: زمونږ دين مونږ ته بيان کړی دی د هغه څه چې تراوسه پورې پيدا وو اوس مونږ پيدا يو نو په څه وجه نن مونږ عمل کوو آیا په هغه څه چې قلمونه د تقدير په هغې وچ شوي دي او تقديرونه پرې جاري دي او که راتلونکي کې به وي رسول الله ﷺ وويل: نه بلکه تاسو باندې قلمونه د تقدير وچ شوی دی (تقدير کې ليکل شويدي) او تقديرونه پرې روان کړی شويدي. سراقه بن مالک وويل نو عمل په څه وجه دی بيا؟ رسول الله ﷺ وويل: عمل کوئ تاسو ټول، پس هر عمل کوونکي ته اسان کړی شويدي هغه عمل چې دی د هغې کوونکی دی.

تنبیه: نور احاديث هم شته چې مذکوره کفايت کوي.

۱۴۳- سوال: په مذکوره مرتبه کې څومره تقديرونه داخل دي؟

جواب: په مذکوره مرتبه کې پنځه ۵ تقديرونه داخل دي چې د ټولو رجوع علم ته کيږي.

۱- اول تقدير ازلي: ليکل د دې مخکې د اسمانونو او ځمکو نه پنځوس زره ۵۰۰۰۰ کاله مخکې کله چې الله تعالی قلم پيدا کړو او دېته تقدير ازلي وايي.

۲- دويم تقدير: يوم الميثاق: کله چې الله تعالی وعده د ميثاق اخيستله لکه چې وايي: ﴿وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ

﴿١٧٢﴾ الأعراف: ١٧٢

ترجمه: او کوم وخت چې واخيستو رب ستا د بني آدمو نه د شاگانو د هغې نه اولاد د هغې احوال دا چې گواهان کړي و دوی په ځانونو خپلو باندې آیا زه نه یم ستاسو رب؟ او ویل دوی ولې نه یې گواهي کوومونږ. دا وعده یاده کړه مونږ چې ونه وایئ تاسو په ورځ د قیامت چې یقینا مونږه د دې توحید نه بې خبره و.

۳- **درېم: تقدیر عمري** په وخت د پیدائش د نطفې په رحم کې.

۴- **څلورم: تقدیر حولي:** په شپه د لیلة القدر کې.

۵- **پنځم: تقدیر یومي:** چې هغه نافذول د دې ټولو دي په خپل خپل ځای.

۱۴۴- **سوال:** د تقدیر ازلي دلیل څه دی؟

جواب: الله تعالی فرمایي: ﴿مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي

كِتَابٍ مِّن قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾ الحديد: ۲۲

ترجمه: نه رسيږي هېڅ مصيبت په ځمکه کې او نه په ځانونو ستاسو کې مگر هغه دي په تقدیر (ليکلو) کې مخکې د موجود کولو د هغې نه یقینا دا په الله تعالی آسان دی.

۲- رسول الله ﷺ فرمایي: كتب الله مقادير الخلائق قبل ان يخلق السموات والارض بخمسين الف سنة قال: و عرشه على الماء. (صحيح البخاري ۲۲۵۳).

ترجمه: الله تعالى ليكلي دي تقدير د مخلوق مخکې د پیدائش د اسمانونو او ځمکو نه په پنځوس زره کاله. وایې چې عرش د الله تعالى په اوبو باندې ؤ.

۳- او بل حدیث کې راځي: ان اول ما خلق الله القلم فقال له اكتب فقال: رب و ما اكتب؟ قال: اكتب مقادير كل شيء حتى تقوم الساعة. (ابو داؤد الطيالسي ۵۷۷ و من طريقه الترمذي ۳۳۱۹ و اخرجه احمد ج ۵ ص ۳۱۷ و ابو داؤد ۴۷۰۰ من حدیث عبادة ﷺ).

ترجمه: يقينا الله تعالى اول چې پیدا کړی هغه قلم ؤ نو الله تعالى ورته وویل وليکه هغه وویل يا ربه څه وليکم؟ الله تعالى وویل: وليکه تقدير و نه د هر شي تر هغې چې قيامت قائم شي.

۴- رسول الله ﷺ ابو هريرة ﷺ ته وویل: يا ابا هريرة جف القلم بما انت لاق. (البخاري ۵۰۷۲ معلقا و قد وصله الاسماعيل و الفريابي كما قال ابن حجر في تعليق التعليق).

ترجمه: ای ابو هريره قلم (تقدير) وچ کړی شويدي په هغه (عمل) څه چې ته د هغې سره ملاقات کوي.

۱۴۵- سوال: د تقدير عمري دليل (يوم الميثاق) څه دی؟

جواب: الله تعالى فرمايې: ﴿وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَىٰ شَهِدْنَا أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ﴾ (الأعراف: ۱۷۲)

ترجمہ: او کوم وخت چي واخيستو رب ستا د بني ادمو نه ادمو نه د شاگانو د هغي نه اولاد د هغي او حال دا چي گواهان کړي و دوی په ځانونو خپلو باندې آیا زه نه یم ستاسو رب؟ او ویل دوی ولې نه یې گواهي کوو مونږ (دا وعده یاده کړه مونږ) چي ونه وایئ تاسو په ورځ د قیامت چي یقینا مونږه د دې توحید نه بې خبره و.

۲- دلیل: اسحاق بن راهویه وایي: ان رجلا قال: يا رسول الله ﷺ اتبتدا الاعمال ام قد مضى القضاء؟ فقال: ان الله تعالى لما اخرج ذرية آدم من ظهره اشهدهم على انفسهم ثم افاض بهم في كفه فقال هؤلاء للجنة و هؤلاء للنار. فاهل الجنة ميسرون لعمل اهل الجنة و اهل النار ميسرون لعمل اهل النار. (لم اقف عليه و اورده الحافظ الحكمي في كتاب العقيدة. و الله اعلم.

ترجمہ: یو سړي د رسول الله ﷺ نه تپوس وکړو ای رسول الله ﷺ د اعمالونه به شروع کیدی شي او که قضاء (فیصله د تقدیر) تېره کړی شوې ده؟ نو هغه وویل: یقینا الله تعالی کله چي اولاد د آدم ﷺ د هغه د شانه راو ویستلو او په خپلو ځانونو یې گواهان کړل بیا په خپل ورغوي کې دغه ارواح راواړول نو ویې ویل: دا د جنت دپاره دي او دا نور د اور دپاره دي نو جنت والا آسان کړی شوی دوی ته عمل د جنت والا او اور والا آسان کړی شوی دوی ته عمل د اور والا.

۳- دلیل: د عمر بن الخطاب ﷺ نه تپوس د مخکنی آیت (اعراف ۱۷۲) وشو نو هغه وویل: سمعت رسول الله ﷺ یسئل عنها فقال: رسول الله ﷺ. ان

الله تبارك و تعالى خلق آدم ﷺ ثم مسح ظهره بيمينه حتى استخرج منه ذرية فقال: خلقت هؤلاء للجنة و بعمل اهل الجنة يعملون ثم مسح ظهره فاستخرج منه ذرية فقال: خلقت هؤلاء للنار و بعمل اهل النار يعملون. صحيح بشواهد اخرجه مالك في الموطاء ج ٢ ص ٨٩٨ و ابو داؤد ٤٧٠٣ و الترمذي ٣٠٧٥ و احمد ج ١ ص ٤٤ و ابن حبان و الحاكم ج ١ ص ٢٧ من حديث عمر ؓ و فيه ضعف و انقطاع لكن للحديث شواهد عدة يصح بها. والله اعلم.

ترجمه: يقينا الله تعالى كله چي آدم ﷺ پيدا ڪريو بيا يي ورلره شا مسح ڪريه په بني لاس خيل سره تر دي چي د هغي نه يي اولاد را وويستلو بيا الله تعالى وويل پيدا ڪري مي دي دا د جنت دپاره او په عمل د جنتيانو به عمل ڪوي بيا يي ورلره شا مسح ڪريه نو اولاد يي د هغي نه را وويستلو نو ويي ويل: دا مي د اور دپاره پيدا ڪري او د اور والاؤ عمل به ڪوي.

٤- دليل: جامع الترمذي ڪي د عبد الله بن عمرو په روايت حديث دي فرمايې: رسول الله ﷺ مون ته را ووتلو او په لاس ڪي يي دوه ڪاغذونه وو ليكل شوي نو ويي ويل: اتدرون ما هذان الكتابان؟ فقلنا: لا يا رسول الله ﷺ الا ان تخبرنا فقال للذي في يده اليمنى: هذا كتاب من رب العالمين فيه اسماء اهل الجنة و اسماء آبائهم و قبائلهم ثم اجمل على آخرهم فلايزاد فيه و لا ينقص منه ابدا. ثم قال للذي في يده من شماله: هذا كتاب من رب العالمين فيه اسماء اهل النار و اسماء آبائهم و قبائلهم ثم اجمل على آخرهم فلا يزداد فيهم و لا ينقص منه ابدا. فقال اصحابه فقيم العمل يا رسول الله ﷺ ان كان امر قد فرغ منه؟ فقال: سددوا و قاربوا فان صاحب الجنة يختم له

بعمل الجنة و ان عمل اي عمل. ثم قال رسول الله ﷺ بيديه فنبذهما ثم قال: فرغ ربكم من العباد فريق في الجنة و فريق في السعير. (صحيح اخرجه الترمذي ٢١٤١ و احمد ج ٢ ص ١٢٧ و ابن ابي عاصم ٣٤٨ بسند صحيح رجاله ثقات و صححه الالباني في الصحيحة ٨٤٨).

ترجمه: آيا تاسو پوهېږئ چې دا دواړه خطونه څه دي؟ مونږ وويل: نه اى رسول الله ﷺ مگر چې ته مونږ خبر کړې نو اشاره يې وکړه هغه کاغذ ته چې په بني لاس کې يې ؤ دا خط د رب العالمين د طرفنه دى چې په دې کې نومونه د جنتيانو او د هغوى د پلارانو او د هغوى د قبيلو دى بيا رسول الله ﷺ تر آخره د دوى نومونه اجمالي ذکر کړه چې نه به زيات کړى شي په هغې کې او نه به کم کړى شي په هغې کې همېشه. بيا يې اشاره وکړه چې لاس ته او ويې ويل: دا خط د رب العالمين د طرفنه دى په دې کې د اور والاؤ نومونه دي چې نه به زياتېدى شي او نه به کمېدى شي همېشه. صحابه کرامو عرض وکړو نو عمل کول په څه کې شواى رسول الله ﷺ ځکه خامخا دا داسې کار دى چې الله تعالى تربنه فارغ دى نو رسول الله ﷺ وويل: برابر شئ او يو بل ته زړدې شئ ځکه جنت والا لره اخري خاتمه په کار د جنتيانو ختم شي اگر که هر عمل کوي بيا رسول الله ﷺ دواړه لاسونو ته اشاره وکړه او ويې ځنډل بيا يې وويل: ستاسو رب د بنده گانو نه (د تقدير د هغوى نه) فارغ شويدي. يوه ډله به په جنت کې وي او بله ډله به جهنم کې وي.

١٤٢- سوال: د تقدير عمري د ليل کوم چې د نطفې د پيدائش په اول کې وي څه دى؟

جواب: ۱- دليل: الله تعالى فرمايې: ﴿هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَإِذْ

أَنْتُمْ أَجْنَةٌ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى﴾ النجم: ۳۲

ترجمه: هغه ښه پوهه دی په تاسو باندې کله چې یې تاسو پیدا کړي یی د حمکې نه او کله چې تاسو پټ وي په گېډو د میندو ستاسو کې نو ستاینې مه کوئ د ځانونو خپلو هغه ښه پوهه دی په هغه چا چې تقوی کوي.

۲- دليل: حدیث کې راځي رسول الله ﷺ فرمایې: ان احدکم لیجمع خلقه فی بطن امه اربعین یوما نطفة ثم یكون علقه مثل ذلک ثم یكون مضغة مثل ذلک ثم یرسل الیه الملك فینفخ فیہ الروح و یؤمر باربع کلمات بکتب رزقه و اجله و عمله و شقی و سعید فوالذی لا اله غیره ان احدکم لیعمل بعمل اهل الجنة حتی ما یكون بینہ و بینہا الا ذراع فیسبق علیہ الکتاب فیعمل بعمل اهل النار حتی ما یكون بینہ و بینہا الا ذراع فیسبق علیہ الکتاب فیعمل بعمل اهل الجنة فیدخلها. (صحیح البخاری ۲۵۹۴ و مسلم ۲۶۴۳ من حدیث ابن مسعود ؓ).

ترجمه: یقیناً یو ستاسو نه جمع کوي الله تعالى د هغه پیدائش په خپټه د مور د هغه کې څلوېښت ۴۰ ورځې بیا ټوټه د وینې همداشان بیا څلوېښت ۴۰ ورځې بیا ټوکره د غوښې همداشان څلوېښت ورځې بیا الله تعالى ملائکې راولېږي نو په دغه انسان کې پوکی وکړي د روح اچولو نو روح په کې پېدا شي. او امر کېدی شي دې ملائکې ته د څلورو ۴ خبرو د لیکلو د رزق د اجل یعنې د مرگ نېټه او عمل او بدبخته دی که نېکبخته دی پس

قسم په هغه ذات چې بل حقدار د بنده گې نشته يقينا يو ستاسو نه به د جنت والاؤ عمل کوي تر دې چې نه به وي د ده او د جنت په مينځ کې مگر صرف د يو څنگل اندازه نو په هغه به تقدير رامخې ته شي او د اور والاؤ عمل به وکړي نو اور ته به داخل شي او يقينا يو ستاسو نه به د اور والاؤ عمل کوي تر دې چې د دې او د اور په مينځ کې به يو څنگل اندازه وي نو په هغه به تقدير رامخې ته شي او جنت ته به داخل شي.

۱۴۷- سوال: د تقدير حولي (کلني) دليل د ليلة القدر په شپه کې څه دی؟

جواب: ۱- دليل: الله تعالى فرمايې: ﴿فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ﴾ (۴) **أَمْرًا مِّنْ عِنْدِنَا إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ** ﴿۵﴾ الدخان: ۴-۵

ترجمه: يقينا مونږ دا قرآن په شپه برکتونو والا کې نازل کړی دی يقينا مونږ وېره ورکوونکي يو په دې شپه کې فيصلې کېږي (په کتاب د ملائکو کې) د هر کار چې حکمت والا وي په حکم کولو سره زمونږ د طرفنه يقينا مونږ لېږونکي د رسول يو.

فائده: آيت کې ليلة مبارکه نه مراد ليلة القدر ده په دليل د سورة القدر سره او ليلة القدر په رمضان کې ده په دليل د سورة البقرة ۱۸۵ آيت. دويم دا چې د ليلة القدر په باره کې ډېر احاديث د هغې په فضيلت کې دي ځکه چې نزول د قرآن په هغې کې شوی دی. بعضې مفسرينو دا شپه د نصف شعبان ويلې ده خو هغه قول صحيح نه دی. لکه چې ابن العربي او ابن کثير وايي چې دا قول باطل دی فيها يفرق تقدير د ټولو اشياؤ د اسمانونو د پېدائش نه پنځوس زره ۵۰۰۰۰ کاله مخکې شوی دی لکه چې مونږ ذکر

کړل. لېکن د هغې نه د یو کال د پاره مقرر شوي خیزونه او کارونه جدا کړي او ملائکو ته یې وسپاري او دا جدا کول په لیلة القدر کې وي. د دې وجې نه یې یفرق وویل چې دلالت کوي په جدا کولو سره لکه ابن عباس وايي: یکتب من ام الكتاب لیلة القدر ما یكون في السنة من موت او حیات و رزق و مطر حتی الحجاج یقال یحج فلان و یحج فلان و کذا قال الحسن و سعید ابن جبیر و مقاتل و ابو عبدالرحمن السلمي.

ترجمه: لیکلی کېږي د لوح محفوظ نه د لیلة القدر په شپه هغه څه چې په یو کال کې وي د مرگ او ژوند او رزق او باران تر حاجیانو پورې ویلی کېږي چې فلانی به حج کوي او فلانی به حج کوي. دا خبره حسن بصري سعید ابن جبیر، مقاتل او ابو عبدالرحمن سلمي هم د مذکوره آیت په تفسیر کې کړې ده.

۱۴۸- سوال: د تقدیر یومي (ورځني) دلیل څه دی؟

جواب: الله تعالی فرمایي: ﴿كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾ الرحمن: ۲۹

ترجمه: هر وخت هغه په جدا جدا کار کې دی.

فائده: د یوم نه مراد هر وخت دی. او مراد دپنه هغه کارونه دي چې د تقدیر نه یې ورسته ښکاره کوي دا نه چې اوس یې شروع کوي. ابن عباس وايي الله تعالی لوح محفوظ د سپینو ملغرو نه پیدا کړی. د هغې بهرنۍ حصه د سرو او یاقوتو نه جوړه ده. قلم د هغې نور دی. لیکل یې هم نور دي. الله تعالی په هغې کې هر ورځ درې سوه شپېته ۳۶۰ کرته گوري پس په هر نظر کې د هغې نه څوک پیدا کوي، چاته رزق ورکوي، څوک ژوندی کوي،

خوک مړ کوي، چاته عزت او چاته ذلت ورکوي او کوي هغه څه چې وغواړي. نو همدا قول د الله تعالی دی چې (کل يوم هو في شان). (اخرجه الحاكم ج ۲ ص ۵۱۹ و ابن جرير ج ۲۷ ص ۳۵ و في سنده ابو حمزه الشمالي ضعيف).

تنبیه: کوم تقادیر چې ذکر شول دا ټول د تقدیر ازلي تفسیر و کوم چې الله تعالی د هغې په لیکلو امر کړی و چې په لوح محفوظ کې هغه ولیکي او په دې سره عبدالله بن عمر او ابن عباس د سورت جاثیه ۲۹ آیت چې: ﴿إِنَّا كُنَّا سَتَنِحُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ تفسیر کړی دی.

۱۴۹- سوال: د تقدیرونو مخکې فیصله په شقاوت یا سعادت سره څه تقاضا کوي؟

جواب: ټول اسماني کتابونه او سنن نبویه په دې متفق دي چې تقدیر عمل کول نه منع کوي او نه په الله تعالی اتکاء (ځان سپارل بغير د عمل نه) واجبوي. بلکه تقدیر کوشش او حرص په عمل صالح واجبوي د دې وجې نه رسول الله ﷺ خپل صحابه کرام د تقدیر په سبقیت خبر کړل. او دارنگه د قلم په وچېدلو یې هم خبر کړل. بیا دارنگه بعضې صحابه کرامو عرض وکړو چې مونږ په خپل تقدیر باندې ځان سپارو او عمل به هم پرېږدو. نو رسول الله ﷺ وویل: لا. اعملوا فکل ميسر. بیا رسول الله ﷺ دا آیت ولوستلو: ﴿

فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى ﴿٥﴾﴾ اللیل: ۵ پس الله تعالی تقدیرونه مقرر کړي او د هغې دپاره یې اسباب تیار کړي. الله تعالی حکیم ذات دی په هغه اسبابو چې د زندگی د پاره یې تیار کړي او یا یې د آخرت دپاره او الله تعالی دغه اسباب

د هر يو دپاره اسان کړي چې څوک د آخرت او څوک د دنيا اسباب په اسانتيا سره استعمالوي او هر يو سبب يې د خپل عامل دپاره اسان کړي دی پس هر کله چې بنده پوهه وي په دې چې د آخرت مصالح يې د آخرت په اسبابو سره هغې ته رسېدونکي وي نو د هغې په کولو کې ډېر کوشش کوي نسبتا د دنيا د اسبابو نه. او حديث کې راځي احرص على ما ينفعك و استعن بالله و لا تعجز. يعنې حرص کوه په هغه څه چې تاته نفع درکوي او امداد غواړه د الله تعالى نه او کمزوري مه ظاهره. او بل حديث کې راځي کوم وخت چې رسول الله ﷺ ته چا وويل: ارايت داواء ننداوى و رقى نسترقىها هل ترد من قدر الله شيئا؟ قال: هي من قدر الله. (الترمذي ۲۰۲۵ و ابن ماجه ۳۴۳۷ ، احمد ج ۳ ص ۴۲۱).

ترجمه: اى رسول الله ﷺ ته خبر راکړه مونږ ته د هغې دوا چې مونږ يې استعمالوو او د هغې دم چې مونږ يې طلب کوو. آيا د الله تعالى د تقدير نه څه واپس کولى شي؟ نو رسول الله ﷺ وويل چې دا علاج کول هم د الله تعالى د تقدير يوه برخه ده. يعنې الله تعالى خير او شر په تقدير کې ليکلي وي نو د هغې دپاره يې اسباب هم تيار کړي وي چې دا هم تقدير دی.

۱۵۰- سوال: د درېمې مرتبې دليل چې ايمان د الله تعالى په مشيئت دی څه دی؟

جواب: ۱- دليل: الله تعالى فرمايې: ﴿وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ

عَلِيمًا حَكِيمًا ۳۰﴾ الإنسان: ۳۰

ترجمه: او نه شئ غوښتی تاسو څه څيز مگر چې وغواړي الله تعالى يقينا الله تعالى پوه دی حکمتونو والا دی.

فائده: دا دليل دی چې د انسان مشيئت هم شته دی مجبور محض نه دی لکه چې د بعضې غلاة مرجئه (تل باغيانو) دا عقیده ده. او إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ کې اشاره ده چې انسان سره قدرت مستقلة پخپلو کارونو کې نشته نو رد شو په قدریه او جبریه ډلو باندې.

۲- **دليل:** الله تعالى فرمايې: ﴿وَلَا تَقُولَنَّ لِشَايٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذَٰلِكَ غَدًا﴾ (۳۲) إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ ﴿الكهف: ۲۳ - ۲۴﴾

ترجمه: او مه وایه د یو کار په باره کې چې زه به کوونکی یم دا کار صبا. مگر (چې ذکر کړې) مشيئت د الله تعالى.

۳- **دليل:** الله ﷻ فرمايې: ﴿مَنْ يَشَاءِ اللَّهُ يُضِلِّهِ وَمَنْ يَشَاءِ يَجْعَلْهُ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ (۳۹) ﴿الأنعام: ۳۹﴾

ترجمه: هغه څوک چې وغواړي الله تعالى بې لارې کړي هغه لره او هغه څوک چې وغواړي الله تعالى پوخ کړي هغه لره په لار نېغه باندې.

۴- **دليل:** الله تعالى فرمايې: ﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً﴾ ﴿المائدة: ۴۸﴾

ترجمه: او که غوښتی وی الله تعالى خامخا مگر څولی به یې وی تاسو ډله یوه.

تنبیه: د الله تعالى د مشیئت په باره کې ډېر آیتونه نور هم شته لکه: الشوری ۸، محمد ۴، البروج ۱۶، یس ۸۲، النحل ۴۰، الانعام ۱۲۵. په مذکوره آیتونو اکتفاء کوو.

۵- دلیل: رسول الله ﷺ فرمایي: قلوب العباد بین اصبعین من اصابع الرحمن کقلب واحد یصرفها کیف یشاء. (مسلم ۲۲۵۴ من حدیث ابن عمر رضی الله عنه).

ترجمه: د بنده گمانو زړونه د الله تعالى د دوه گوتو په مینځ کې دي لکه د یوه زړه اړوي را اړوي څنگه چې یې وغواړي.

۶- دلیل: رسول الله ﷺ چې کله په سفر تللو او بیا د سحر مونځ نه ویده پاتې شو او بیا راپاڅېده نو ویې ویل: ان الله تعالى قبض ارواحکم حین شاء و ردها حین شاء. (البخاري ۷۴۷۱ و مسلم ۲۸۱ من حدیث ابی قتادة و لفظ البخاري).

ترجمه: یقینا الله تعالى ستاسو روحونه قبض کړي وو چې کوم وخت هغه غوښتلي و او واپس یې کړل کله چې یې و غوښتل.

۷- دلیل: بل حدیث کې راځي: اشفعوا تؤجروا و یقضي الله علی لسان رسوله ما شاء. (البخاري ۲۰۲۷ و مسلم ۲۲۲۸ من حدیث ابی موسی رضی الله عنه).

ترجمه: سفارش کوئ اجر به درکړی شي او فیصله کوي الله تعالى په ژبه د رسول خپل هغه څه چې وغواړي.

۸- **دلیل:** او بل خای رسول الله ﷺ وایې: من یرد الله به خیرا یفقهه فی الدین. (البخاری ۷۱-۱۲ و مسلم ۳۱-۱۰۳۷ من حدیث معاویة ؓ).

ترجمه: چاته چې الله تعالی اراده د خیر وکړي نو په دین کې پوهه ورکړي.

۹- **دلیل:** اذا اراد الله رحمة امة قبض نبيها قبلها و اذا اراد الله هلكة امة عذبها الله و نبيها حي. (مسلم ۲۲، ۱۸).

ترجمه: کله چې الله تعالی د یو امت د رحمت اراده وکړي نو نبي د دغه امت مخکې وفات کړي او کله چې د دغه امت د هلاکت اراده وکړي نو عذاب ورکړي او نبي یې ژوندی وي.

فائده: نور احادیث هم په مشیئت او اراده د الله تعالی کې شته چې مذکوره کفایت کوي.

۱۵۱- **سوال:** الله تعالی په خپل قرآن مجید کې او په ژبه د محمدرسول الله ﷺ باندې مونږ ته خبر راکړی دی چې د الله تعالی دا صفت دی چې محسنین متقین او صابرین خوښوي د ایمان والاؤ نه راضي وي او کافران او ظالمان نه خوښوي او د بنده گانو دپاره کفر او فساد نه خوښوي سره د دېنه چې دا ټول په مشیئت د الله تعالی کې دي د هغه په اراده کې دي. نو که د الله تعالی خوښه شي کافران ظالمان کفر او فساد به نه وي نو څه جواب دی چې نه خويې اراده او نه یې مشیئت وي د هغې شي دپاره چې نه یې خوښوي او نه ورسره مینه کوي بیا هم هغه پیدا کوي (لکه کفر فساد وغیره).

جواب: اول ځان په دې پوهول په کار دي چې قرآن او سنت کې چې کله اراده راشي نو په دوه معناگانو سره راځي:

۱- اراده کونیه قدریة: چې د امشیت دی چې د دې او د محبت او رضا سره کوم ملازمت نشته بلکه په دې کې کفر، ایمان، طاعات، گناهونه، مرضی او محبوب، بد او بنه کارونه دا ټول شامل دي چې هېچا ته دا جائز نه دي چې د دې نه ووځي. لکه چې الله تعالی وایي: ﴿فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا﴾ الأنعام: ۱۲۵

ترجمه: پس هغه څوک چې وغواړي الله تعالی چې هدایت وکړي هغه ته پرانیځي سینه د هغه اسلام ته او هغه څوک چې وغواړي چې بې لارې یې کړي هغه وگرځوي سینه د هغه تنگیدونکې غصه کېدونکې.

۲- ﴿وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنْ اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّرْ قُلُوبَهُمْ هُمْ فِي الدُّنْيَا خَرَىٰ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ (۴۱)
المائدة: ۴۱

ترجمه: او څوک چې وغواړي الله تعالی گمراهي د هغه پس هېچرې اختیار نه لري ته هغه لره په نزد د الله تعالی د هېڅ شي دا هغه کسان دي چې اراده نه ده کړې الله تعالی چې پاک کړي زړونه د هغوی دوی لره په دنیا کې شرمول دي او دوی لره په اخرت کې عذاب لوی دی.

۲- **دویم قسم** اراده دیني شرعي اراده ده چې دا خاص ده د الله تعالی د محبت او خوښ کارونو سره او د همدې په مقتضی سره یې خپلو بنده گانو

ته امر د نېکۍ کړې او د بدو کارونو نه یې منع کړې. لکه چې وايي: ﴿يُرِيدُ
اللَّهُ بِكُمْ الْإِسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمْ الْعُسْرَ﴾ البقرة: ۱۸۵

ترجمه: غواړي الله تعالى په تاسو باندې اسانتيا او نه غواړي په تاسو
باندې تنگسيا.

۲- ﴿يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذَيِّنَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ النساء: ۲۶

ترجمه: غواړي الله تعالى چې بيان وکړي تاسو ته د احکامو خپلو او
بنايي تاسو ته طريقې د هغه کسانو چې مخکې ستاسو نه و او بيا رحم
وکړي په تاسو باندې او الله تعالى پوه دی حکمت والا دی.

تنبیه: د ارادې شرعي تابعداري نه حاصلېږي مگر چې مخکې اراده کونیه
نه وي نو اراده شرعيه او کونیه دواړه جمع کېږي په مؤمن صالح او نېک
عمل کې. او کونیه ځانته وي په حق د فاجر گنهگار کې ځکه الله سبحانه و
تعالى خپل ټول بنده گان خپلې رضا هدايت او جنت ته دعوت کړي لکه چې

وايي: ﴿وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ يونس: ۲۵

ترجمه: او الله تعالى رابلي بنده گان خپل کور د سلامتيا ته ا روانوي
چالره چې وغواړي په نېغه لار باندې.

فائده: آیت کې الله تعالی دعوت عام کرو ٿولو بنده گمانو ته او هدايت يي خاص ڪرو ٻه مشيئت د هغه پوري. او بل حای هم وايي: ﴿إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اهْتَدَى﴾ ﴿٣٠﴾ النجم: ٣٠

ترجمه: يقينا ستا رب ٻڻه پوه دی ٻه هغه ڇا باندې چې اوږي د لاري د هغه نه او هغه ٻڻه پوه دی ٻه هغه ڇا چې هدايت مومي. او بل حای وايي: ﴿وَلَا يَرْضَى لِعِبَادِهِ الْكُفْرُ﴾ الزمر: ٧

ترجمه: او الله تعالی د بنده گمانو دپاره ڪفر نه خوښوي.

١٥٢- سوال: په تقدير د ايمان د څلورمې مرتبې دليل چې هغه مرتبه د خلق (پيدا کولو) ده څه دی؟

جواب: ١- دليل: الله تعالی فرمايي: ﴿اللَّهُ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ﴾ ﴿٦٢﴾ الزمر: ٦٢

ترجمه: الله تعالی پيدا کوونکی د هر شي دی او هغه په هر شي باندې ذمه وار دی.

٢- دليل: الله ﷻ فرمايي: ﴿هَلْ مِنْ خَلْقٍ غَيْرِ اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّقُوا تَوْفِيقُوتَ﴾ ﴿٣﴾ فاطر: ٣

ترجمه: آيا شته دى پيدا كوونكى سوا د الله تعالى چي روزي دركړي تاسو ته د اسمان او ځمكې نه نشته حقدار د بنده گى. سوا د هغه نه نو څنگه اړولى كيدى شى تاسو د توحيد نه.

۳- **دليل:** الله ﷻ فرمايې: ﴿ هَذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ ۚ بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴾ لقمان: ۱۱

ترجمه: دا پيدائش د الله تعالى دى نو وښايئ ماته چي څه دي هغه چي پيدا كړي دي هغه كسانو چي سوا د الله تعالى نه دي بلكه ظالمان په گمراهۍ ښكاره كې دي.

فائده: نور آيتونه دې باره كې هم شته لكه: الروم ۴۰، الصافات ۹۶، الشمس ۷-۸، الحجرات ۷ و غيره چي مذكوره كافي دي. او حديث كې راځي: ان الله يصنع كل صانع و صنعته. (البخاري في خلق افعال العباد ص ۷۳ و ابن ابي عاصم في السنة ۳۵۷ و الحاكم ج ۱ ص ۳۱ و البيهقي في الاسماء و الصفات و صححه الحاكم و وافقه الذهبي و صححه الالباني في الصحيحة ۱۲۳۷).

ترجمه: الله تعالى پيدا كړى دى هر جوړوونكى او د هغه جوړ كړى شوى شى.

او دا حديث عين د هغه آيت د صافات ۹۶ معنى ده چي ﴿ وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ ﴾

۱۵۳- سوال: د رسول الله ﷺ د دې قول څه معنی ده چې والخیر کله فی یدیک والشر لیس الیک. یعنی خیر ټول ستا په لاسونو کې دی او د شر نسبت تاته نه شي کېدلی. سره د دې نه چې الله تعالی د هر شي پیدا کوونکی دی؟

جواب: د حدیث معنی دا ده چې د الله تعالی افعال ټول د خیر دي چې په هغې کې هېڅ شر نشته په یوې وجې سره هم ځکه الله تعالی حکیم دی عادل دی او ټول افعال (کارونه) د هغه د حکمت او عدل تقاضا ده هر شی په خپل ځای پیدا کوي کوم چې لائق وي ځکه چې الله تعالی ته دا ټول معلوم دي په تقدیر کې. البته کوم شي چې شروي نو د یو جهت نه چې د هغې اضافت بنده ته کیږي ځکه دا بنده یو غلط کسب وکړي الله تعالی په دغه شر سره ده

ته بدله او سزا ورکوي جزاء ﴿جَزَاءٌ وَفَاقًا﴾ ۲۶ ﴿النبأ: ۲۲﴾

الله تعالی فرمایي: ﴿وَمَا أَصْبَحْكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَنْ

كثير﴾ ۳۰ ﴿الشورى: ۳۰﴾

ترجمه: او هغه چې ورسپړي تاسو ته څه مصیبت نو په وجه د هغه عمل سره دی چې کړيدي لاسونو ستاسو او معافي کوي د ډېرو نه.

۲- ﴿وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا هُمُ الظَّالِمِينَ﴾ ۷۶ ﴿الزخرف: ۷۶﴾

ترجمه: او ظلم نه دی کړی مونږ په دوی باندې لکن و دوی ظالمان.

۳- ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا وَلَكِنَّ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ﴾ يونس: ۴۴

ترجمه: يقينا الله تعالى په خلکو هېڅ ظلم نه کوي لکن خلک په خپلو ځانونو ظلم کوي.

۱۵۴- **سوال:** آیا د بنده گانو دپاره قدرت او مشيئت د هغوی په کارونو کې کوم چې هغوی ته مضاف دي شته او که نه؟

جواب: د بنده گانو قدرت په خپلو اعمالو کې شته او دوی دپاره مشيئت او اراده هم شته مخکې ذکر شوه او د دوی افعال کوم چې دوی ته مضاف دي دا حقيقتا دي او په همدې افعالو سره دوی مکلف دي او په همدې سره به دوی ته ثوابونه او عذابونه ورکول کېږي. الله تعالى بنده گان خپل د هغوی دوس مطابق مکلف گرځولي دي. قرآن او سنت دغه مشيئت او اراده بنده ته ثابته کړېده په بې شمېره آيتونو او احاديثو کې. لکن بنده گان قدرت نه لري مگر په هغه شي چې الله تعالى ورلره پرې قدرت ورکړی وي په هغې باندې او نه مشيئت لري مگر چې د الله تعالى مشيئت وشي. ﴿وَمَا

تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ التکویر: ۲۹

او بنده گان فاعلين نه دي مگر چې الله تعالى يې فاعلين وگرځوي لکه چې مخکې ذکر شول په نصوصو د مشيئت او اراده او خلق کې لکه څنگه چې د بنده گانو وجود نه وي نو ددوی افعال هم نه وي. نو قدرت مشيئت او اراده د بنده گانو او افعال د دوی تابع دي د قدرت او مشيئت او اراده او فعل د الله تعالى پورې ځکه چې الله تعالى د دوی خالق دی او خالق د دوی د قدرت ارادې او مشيئت او افعالو دی. او د بنده گانو مشيئت، اراده،

قدرت او افعال دا عين د الله تعالى مشيئت، اراده، قدرت او فعل نه دی .
 الله تعالى د دېنه ډېر اوچت دی بلکه افعال د بنده گانو د الله تعالى مخلوق
 دی چې د هغوی پورې قائم او لائق دي هغوی ته مضاف دي حقیقتا. الله
 تعالى فاعل دی حقیقتا او بنده مفعول دي حقیقتا. الله تعالى هادي دی
 حقیقتا او بنده مهتدي دی حقیقتا. د دې وجې نه اضافت ددواړو افعالو
 کېږي هغه چاته چې هغه کوونکی وي. ﴿مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ﴾ الكهف:
 ۱۷ اضافت الله تعالى ته د هدايت حقیقتا دی او اضافت بنده ته د اهتداء
 حقیقتا دی لکه چې څنگه هادي (هدايت کوونکی) عين مهتدي (هدايت
 کړی شوی) نه وي همدارنگه هدايت عين اهتداء نه وي همدارنگه گمراه
 کوي الله تعالى هغه چا ته چې وغواړي حقیقتا او دا بنده وي په حقیقت کې
 گمراه. همدارنگه ټول تصرفات د الله تعالى په خپلو بنده گانو کې وي پس
 هغه څوک چې فعل او پیدا کول د فعل بنده ته نسبت او اضافت وکړي نو دا
 کفر دی او چې څوک دا دواړه الله تعالى ته مضاف کړي نو هم کفر دی. او
 څوک چې د فعل (پیدائش) نسبت الله تعالى ته وکړي او د فاعليت نسبت
 بنده ته وکړي دواړه حقیقتا دي نو دی مؤمن دی. ځکه بنده کاسب او فاعل
 دی او الله تعالى خالق د دغه فعل دی. لکه ﴿وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ﴾

الصفات: ۹۲

۱۵۵- سوال: آیا دا د الله تعالى په قدرت کې نه ده چې ټول بنده گان
 مؤمنان هدايت والا طائعين و گرځوي سره د دېنه چې الله تعالى دا کار
 شرعا خوښوي؟

جواب: الله تعالى په دې قادر دی لکه چې وايي: ﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً﴾ المائدة: ٤٨

ترجمه: او که غوښتی وی الله تعالى خامخا گرځولی به یې وی تاسو ډله یوه.

٢- ﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مِنَ فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ﴾ يونس: ٩٩

ترجمه: او که غوښتی رب ستا خامخا ایمان به راوړی وی هغه چا چې په ځمکه کې دي ټولو په جمع سره آيا پس ته زور کولی شي په خلقو دې دپاره چې دوی مؤمنان شي.

فائده: یعنې ایمان د دوی په مشیئت د الله تعالى سره دی او مراد د مشیئت نه مشیئت د لطف او مهربانۍ دی لکن الله تعالى دا مشیئت په باره د ټولو کې نه دی کړی بلکه د چا دپاره یې ایمان په تقدیر کې لیکلی دی نو صرف هغوی ایمان راوړي او معتزله وايي چې دا مشیت جبري دی یعنې جبر د الله تعالى د طرفه نه شته د هر چا پخپله خوښه ده او دوی تقدیر نه مني.

تنبيه: دا چې الله تعالى ټول بنده ګان طاعین، عابدين، مؤمنین و نه گرځول دا د الله تعالى د حکمت تقاضا ده داسې وينا چې الله تعالى ولې بنده ګان خپل ټول مؤمنان و نه گرځول دا عین داسې خبره ده چې د الله تعالى نومونه ولې ضار، النافع والمعطي، المانع، الخافض، الرافع،

المنعم، المنتقم او داسې نور دي ځكه د الله تعالى افعال د هغه د اسماء او صفاتو مقتضى ده پس اعتراض په الله تعالى باندې د هغه په افعالو باندې دا عين اعتراض دى د هغه په اسماء او صفاتو باندې بلكه د هغه په ربوبيت او الوهيت باندې. ﴿فَسُبْحَنَ اللَّهُ رَبَّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ﴾ (٢٢) لَا يُسْئَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْئَلُونَ (٢٣) الأنبياء: ٢٢ - ٢٣

١٥٦- سوال: په دين كې د ايمان بالقدر څه مرتبه ده؟

جواب: په تقدير باندې ايمان لرل د توحيد د نظام اساسي ركن دى لكه چې ايمان په خپلو اسبابو سره بنده خير طرفته وصل كوي او د شر نه يې منع كوي. نو د هغه بنده دين تر هغې نه سميرې چې په تقدير ايمان رانه وړي او په شرع عمل و نه كړي لكه چې رسول الله ﷺ صحابه كرامو ته وويل: اعملوا فكل ميسر لما خلق له. پس هغه څوك چې د تقدير نفي كوي او گمان كوي چې دا د شريعت سره منافي دي نو دى گويا كه الله تعالى د خپل علم او قدرت نه معطل كوي او بنده مستقل گرځوي په خپلو افعالو سره او د هغې خالقيت ثابتوي بلكه دا ثابتوي چې ټول مخلوق خالقين دي. او څوك چې تقدير ثابتوي دليل نيونكى وي د شرع نه خو د شرع سره محارب وي په دې تقدير سره او د بنده نه قدرت نفي كوي او اختيار هم منع كوي كوم چې الله تعالى دې بنده ته وركړى دپاره د امتحان او ابتلاء او دا بنده يې مكلف گرځولى په قدر د وس او طاقت د هغه. لکن دا بنده دا گمان كوي چې بنده گمان الله تعالى مكلف گرځولي په اوچت او بره د وس او طاقت د بنده گمانو نه لكه يوړوند چې مكلف كړې په نقطو لږولو د مصحف ته نو يقينا دې بنده الله تعالى منسوب كړو ظلم ته او د داسې بنده امام او

پېشوا په دې عقیده کې ابلیس علیه اللعنة دی ځکه هغه وویل: ﴿قَالَ فِيمَا
أَعُوذَنِي لِأَفْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ﴾ (الأعراف: ۱۶)

ترجمه: پس په سبب د هغې چې زه تا گمراه کړم خامخا کېنم به دوی ته
ستا په سمه لاره کې.

او هر چې حقيقي مؤمنان دي نو هغوی په تقدير په خير او شر ايمان لري او
دا وايي چې الله تعالى د دې پيدا کوونکی دی د ټولو او دوی شرع ته منقاد
وي، هم يې امر او هم يې نهی ته. او فيصله کوي په خپلو زړونو کې په پټه
او ښکاره سره او هدايت او گمراهي د الله تعالى په لاس کې گڼي هدايت
کوي الله تعالى هغه چا ته چې وغواړي په خپل فضل سره او گمراه کوي
هغه څوک چې وغواړي په خپل عدل سره او الله تعالى زيات عالم دی په
ځايونو د فضل او عدل سره. ﴿هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ اهْتَدَى﴾ (۳۰)

﴿النجم: ۳۰﴾ او د الله تعالى په دې کې حکمت بالغه او حجت دامغه د فعل
او ترک نه، نه په تقدير باندې البته دوی (مؤمنان) ځانونه په تقدير سپاري
په وخت د مصیبتونو کې. پس کله چې دوی ته توفيق د نیکی ورکړی شي
نو حق پېژني د حق والاؤ نو وايي: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا
أَنْ هَدَانَا اللَّهُ﴾ (الأعراف: ۴۳)

او داسې نه وايي لکه چې فاجر او بدکار يې وايي: ﴿إِنَّمَا أَوْتَيْتُنَا عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي﴾
﴿القصص: ۷۸﴾

ترجمه: يقينا راکړی شويدي (مال، عزت وغیره) ماته په خپلې پوهې او علم سره چې زما د طرفنه و.

مؤمنان داسې دي چې کله تربنه گناه صادره شي نو وايې لکه چې د دوی پلار داسې ويلي و: ﴿رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ

﴿٢٣﴾ الأعراف: ٢٣

او داسې وينا نه کوي لکه چې ابليس کړې ده چې ﴿يَا أَغْوَيْنِي﴾ الحجر: ٣٩ مؤمنانو ته چې کله تکليفونه او مصيبتونه ورسيږي داسې وايې: ﴿قَالُوا إِنَّا

لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾ البقرة: ١٥٢

ترجمه: مونږ د الله تعالى يو او مونږ به همغه ته واپس کيږو.

او مؤمنان به داسې هم نه وي لکه چې منافقانو داسې وويل: ﴿وَقَالُوا لَا خَوْفَنَاهُمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَوْ كَانُوا غُرًى لَوْ كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَاقْتُلُوا لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَٰلِكَ حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ آل عمران: ١٥٦

ترجمه: او وايې په باره د خپلو (نسبيانو) کې کله چې هغوی سفر وکړي په حمکه کې يا وي هغوی غزا کوونکي که چېرې وي دوی زمونږ په خوا کې نو نه به مړه کيږي او نه به وژل کيږي دې دپاره چې وگرځوي الله تعالى دا خبره ارمان په زړونو د دوی کې او الله تعالى ژوندي کول کوي او مړه کول کوي او الله تعالى ستاسو عملونه ويني.

١٥٧- سوال: د ايمان ناقض څه ته وايې او دا څو نواقض دي؟

جواب: د ایمان ناقض (ماتوونکي) دا هر هغه قول او عمل دی چې په هغې سره د ایمان زوال راځي دپته ناقض الایمان وایي. اهل علمو ډېر نواقض ذکر کړيدي:

۱- **شرک او کفر:** او شرک د الله تعالی سره په الوهیت او ربوبیت کې برخې والا جوړول یا په یو خصوصیت د خصائصو د الله تعالی کې یا په یو صفت د صفاتو د الله تعالی. او شرک بیا د وه قسمه دی:

شرک اکبر: چې کفر اکبر ورته هم ویل کیږي. چې کله په یوه بنده کې کفر او شرک اکبر موجود وي ټول اعمال د نیکو یې برباد دي او د اسلام نه بهر دی او په جهنم کې به ابدی وي او د شافعینو د شفاعت نه به محروم وي.

۱- **دلیل:** الله ﷻ فرمایي: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾

النساء: ۴۸

ترجمه: یقینا الله تعالی بخښنه نه کوي چې د هغه سره شرک وکړی شي او بخښنه کوي سوا د شرک نه نور گناهونه.

۲- **دلیل:** الله ﷻ فرمایي: ﴿إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ﴾

المائدة: ۷۲

ترجمه: یقینا شان دا دی چا چې شرک وکړو د الله تعالی سره نو په تحقیق الله تعالی په ده جنت حرام کړیدی.

۳- **دلیل:** الله ﷻ فرمایي: ﴿لَيْنَ أَشْرَكَتَ لِيَحْبِطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾

الزمر: ۲۵

ترجمه: او که چهرې تا شرک و کړو ای مخاطبه نو خامخا عمل به دې برباد شي او خامخا شي به ته د تاوان والاؤ نه.

فائده: معلومه شوه چې هر کفر شر او هر شر کفر دی نو کافر مشرک او مشرک کافر دی.

۱- لکه چې الله تعالى فرمايي: ﴿سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَا أَشْرَكُوا بِاللَّهِ﴾ آل عمران: ۱۵۱

۲- ﴿مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسْجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَى أَنْفُسِهِم بِالْكَفْرِ﴾ التوبة: ۱۷

په مذکوره آیتونو کې کفر د شرک په ځای او شرک د کفر په ځای استعمال شويدي. (راجع کتابنا الکواشف الجلیة ص ۳۲۸).

او حدیث کې هم شرک او کفر د یو بل په معنی استعمال شويدي. لکه چې رسول الله ﷺ فرمايي: بین العبد و بین الکفر والایمان الصلاة فاذا ترکها فقد اشرک. صحیح الترغیب ص ۵۲۵.

فائده: حدیث دلیل دی چې تارک الصلاة کافر دی د اسلام نه وتلی دی په کفر اکبر سره او دا قید لېږول چې دی جاحد (منکر) وي دا باطل قول دی ځکه الکفر دلته معرف باللام دی چې هغه کفر اکبر دی لکه چې عمر رضي الله عنهما او عبدالرحمن بن عوف، معاذ بن جبل او نور صحابه کرام رضي الله عنهم وايي: ان من ترک صلاة فرض واحدة متعمدا حتی یخرج و قتها فهو کافر مرتد.

شيخ الاسلام ابن تيمية وايي: ان التفريق بين المقر بوجوب الصلاة و الجاحد لوجوبها و تكفير الثاني دون الاول ان هذه فروع فاسدة لم تنقل عن الصحابة. (مجموع الفتاوى ج ٢٢ ص ٤٨). يعني دا فرق كول چې خوك اقرار كوونكي د مونځ د وجوب وي او يا منكر د وجوب نه وي اول دي مسلمان او دويم دي (جاحد) كافر وي دا فروع فاسد فروع دي چې د صحابه كرامو نه نقل نه دي.

او بل ځاي وايي: ان من قال من الفقهاء انه اذا اقر بالوجوب و امتنع عن الفعل لا يقتل او يقتل مع اسلامه فانه دخلت عليه الشبهة التي دخلت على المرجئة و الجهمية. (مجموع الفتاوى ج ٧ ص ٢١٢). هغه فقهاء چې دا وايي چې خوك د مونځ په وجوب اقرار كوي خو كوي يې نه دا به نه شي قتل كېدى يا قتل كېدى شي سره د اسلام نه نو يقينا په دوى باندې هغه شبهه راغلي ده كومه چې په مرجئه او جهميانو راغلي ده.

١٥٨- سوال: آيا داسې دلائل شته چې كفر او شرك بغير د استحلال او يا جحد (انكار) نه كفر وي؟

جواب: د دې ډېر دلائل دي خو اول دا ياد ساتل په كار دي چې گناهونه دوه قسمونه دي:

- ١- قسم: ذنب مكفر چې دېته كفر وايي او دا بيا دوه قسمه ده:
- ١- پرېښودل د واجباتو كوم چې داخل وي په اصل ايمان كې لكه پرېښودل د اقرار د شهادتينو. يا پرېښودل د مونځ يا پرېښودل د تصديق د قلب او دېته كفر تكذيب وايي ځكه چې كله د زړه تصديق نه وي او اقرار په ژبه وي

نودا بيا کفر د منافقت دی. بيا برابره خبره ده چې دا اعمال د قلب وي او که د ژبې او که د اندامونو وي. پس هر هغه کار چې شريعت د هغې په پرېښودلو د کفر حکم کړيدی نو هغه د اصل الايمان نه دی چې د هغې په پرېښودلو به بنده د اسلام نه وځي.

۲- دويم يو حرام کار چې د اصل الايمان سره ضد وي. لکه الله تعالى او رسول الله ﷺ ته بد ويل يا کنخل کول، يا غير الله رابلل ما فوق الاسباب يا د غير الله په نوم ذبح. پس هر هغه حرام کار چې شريعت د هغې په کولو د کفر حکم کړيدی هغه به حرام وي او د ايمان د اصل ضد به وي او کوونکی به يې کافرو وي.

پس هر هغه بنده چې راتگ وکړي په گناه مکفره باندې (کوم چې سپی پرې کافر کيږي) (چې هغه ترک د واجباتو او د حرام کار) نو هغه به کافرو وي په مجرد پرېښودلو او يا کولو باندې او دا جائز نه ده چې دې سره شرط د جحد (انکار) د واجب سره ولږوي يا د حرام سره قيد او شرط د استحلال (حلال گڼل) ولږوي څوک چې دا قيدونه او شروط لږوي نو دی په الله تعالى دروغ وايي او د الله تعالى نه بره لاړو ځکه الله تعالى دی کافر گرځولی دی په ترک او يا فعل سره او دا قيودات ورسره الله تعالى نه دي لږولي کوم چې جحد او استحلال دی نو څوک چې دا شروط لږوي نو دی د الله تعالى په آيتونو دروغجن دی کوم چې دلالت کوي په کفر د کوونکي د دغه کار او څوک چې مکذب بايات الله وي هغه کافر دی د دې وجې نه زمونږ سلفو علماؤ د مرجئه کوم چې غلاة مرجئه دي تکفير کړيدی ځکه غلاة مرجئه د جحد قيد معتبروي او دا مستقل شرط گڼي د داسې گناهونو کوم چې مکفره دي.

ذیل: بعضې کم فهمه ملايان د امام طحاوي د قول نه د مرجئه د مذهب دفاع کوي لکه چې امام طحاوي وايي: و لا يخرج العبد من الايمان الا بجحود ما ادخله فيه. لکن دې قول د طحاوي کې د دوی هېڅ دلیل نشته ځکه دا قید کوم چې اوسني اشاعره او ما تریدیه العصر یې معتبروي دا د هغه گناهونو باره کې دي کوم چې غیر مکفره وي لکه چې اهل السنة و الجماعة وايي: لا نکفر مسلما بذنب ما لم يستحله. دا هم د هغه ذنب باره کې دی کوم چې غیر مکفره وي. ځکه دلیل خپله دا لفظ چې مسلما یعنی ده داسې گناه نه ده کړې چې دی د اسلام نه ویتلی وي نو لهدا دا استدلال د امام طحاوي د قول نه نیول کم فهمي ده او کوم اوسني غالي مرجئه احناف چې دا شرط لږوي چې کله د دوی نه تپوس وکړې نو زر به دا دلیل پېش کړي لکن نور دلائل ورسره نشته. اوس د دې دلائل ذکر کيږي چې چا گناه مکفره باندې راتگ وکړو یا په فعل یا ترک بانې بغیر د قید د جحد او استحلال نو دی به کافروي.

۱- **دلیل:** الله تعالى فرمایې: ﴿يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ مَا قَالُوا وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةً الْكُفْرِ وَكَفَرُوا بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ﴾ التوبة: ۷۴

ترجمه: قسمونه کوي دوی په الله تعالى باندې چې نه دي ویلي دوی ستا په باره کې او یقینا ویلي ده دوی خبره د کفر او کفر یې ښکاره کړیدی پس د اسلام د ښکاره کولو د دوینه.

استدلال: آیت کې الله تعالى حکم ولږولو په مجرد قول د دوی باندې چې بغیر د استحلال یا بغیر د جحد نه دی.

شيخ الاسلام وايب: و قد ذكر كلمات الكفار القرآن و حكم بكفرهم و استحقاقهم الوعيد بها. (مجموع الفتاوى ج ٧ ص ٥٥٨).

ترجمه: الله تعالى د كفارو كلمات په قرآن کې ذکر کړيدي او ددوی په کفر يې حکم هم کړيدی او د دوی مستحق گرځيدل په عذاب سره د دوی په قول (مکفر باندې).

٢- **دليل:** الله ﷻ فرمايې: ﴿يَحْذَرُ الْمُتَفَقُّوْنَ اَنْ تُنْزَلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ تُنَبِّئُهُمْ بِمَا فِي قُلُوْبِهِمْ قُلِ اسْتَزِهِمْ اِنَّ اِلَهَ مُخْرِجُ مَا يَحْذَرُوْنَ ﴿٦٤﴾ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ لَيَقُوْلُنَّ اِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ اَبِاللّٰهِ وَءَايٰتِهٖ وَرَسُوْلِهٖ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِءُوْنَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوْا فَاَنْتُمْ كَاْفِرُوْنَ۝ۙ﴾ التوبة: ٢٤ - ٢٦

ترجمه: وېرېرې منافقان چې نازل به شي په مسلمانانو باندې يو سورت چې خبر به کړي دوی لره په هغه څه سره چې په زړونو د منافقانو کې دي. ته ووايه چې توقې کوئ تاسو يقينا الله تعالى ښکاره کوي هغه څه چې وېرېرې تاسو د هغې د ښکاره کولو نه. او که ته د دوی نه تپوس وکړې چې تاسو څه ويل؟ خامخا دوی وايي: يقينا مونږ ځان مشغولوو او لوبې مو کولې. ته ووايه آيا په الله تعالى پورې او په ايتونو د هغه پورې او په رسول د هغې پورې تاسو توقې کوئ. بهانې مه کوئ يقينا کفر ښکاره کړيدی تاسو پس د ايمان ښکاره کولو نه.

استدلال: شيخ الاسلام وايې: فقد اخبر انهم كفروا بعد ايمانهم مع قولهم: انا تكلمنا بالكفر من غير اعتقاد له بل كنا نخوض و نلعب و بين ان الاستهزاء بايات الله كفر. (مجموع الفتاوى ج ٧ ص ٢٢٠).

الله تعالى خبر وركوي چې دوى كفر وکړو پس د ايمان نه، سره د دې نه چې د دوى وينا ده چې مونږ د كفر خبره بغير د عقيدې نه کړې او مونږ هسې خان مشغولولو او لوبې مو کولې. او الله تعالى دا هم بيان کړه چې دالله تعالى د ايتونو پورې ټوقې کول كفر دى.

ابليس الله تعالى کافر وگرځولو په مجرد ترک السجود باندې ادم عليه السلام ته. او د همدې آيت د لاندې شېخ الاسلام وايې: فدل على انهم لم يكونوا عند انفسهم قد اتوا كفرا بل ظنوا ان ذلك ليس بكفر فبين ان الاستهزاء بالله و آياته و رسوله كفر يكفر به صاحبه بعد ايمانه. (مجموع الفتاوى ج ٧ ص ٢٧٣).

ترجمه: آيت دلالت کوي په دې چې دوى په زړونو کې دانه گڼل چې دوى دا کار د كفر کړيدى بلکه دا يې گمان و چې دا كفر نه دى نو الله تعالى واضحه کړه چې ټوقې کول په الله تعالى پورې او د هغه د رسول پورې داسې كفر دى چې سړى پرې مرتد کېږي.

٢- **دليل:** الله تعالى فرمايې: ﴿وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَن تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا ۝٣٥﴾ وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِن رُّدِّدْتُ إِلَىٰ رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِّنْهَا مُنْقَلَبًا ﴿٣٦﴾ قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ ۝٣٧-٣٥ الكهف:

ترجمه: او ورننوتلو يو باغ ته او حال دا چې ظلم کوونکی و په خپل ځان باندې نو او ويل گمان نه کوم چې دا به چېرته هلاک شي او گمان نه کوم په قيامت باندې قائمېدونکی او که بالفرض و گرځولی شم رب ته په قيامت کې، نو وبه مومم غوره د هغې نه ځای د ورتللو. وويل ده ته ملگري د ده او حال دا چې ده ورله جواب ورکولو آيا ته کفر کوې د هغه ذات سره چې پېدا کړی يې يې ته د خاورو نه.

استدلال: دې آيت کې يې خپل ملگری صرف په قول مکفر سره کافر وگرځولو چې و **وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً.**

۴- دليل: الله ﷻ فرمايې: ﴿لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ﴾ المائدة: ۱۷

ترجمه: يقينا کفر کړيدی هغه کسانو چې وايې يقينا الله مسيح ځوی د مريم دی.

۵- دليل: او بل ځای کې فرمايې: ﴿لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ﴾ المائدة: ۷۳

ترجمه: يقينا کفر کړيدی هغه کسانو چې وايې يقينا الله تعالى درېم د درېو څخه دی.

دې آيتونو کې هم الله تعالى دوی په مجرد قول سره کافران و گرځول. (الجامع ج ۲ ص ۵۲۰).

٦- **دليل:** ﴿وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ﴾

البقرة: ٣٤

ترجمه: او کله چې مونږ ملائکو ته وويل سجده وکړئ ادم عليه السلام ته نو سجده وکړه ټولو مگر ابليس و نه کړه منع شو او لويي يې وکړه او و دی د کافرانو څخه.

٧- **دليل:** رسول الله ﷺ فرمايې: بين الرجل و بين الكفر ترك الصلاة.

(مسلم)

ترجمه: په مينځ د سړي او په مينځ د کفر کې پرېښودل د مونځ دي.

فائده: مذکوره نصوص دلالت کوي په دې چې که چا قول وکړو او يا يې فعل وکړو هغه چې کفر و نو په دې کافر کيږي بغير د کوم شرط د استحلال يا د جحد نه او د بل کوم شرط نه ځکه دا قيودات احکم الحاکمين نه دي لږولي ددې وجې نه شيخ الاسلام وايې: و بالجملة فمن قال او فعل ما هو کفر کفر بذلک و ان لم يقصد ان يكون کافرا اذ لا يقصد الکفر احد الا ما شاء الله. (الصارم المسلول ج ١٧٨ ص ١٧٧).

خلاصه: چا چې وينا او يا فعل د کفر وکړو دی به کافر وي اگر که قصد يې د کفر په دغه قول يا فعل سره نه وي کړی ځکه هېڅوک د کفر قصد نه کوي مگر هغه چې د الله تعالیٰ خونه شي.

٨- **دليل:** اجماع الامة: اجماع د صحابه کرامو ده په کفر د مانعينو د زکات

باندې په مجرد منع باندې صحابه کرامو دېته و نه کتل چې دوی اقرار

کوونکي دي په وجوب او يا دوی منکرين دي بلکه مانعين يې ويلي دي منکرين يې نه دي ويلي حديث صحيح البخاري رقم ۲۹۲۴-۲۹۲۵ کې موجود دی. ابو بکر صديق ﷺ دغه مانعين ټول مرتدين وگرځول او د جهاد اعلان يې ورته وکړو: والله لا قاتلن من فرق بين الصلاة و الزكاة.

ترجمه: قسم په الله تعالى چې زه قتال کوم خامخا د هغه چا سره چې څوک د مونځ او زکات په مينځ کې فرق کوي.

او مخکې ذکر شو چې د صحابه کرامو ﷺ اجماع ده په کفر د تارک الصلاة لکه چې دغه اجماع امام ابن القيم په کتاب الصلاة ص ۱۵ ابن حزم په المحلى ج ۲ ص ۲۴۲ کې ذکر کړې ده. د ابو بکر ﷺ سره د نورو صحابه کرامو موافقت دليل دی په اجماع باندې چې دا کار (منع الزكاة) په غير د استحلال او انکار نه کفر او ارتداد دی. او ابوبکر صديق ﷺ اعلم الامة دی شيخ الاسلام وايي: ان ابا بکر اعلم الامة بالباطن و الظاهر و حکى الاجماع على ذلك غير واحد. (مجموع الفتاوى ج ۱۳ ص ۲۳۷).

ترجمه: ابوبکر ﷺ د ټول امت نه زيات عالم په باطن او ظاهر دی چې دا اجماع ډيرو علماؤ نقل کړيده.

د شيخ محمد بن ابراهيم آل الشيخ نه سوال وکړی شو چې قتال د مانعي الزکات سره آیا د ردت د وجې نه و؟ هغه وويل: الصحيح انه ردة لان الصديق لم يفرق بينهم و لا الصحابة و لا من بعدهم. (فتاوى و رسائل الشيخ محمد بن ابراهيم ج ۲ ص ۲۰۲).

ترجمه: یعنی منع د زکات دا ردت و خکه ابو بکر صدیق ﷺ د دوی په مینځ کې فرق و نه کړو او نه نورو صحابه کرامو او نه د صحابه کرامو نه بعد چا دا فرق کړی.

فائده: په مانعین د زکات علماؤ اجماع ذکر کړیده او دا اجماع القاضي ابو یعلی په الاحکام السلطانية کې ص ۳۳۰ ابوبکر الجصاص الحنفي په احکام القرآن کې د سورت نساء آیت نه لاندې، شیخ الاسلام ابن تیمیة په مجموع الفتاوی ج ۲۸ ص ۵۱۹ کې نقل کړیده.

شیخ الاسلام وایي: و قد اتفق الصحابة و الائمة بعدهم على قتال مانعي الزکات و ان كانوا يصلون الخمس و يصومون من شهر رمضان و هؤلاء لم يكن لهم شبهة سائغة. فلهذا كانوا مرتدين و هم يقاتلون على منعها و ان اقروا بالوجوب كما امر الله. (مجموع الفتاوی ج ۲۸ ص ۵۱۹).

ترجمه: د صحابه کرامو اتفاق دی او دا ائمة السلف هم د دوی نه وروسته په قتال کولو د مانعینو د زکات اگر که دوی پنځه وخته مونځونه کول، د رمضان د میاشتې روژې یې هم نیولې اود دوی دپاره داسې پوره شبه هم نه وه د دې وجې نه دوی مرتدین و او ددوی سره قتال په منع د زکات سره وکړی شو اگر که په وجوب یې قائلین هم ولکه چې الله تعالی امر کړی دی. او بل ځای کې شیخ الاسلام وایي: و اذا كان السلف قد سموا مانعي الزكاة مرتدين مع كونهم يصومون و يصلون و لم يكونوا يقاتلون جماعة المسلمين فكيف لمن صار مع اعداء الله و رسوله قاتلا للمسلمين. (مجموع الفتاوی ج ۲۸ ص ۵۳۱).

ترجمه: او چې کله سلفو د زکات منع کوونکي مرتدين مسمی کړه سره د دینه چې دوی مونځونه کول روژې يې نیولې او د مسلمانانو د جماعت سره يې قتال هم کولو. نو څنگه به وي حال د داسې اشخاصو چې د الله تعالی او د رسول د بنمنانو سره یو ځای شي او مسلمانانو سره جنگ کوي؟

ذیل: فرحم الله شيخ الاسلام چې هغه په هغه وخت کې داسې خبره کړې لکه چې نن په موجوده طاغوتي او کفري نظامونو کې دا خبره هم کیږي. موجوده جمهوري مرتدين چې زکات خو پرېږده چې ټول حدود يې معطل کړي خپل شريعت يې جوړ کړی، په هغې يې خلک ملزم کړي، د الله تعالی قانون يې پرېښی، د يهودو او نصاراو علی الاعلان ملاتړ کوي، مجاهدين دهشت گرد گڼي، د اسلام نظام زور او پخوانی رواج گڼي، د کفارو مرسته علی الاعلان او برملا کوي، د کفري قوانینو نه دفاع بالسيف کوي، مجاهدين او طالبان وژني او هغوی ته غلط نسبتونه کوي د مجاهدينو بې عزتي کوي، د هغوی د زنانه، او کورونو بې عزتي کوي، مونځونه نه کوي، د روژو نه خبر هم نه دي بلکه د عقیدې د اسلام پورې استهزاء کوي، ږیره او نور سنت طریقي د دهشت گردۍ علامه گڼي، اسلام ووت ته محتاج گڼي، د هغې دپاره اسمبلۍ کې بيل پېش کوي او نور داسې ظلمات فوق ظلمات. خو بیا هم سره د دې دومره کفر او سرکشی دوی مسلمانان دي؟ د یو څو مرتدينو ملایانو په فتوی چې وايي دوی مونځونه کوي، کلمه وايي لعنت او صد لعنت ستا په علم که ته شیخ يې او که ته ابليس يې چې کافران دي راته مسلمانان کړل د داسې عالم قتل په مجاهد فرض دی ځکه چې دی داعي الی الکفر دی او امام د کفر دی او الله تعالی وايي: ﴿فَقَتِلُواْ اَیْمَةً

الْكُفْرُ ﴿التوبة: ١٢﴾ د کفر امامان مړه کړي. خو افسوس کله چې د داسې مرتدینو نه تپوس وکړې چې د امریکې او نصاراؤ سره مرسته د طالبانو مقابل کې ولې کوي نو مرتد ملا او سیاسي هیجرا ملا او نور سیاسي کافران به زر درته دلیل درکړي چې مونږ ملک بچ کوو حال دا چې دا کافر او لنډه غر بد معاش د عبدالمطلب نه هم بې ایمانه دی چې د هغه نه چا پوښتنه وکړه چې ابرهه بیت الله وړانوي او سره د لښکرو راروان دی نو عبدالمطلب سره د کفره وویل: ان للبيت رب سيمنعه. د بیت الله رب شته هغه به یې حفاظت کوي. نو زمونږ جمهوري هیجراگان دله گمان د عبدالمطلب نه خو زیات کافر دي خو د هغه په شان غیرت نه لري او عقیده یې په الله تعالی نشته خومره چې د عبدالمطلب وه.

تنبیه: دا چې مونږ دومره مسئله اوږده کړه په دې چې مانعین زکات مرتدین و سره د دې چې هغوی اقرار کوونکي هم و خو د متاخرینو په کتابونو کې بیا خبره بل شان ذکر کوي. ابو سلیمان الخطابي په معالم السنن د ابو داؤد شرح کې لیکي: چې مرتدین دوی ته ویل د باب د مجاز او تغلیب نه دی حکه دوی باغیان و. لانهم لم یجحدوا وجوب الزكاة. او فتح الباري کې ابن حجر هم دا خبره نقل کړیده فتح الباري ج ١٢ ص ٢٧٧.

مخکې ذکر شو چې صحابه کرامو دې باره کې هېڅ خبره نه ده کړې چې هغوی ترېنه دا تپوس کړی وی چې تاسو منکرین یاستئ او یا اقرار کوئ په وجوب باندې بلکه الفاظ د مانعي الزكاة راغلي دي لهذا دا د مرجئة العصر خبرې دي چې کوم التفات به ورته نه شي کېدلی. و الله اعلم.

خلاصه: د نصوص د کتاب الله نه او سنت رسول ﷺ او اجماع الصحابة نه معلومه شوه چې چا په يوه گناه سره چې هغه مکفره وي راتگ وکړو که هغه قول وي او که فعل وي او که ترک وي نو هغه کافر دی بغير د قيد د استحلال يا جحد (انکار) سره. چې په دې کې صرف اشاعره او ماتريديه او مرجئة فقهاء اختلاف کوي او په سلفو کې دا قيودات نه و.

دويم قسم: الذنوب المفسقة غير المكفرة: او دا هغه قسم گناهونه دي چې کبيره وي او په دنيا کې پرې حد وي او يا په آخرت کې پرې وعيد راغلی وي او داسې نص نه وي چې کوونکی يې کافرو وي او کوونکي ته يې داسې سزاء هم نه وي ذکر کړي لکه چې د مرتد. داسې قسم گناهونه په ايمان واجب کې خلل پيدا کوي لکن اصل ايمان کې خلل نه پيدا کوي د دې وجې نه يې فاعل نه کافر کيږي او دا هم دوه قسمه دی:

۱- قسم: پربښودل د واجب د واجباتو نه چې کوم په ايمان کې داخل وي لکه پربښودل د جهاد في سبيل الله کله چې فرض عين شي حکه دې کې وعيد راغلی دی: ﴿إِلَّا تَنْفَرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا﴾ التوبة: ۳۹

ترجمه: که جهاد ته و نه وتلی نو الله تعالی به تاسو ته دردناک عذاب درکړي. دارنگه رشتيا نه ويل په قول او وعده کې يا لکه د مور او پلار سره نيکي نه کول او نور واجبات.

٢- قسم: هغه حرام کارونه چې خلل پیدا کوي په ایمان واجب کې لکه د شرابو ځکل، زنا کول، غلاکول، سود کول، دروغ ویل، غیبت کول، چغلي کول او نور کبیره گناهونه.

پس هر هغه چا چې راتگ وکړو داسې قسم گناهونو ته نو هغه فاسق دی او د عذاب مستحق به وي خو کافر نه دی او د اسلام په دائره کې داخل دی ځکه د ده سره اصل ایمان شته. او دی داسې فاسق نه دی په فسق اکبر سره کوم چې د اسلام نه وتلی دی لکه ابلیس: ﴿إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ﴾

الكهف: ٥٠ ځکه هر کافر فاسق دی. پس که چېرې کبیره داسې وه چې په دنیا کې حد واولاوه لکه د شرابو ځکل، غلا کول، قذف (بدنامه لېږول)، زنا کول، نو په فاعل به یې حد په دنیا کې قائمېږي او دا به کفاره وي د ده د گناه. او که چېرې داسې گناه وه چې حد په کې نه و (دروغ ویل، عقوق الوالدین) او یا خو حد په کې و خو گناه یې پټه وکړه او قاضي ته ښکاره نه شوه او یا د هغې اقامت متعذر و (لکه دې زمانه کې ځکه چې اسلامي خلافت نشته. نو که داسې شخص مړ شو بغیر د توبې نه نو دا به په مشیئت د الله تعالی کې وي. که د الله تعالی خوښه شي نو معاف به یې کړي او که خوښه یې شي نو عذاب به د گناه مطابق ورکوي. بیا به یې جنت ته بوځي ځکه ده سره اصل ایمان شته. لکه رسول الله ﷺ فرمایي: و من اصاب من ذلک شیئا فعوقب فی الدنيا فهو کفارة له و من اصاب من ذلک شیئا ثم ستره الله فهو الى الله ان شاء عفا عنه و ان شاء عاقبه. (متفق علیه و اللفظ للبخاري ١٨).

ترجمه: چا ته چې ورسېده د دې گناهونه کومه گناه او هغه ته عذاب په دنيا کې ورکړی شو (حد پرې قائم شو) نو دايې کفار د دغه گناه شوه او چا ته چې د دغه گناهونو نه څه ورسېده (يعني گناه يې وکړه) او بيا الله تعالى پرې پرده واچوله نو دی الله تعالى ته سپارل شوی دی که خوښه يې شي عفو به يې کړي او که خوښه يې شي نو عذاب به ورکړي.

استدلال: په اخرت کې دالله تعالى مشيئت ته سپارل دا دليل دی چې دی کافر نه دی ځکه الله تعالى وايي: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾ النساء: ۴۸

ترجمه: يقينا الله تعالى نه بخښي چې شرک وکړی شي د هغه سره او بخښنه کوي سوا د دېنه د نور و گناهونو که خوښه يې شي. هر چې داخلېدل اور ته د مؤمنانو گناهگار و دي نو دا هم په حديث کې راځي رسول الله ﷺ فرمايي: خامخا رسوي به الله تعالى يو قوم ته د اور هغه توروالی او سوزيدل په سبب د هغه گناهونو چې دوی کړي دي او دايې سزا ده بيا به يې الله تعالى جنت ته داخل کړي په فضل او رحمت خپل سره چې هغوی ته به جهنمين ويلی کيږي. (البخاري ۷۴۵۰ عن انس رضي الله عنه). او هر چې داخلېدل جنت ته پس د اور د جهنم نه ځکه چې د دوی سره اصل ايمان شته او دا هم په حديث د ابو هريرة رضي الله عنه کې راځي صحيح البخاري ۷۴۳۷.

پس دغه گناهونه مفسقه چې پرېښودل د واجب او کول د حرام کار چې کوونکی يې کافر نه دی مگر حلال گنل د هغې يا انکار د واجب بيا سپری

کافر کيږي نو دا قيد دلته معتبر دی ځکه انکار د واجب يا استحلال د محرم دا تکذيب دی د الله تعالى د آيتونو لکه چې مخکې ذکر شول. او په دې باندې چې کوم مونږ ذکر کړل چې قيد استحلال او جحد په هغه گناهونو کې چې غير مکفره دي اجماع د صحابه کرامو ده. دوی وايي: که شارب الخمر که اقرار په تحريم د شرابو کولو نو حد (جلد) به ورکولی شي او که يې حلال گڼل نو بيا دی مرتد او حلال الدم دی.

شيخ الاسلام وايي: و سائر الصحابة على انهم ان اعترفوا بالتحريم جلدوا و ان اصررو على استحلالها قتلوا. و هذه الشبهة كانت قد وقعت لبعض الاولين فاتفق الصحابة على قتلهم ان لم يتوبوا من ذلك.

او بل ځای کې وايي: و لهذا اتفق الصحابة على ان من استحل الخمر قتله ثم ان اولئك الذين فعلوا ذلك ندموا و علموا انهم اخطاوا و ايسو من التوبة فكتب عمر رضي الله عنه الى قدامة يقول له: ﴿حَمَّ ۱﴾ تَزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿۲﴾ غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ ﴿۳﴾ غَافِر: ۱ - ۳ (مجموع الفتاوى ج ۱۱ ص ۴۰۵) و ج ۱۲ ص ۴۹۹ و ج ۲۰ ص ۹۲ و ج ۳۴ ص ۲۰۳ و في الصارم المسلول ص ۵۳۰).

ترجمه: ټول صحابه کرام په دې متفق دي که چېرې دوی (هغه صحابه کرام چې شراب يې د تحريم نه وروسته ځکل لکه قدامة بن مظعون او نور صحابه کرام رضي الله عنه به په درهو وهل کېږي او که اصرار يې په حلالوالي کولو نو دوی به قتل کولی شي. او دا شبهه بعضو اولنو صحابه کرامو ته پرېوتې وه بيا وروسته ټول صحابه کرام په دې متفق شول که دوی توبه و نه کړه د دې

نه. او بيا وايې: د دې وجې نه صحابه كرام متفق دي په دې كه چا شراب حلال و گڼل نو دوى به يې وژني بيا كومو صحابه كرامو چې دا كار كړى و هغوى پښېمانه شول او په دې پوه شول چې دوى خطاء شويدي او د توبې نه نا اميده شول نو عمر رضي الله عنه قدامة رضي الله عنه ته د سورت مؤمن اولني آيتونه وليكل چې الله تعالى غافر الذنب دى او توبه قبلوونكى دى او سخت عذاب ورکوونكى دى.

معلومه شوه چې دا قيودات استحلال او جحد په اجماع د صحابه كرامو سره ثابت دي خو په هغه گناهونو كې چې غير مكفره وي او په دې باندې اهل السنة خپله قاعده بناء كړيده چې لا نكفر مسلما بذب (غير مكفرة) ما لم يستحلّه. و الله اعلم.

فائده: د استحلال مكفر نه آئين او قانون اساسي دى چې د الله تعالى د شريعت په مقابل كې يهود او نصاراؤ جوړ كړى او په خپلو غلامانو يې عملي كړى او مرتد حكمرانان، نامنهاد اسلامي حكومتونه پرې ملزم كوي. دغه قوانين چې د لارډميكالي قانون او يا اساسي خود ساخته قوانين چې په پاكستان او افغانستان كې نافذ دي د كفر قوانين دي چې د الله تعالى د دين نه د انكار سبب و گرځېده او د الله تعالى محرمات يې حلال كړل د دغه قانون په وجه چې ددې بيا ډير صورتونه دي.

۱- شرعي سزاگانې بدلول او د هغې پر خای خود ساخته د قانون طاغوتي سزا ورکول لکه د غل لاس نه پرېکول بلکه هغه قيدي کول يا په قاتل باندې سزا خپژول د قيد کېدلو او داسې نور او په دې سره د شرعي سزاگانو

اسقاط راځي چې دا انکار د الله تعالى د حدودو نه دی او په همدې سره حدود شرعي ټول ساقط شول.

شيخ الاسلام ابن تيمية رحمه الله وايي: و معلوم ان من اسقط الامر و النهي الذي بعث الله به رسله فهو كافر باتفاق المسلمين و اليهود و النصارى. (مجموع الفتاوى ج ۸ ص ۱۰۶).

ترجمه: او دا معلومه خبره ده چې چا امر او نهی هغه چې الله تعالى په هغې انبياء عليهم السلام رالېږلي دي ساقط کړل پس دی کافر دی په اتفاق د مسلمانانو، يهودو او نصاراؤ سره.

ذيل: معلومه شوه چې موجوده مرتد حکومتونه د يهودو، نصاری او مسلمانانو په اتفاق کفار او واجب القتل دي خو يا لیت قوم يعلمون.

۲- وضعي او خود ساخته قانون په ضمن کې بعضې واجبات ديني ساقطوي لکه چې دوی وايي: د عقیدې او مذهب ازادوالی او په همدې سره جهاد شرعي د الله تعالى په لار کې ساقط شو د اهل کتابو او نورو مشرکانو خلاف ځکه چې کله ازادي راشي نو څنگه جهاد د کافرو سره روا شو. ځکه هغه ازاد دي کفر کوي او که شرک ستا ورسره هېڅ کار نشته لکه چې نن بعضې د دوی نه وايي ازادي ده چې څوک څه کوي هغه به کوي. او په دې خبرې سره انکار د الله تعالى د بعضو واجباتو څخه دی.

۳- په قانون کفري سره د محرماتو اباحت راځي لکه زنا په خوبښه کول، د رنډۍ خانې حفاظت، د هغې جوړول او هغې ته علی الاعلان راتلل د دې کافر او مرتد حکومت په اجازت سره کېږي. دارنگه شراب څکل ښکاره په

معلومو ځايونو کې په دوکانونو کې د هغې ازادانه خرڅېدل د هغې ښکاره جوړېدل. دارنگه د سود ازادي او په ښکونو کې د هغې اشتهاري منافع اعلانول. د موسيقۍ اباحت په حکومتي تلويزيون او ريډيو کې علی الاعلان او داسې نور محرمات چې د قانون په وجه حلال وگرځېدل.

۴- **د کفري قانون** په وجه مجاهدينو ته صرف د جهاد په وجه سزا ورکول دا هم د دې کفري او وضعي او طاغوتي قانون د کفر لويه نښه ده چې څوک جهاد کوي هغه ته دهشت گرد، ترهگر او د ثقافت او پرمختګ دښمن ويل کيږي حال دا چې دا عين ارتداد دی. او نور داسې د شريعت احکام د دې کافر او طاغوتي نظام په وجه ساقط دي. والله اعلم.

۱۵۹- **سوال:** د ايمان ضد څه دی؟

جواب: د ايمان ضد کفر دی او دا اصل دی او د دې لاندې ډيرې شعبي دي لکه چې ايمان اصل و او د دې دپاره ډيرې شعبي وې نو همدارنگه د کفر لپاره ډيرې شعبي دي. لکه چې د ايمان اصل تصديق چې مستلزم دی غاړه اېښودلو الله تعالی ته په اطاعت سره. همدارنگه کفر چې اصل يې انکار عناد چې مستلزم دی استکبار او گناه لره نو طاعات ټول د شعبو د ايمان څخه دي کله چې ډيرو شعبو د ايمان ته ايمان ويلى شويدي پس زده کړه دا خبره چې کفر دوه قسمه دی:

۱- **کفر اکبر** چې د ايمان نه سړی بالکل وباسي او هغې ته کفر اعتقادي واي چې د زړه د تصديق او عمل او يا يو د دواړو سره منافي دی.

۲- **کفر اصغر** چې دا منافي د کمال ایمان دی او دېته کفر عملي وایي چې د زړه د تصدیق او عمل او قول ناقص نه وي.

۱۲۰- **سوال:** کفر اکبر څو قسمه دی؟

جواب: هسې خو بعضې علماؤ د کفر اقسام ډیر بنودلي دي خو شاید چې مونږ پنځه ذکر کړو او د نورو رجوع هم دې پنځو ته کیږي پس کفر اکبر په ۵ قسمه دی:

۱- **کفر الکذب:** چې د الله تعالی آیتونه دروغجن گڼل یا الله تعالی ته نسبت د دروغو کول.

۱- **دلیل:** الله تعالی فرمایي: ﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ ۗ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ﴾ ﴿٦٨﴾ العنکبوت: ۲۸

ترجمه: او څوک ډیر ظالم دی د هغه چا نه چې جوړوي په الله تعالی باندې دروغ یا د دروغو نسبت کوي حق (رسول الله ﷺ او قرآن ته هر کله چې راغی دوی ته آیا نشته په جهنم کې ځای د ډیره کېدلو د پاره د کافرانو.

۲- **کفر الالباء و الاستکبار** سره د تصدیق نه. الله ﷻ فرمایي: ﴿وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ﴾ ﴿٣٤﴾ البقرة: ۳۴

ترجمه: او کوم وخت چې وويل مونږ ملائکو ته سجده د تعظيم (په) سربښکته کولو سره، وکړئ ادم ﷺ ته پس سجده وکړه ټولو مگر ابليس انکار وکړ او ځان يې لوی وگڼلو او و دی د کافرانو څخه. ۳- قسم: کفر د شک او دېته کفر الظن هم وايي:

۱- **دليل:** الله ﷻ فرمايې: ﴿وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَن تَبَدُّ هَذِهِ أَبَدًا ۝٢٥﴾ وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِن رُّدِدْتُ إِلَىٰ رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا ﴿٢٦﴾ قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِن تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّكَ رَجُلًا ﴿٢٧﴾ لَنُكَفِّرَنَّ هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أَشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ﴿٢٨﴾ ﴿الكهف: ۳۵-۳۸﴾

ترجمه: او ورننوتلو يو باغ ته او حال دا چې ظلم کوونکی و په خپل ځان باندې نو او ويل گمان نه کوم چې دا به چېرته هلاک شي او گمان نه کوم په قيامت باندې قائمېدونکی او که بالفرض و گرځولی شم رب ته (په قيامت کې) نو وبه موم غوره د هغې نه ځای د ورتللو. وويل ده ته ملگري د ده او حال دا چې ده ورله جواب ورکولو آيا ته کفر کوې دهغه ذات سره چې پېدا کړې يې ته د خاورو نه بيا د نطفې نه بيا يې برابر کړې ته سپړي. لکن زه وایم چې الله تعالی زما رب دی او نه شریکوم د رب خپل سره هېڅوک.

۴- **قسم: کفر الاعراض** (سرغړونه د شریعت نه):

۱- **دليل:** الله ﷻ فرمايې: ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُذِرُوا مُعْرِضُونَ ۝٢﴾ ﴿الأحقاف: ۳﴾

ترجمه: او کافران خلک د هغه څه نه چې دوی لره پرې وېره ورکېدی شي مخ گرځوونکي دي.

۵- قسم: کفر النفاق:

۱- **دلیل:** الله تعالى فرمایي: ﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ﴾ ﴿۲﴾ المنافقون: ۳

ترجمه: دا په دې وجې سره چې دوی ایمان راوړی دی بیا یې کفر کړیدی نو مهر وهلی شویدی په زړونو د دوی باندې نو دوی نه پوهیږي.

فائده: د فائدي دپاره نور اقسام د کفر هم ذکر کوم ورنه دغه پنځه هم کافي و.

۲- کفر الجحد: الله تعالى فرمایي: ﴿وَحَدِّثُوا بِهَا وَاسْتَيْقِنَتْهَا أَنْفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا﴾ النمل: ۱۴

ترجمه: او انکار وکړو دوی د هغې نه او یقین کړی و په هغې باندې زړونو د دوی د وجې د عناد او لویي نه.

فائده: د فرعونیانو کړد عناد و او دا عناد سبب شو د دوی د کفر.

۷- **قسم: کفر التولي عن الطاعة:** (د الله تعالى او د رسول ﷺ د

اطاعت نه گرځېدل: الله تعالى فرمایي: ﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ﴾ ﴿۳۲﴾ آل عمران: ۳۲

ترجمه: ووايه تابعداري کوي د الله تعالى او د رسول پس که مخ واړولو تاسو پس یقینا الله تعالى مینه نه کوي د کافرانو سره.

آيت دليل دی چې د الله تعالى او د رسول نه مخ اړول کفر دی په طريقه د انکار او سپک گڼلو سره.

۸- **قسم: کفر التقليد:** الله تعالى فرمايې: ﴿وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكِبَرَاءَنَا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلَ﴾ (الأحزاب: ۲۷)

ترجمه: او وايې به دوی ای ربه زمونږ يقينا مونږ تابعداري کړې وه د سردارانو خپلو او غټانو خپلو نو گمراهان يې کړو مونږ د حق د لارې نه.

فائده: آيت دليل دی چې د مشرانو غټانو يا نورو رهبرانو خبره يې دليله منل او د هغې مقابل کې د قرآن او سنت منور احکام پرېښودل کفر او ارتداد دی او جامد مقلدين به همدغسې ارمان د جهنم په درکاتو کې وکړي چې ولې مونږ د خپلو مشرانو خبرې يې دليله منلې او قرآن او سنت مو پرېښی و. هداانا الله و اياهم.

۹- **قسم: کفر البغض والكراهية:** (شريعت محمدي بد گڼل او د هغې سره بغض کول): الله تعالى فرمايې: ﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أُنْزِلَ اللَّهُ فَاحْبَطُوا أَعْمَلَهُمْ﴾ محمد: ۹

ترجمه: دا د دې وجې نه چې يقينا دوی بد گڼي هغه چې نازل کړيدي الله تعالى نو بې فائدي کړي دي عملونه د دوی.

فائده: آيت دليل دی چې د قرآن او سنت قانون بد گڼل او هغې ته فيصلې نه وړل او خود ساخته آئين د کفر بڼه گڼل، هغې لره په دې ترجيح ورکول کفر دی. لکه چې اوسني مرتدين جمهوري هيچراگان او حکومتی کافر

ملايان شيخ الحديث، شيخان چې د طاغوت په ونډو لکه د سنډاگانو چاق شويدي چې د دوی په اسلام کې هېڅ حصه نشته. قاتلهم الله فانی یو فکون.

۱۰- **قسم: کفر الاستهزاء** (د الله تعالی د شریعت پورې ټوکې کول):

۱- **دلیل:** الله تعالی فرمایي: ﴿وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتَ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِذْ أَنْتُمْ إِذَا مَثَلُهُمْ﴾ النساء: ۱۴۰

ترجمه: او يقينا نازل کړيدی الله تعالی په تاسو باندې په دې کتاب کې چې کله واورئ تاسو آيتونه د الله تعالی چې کفر کيږي په هغې باندې او ټوکې کيږي په هغې پورې. پس مه کبني تاسو د هغوی سره تردې چې مشغوله شي په نورو خبرو کې يقينا تاسو به دغه وخت د دوی په شان يئ يقينا الله تعالی جمع کوونکي دی منافقانو او کافرانو لره په جهنم کې يوځای.

۱۲۱- **سوال:** کفر عملي څه ته وايي؟ او آیا کفر عملي د شریعت نه څوک وباسي او که نه؟

جواب: کفر عملي هره ګناه چې شارع په هغې د کفر اطلاق کړی وي سره د بقاء د نوم ايمان په کوونکي د دغه ګناه باندې. لکه حديث کې راځي رسول الله ﷺ فرمایي: لا ترجعوا بعدي كفارا يضرب بعضكم رقاب بعض. (صحيح البخاري ۱۲۱ و مسلم ۲۵ من حديث جرير ر. و اخرجه البخاري ۲۸۲۸ و مسلم ۲۲ من حديث ابن عمر ر.).

ترجمه: يعنې مه گرځئ زما نه وروسته کفار چې وهي بعضې ستاسو خټونه
د بعضې.

۲- دارنگه بل حدیث کې راځي: سباب المسلم فسوق و قتاله کفر. (صحیح البخاري ۴۸ و مسلم ۲۴ من حدیث ابن مسعود رضی الله عنه).

ترجمه: کنځل کول (بدرد ویل) مسلمان ته فسق او گناه ده او د هغه سره جنگ کول کفر دی.

وضاحت: دې دواړو احادیثو کې رسول الله ﷺ قتال د مسلمانانو د بعضو سره کفر وگڼلو او اطلاق یې پرې د کفر وکړو او عامل ته یې د کفر نسبت وکړو لکن سره ددې نه الله تعالی فرمایي: ﴿وَلِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا﴾ الحجرات: ۹ بیا وایي: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ﴾ الحجرات: ۱۰

ترجمه: يعنې که دوه ډلې د مسلمانانو خپلو کې قتال وکړي نو د هغوی په مینځ کې صلح وکړئ. بیا وایي: چې مؤمنان خپلو کې سره وروڼه دي پس صلح وکړئ په مینځ د وروڼو ستاسو کې.

دې آیتونو کې الله تعالی دوی ته ایمان ثابت کړو او دارنگه د ایمان اخوت یې هم ورته ثابت کړو او هیڅ شی یې ترینه نفي نه کړو. معلومه شوه چې دوی کې ایمان سره د قتال خپلو مینځونو کې باقی دی.

۳- او په آیت د قصاص کې الله تعالی فرمایي: ﴿فَمَنْ عَفَىٰ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَلْيَبْغِ بِالْمَعْرُوفِ وَادِّأْ إِلَيْهِ بِإِحْسَنِ﴾ البقرة: ۱۷۸

ترجمه: پس هغه څوک چې معافي وکړي شوه هغه ته د طرف د ورور د هغه نه څه معافي پس لازم دي ګرځېدل په هغه پسې په ښه طريقه او لازم ده په هغه باندې اداء کول هغه ته په ښکې سره.

دې آيت کې الله تعالی هم د قاتل او مقتول اخوت اسلامي ثابت کړو.

۴- دارنگه بل حديث کې دي: لا يزني الزاني حين يزني و هو مؤمن و لا يسرق حين يسرق و هو مؤمن و لا يشرب الخمر حين يشربها و هو مؤمن و التوبة معروضة بعد. زاد في رواية: و لا يقتل و هو مؤمن. و في رواية: و ينتهب نهبة ذات شرف يرفع الناس اليه فيها ابصارهم. (البخاري ۲۴۷۵ و مسلم ۵۷ من حديث ابي هريرة).

ترجمه: يعنې زنا نه کوي يو زنا کار کله چې زنا کوي په دغه وخت کې دی مؤمن نه وي او غلا نه کوي يو غلا کوونکی مګر دغه وخت کې دی مؤمن نه وي او نه ځکې يو شراب خور شراب مګر دغه وخت کې دی مؤمن نه وي. او توبه پېش کړي شويده په ده باندې. او بل روايت کې دي چې قتل نه کوي يو قاتل مګر دغه وخت کې دی مؤمن نه وي او بل روايت کې: لوټ ماري نه کوي يو لوټ مار د عزت والا نه چې خلک هغه په ښکاره سترګو ګوري مګر دغه وخت کې دی مؤمن نه وي.

۵- بل حديث کې راځي: رسول الله ﷺ وويل چې: نه وي يو بنده چې لا اله الا الله يې وويله بيا مې شو په همدې کلمه باندې (سره د شرائطو) مګر جنت ته به ځي. (ابو ذر ﷺ وايي: ما وويل: اګر که زنا يې کړي وي يا يې غلا کړي وي؟ رسول الله ﷺ وويل: اګر چې غلا يې کړي وي يا زنا يې کړي وي. دا خبره مې درې وارې رسول الله ﷺ ته وکړه په څلورم ځل راته رسول الله ﷺ

وويل: جنت ته به ځي اګر چې د ابوذر ؓ پوزه خړيږي. (صحيح البخاري ۲۳۷ و في مواضع اخرى و مسلم ۹۴ من حديث ابي ذر ؓ).
مذكوره حديث کې د زاني، سارق، قاتل، شارب الخمر نه ايمان مطلق نفي نه کړ سره د توحيد نه ځکه که ايمان تربنه بالکلیه نفي وی نو بيا به يې دا نه ويل چې الادخل الجنة اګر که دغه گناهونه کوي. ځکه جنت ته به مؤمن ځي اګر که گناهګار وي. کافر باندې جنت حرام دی.

معلومه شوه چې مراد په داسې احاديثو کې د کفر نه نقص الايمان دی او د ايمان د کمال نفي ده نه اصل ايمان. ځکه مؤمن په کولو د داسې گناهونو هله کافر کيږي چې حلال يې وگڼي لکه چې مخکې دا ذکر شويدي چې دا گناهونه کبيره مفسقه غير مکفره دي چې قيد د استحلال په کې شرط دی ځکه استحلال د داسې گناهونو مستلزم د تکذيب د قرآن او سنت دی چې قرآن او سنت ورته حرام وايي او دی ورته حلال وايي نو ځکه کافر ګرځي په داسې عقیده سره. بلکه په مجرد عقيدې د حل سره کافر ګرځي اګر که دغه کارونه يې نه وي کړي. والله اعلم.

۱۲۲- **سوال:** که څوک دا ووايي چې سجده بت ته يا د قرآن عظيم الشان سپکوالی يا رسول الله ﷺ ته کنځل کول يا د شريعت پورې توقې کول يا نور داسې افعال او اقوال دا ټول د کفر عملي نه حسابيږي؟ نو ولې په کولو د داسې کارونو بيا سړی د اسلام نه وځي؟

جواب: اول ځان په دې پوه کول غواړي چې دا څلور افعال او اقوال يا د دې په شان نور د کفر عملي نه نه دي البته خلکو ته کفر عملي ځکه ښکاري چې عمل د جوارحو دی. لکن دا کارونه د يو شخص نه هله صادرېږي چې د

زړه عمل او نيت او اخلاص او محبت او انقياد ورسره بالکل نه وي دا په ظاهر عملي کفر دی لکن دا کفر دی چې مستلزم دی کفر اعتقاد لره ځکه دا څلور شيان چې صادريږي د يو منافق معاند او سرکش د دين نه وتلي نه صاريږي. غزوۀ تبوک کې چې کله منافقانو يوه کلمه د کفر ويلې وه الله تعالی کافران وگرځول: ﴿وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَكَفَرُوا بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ وَهُمُوا بِمَا لَمْ يَنَالُوا﴾ التوبة: ۷۴

ترجمه: او يقينا ويلې ده دوی خبره د کفر او کفر يې ښکاره کړی دی پس د اسلام ښکاره کولو د دوينه او قصد يې کړی دی د هغه کار چې حاصل يې نه کړو.

لکن چې کله ترېنه تپوس وکړی شو چې دا کار ولې کوئ نو هغوی وويل: **إِنَّمَا كُنَّا نَحْوُضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَيْلَهُ وَعَائِنَهُ وَرَسُولُهُ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ** (۱۶) لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ﴾ التوبة: ۶۵ - ۶۶

ترجمه: يقينا مونږ ځان مشغولولو او لوبې مو کولې ته ووايه آيا په الله تعالی پورې او په آيتونو د هغه پورې او په رسول د هغه پورې تاسو توقې کولې؟ بهانې مه کوئ يقينا کفر ښکاره کړی دی تاسو پس د ايمان ښکاره کولو نه.

۱۶۳ - سوال: ظلم فسق او نفاق څو قسمه دی؟

جواب: معنی د ظلم مجاوزة الحد او وضع الشيء في غير موضعه ته وايي. او ظلم بيا دوه قسمه دی: ظلم اکبر او ظلم اصغر او يا ظلم دون ظلم.

١- ظلم اکبر: دا د کفر او شرک مرادف دی چې کله د ظلم اطلاق وشي نو مراد به تربنه نفي د مطلق ایمان وي د صاحب نه حکم اظلم الظلم هغه چې د هغې معادل نه وي هغه شرک اکبر بالله دی چې ان تجعل لله ندا و هو خلقک لکه چې اعدل العدل کوم چې د هغې معادل نه وي هغه توحید د الله تعالی دی او د الله تعالی افراد دی په عبودیت سره ددې نوع دلائل د قرآن عظیم الشان نه ډیر دي:

١- **دلیل:** الله ﷻ فرمایي: ﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾ ﴿١٣﴾ لقمان: ١٣

ترجمه: یقینا شرک ډیر لوی ظلم دی.

٢- **دلیل:** او هر کله چې دا آیت نازل شو: ﴿الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ﴾ الأنعام: ٨٢

ترجمه: هغه کسان چې ایمان یې راوړیدی او ایمان یې د ظلم (شرک) سره نه وي ګډ کړی.

نو د رسول الله ﷺ صحابه کرامو ﷺ پوښتنه وکړه چې کوم زمونږ نه ظلم نه کوي؟ نو الله تعالی دا آیت نازل کړو ﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾ ﴿١٣﴾ امام ابن حجر عسقلاني وايي: و وجه الدلالة منه ان الصحابة فهموا من قوله بظلم عموم انواع المعاصي و لم ينكر عليهم النبي ﷺ ذلك و انما بين لهم ان المراد اعظم انواع الظلم و هو الشرك فدل ان للظلم مراتب متفاوتة. اهـ (فتح الباري ج ١ ص ٨٧).

ترجمه: د حديث نه استدلال داسې دی چې صحابه کرامو د دې قول د الله تعالی نه چې بظلم نه عام گناهونه فهمول او رسول الله ﷺ پرې انکار هم و نه کړو خو هغوی ته یې دا بیان کړه چې مراد په آیت کې د ظلم نه لوی نوع د ظلم چې هغه شرک دی مراد دی. نو دا دلالت کوي چې د ظلم ډیر مختلف مراتب دي.

۳- **دلیل:** قوله تعالى: ﴿وَلَنْ يَنْفَعَكُمْ الْيَوْمَ إِذْ ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَكُمْ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ﴾ الزخرف: ۳۹

ترجمه: او هېچرې به نفع درنکړي تاسو ته نن ورځ کله چې تاسو ظلم (شرک) کړی دی دا خبره چې تاسو په عذاب کې شریک یې. نور آیتونه چې په کې ظلم نه مراد اعلی درجه چې شرک دی مراد دی لکه: اعراف ۹، النحل ۳۴، البقرة ۱۵۰ چې په دې آیتونو کې د ظلم نه مراد کفر اکبر مراد دی.

ظلم اصغر: وړوکی شرک: چې د پته ظلم وایې چې د صاحب خپل نه مطلق ایمان نه نفي کوي لکه چې تربنه صفت د اسلام او نوم نه نفي کوي. د دې دلائل دا دي:

۱- سورت بقره کې چې کله الله تعالی د مطلقاتو بیان کوي: ﴿وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلَنْ أَجْلَهُنَّ﴾ البقرة: ۲۳۱ یعنې چې کله تاسو بنځې طلاقې کړې او خپلې نېټې ته ورسېږي نو هغه حصارې کړې په بڼه طریقي سره او یا یې خوشې کړې په بڼه طریقي سره او تاسو دوی مه حصاروئ د وجې د ضرر

رسولونه دویتنه چې تاسو پرې زیاتی وکړئ. بیا وایې ﴿وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ﴾ البقرة: ۲۳۱ یعنی چا چې دا کار وکړو نو په ځان یې ظلم وکړو. د همدې په مثال چې د ظلم نه مراد ظلم اصغر یا ظلم دون ظلم مراد دی. آیت د ص ۲۴، آل عمران ۱۳۵، اعراف ۲۳. نو دې آیتونو کې ظلم نه مراد ظلم اصغر دی کوم باندې چې هغه احکام مرتب نه دي کوم چې په ظلم اکبر مرتب دي چې د کفر اکبر او شرک مرادف دی.

۲- حدیث کې راځي رسول الله ﷺ فرمایې: الظلم الذي لا يغفره الله الشرک قال الله: ﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾ (۱۳) و اما الظلم الذي يغفره الله فظلم العباد فيما بينهم و بين ربهم و اما الظلم الذي لا يتركه الله فظلم العباد بعضهم بعضا حتى يدبر لبعضهم من بعض. (صحيح الجامع ۳۹۲۱).

ترجمه: هغه ظلم چې الله تعالى یې نه معاف کوي هغه شرک دی الله تعالى فرمایې: یقینا شرک لوی ظلم دی او هر چې هغه ظلم دی کوم چې الله تعالى یې بخښنه کوي نو د بنده گانو خپلو مینځو کې او په مینځ د رب د دوی کې او هر چې هغه ظلم چې الله تعالى یې چا ته نه پرېږدي (بدل به یې اخلي) نو هغه ظلم د بنده گانو بعضو د دوی نه بعضو لره تر دې چې قصاص و اخلي بعضو لره د بعضو نه.

خلاصه: د مذکوره اقوالونه ظاهره شوه چې کله ظلم مطلق ذکر شي نو مراد به تربنه کفر اکبر او شرک مراد وي او کله به مطلق ذکر وي خو مراد تربنه گناه او معصیه کوم چې د کفر او شرک نه ښکته مرتبه کې وي مراد وي. او

دا به په قرائنو د نص سره معلومېږي او يا به په هغه نصوصو سره معلومېږي چې د موضوع د دغه بحث سره علاقه لري. او دا معلومه هم شوه چې: هر کفر شرک دی او هر شرک کفر دی ظلم او فسق دی او هر شرک کفر ظلم او فسق دی او هر ظلم او فسق به کفر او شرک نه وي. والله اعلم. راجع قواعد في التكفير ص ۲۹.

۱۲۴- سوال: د سحر او ساحر حکم څه دی؟

جواب: سحر متحقق الوجود دی او تاثیر يې په تقدير کوني سره ثابت دی لکه چې الله تعالى فرمايي: ﴿فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَرَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِصَّارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ البقرة: ۱۰۲

ترجمه: پس يادولو به دوی د دې دواړو ملائکو نه هغه څه چې جدايي به يې راوستله دوی په هغې سره په مينځ د سړي او د ښځې د هغه کې او نه و دوی نقصان ورکوونکي په هغې سره هېچا ته مگر په حکم د الله تعالى سره. د سحر تاثیر: په صحيح احاديثو کې ثابت دی چې انکار ترېنه مکابر او يا کافر کوي. خير البشر محمد ﷺ باندې سحر شوی و د بني زريق د قبيلې يو سړی و چې نوم يې ليبيد بن الاعصم و چې رسول الله ﷺ د شپږ مياشتو پورې مسحور و. ابن حجر العسقلاني د امام المازري نه نقل کړيدي چې بعضي مبتدعين دا حديث منکر گڼي او دا گمان کوي چې د دې په وجه منصب د نبوت کې کمی راځي او خلک په کې شک کوي. دوی وايي که د سحر تاثیر و منو نو په شريعت به اعتماد پاتې نه شي ځکه چې رسول الله ﷺ به خيال کوي چې ده ته وحی کيږي او هغه به نه وي وغيره.

امام مازري وايې: دا ټولې خبرې مردودې دي ځكه دليل د رسول الله ﷺ په صدق په هغه څه كې چې امت ته يې رسوي د الله تعالى نه قائم دی دارنگه د هغه په عصمت باندې په تبليغ د امت كې هم دليل قائم دی چې معجزات د دې لوی شاهد دی. نو لهدا د دې جواز په رسول الله ﷺ باندې باطله خبره ده او هغه څه چې د دنيوي امورو سره تعلق لري چې رسول الله ﷺ د هغې د وجې نه الله تعالى نه دی رالېږلی او نه د هغه رسالت د دې وجې نه و نو داسې كارونه بيا په رسول الله ﷺ منع نه دي چې بشرته كوم پېښېږي لكه مرضونه. نو سحر هم يو مرض دی البته په امورو د دين كې بيا د ده عصمت ثابت دی. (وگوره فتح الباري ج ۱۰ ص ۲۲۲ چې په منكرينو د سحر يې زبردست رد كړی).

۱۲۵- سوال: د ساحر څه حكم دی؟

جواب: ساحر كافر دی لكه د سورت بقري آيت پرې دليل دی چې: ﴿فَلَا تَكْفُرُ﴾ البقرة: ۱۰۲ نو هر كله چې دی كافر شو او حديث كې راځي: حد الساحر ضربة بالسيف. (حديث موقوف صحيح اخرجه الترمذي في كتاب الحدود رقم ۱۴۶۰) يعنې د ساحر حد په توره وهل دي. امام ترمذي وايې چې ساحر به قتلولى شي. دا قول د امام مالك دی او د ساحر قتل د عمر رضي الله عنه ، عبدالله بن عمر رضي الله عنهما ، حفصة رضي الله عنها ، عثمان بن عفان رضي الله عنه ، جندب بن عبدالله البجلي رضي الله عنه ، جندب بن كعب بن قيس بن سعد او عمر بن عبدالعزيز ، احمد ، ابو حنيفه او نورو رحمهم الله جميعا.

معلومه شوه. چې نن وخت کې چې کوم ملایان تعویذونه کوي د محبت او یا جدایی یا د بل مرض وغیره دا هم واجب القتل دي ځکه د دوی او د ساحرانو کوم فرق نشته.

۱۲۲- سوال: النشرة څه ته وايي او حکم يې څه دی؟

جواب: نشرة د مسحور دمول یا د مسحور نه سحر ختمولو ته وايي. خو که دا سحر لري کول بېرته په سحر سره و یا په شرکي طریقي سره و لکه چې نن سبا وخت کې نو دا بیا شرک او د شیطان عمل دی. او که په شرعي دموونو کوم چې احادیثو صحیحه و کې راغلي دي نو بیا کوم باک نه لري البته د دې نه به یو کاروبار نه جوړېږي لکه چې نن بعضې خلک دا کار کوي.

۱۲۷- سوال: شرعي دموونه څه حکم لري؟

جواب: کله چې دموونه د قرآن او سنت څخه وي او ثابت وي او صحیح احادیثو کې د هغې ذکر وي او په عربي ژبه کې وي او د دمگری او مریض دواړو دا عقیده وي چې د دې دم تاثیر صرف د الله تعالی په اختیار کې دی د هغه په اذن تاثیر کوي نو داسې دم بیا جائز دی. ځکه جبریل عليه السلام رسول الله ﷺ دم کړی و او رسول الله ﷺ هم ډیر صحابه کرام دم کړي دي. د مطلق دم نه انکار کول چې گویا دا د توکل خلاف دی لکه چې بعضې شیخان دا وايي غلطه او د احادیثو نه خلاف خبره ده. رسول الله ﷺ د ټولو متوکلینو قائد و هغه حسن او حسین دم کړي و او دا به یې ویل: ان اباکم کان یعوذ بهما اسماعیل و اسحاق. اعوذ بکلمات الله التامة من کل شیطان و هامة و من کل عين لامة. وگوره البخاري کتاب الانبياء باب ۱۰.

معلومه شوه چې رسول الله ﷺ هېچرته دا نه دي وييلي چې دموڼه مه اچوئ. ځکه دا د توکل خلاف دي. بلکه په دې يې امر هم کړی. کله چې عائشه رضي الله عنها ته رسول الله ﷺ راغی او د هغې سره يوه ښځه وه چې د دم دپاره راغلې وه نو رسول الله ﷺ عائشه رضي الله عنها ته وويل: عالجيها بكتاب الله. (ابن حبان رقم ۲۰۹۸). يعنې د دې علاج د الله په کتاب سره وکړه.

بل حديث کې راځي: عمرو بن حزم ؓ رسول الله ﷺ ته راغی ويې ويل: ای رسول الله ﷺ مونږ خو دموڼه کوو او تا د دموڼو نه منع کړې نو رسول الله ﷺ ورته وويل: تاسو خپل دموڼه ماته پېش کړئ نو هغوی پېش کړه نو رسول الله ﷺ ورته وويل: ما اری باسا من استطاع منکم ان ينفع اخاه فلينفعه. (مسلم ۲۱۹۹).

ترجمه: زه ستاسو په دغه دموڼو کوم باک نه کوم د چا چې وس وشي ستاسو نه چې ورور خپل ته فائده ورسوي نو ودې رسوي. لهذا هغه ملايان چې د مطلق دم نه انکار کوي شايد چې دا يې گمان وي چې دوی د رسول الله ﷺ نه لوی متوکلين دي.

۱۲۸- سوال: ممنوع دموڼه کوم دي؟

جواب: دا هغه دموڼه دي چې په قرآن او سنت کې نه وي او نه په عربي ژبه کې وي. نو دا بيا د شيطان عمل دی او هغه ته نزدېکت دی لکه چې نن وخت کې ډير تعويذگر او دجالان دا کار کوي بلکه اکثره موخ هم نه ورځي خو مشهوروي چې فلانی د زيرې دم اچوي يا د فلاني مرض دم

اچوي. نو دېته نه گوري چې ايا د ده عقیده يا علم شته که نه. حالانکه دی به لوی مشرک او کافروي.

لهذا اوسني عصر کې چې کوم دموونه دا ملایان بغیر د قرآن او سنت نه اچوي او ښځې او نور ورته را روان وي دا ټول شرک او کفر دی ځان ترېنه ساتل په کار دي.

۱۶۹- سوال: تعویذونه غاړې ته اچول یا نورې کنجکې او بندونه څه حکم لري؟

جواب: غاړې ته تعویذونه، کنجکې یا د زیږي بندونه یا د نظر دپاره یو شی زورېندول کفر او شرک دی د دې دلائل دا دي:

۱- دلیل: زینب رضي الله عنها د عبدالله بن مسعود رضی الله عنه ښځه فرمایي: عبدالله بن مسعود رضی الله عنه چې به کله کورته راتللو نو دروازې ته چې به راوړسېده نو غاړه به یې تازه کړه او لارې به یې توکړې ددې وجې نه چې د خپل کور والاونه داسې څه و نه گوري چې هغه یې بد وگڼي. دا وايي: یوه ورځ راغی او غاړه یې تازه کړه او زما سره یوه بوډۍ ښځه وه چې زه یې دمولم نو ما دده د وېرې نه د کټ د لاندې کړه نو عبدالله زما څنگ کې کېناست نو زما په غاړه کې یې یو تار و لیدلو نو ویې وویل چې دا څه دي؟ ما وویل دا یو تار دی چې دم کړی شوی دی. دا وايي هغه یې قطع کړو بیا یې وویل چې د عبدالله بن مسعود رضی الله عنه اهل خانه به د شرک نه بېزاره وي ما د رسول الله صلی الله علیه و آله نه اوریدلي دي چې هغه ویل: ان الرقى و التمام و التولة شرک. یعنې هغه دم (چې ممنوع دی) او کنجکې او د محبت تعویذ وغیره شرک دی. (حدیث صحیح اخرجه ابو داود ۳۸۸۳، ابن ماجه ۳۵۳۰، ابو

يعلى ٥٢٠٨، احمد ج ١ ص ٣٨١ والالباني في الصحيحة ٣٣١ و للحديث طريق آخر اخرجه الحاكم في المستدرک ج ٤ ص ٢١٧ و صححه الذهبي ايضاً.

د حديث نه دا صريح ثابتته شوه چې غاري ته هر قسم شی اچول شرک دی.

٢- **دليل:** بکر بن سواده د يو سړي د صداء د قبيلي نه وايي: مونږ رسول الله ﷺ ته راغلو چې ١٢ کسان وو نو مونږ ورسره بيعت وکړو نو رسول الله ﷺ يو سړی د مونږ نه پرېښوده چې بيعت يې ورسره ونه کړو. مونږ وويل: ای رسول الله ﷺ د ده سره هم بيعت وکړه هغه وويل: لن ابايعه حتی ينزع الذي عليه انه ما كان من مثل الذي عليه كان مشركا ما كانت عليه. فنظرنا فاذا في عضده سير من لحي شجر او شيء من الشجرة. (اخرجه الطحاوي بسند حسن في شرح معاني الآثار ج ٤ ص ٣٢٥ و بلوغ السعادة ص ٣٤٠).

ترجمه: يعنې هرگز د ده سره بيعت نه کوم تردې چې لرې نه کړي هغه شی چې ده اچولی دی يقيناً نه وي هغه شی کوم چې په ده دی مگر داسې شخص به مشرک وي تر څو چې دا شی په ده دی. دی وايي مونږ وکتل نو د دغه سړي په مټ باندې يو تار و د يوې ونې نه (يوپټ و).

٣- **دليل:** عقبه بن عامر وايي: رسول الله ﷺ ته يو وفد راغی چې لس ١٠ کسان و نو د ٩ سره يې بيعت وکړو او د يو نه يې ځان بند کړو يعنې بيعت يې ورسره ونه کړو نو دوی وويل ای رسول الله ﷺ د ٩ سره دې بيعت وکړو او دا دې پرېښودو؟ رسول الله ﷺ وويل: ان عليه تميمة فادخل يده فقطعها فبايعه و قال: من تعلق تميمة فقد اشرك. (اخرجه احمد ٧٤٢٢ و صحيح

الجامع ٢٤٩٤ والحاكم ج ٤ ص ٢١٩ و الصحيحة ٤٩٢ و الطبراني في اكبير ج ١٧ ص ٨٨٥.

ترجمه: رسول الله ﷺ ورته وويل چې د دې يو سره مې ځكه بيعت و نه كړو چې ده كنجكه اچولې وه نو لاس يې وړ دننه كړو او هغه يې غوڅه كړه نو بيا يې ورسره بيعت وكړو او بيا يې وويل: چا چې كنجكه غاړې ته واچوله نو ده شرك وكړو.

٤- **دليل:** عمران بن حصين ؓ وايي: رسول الله ﷺ د يو سړي په مټ باندي د زيږو يوه كړه وليده نو ويې ويل: دا څه دي؟ هغه وويل دا مې د مرض د وجې نه اچولې دى نو رسول الله ﷺ ورته وويل دا به ستا دا مرض نور هم ډير كړي دا لرې كړه: فانك لو مت و هي عليك ما افلحت ابدا. يعنې كه دا په تاباندي وي او وفات شوې نو هرگز به كامياب نه شي. (اخرجه الحاكم ج ٤ ص ٢١٩ و قال صحيح الاسناد و وافقه الذهبي، و احمد في المسند ج ١٧ ص ٤٣٥ و صححه احمد شاكرفي تحقيقه.

٥- **دليل:** عبدالله بن عكيم ابو معبد الجهني فرمايي: رسول الله ﷺ وايي: من تعلق شيئا وكل اليه. (اخرجه الترمذي ٢٠٧٢ و احمد ١٨٧٨١ و ابن ابي شيبه ج ٧ ص ١٣ و السنن الكبرى للبيهقي ج ٩ ص ٣٥١).

ترجمه: چا چې كوم شى ځانته (د نفع او ضرر) په خاطر اويزان كړو نو هغه وسپارل شو هغې ته.

حاصل: نور احاديث هم دې باره كې شته چې كه يو شخص نړ وي كه ښځه، ماشوم وي او كه لوى، غاړې يا مټ يا بل ځاى ته يې كوم بندونه يا

کنجکې یا تعویذونه اویزان کړه نو دا مشرک دی او د دغه نصوصو خلاف دی البته د ماشوم پلار او یا مور بیا په دې شرکي عمل کې خپله مشرکان دي چې دا کار کوي.

۱۷۰- سوال: د قرآن نه بعضې سورتونه یا لیکل د حدیثو دعاگانو ځانته اویزان کول څه حکم لري؟

جواب: په قرآن او سنت کې د دې هېڅ ثبوت نشته او دین د دغه شیانو نوم دی نه د سلفو او نه د بل چا نوم دی نو چې کومو سلفو د دې جواز ورکړي وي دلیل ته محتاج دی او دلیل نشته لهذا د دې ځانته اویزان کول دا د شریعت نه خلاف او مفضي کيږي نور د شرکي شیانو اویزانولو ته. او اکثر سلف د دې د عدم جواز قائلین هم دي لکه عبدالله بن عکیم رضی الله عنه ، عبدالله بن عمرو ، عبدالله بن مسعود رضی الله عنه او د ده ټول شاگردان. او دا غوره مسلک هم دی د څو وجو نه:

- ۱- دا چې کومو احادیثو کې د تعلیق نه نهي راغلي ده هغه عامه ده.
- ۲- دا چې کوم مرفوع حدیث دې باره کې نشته چې دغه نهي خاص کړي.
- ۳- دا چې د قرآن ساتل د اهانت نه فرض دي او په دې سره یې اهانت راځي لکه چې دا د مشاهدې خبره ده. ځکه اکثر دا خلک بې اودسه وي ماشومان وي چې کله کله یې په گندگۍ هم گنده کوي.
- ۴- دا چې د سد الذریعة د وجې نه چې دا د عقیدې مسئله ده ځکه دا بیا یوه ذریعه جوړيږي په اعتماد په غیر الله باندې او خاصه په دې زمانه کې چې شرک او کفر او ردت بڼه په جوش او خروش نشر مومي. لهذا دا بالکل ناجائز دی.

١٧١- سوال: آیا د سترگو لړیدل حق دي؟

جواب: د سترگو نظر لړیدل بالکل صحیح او مؤثر دي. رسول الله ﷺ فرمایي:

العين حق. (متفق عليه و غیرهما. صحیح الجامع ٤١٤٥ والصحيحة ص ١٢٤٨ عن ابي هريرة ؓ و عامر بن ربيعة).

ترجمه: يعنې نظر لړیدل حق او ثابت دي.

٢- بل حدیث کې راځي: العين تدخل الرجل القبر و تدخل الجمل القدر. حسن اخرجه الالباني في الصحيحة ص ١٢٤٩ انظر صحیح الجامع ص ٤١٤٤ عن جابر و ابي ذر ؓ).

ترجمه: يعنې نظر لړیدل حق او ثابت دي چې سپړی قبر ته داخلوي او اوبښ کتوی ته داخلوي.

٣- رسول الله ﷺ یوه جینی ولیدله چې په مخ باندې یې څه داغ و نو ویې ویل: استرقوا لها فان بها النظرة. (صحیح البخاري و مسلم عن ام سلمة. صحیح الجامع ٩٣٧ و الصحيحة ١٢٤٧ و الحاکم ج ٤ ص ١٢).

ترجمه: يعنې دا دم کړی دا د نظره شويده.

حاصل: حاصل دا دی چې نور احادیث دې باره کې هم شته چې د متواتر درجه کې دي البته د نظر تاثیر باذن الله دی لکه چې د سحر تاثیر باذن الله دی او ډیرو سلفو د سورت القلم د دې آیت تفسیر هم په نظر سره کړیدی:

﴿وَأَن يَكْذِبُوا الَّذِينَ كَفَرُوا لَيَرْزُقْنَكَ بِأَبْصَرِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ﴾ (٥١) ﴿الْقَلَمُ: ٥١﴾
فراجع تفسیر ابن کثیر و القرطبي.

١٧٢- سوال: خو قسمه گناهونه دي؟

جواب: گناهونه دوه قسمه دي:

١- صغائر: چې سيئات دي. ٢- كبائر: چې موبقات دي.

١٧٣- سوال: صغيره گناه خه شی ختموي؟

جواب: الله تعالى فرمايې: ﴿إِن تَجْتَنِبُوا كِبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ مُدْخَلًا كَرِيمًا﴾ (٣١) النساء: ٣١

ترجمه: که چیرې تاسو د هغه لوی گناهونو نه ځان و ساتئ کوم چې تاسو ترې نه منع شوي یاست نو واړه گناهونه به درنه ورژوو او داخل به مو کړو ځای عزت ناک ته.

او بل ځای کې فرمایې: ﴿إِن الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ﴾ هود: ١١٤

ترجمه: یعنی نیکیانې بدو لره ختموي.

استدلال: دا آیتونه دلیل دی چې واړه گناهونه په اجتناب د لوی گناهونو سره او په فعل د نیک اعمالو سره ختمیږي.

او بل حدیث کې راځي: و اتبع السيئة الحسنة تمحها. (اخرجه احمد ج ٥ ص ٥٣ و الترمذي ١٩٨٧ و قال حسن صحيح).

ترجمه: یعنی د وړې گناه پسې نیکی کوه چې هغه گناه دې ختمه شي.

دا رنگه نور صحيح احاديثو کې راغلي چې په يخنۍ کې اودس کول او مسجد ته قدمونه اخيستل پنځه وخته مونځ کول جمعه نه بلې جمعې پورې رمضان نه تر بل رمضان پورې په هغې کې قيام کول قيام ليلة القدر په شپه د عاشورا روژه نيول او نور طاعات دا کفارات دي د وړو گناهونو او خطاگانو خو اکثرو احاديثو کې بيا قيد ورسره د اجتناب د کبائرو لريدلی دی نو په دې به حمل د مطلق کولی شي نو اجتناب د کبائرو نه به شرط وي په تکفير د صغائرو په حسناتو سره.

۱۷۴- سوال: د کبائرو تعريف څه دی؟

جواب: علماؤ د دې مختلف تعريفونه کړيدي چې کبائر گناهونه کوم دي: ۱- بعضې وايي: هر هغه گناه چې په هغې حد لازمېږي په دنيا کې او په اخرت کې يې شخص د غضب، لعنت، اور او عقوبت مستحق گرځي او دا غوره تعريف دی چې شيخ الاسلام ابن تيمية غوره کړی. ډيرو احاديثو کې گناهونو ته کبيره په تفاوت د هغې د درجاتو ويل شويده. لکه بعضې کفر شرک سحر و غيره. بعضې لوی گناهونه د دې نه لاندې لکه فواحش، قتل النفس المحرمة. د ميدان د جهاد نه تېستېدل، سود خوړل، د يتيم مال خوړل، د دروغو گواهي، په پاکدامنو ښځو تهمت د زنا لېږول، شراب څکل، عقوق الوالدين وغيره.

عبدالله بن عباس ؓ وايي چې گناهونه کبيره اوياؤ ۷۰ ته رسيږي. خو مونږ وياو چې که څوک د دې تتبع او تلاش وکړي شايد چې د دې نه هم زياتې شي. ابن حجر الهيتمي په الزواجر عن اقتراف الكبائر کې تقريبا د درې ۳۰۰ سوه نه هم زيات جمع کړي. فراجع.

۱۷۵- سوال: کبائر او صغائر گناهونه په څه ختمیږي؟

جواب: دا دواړه به په توبې سره ختمیږي خو چې کلکه توبه وي. الله تعالی فرمایي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُم جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ التحريم: ۸

ترجمه: ای ایمان والاؤ توبه و باسی الله تعالی ته کلکه توبه د اخلاص والا امید دی چې ستاسو رب به ستاسو گناهونه ختم کړي او داخل به مو کړي هغه جنتونو ته چې بهیږي به لاندې د ونو د هغې نه نهرونه. او د عسی لفظ د الله تعالی د طرفه متحقق وي. دې باره کې نور آیتونه لکه سورت الفرقان ۷۰ ال عمران ۱۳۵-۱۳۶ وغیره چې په هغې کې د توبې ذکر دی چې په هغې سره گناهونه کبیره او صغیره دواړه معاف کیږي. حدیث کې راځي: لله افرح بتوبة عبده من رجل... الخ.

ترجمه: یعنې خامخا الله تعالی د بنده په توبه ډیر خوشحالیږي.. الخ (متفق علیه).

۱۷۶- سوال: توبه النصوح کومه توبه ده؟

جواب: دا هغه ریشتیني توبه ده چې درې شیان په کې جمع وي:

- ۱- د گناه نه ځان لرې ساتل.
- ۲- په گناه پنبېماني ښکاره کول.
- ۳- دا به بیا د غه گناه ته نه واپس کیږي.

او که د گناه تعلق د يو ظلم د مسلمان سره و نو د هغې نه ځان خلاصول چې هغه ته حق واپس کړي که ممکن و ځکه بيا به ترېنه په ورځ د قيامت غوښتل کېږي.

۱۷۷- سوال: توبه کله نه قبلېږي؟

جواب: رسول الله ﷺ فرمايې: ان الله يقبل توبة العبد ما لم يغرغر. (اخرجه الترمذي ۳۵۳۷ و ابن ماجة ۴۲۵۳ و احمد ج۲ ص ۱۳۲ و الحاكم ج۴ ص ۲۵۷ و صححه و وافقه الذهبي. كلهم عن ابن عمر ر. مرفوعا).

ترجمه: يعنې يقينا الله تعالى د بنده توبه قبلوي ترڅو چې يې ساه مری ته نه وي رسيدلې.

داسې نور احاديثو کې راغلي دي چې کله يو انسان ملک الموت وويني او روح مری ته راوړسېږي نو بيا دغه وخت توبه قبوله نه ده. او د همدې قول مطابق چې: ﴿وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّىٰ إِذَا حَضَرَ

أَحَدُهُم الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ أَلَنْ﴾ النساء: ۱۸

ترجمه: او نشته قبلول د توبې د هغه کسانو دپاره چې عملونه کوي د بدې تر هغې پورې چې نزدې شي يو د دوی ته مرگ وايې دوی يقينا ما توبه وکړه اوس.

معلومه شو چې د ځنکدن يا داسې وخت کې چې امارات د مرگ وويني توبه نه قبلېږي.

۱۷۸- سوال: د هغه مؤحدڅه حکم دی کوم چې په کبیره گناه باندې وفات شي؟

جواب: د قرآني نصوصو او نبوي صحیح احادیثو نه او د سلفو صالحینو کوم صحابه کرام تابعین او تبع تابعین دي او دا رنگ محدثین او مفسرین دي د دې ټولو د اقوالونه دا ثابتیږي چې هغه عصاة مؤحدین د اهل توحید نه چې په گناه کبیره وفات شي په درې طبقاتو ویشل کیږي:

۱- طبقه: چې حسنات یې په سیئاتو راجح وي نو دوی به جنت ته داخلېږي او اور به ورته ونه رسیږي هېڅکله هم.

۲- طبقه: هغه طبقه ده چې حسنات او سیئات یې برابر وي نو گناهونه یې د جنت نه بندوي او حسنات یې د اور نه بندوي نو داسې اشخاص به بیا په اعراف کې وي کوم چې الله تعالی ذکر کړي چې د جنت او اور مینځ کې به وي بیا به ورته اذن په دخول د جنت وشي لکه د سورت اعراف ۴۶ آیت کې الله تعالی فرمایي: ﴿ادْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ﴾ (۴۹) الأعراف: ۴۹

ترجمه: جنت ته داخل شئ چې په تاسو به وېره نه وي او نه به تاسو غمجن کیږئ.

۳- طبقه: دا هغه طبقه ده چې په داسې حال کې وفات دي چې په کبیره گناهونو باندې وفات شويدي لکن سره د اصل ایمان د دوی نه چې د دوی سره موجود دی نو سیئات به یې په حسناتو راجح شي نو داسې اشخاص به

اورته داخل شي په قدر او اندازه د دوی د گناهونو چې بعضې به يې په جهنم کې ترڅنگونو پورې وي بعضې به تر نیمې پندۍ پورې بعضې به تر گيتو پورې تر دې چې بعضې به ټول په اور کې وي مگر د سجدې ځايونه به يې نه سوزي.

او همدا طبقه ده چې الله تعالى به د رسول الله ﷺ شفاعت او يا نورو انبياء عليهم السلام د دوی په حق کې قبول کړي. دارنگه د علماؤ اولياؤ ملائکو وغيره خو اخر به د جهنم نه په دوی کې هر هغه څوک راوځي چې په زړه کې يې د ذرې په اندازه ايمان وي.

۱۷۹- سوال: په دنيا کې حدود کفارات دي او که صرف مجازات؟

جواب: رسول الله ﷺ خپلو صحابه کرامو ته يو ورځ وويل: بايعوني على ان لا تشركوا بالله شيئا ولا تسرقوا ولا تزنوا ولا تقتلوا اولادكم - وفيه - فمن وفى منكم فاجره على الله و من اصاب من ذلك شيئا فعوقب به في الدنيا فهو كفارة له و من اصاب من ذلك شيئا ثم ستره الله فهو الى الله ان شاء عفا عنه و ان شاء عاقبه. يعنى غير الشرك قال عبادة فبايعناه على ذلك. صحيح البخاري رقم ۱۸ و مسلم ۱۷۰۹ عن عبادة بن الصامت (رضي الله عنه).

ترجمه: يعنى تاسو د ما سره بيعت وکړي په دې چې د الله تعالى سره به هېڅ قسم شرک نه کوئ او نه به غلا کوئ او نه به زنا کوئ او نه به قتل کوئ او نه به خپل اولاد وژنئ. بيا وايي: چا چې په دې وفا وکړه نو اجر يې په الله تعالى دی او چا ته چې د دغه کارونو نه يو شی ورسیده او دنيا کې ورته سزا (حد، قصاص وغير) ورسیده نو دا يې د گناه کفاره شوه (اخرت کې بچ شو) او چا ته چې د دغه نه يوه ورسیده او بيا پرې الله تعالى پرده واچوله

دغه گناه يې پته کړې وي) نو دی الله تعالى ته سپارل شويدي که خوښه يې شي عفو به ورته وکړي او که خوښه يې شي نو عذاب به ورته ورکړي يعنې سوا د شرک نه. عبادۀ ﷻ وايې مونږ ورسره په دې بيعت وکړو.

۱۸۰- سوال: د دې حديث او مخکې چې کوم ذکر شول د درېمې طبقې والا چې هغه هم گناهگار و ولې جهنم ته لاړل څه جمع ده؟

جواب: مخکې او د دې حديث کوم منافات نشته ځکه که د الله تعالى خوښه شي چا ته نو اسان حساب به ورسره وکړي لکه يو حديث کې راځي چې الله تعالى به په ورځ د قيامت کې يو د تاسو ته دومره نزدې شي چې په بنده به الله تعالى خپل ټول لاس راچاپېر کړي او ورته به ووايې تا په فلاني فلاني ورځ دا کار کړي وهغه به ووايې ما دا کار کړی و. بيا به ورته الله تعالى ووايې: چې ما په تا پرده اچولې وه په دنيا کې او نن تاته زه بڅښنه کوم. صحيح البخاري کتاب التوحيد باب کلام الرب يوم القيامة مع الانبياء).

نو دلته حديث کې دا مراد دی. او هر چې د درېمې طبقې والا دي کوم چې اورته به ننوځي نو دا هغه اشخاص دي چې: من نوقش الحساب عذب. متفق عليه عن عائشة رضي الله عنها صحيح الجامع ۲۵۷۸). يعنې چا سره چې حساب وکړی شو نو گویا عذاب ورکړی شو. يعنې په حساب کې سختي دليل دی د عذاب ورکولو.

۱۸۱- سوال: د طاغوت حکومت لکه چې نن موجوده حکومتونه دي د دوی سره وظيفه اخيستل څنگه دي؟

جواب: د موجوده مرتد طاغوتي حکومتونو سره نوکري کول حرام او کفر دی:

۱- ځکه چې څوک د طاغوت نوکر شي او يا په کې وظيفه واخلي نو کفر بالطاغوت خو پرېږده چې ايمان بالطاغوت کې دا شخص واقع شو او کفر بالطاغوت د ايمان رکن اساسي دی. ﴿فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمَرْ بِاللَّهِ﴾ البقرة: ۲۵۶. دا رنگه ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾ النحل: ۳۶.

علماء د امت کوم چې د اجازت فتوی ورکړې خو لاندې شروط يې په کې لازم کړي که دا شرطونه مفقود و نو بيا دغه وظيفه اخيستل جائز نه دي هغه شرطونه دا دي.

۱- **شرط:** داسې وظيفه چې کول يې مسلمان ته حلال دي. نو کوم کارونه چې مسلمان ته حلال نه و هغه به نه کوي.

۲- **شرط:** داسې وظيفه به نه کوي چې د هغې ضرر مسلمانانو ته رسيږي.

۳- **شرط:** د ده په وظيفه کې به د مسلمان ذلت نه وي.

۴- **شرط:** د وظيفې والا به صحيح العقیده وي چې په فتنه کې د وظيفې د وجې نه اخته نه شي.

۵- **شرط:** چې په دغه وظيفه او نوکري کې د موجوده طواغيتو يا نورو طواغيتو سره موالات نه وي او يا د هغوی سره په ظلم کولو اعانت نه وي يا د هغوی سره په کفر او طغيان کې کومک نه وي.

٦- شرط: چې د ده په وظيفه کې باطل او باطل پرست خلکو ته تقويت نه حاصلېږي او يا په کې اعانت په منکر گناه او عدوان وي نو دا بيا جائز نه ده. ځکه چې الله تعالى وايي: ﴿وَلَا تَعَاوُزُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَنِ﴾ المائدة: ٢

خلاصه: دا شوه چې اول خو دا شرطونه په اوسنيو طواغيتو کې نشته. ځکه دغه شرطونه علماء د هغه کفارو اصليينو سره ذکر کړي. هر چې اوسني طاغوتي کفري حکومتونه دي نو دوی مرتدين دي چې بغير د حرب نه هم دوی واجب القتل دي لا وظيفه اخيستل خو ورسره د دوی سره عين ارتداد کې کومک کول دي. (وگوره تحفة الموحدين ص ٢٣).

١٨٢- سوال: اوسني حکومتونه ولې کفار او مرتدين دي حالانکه دوی کلمه وايي او مونځونه کوي؟

جواب: موجوده حکومتونه د يوې وجې نه مرتدين نه دي چې هغه مونږ ذکر کړو خو مونږ مختصر يو څو وجې ذکر کوو.

١- وجه: دوی د الله تعالى د قانون سره بل قانون جوړ کړی لکه قانون اساسي يا آئين پاکستان چې دا يو آيت يې په رد کې کافي دی. الله تعالى فرمايي: ﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِّنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنُ بِهِ اللَّهُ﴾ الشورى: ٢١

ترجمه: آيا دوی دپاره داسې برخې والا شته چې د دوی دپاره يې د دين (قانون) نه هغه څه جوړ کړی چې الله تعالى پرې اذن نه دی کړی.

نو دوی د الله تعالی د بنایسته قانون قرآن او سنت په مقابل کې خود ساخته قوانین جوړ کړي نو ځکه کافر دي.

۲- **وجه:** دوی د دغه قانون تابعداري او احترام کوي او د کفر تابعداري او احترام کفر دی.

۳- **وجه:** موجوده حکومتونو د یهود او نصاراؤ سره اتحاد کړی مولات ورسره کوي او سورت المجادلة ۲۳ آیت دلیل دی چې څوک د الله تعالی او رسول ﷺ د دښمنانو سره مینه محبت او مولات کوي نو دی مؤمن په الله تعالی او په ورځ د اخرت نه دی.

۴- **وجه:** دوی د الله تعالی د دوستانو طالبانو او مجاهدینو سره جنگ کوي. منافقان په دروغجن عهد سره چې د اهل کتابو سره یې کړی و چې مونږ به ستاسو ملګرتیا کوو نصرت به مو کوو که تاسو سره چېرته څوک جنگ کوي. لکن الله تعالی د دوی دا عهد دروغجن وبللو وېې ویل چې ﴿

وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ ﴿١﴾﴾ المنافقون: ۱ خو بیا هم یې په

دروغجن عهد د دوی وروڼه وګرځول وېې ویل: ﴿لَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا

يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ﴾ الحشر: ۱۱

نو هر کله چې دوی په دروغو وعده د یهودو سره دغه منافقان د دوی وروڼه وګرځېدل نو هغه مرتد حکومت چې خپل استخباراتي، مالي، عسکري او ټول قوت یې د یهودو دپاره استعمالېږي مجاهدین طالبان ورته وژني حواله کوي تردې چې مساجد، مدارس یې ورته په بمونو وويشتل ارضاء لیهود والامریکان. نو دا به کفار نه وي؟

۵- وجه: موجوده مرتد حکومتونه حکم کفار دي چې د وی حرام حلال کړي او حلال یې حرام کړي، جهاد حرام، پرده حرامه، شریعت محمدي معطل، حدود معطل بلکه په دې طالبان وژني.

شیخ الاسلام ابن تیمیه وایي: و الانسان متى حلل الحرام - المجمع عليه - او حرم الحلال - المجمع عليه - او بدل الشرع المجمع عليه کان کافرا باتفاق الفقهاء. (مجموع الفتاوى ج ۳ ص ۲۶۷).

ترجمه: یعنې کوم انسان چې اجماعي حلال حرام او یا حرام حلال کړي یا کوم حکم بدل کړي نو دا په اتفاق د فقهاؤ کافر دی.

او بل ځای کې وایي: من بدل شرع الانبياء وابتدع شرعا فشرعه باطل. و لهذا كفر اليهود و النصارى لانهم تمسكوا بشرع مبدل منسوخ. (مجموع الفتاوى ج ۳۵ ص ۳۲۵).

ترجمه: چا چې د انبياء عليهم السلام قانون بدل کړو او بل قانون یې جوړ کړو نو دغه باطل دی د دی وجې الله تعالی یهود او نصاری کافران کړل چې په بل قانون یې عمل وکړو کوم چې منسوخ و.

لهذا نن موجوده مرتد حکومتونه د خودساخته قانون اطاعت کوي او شریعت محمدي یې پرېښی نو دوی په اتفاق سره کفار دي.

۶- وجه: موجوده حکومتونه حکم کفار دي چې مسلمانان مجاهدین او نورو د شریعت محمدي غوښتونکو ته دهشت گرد، ترهگر وایي او یهود او نصاراء سره موالات کوي مینه محبت کوي او الله تعالی فرمایي: ﴿وَمَنْ

يَتَوَلَّوْهُم مِّنْكُمْ فَإِنَّهُ ۖ المائدة: ٥١ يعني چا چې د يهودو او نصاراؤ سره دوستي وکړه نو دوی هم لکه د يهودو په شان دي. لهذا دا آيت دليل دی چې دوی يهود او نصاری دي په نص د دې آيت سره.

٧- وجه: دوی د الله تعالی د دین پورې استهزاء کوي اسلام پخوانی دین گڼي، جمهوریت او نور کفري لارې سیاست گڼي. الله تعالی وایي چې: ﴿قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ نَسْتَهْزِئُونَ﴾ (٦٥) لَا تَعْذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ التوبة: ٢٥-٢٦

ترجمه: ورته ووايه په الله او ايتونو او په رسول د هغه پورې وئ تاسو چې ټوکې مو کولې. بهانې مه کوئ تحقيق تاسو کفر کړی وروسته د ايمان ستاسونه.

آيت دليل دی چې د الله تعالی او د هغه د رسول په يو معمولي حکم پورې استهزاء کول کفر دی. نن موجوده ټول مرتد حکومتونه د الله تعالی د حدودو پورې خدا کوي. کله وایي پرده پخوانی او د جاهليت د وختو کار دی. د غل نه لاس پرېکول ظلم دی. د اسلامي شعائرو لکه ږیره وغیره پورې خدا کوي نو آیا دا به کفر نه وي؟

نورې وجې مونږ په خپلو کتابونو کې: الفرقان في فضيلة قتال باکستان، حصول السعادتین في العمل بالشهادتین کې تفصیلي ذکر کړيدي چې تقریبا ٣٠ وجې دي. فراجعه ان شئت التفصیل. لهذا دلته صرف ورته اشاره قدرې وشوه.

١٨٣- سوال: نن د امريکې سره جهاد مقدم دی که دې اوسنيو مرتدينو سره لکه پاکستان افغانستان او نور عرب ليگ؟

جواب: دا چې د پاکستان او د دوی په شان نور حکومتونه مرتدين دي او د مرتد سزا او عقوبت اشد او اغلظ دی نو دوی د اصلي کافر نه مخکې کول غواړي. شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: لان المرتد اعظم جناية في الدين واشد ضررا و خطرا. و قد استقرت السنة بأن عقوبة المرتد اعظم من عقوبة الكافر الاصلي من وجوه متعددة. (مجموع الفتاوى ج ٢٨ ص ٥٣٤). د سنتو دلائل په دې دي چې د مرتد سزا لويه ده د اصلي کافر نه د ډيرو وجونه. بيا يې وجې ذکر کړي چې:

١- مرتد به په هر حال کې قتل کيږي اگر که محارب هم نه وي لکن اصلي کافر به بيا چې محارب نه وي نه قتل کيږي.

٢- مرتد سره نکاح نه کيږي نه ميراث ورې شي او نه يې ذبيحه خوړل کيدی شي. په خلاف د کافر اصلي نه او نور داسې احکام. او بل حای کې فرمايې: والصدیق و سائر الصحابة بدؤا بجهاد المرتدين قبل جهاد الکفار من اهل الكتاب فان جهاد هؤلاء حفظ لما فتح من بلاد المسلمين. و جهاد من لم يقاتلنا من المشركين و اهل الكتاب من زيادة اظهار الدين و حفظ راس المال مقدم على الربح. (مجموع الفتاوى ج ٣٥ ص ١٥٨).

د دې وجې نه ابو بکر صدیق رضي الله عنه او ټولو صحابه کرامو د مرتدينو په جهاد شروع وکړه مخکې د جهاد د اصلي کافرونه کوم چې اهل کتاب دي. حکه جهاد د مرتدينو سره د مسلمانانو د ښارونو حفاظت دی. او جهاد د اصلي کافرو سره اظهار د زيادت دين دی او حفاظت د راس المال (مرتدينو سره

جهاد کول) مخکې دی د گټې (جهاد کول د اصلي کافرو سره) نه. لهذا صدیقي سنت او اجماع د صحابه کرامو په دې ده چې نن جهاد د پاکستان او نورو مرتدینو سره مقدم دی د اصل کفارونه. ځکه دا اصلي کفار نن دوی په مسلمانانو مسلط کړي لکه چې د دوی د کفر د اشدوالي وجې مونږ په الفرقان کې ذکر کړي چې د اصلي کافر نه ۱۴ کرت پاکستان شدید ترین کافر او مرتد حکومت دی. فراجعه.

۱۸۴- سوال: که د کوم ملک بادشاه لکه پاکستان یا افغانستان پاچا کافر شو نو څه ورسره په کار دي؟

جواب: کوم بادشاه چې ځان ته اسلامي بادشاه ويې او دی کافر شو نو یا په موالات د امریکې سره لکه چې نن ټول داسې کافر شويدي یا په حدود نه نافذ کولو سره یا په شریعت معطل کولو سره. او دوی بیا یوه طائفه ممتنعه وه یعنې طاقت ورسره و او خلک یې شریعت ته نه پرېښوده لکه چې اوسني حکمرانان دي نو قتال ورسره واجب او دوی واجب القتل دي. ځکه چې الله تعالی فرمایي: ﴿وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾ (المائدة: ۴۴)

چا چې په ما انزل الله باندې فیصله و نه کړه نو په درې قسمه مکفراتو کې دی اخته دی. اگر که دوی د اسلام دعوه کوي نو په دې کفر سره دوی مرتدین وگرځېدل.

۲- بل دا چې موجوده حکمرانان مشرعین دي چې د ځان نه یې قوانین جوړ کړي. تاتاریان چې د شیخ الاسلام په وختونو کې راپیدا شول او خپل قانون یې یاسق یا یاسا یاد کړه چې صرف یې په خپله کورنۍ کې پرې عمل کولو

نور خلک یې پرې نه ملزم کول او د درې ادیانو څخه جوړ و: اسلام، یهودیت او نصرانیت. نو د تاتاریانو په هکله ابن کثیر وایې چې یجب قتالهم بالاجماع. چې په اجماع سره دوی کفار او قتال ورسره واجب دی. امام ابن تیمیه وایې: اذا رايتموني بينهم و المصحف فوق راسي فاقتلوني اولاً. (موسوعة الذخائر العظام). یعنی که ما اول د دغه تاتاریانو په صف کې وویئ نو ما اول قتل کړئ. نو هر کله چې د شیخ الاسلام ابن تیمیه او ابن کثیر په قول د دغه خلکو سره قتال واجب و نو آیا دا حکمرانان او حکومتونه خو د هغوی یو په سله ۱۰۰ کفار، بې حیاء، بې شرم، ناموس خرڅوونکي دي نو دوی کفار او جهاد به ورسره واجب نه وي.

۳- درېم دا چې حدیث د عبادۃ بن الصامت رضی الله عنه کې راځي: الا ان تروا کفرا بواحا عندکم من الله فيه برهان (متفق علیه و اللفظ لمسلم). یعنی که د بادشاه تاسو ښکاره کفر ولیدو چې تاسو سره پرې د الله تعالی نه دلیل و نو بیا د بادشاهۍ نه ساقط او کافر دی.

امام نووي وایې: وجب عليهم القيام بخلع الكافر. شرح النووي علی مسلم ج ۱۲ ص ۲۲۹. یعنی په دوی بیا قیام (جهاد کول) واجب دی د دغه کافر بادشاه د لرې کولو دپاره.

۱۸۵- **سوال:** بعضي ملايان وايې چې هجرت شرط دی د جهاد دپاره او نن خای د هجرت نشته نو ځکه مونږ د دې مرتدینو سره جهاد نه شو کولای.

جواب: دا خبره غلطه ده ځکه الله تعالی رشتیا وایې او دا خلک دروغ وایې. الله تعالی فرمایې: ﴿لَمْ تَكُنْ اَرْضُ اللَّهِ وَسِعَةً فَهَاجِرُوا فِيهَا﴾ النساء: ۹۷

ترجمه: نه وه د الله تعالى ځمکه پراخه چې تاسو هجرت هغې ته کړې وې. آیت دلیل دی چې د الله تعالى ځمکه پراخه ده.

۲- **دویم** دا چې رسول الله ﷺ په غزوه خندق او احد کې چېرته هجرت کړې و؟

۳- **درېم** دا چې شیخ الاسلام ابن تیمیه وایي: و اما قتال الدفع فهو اشد انواع دفع الصائل عن الحرمه و الدين. فواجب اجماع. فالعدو الصائل الذي يفسد الدين و الدنيا لا شيء اوجب بعد الايمان من دفعه فلا يشترط له شرط بل يدفع بحسب الامكان. الاختيارات الفقهية ج ۵ ص ۵۸۳ ضمن فتاوی الکبری).

ترجمه: هر چې دفاعي قتال دی نو دا سخت قسم جهاد دی چې د حمله آور دښمن دفع کول د عزت او دین نه نو دا واجب دی په اجماع سره. پس هر هغه حمله اور دښمن چې دین او دنیا فاسدوي، وروسته د ایمان نه د هغې دفع کول دي نو د دې دپاره بیا هېڅ شرط (هجرت، طاقت وغیره) نشته بلکه بقدر الامکان به د هغې دفع کیدی شي.

لهذا اوسني د پاکستان یا افغانستان جهاد کې نه هجرت او نه طاقت او نه اذن د مور او پلار شرط دی. لهذا دا شرط په قرآن او سنت کې نشته و کل شرط لیست في کتاب الله فهو باطل و لو مائة شرط.

۱۸۲- **سوال:** بعضي ملایان وایي چې زموږ طاقت نشته او طاقت خو د جهاد دپاره شرط دی؟

جواب: دا خبره په فرض کفایې جهاد کې ده. او هر چې فرض عین جهاد دی نو د شیخ الاسلام ابن تیمیه قول په اجماع ذکر شو چې فلا یشرط له ای شرط بل یدفع علی حسب الامکان.

۲- دویم دا چې ډیر مجاهدین د رسول الله ﷺ په زنده گۍ کې او د هغه نه بعد په داسې مرتدینو خروج کړی و چې سره د دېنه چې طاقت یې ورسره نه و. لکه: فیروز دیلمي ؓ چې کله اسود عنسی کذاب په یمن بادشاه شو او د نبوت دعوه یې وکړه نو فیروز هغه مردار کړو او دا په زنده گۍ د رسول الله ﷺ کې و. رسول الله ﷺ ورته دا ونه ویل چې ستا طاقت نشته دا کار دې ولې وکړو؟ او یا به دې هجرت کړی وی. دا رنگه نه خو پرې یو صحابي چېرته انکار وکړ. وگوره البدایة و النهایة ج ۲ ص ۳۰۷ و العمدة ص ۳۱۲. د دې مسئلې مزید تفصیل زمونږ په کتاب حصول السعادتین فی العمل بالشهادتین، و العمدة فی اعداد العدة ص ۳۱۲ کې وگوره.

۱۸۷- **سوال:** بعضې خلک وایي چې مونږ مثلاً پاکستان کې جهاد نه کوو د امریکا سره یې کوو په لرې ځای کې او دلته زمونږ کورونه دي چې دا یو مصلحت دی.

جواب: دا مصلحت نه بلکه دا یو منافقت دی او د قرآن او سنت او د خلفاء راشدینو خلاف قول دی.

۱- **دلیل:** الله تعالی فرمایي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ﴾ التوبة: ۱۲۳

ترجمه: ای ایمان والاؤ تاسو د هغه کسانو سره قتال وکړئ چې نزدې وي تاسو ته د کفارو نه.

امام ابن قدامة وايي: و يقاتل كل قوم من يليهم من العدو. يعني قتال به کوي هر قوم د هغه کافرو سره چې نزدې وي دوی ته د کافرانو نه.

بيا يې دا آيت دليل پېش کړی چې کوم مونږ ذکر کړو.

امام ابن قدامة وايي: حکه چې نزدې د بنمن زيات ضرري او خطري وي او د لرې کافر سره جنگ کول بيا فرصت ورکوي نزدې کافر ته د حملې کولو. (المغني لابن قدامة ج ۱۰ ص ۳۷۲).

۲- امام ابن کثير د دغې آيت په تفسير کې وايي: الله تعالى امر کړی دی مؤمنانو ته چې دوی قتال وکړي د کافرانو سره اول کوم چې نزدې دي د اسلام ملک ته د دې وجې نه رسول الله ﷺ اول شروع د مشرکينو سره وکړه په جزيرة العرب کې چې د هغوی نه فارغ شو مکه او مدينه فتح شوه، طائف، يمن، اليمامة، خيبر، حضرت موت او نور اقاليم د عربو د جزيره او د خلک په دين کې داخلیدل ډلې ډلې د اهل کتابونه نو بيا يې د روميانو جهاد ته ځان تيار کړو کوم چې جزيرة العرب ته نزدې و. بيا وايي: ابوبکر صدیق ؓ د ده وزير او خليفه هم داسې کار وکړو او ورسره عمر بن الخطاب ؓ امتثالا لقوله تعالى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ﴾ (نقله عنه صاحب العمدۃ ص ۳۰۷).

خلاصه: خلاصه دا چې نزدې مرتد کافر پرېږدې او بل ځای ته ورپسې ځې نو د دغه آيت او صحابه کرامو، خلفاء راشدينو او فقهاؤ خلاف دی. خو نن

چې څوک دا خبرې کوي اصل کې د حرامي ولد زنا ای ایس ای په خوله لگيا دي قاتلهم الله.

۱۸۸- سوال: د مرتدينو سره قتال ولې مخکې دی د اصلي کافرو نه وجې يې څه دي؟

جواب: قتال کول د دې مرتدينو سره مقدم دی د اصل کفارو نه کوم چې يهود او نصاری او نور کفار دي د درې وجو نه:

۱- وجه: د دوی سره جهاد د دفع دی او جهاد الدفع مقدم دی په جهاد الطلب باندې. د دوی سره جهاد ځکه جهاد الدفع دی ځکه چې دوی نن کافران مرتدين مسلط دي په ښارونو د مسلمانانو. د شيخ الاسلام فتوی مخکې ذکر شوه چې دا اجماع ده چې د حمله آور دښمن دفع د ايمان نه بعد واجب ده. بل دا چې کله دښمن د مسلمانانو ښار ته راشي نو بيا جهاد فرض عين وگرځي.

۲- وجه: ځکه چې دوی مرتدين دي. او مخکې ذکر شو چې شيخ الاسلام ابن تيميه وايي چې مرتد اشد ضرري او خطرناک دی د اصلي کافر نه او د ده سره قتال به مقدم وي د اصلي کافر نه.

۳- وجه: ځکه چې دا مرتدين حکومتونه مسلمانانو ته نژدې دي او لويه فتنه او خطر دی او آيت مخکې ذکر شو چې ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ﴾ التوبة: ۲۳ نو لهذا د دوی سره به قتال د اصلي کافر نه مخکې وي.

۱۹۰- سوال: بعضې خلک وايي: مونږ د يو مصلحت د وجې نه دې حکومتونو کې کار کوو چې طالبانو او مجاهدينو ته خدمت وکړو دين ته هم خدمت کوو؟

جواب: دا خبره سراسر افتراء ده شريعت محمدي يا مجاهدين د کفر له لارې تقويت نه غواړي. ان الغاية لا تبرر الوسيلة. غايه کومه چې خرابه وي وسيله يې نه شي بڼه کولی. د مصلحت خبرې چې دا خلک کوي ټول دروغ دي نه رسول الله ﷺ دا کار کړی نه يې صحابه کرامو او هغوی په دين بڼه پوهېدل په دين خفه کېدل زمونږ او ستاسو نه په دين بڼه مټيان و. دلائل يې دا دي:

۱- دليل: قريشو رسول الله ﷺ ته عتبه وليږلو او ورته يې وويل چې رسول الله ﷺ ته ووايه چې ته زمونږ د آله و بد مه وايه او بل ورته ووايه: فرقت شملنا فان كنت تريد السيادة لا يقطع امرا دونك و ان اردت زوجا زوجناک و ان اردت ملا اعطيناک فقرا رسول الله ﷺ اول سورة فصلت. (فتح القدير ج ۴ ص ۴۵۴ و ابن کثير ج ۴ ص ۱۱۴).

ترجمه: زمونږ ډله او جماعت دې بې اتفاقه کړو که مشري غواړي تا به امير کړو تر دې چې مونږ به د هېڅ يو کار فيصله ستا نه بغير نه کوو که بڼه غواړي نو دربه يې کړو که مال غواړي مال به درکړو نو رسول الله ﷺ د سورت فصلت اولني آيتونه ولوستل.

دليل: د مشرکينو په پېشنهاد کې اگر چې په ظاهر يو مکفر هم نه و صرف د طاغوت نوکري او مدارات و لکن رسول الله ﷺ دا کار د يو مصلحت د

و چې نه ونه کړو. لکه چې نن اکثر مرتدين په حکومتونو کې د مصلحت خبرې کوي.

۲- **دليل:** سعد بن ابی وقاص رضي الله عنه وايي: رسول الله ﷺ ته قريش راغلل او د يو مجلس مطالبه يې ترېنه وکړه خو په دې شرط چې دا غريب او مظلوم صحابه کرام به د ځان نه لرې کړي نو الله تعالی دا آيتونه راولېږل چې: ﴿وَلَا تَقْرُؤُا الَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَدُوَّةِ وَالْعَنَاءِ تُرِيدُوْنَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَقْرُؤَهُمْ فَتَكُوْنَ مِنَ الظَّالِمِيْنَ﴾ (٥٢) الأنعام: ۵۲ **ترجمه:** مه شړه هغه کسان چې بلي رب خپل سحر او بېگا غواړي مخ د الله تعالی پس که دوی دې وشل نو شې به ته د ظالمانو نه.

استدلال: د قريشو په دې خبره کې د دعوت لوی مصلحت و چې رسول الله ﷺ به هغوی ته دعوت ورکړی وی دا معمولي شرط و. نن مرتد حکومتونه لوی لوی مجاهدين داسلام کافر ته د خپل کفري ملک د بقاء په خاطر حواله کوي. خو د الله تعالی دغه صرف د مجلس نه لرې کول د غريبو صحابه کرامو خوښ نه شول او څومره سخت تهديد يې راولېږه. معلومه شوه چې داسې مصلحتونه چې دين ته پرې معمولي نقصان رسيږي الله تعالی ته قبول نه دي.

۳- **دليل:** عبدالله ابن ام مکتوم رسول الله ﷺ ته راغی او د دين د بعضو مسائلو پوښتنه يې ترېنه کوله او رسول الله ﷺ د قريشو کفارو سره خبرې کولې رسول الله ﷺ دا طمع هم لرله چې دوی به اسلام راوړي دا لوی مصلحت هم و. لکن دالله تعالی دغه مصلحت خوښ نه شو او د سورت

عبس اول آيتونه يې نازل كړل: ﴿ عَبَسَ وَتَوَلَّى ۖ (۱) أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى (۲) ﴾ (ابن كثير ج ۴ ص ۲۰۴ و الطبري ج ۱۲ ص ۲۴۲).

استدلال: د ابن ام مكتوم ايمان هم كلك و بيرته هغه د ايمان نه واپس كېدلو هم نه ولې الله تعالى دا مصلحت خوښ نه كړو چې خیر كه د يو صحابي په خپه كولو دومره مشركين ايمان راوړي سره د دې نه چې د رسول الله ﷺ د دې صحابي توهين غرض هم نه و لكن الله تعالى دا مصلحت خوښ نه كړو او رسول الله ﷺ يې ملامت كړو. معلومه شوه چې داسې مصلحتونه الله تعالى ته قبول نه دي. د نور تفصيل دپاره زموږ كتاب الكواشف الجلية وگورئ.

۱۹۱- **سوال:** بعضي خلك په رواج، نرخ، سپين ږيرو، پاكستاني آئين يا اساسي قانون باندې فيصلې كوي دا څنگه دي؟

جواب: دا كفر دی او سړی مرتد كوي. د دې ډير دلائل دي:

۱- **دليل:** الله تعالى فرمايې: ﴿ فَلَا وَرَيْكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا سَلِيمًا (۶۵) ﴾ النساء: ۶۵

ترجمه: پس داسې نه ده قسم دی ستا په رب باندې چې نه شي مؤمنان كيدی تر هغې چې فيصله وكړي په تا باندې په هغه معامله كې چې پيدا شوې ده په مينځ د دوی كې بيا نه مومي دوی په خپلو زړونو كې خفگان د هغې فيصلې نه چې تا كړي وي او مني ستا فيصله همېشه منل.

استدلال: الله تعالى په خپل مقدس ذات قسم خوري چې په بل قانون يا آئين باندې چې خوک فيصله وکړي نو هغه لوی کافر دی چې هېڅ ايمان په کې نشته.

۲- **دليل:** الله ﷻ فرمايې: ﴿وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ

المائدة: ٤٤﴾

ترجمه: خوک چې فيصله په ما انزل الله و نه کړي نو پس دغه کسان همدوی کافران دي.

آيت دليل دی چې خوک په جرگو يا بل رواج قانون باندې فيصله وکړي او قرآن او سنت پرېږدي نو دوی پوره کافران دي.

۳- **دليل:** الله تعالى فرمايې: ﴿الَّذِينَ يَرْمِزُونَ أَنَّ هُمْ آمَنُوا بِمَا أَنزَلَ إِلَيْكَ وَمَا أَنزَلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ

وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿٦٠﴾ النساء: ٦٠﴾

ترجمه: آيا نه گوري کسان چې دعوه کوي چې دوی ايمان راوړی دی په هغه څه چې نازل کړی شويدي تاته او په هغه څه چې تاته نه مخکې نازل کړی شويدي غواړي چې فيصلې يوسي طاغوت ته او يقينا حکم وکړی شو د دې چې دوی دې انکار کوي د فيصلې د هغه نه.

استدلال: آيت دليل دی چې د فيصلې د وړلو صرف اراده دې وکړه طاغوت ته چې قانون، رواج د سپين ږيو فيصلې يا نرخ دی نو د آيت په تقاضا دا کافر او ردت دی.

د دې وجې نه شيخ الاسلام ابن تيميه وايې: و يزول الايمان بمجرد ارادة التحاكم الى الطاغوت. (الصارم المسلول ص ٢٨). يعني زائل كيږي ايمان په مجرد اراده كولو د فيصلې طاغوت ته. او بيا يې دا آيت دليل كې پېش كړی.

د مزید تفصیل دپاره الكواشف الجلیة ص ١٤٥ زمونږ وگوره الدرر السنية ج ٨ ص ٢٤١.

١٩٢- سوال: بعضي خلک وايې چې و من لم يحكم بما انزل الله كې كفر اصغر دی نه اكبر لهذا فيصله كول په غير د ما انزل الله كفر نه دی او يا دا د اهل كتاب په باره كې نازل شويدي.

جواب: دا خبره غلطه ده چې دا آيت د يهودو په باره كې دی. ابراهيم نخعي براء بن عازب، حذيفة، ابن عباس وايې: نزلت هذه الايات في بني اسرائيل و رضى ﷺ الله لهذه الامة بها. يعني دا خود بني اسرائيلو په بار كې نازل شويدي لكن الله تعالى د دې امت دپاره غوره كړی هم دی.

دا رنگه البراء بن عازب، حذيفة بن اليمان، حسن بصري وايې: نزلت ي المسلمين. يعني د مسلمانانو باره كې نازل شويدي.

دويم دا چې العبرة لعموم الالفاظ لا لخصوص السبب. عبرت عموم د الفاظو لره دی خصوص د سبب دپاره نه دی. دا مسلمه او اتفاقي قاعده ده.

درېم دا چې كوم روايت كې چې كفر دون كفر راغلی دی هغه ضعيف دی. هشام بن حجير په كې دی. ضعفه ابن معين و احمد. (المغني ٢٧٤٥ لهذا دا اثر قابل استدلال نه دی. وگوره الكواشف ص ١٠٩).

۱۹۳- سوال: هر کله چې مخکې ذکر شول چې اوسني حکومتونه کفار او مرتد دي نو د دوی قتلول مساجدو کې څنگه دي؟

جواب: مساجد خو د الله تعالیٰ مقدس ځایونه دي احترام کول یې پکار دی خو چې د یو مرتد قتل بغیر د هغې نه نه کېدلو نو بیا قرآن او سنت په مسجد حرام کې هم د داسې خلکو قتل مونږ ته جائز ګرځولی دی.

۱- دلیل: الله تعالیٰ فرمایي: ﴿وَلَا تُقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّىٰ يُقَاتِلُوكُمْ فِيهِ فَإِنْ

قَاتَلُوكُمْ فَاقْتُلُوهُمْ كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ۝۱۹۱﴾ البقرة: ۱۹۱

ترجمه: د دوی سره جنگ د مسجد حرام په خوا کې مه کوی تر دې چې جنگ دوی شروع کړي تاسو سره په هغې کې نو که چېرته دوی جنگ شروع کړو تاسو سره پس وژنئ دوی لره. دغسې سزا د کافرانو ده.

دا آیت دلیل دی چې که چېرته مسجد حرام چې د ټولو مساجدو نه بهتر مسجد دی او په هغې کې دوی جنگ د مجاهدینو سره کولو نو بیا د هغوی سره جنگ جائز دی. اوسني مرتدین د مساجدو احترام نه کوي که یو طالب په مسجد کې وويني نو هغه ورپسې بمباروي. د لال مسجد مثال ښه واضح دی چې دوی د مسجد احترام نه کوي نو آیا دغه ۸۰۰ مساجد چې پاکستانی مرتدینو وران کړل دا د احترام لائق و او که نه؟ دا خلک چې د دوی قتل په مساجدو کې د مساجدو بې عزتي ګڼي ولې په لال مسجد او نورو اته ۸۰۰ سوه مساجدو په وړاندو چپ دي؟

حالانکه مونږ خو د دوی نه انتقام اخلو چې دا بیا زمونږ اصولي حق دی.

۲- **دلیل:** الله تعالى فرمايې: ﴿فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَأَخْصِرُوهُمْ﴾ التوبة: ۵

ترجمه: مشرکین وژنئ کوم ځای چې مومئ دوی او نیسئ دوی لره او راگیروئ دوی لره.

مفسرین لیکي چې دوی چېرته هم گېریدلی شي ولو که په دوکې سره وي نو دوی وژنئ ځکه الحرب خدعة.

نو ایت هم د دوی په قتل په داسې ځایونو کې چې دوی گېرېدلی شي ښه دلیل دی. اگر که هر ځای وي ځکه الله تعالی مسجد حرام کې د دوی قتل مونږ ته جائز کړی نور مساجد خو د هغې نه ښکته دي.

۳- **دلیل:** عبدالله بن خطل چې مرتد و او فتح مکه کې رسول الله ﷺ د ده د قتل امر وکړو لکن دی حرم ته دننه شو او د بیت الله استار یې و نیولو نو رسول الله ﷺ ته وویل شو: انه معلق باستار الکعبة قال اقتلوه. (صحیح البخاري ۱۸۴۲- ۳۰۴۴- ۴۲۸۲ و مسلم ۱۳۵۷).

یعنې د بیت الله د څادر پورې نښتی و نو رسول الله ﷺ وویل چې مړ یې کړئ.

استدلال: دا حدیث ښکاره دلیل دی چې د پاکستان مرتدین او یا نور مرتد حکومتونو اهلکار چې بیت الله ته لار شي او هلته دې وس بر شي نو هم به یې قتلوي.

د تفصیل دپاره زموږ کتاب: الفرقان في فضيلة قتال باکستان ص ۱۱۹- ۱۲۲ پورې وگوره.

۱۹۴- سوال: بعضی ملایان او شیخان اوسنو حکومتونو او د دوی حکمرانانو ته دعا کوي دا څه حکم لري؟

جواب: دا چې اوسني حکومتونه ټول مرتدين او قتال ورسره واجب دی چې غالبا په دې اجماع ده ځکه هغه مناطات او علتونه چې په اصل کفارو کې د جهاد او قتال او ارتداد موندل کېږي په موجوده مرتدينو کې يو په څلورو موندل کېږي چې د دې تفصيل مونږ په الفرقان کې کړیدی. هر کله چې دوی کفار او مرتدين په ردت مغلظه سره دي نو دوی ته دعا کول لکه کفر ته دعا کول دي او په اجماع د امت په کفر رضا، هغې ته دعا، د هغې سره نصرت کول دي چې يو په کې دعا هم نصرت دی کول يې کفر دی. دليل

يې دا دی چې دا هم موالات دي: ﴿وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَاِنَّهُمْ مِنْهُمْ﴾ المائدة: ۵۱
۲- دويم دا چې بلعام بن باعور هم په دعا سره کافر شوی و چې د موسی ﷺ دښمنانو ته دعا وکړه چې الله تعالی دې موسی ﷺ د دوی د جنگ نه واپروي. د ده د تره زامن ده ته راغلل او ورته يې وويل چې: ان موسی رجل حديد معه جنود كثيرة و انه ان يظهر علينا يهلكنا فادع الله ان يرد عنا موسی و من معه قال: اني ان دعوت الله ان يرد موسی و من معه ذهب دنيائي و اخرتي فلم يزالو به حتى دعا عليهم فسلخه الله مما كان عليه من الصلاح و العلم فذلك قوله تعالى: ﴿فَأَنسَلَخَ مِنْهَا فَاتَّبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْغَاوِينَ﴾ (۱۷۵) الأعراف: (تفسير ابن جرير عن ابن عباس ؓ نقله صاحب اعمال تخرج صاحبها من الملة ص ۱۱۳).

ترجمه: د بلعام بن باعور تره زامن ده ته راغلل او ورته يې وويل چې موسى ﷺ ډير تيز شخص دی. دعا ورته وکړه چې زمونږ نه واپس شي ځکه که هغه په مونږ غالب شي نو هلاک به مو کړي. نو بلعام وويل: که زه دعا وکړم نو دنيا او آخرت به مې خراب شي خو دوی پرې همداسې ټينگار کولو تر دې چې دعا يې وکړه نو الله تعالی ترېنه اصلاح او علم او ايمان ختم کړو نو د دې وجې نه الله تعالی وايې چې: د اسلام نه ووتلو نو شيطان ورپسې شو نو دی شو د سرکشانو څخه.

استدلال: هر کله چې بلعام بن باعور په يوه دعا سره کافر شو مستجاب الدعوة هم و عالم حافظ تورات او ولي الله هم و خو بيا دې هم په دعا کافر کېږي چې د کفر مرسته يې صرف په دعا وکړه او بل عالم د طاغوت تنخواه خور به نه کافر کېږي چې دی د طاغوت سره موالات هم کوي. د داسې حکمران او حکومت سره چې د کافرو ملگری دی د څلور شپېته ۲۴ کالونه مرتد دی، نظام يې د کفر دی، علماء قتلوي، حدود د الله تعالی تنفیذ ته نه پرېږدي نو دا ملا صاحب به کافر او مرتد او بې دينه واجب القتل نه وي چې د داسې خلکو حکومت ته دعا کوي. په طريقه اولی سره به کافر او واجب القتل وي.

۱۹۵- سوال: بعضي نام نهاد اسلامي تنظيمونه د طاغوتي حکومت سره مجالسو کې کيني يا د دوی جلسو ته ځي او وايې چې دا يو سياست دی. آیا دوی سره په دې کيناستلو کې د دوی څه حکم دی؟

جواب: په داسې ځايونو کې کيناستل چې د الله تعالى د دين پورې استهزاء کيږي يا د داسې مرتدينو او کفارو لکه پاکستاني حکومت يا نور طاغوتي کفارو په جلسو جلوسونو او د دوی سره په کنفرانسونو کې کيناستل بغير د اکراه، انکار او قيام نه کفر او ردت دی اگر که دی په ښه نيت ورغلی دی. دلائل يې دا دي:

۱- **دليل:** الله ﷻ فرمايې: ﴿فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّىٰ يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ ۚ إِنَّكُمْ إِذَا مَثَلْتُمْ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُتَفَقِّهِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا﴾ ﴿النساء: ۱۴۰﴾

ترجمه: يعنې کله چې تاسو دا مجالس چې په هغې کې د اسلام پورې استهزاء کيږي مه کيښئ تر دې چې دوی ننوزي په نورو خبرو کې يقينا تاسو به په دغه وخت کې د دوی په شان ياست. يقينا الله تعالى جمع کوونکی دی منافقانو او کافرانو لره په جهنم کې يو ځای.

مفسرين وايې: اي کفار مثلهم. يعنې تاسو به په دغه ناستې سره د دوی په شان کافران ياستئ. ځکه دا کيناستل په داسې کفري مجالسو کې علامه د رضا ده او رضا په کفر کفر دی.

امام ابن کثير وايې: فقد شارکتهم في الذي هم فيه فلهذا قال تعالى: **إِنَّكُمْ إِذَا مَثَلْتُمْ**. (الاعمال ص ۱۸۳).

يعنې تاسو په دې کيناستلو سره د دوی سره شريک شولئ په استهزاء کې. د دې وجې نه الله تعالى وويل چې تاسو به بيا د دوی په شان کفار ياست. نو چې کله په داسې مجالسو کې يو سړی کيښي شرط دا دی چې اول به پرې

انکار کوي او که انکار تاثیر ونه کړو نو بيا به قيام ترينه کوي که دا نه وي او کيناستي نو بيا لکه د دغه طواغيتو په شان کافر کيږي.

۲- **دليل:** الله تعالى فرمايې: ﴿لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٧٨﴾ كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٧٩﴾﴾ المائدة: ٧٨ - ٧٩

د آيت خلاصه: دې آيت کې الله تعالى دا وويل چې بني اسرائيل ملعون وگرځېدل په ژبه د داود او عيسى عليه السلام سره ځکه چې دوی نافرمانی وکړه او زیاتې يې کولو. وو دوی چې د منکر رد به يې نه کولو. ډیر بد دی هغه څه چې دوی يې کوي.

مفسرين وايې: هر کله چې بني اسرائيل په گناهونو کې اخته شول نو علماء دوی منع کول خو هغوی نه منع کيدل. نو دغه علماء به بيا ورسره کيناستل په مجلسونو کې. خوراک ځکاک به يې ورسره کولو نو زړونه يې د يو بل سره خلط شول نو الله تعالى پرې لعنت وکړو په ژبه د داود، سليمان او عيسى عليه السلام سره.

استدلال: دغه علماء په خپل قوم انکار هم کړی و او په باطل يې سکوت هم نه و کړی خو دغه خلک نه و منع شوي ولې دوی بيا دغه کار منع نه کړل د هغوی سره د ناستې نه نو په همدې سبب دوی ملعون وگرځېدل او د دوی سره کيناستل يې نقيض د هغه څه و گرځول چې دوی ترېنه نهې کوله. نو هر کله چې دا حال د هغه چا شو چې انکار يې په منکر کړی، منع يې هم

کړې ولې د هغوی د مجلس نه منع نه شول. نو هغه څوک چې بغير د انکار نه د دوی سره کيښي، خوراک، ځکاک ورسره کوي دوی به ملعون او کافر نه وي؟ (الاعمال ص ۱۸۴).

۳- **دلیل:** خليفه راشد عمر بن عبدالعزيز رحمه الله ته بعضې شرابيان راوستل شول چې شراب يې ځکلي و نو هغه امر په درهو وهلو وکړلو نو يو په دغه شرابيانو کې روژه دار هم و نو هغوی وويل چې هذا صائم. فتلا عليهم قوله تعالى: فلا تقعدوا معهم... الخ. يعنې دا خو روژه دار دی دا بايد و نه وهل شي نو عمر بن عبدالعزيز رحمه الله همدغه ايت ولوستلو چې کوم مخکې ذکر شو: يعنې تاسو ورسره مه کيښئ.. نو د دغه روژه دار سره يې لکه د نورو شرابيانو معامله وکړه ځکه هغه انکار نه و کړی. ځکه يې حکم لکه د نورو شرابيانو شو. لهدا هغه څوک چې په داسې مجالسو د کفر کې بغير د انکار، اکراه او قيام څخه کيښي نو دی هم د هغوی په شان دی. د تفصيل د پاره زمونږ کتاب حصول السعادتین في العمل بالشهادتين لازم دی.

۱۹۶- **سوال:** بعضې ملايان او شيوخ وايي چې د دې طواغيتو سره جهاد کول بغير د اذن د والدينو او اذن د ولي الامر (بادشاه) نه پکار نه دی لکه دا خبرې بعضو عربي رسالو کې راغلي دي؟

جواب: دا اتفاقي مسئله ده چې کله هم جهاد فرض عين شي نو بيا اذن د والدينو يا ولي الامر ته حاجت نه وي. شيخ الاسلام ابن تيمية وايي: ا و اما قتال الدفع فهو اشد انواع دفع الصائل عن الحرمه و الدين. فواجب اجماعا. فالعدو الصائل الذي يفسد الدين و الدنيا لا شيء اوجب بعد

الایمان من دفعه فلا یشتړط له شرط بل یدفع بحسب الامکان.
۰ الاختیارات الفقہیة ج ۵ ج ۵۸۳ ضمن فتاوی الکبری.

ترجمه: هر چې دفاعي قتال دی (لکه چې نن سبا دی) نو دا یو د هغه دوه قسمونو څخه دی چې د حمله آور دښمن دفع کول د عزت او دین نه نو دا واجب دی په اجماع سره. پس هر هغه حمله آور دښمن چې دین او دنیا فاسدوي، وروسته د ایمان نه د هغې دفع کول دي نو د دې دپاره بیا هېڅ شرط (هجرت، طاقت وغیره) نشته بلکه په قدر او اندازه د طاقت سره به د هغې دفع کیدی شي.

معلومه شوه چې نن د موجوده طواغیتو دفع کول او د دوی سره جهاد کول فرض دي او هېڅ شروط د اذن د والدينو او یا د ولي الامر دې کې نه وي. لکه چې دا اجماع شيخ الاسلام ابن تیمیة ذکر کړې.

۲- دویمه خبره دا چې اذن د بادشاه چې نه وي نو جهاد نه کیږي. دا خبره هم لکه د مخکنۍ په شان غلطه او د بې علمۍ او یا خود مدهانت نښه ده. او سني حکمرانان مرتدین او کفار دي او د دې دلائل مخکې ذکر شول چې په یوه وجه سره دوی کفار نه دي بلکه د دې ډېرې وجې مونږ ذکر کړي. دویم دا چې کله بادشاه کافر شولو نو په هغه خروج فرض دی. حدیث د عبادة بن الصامت رضی الله عنه کې راځي دی وایې چې مونږ رسول الله ﷺ دعوت کړو نو مونږ ورسره بیعت وکړو په سمع او طاعت سره په خوشحالی او سختۍ کې او چې مونږ به د اسلامي خلیفه سره جگړه نه کوو. بیا رسول الله ﷺ وویل: الا ان تروا کفرا بواحا عندکم من الله فیہ برهان. یعنې که تاسو د دغه خلیفه او

بادشاه نه بنکاره کفر ولیدو چي تاسو سره د هغه په کفر د الله تعالی نه دلیل وي.

آیا د موجوده حکمرانانو کفر بواح نه دی؟

۱- د کفري قانون جوړوونکي، د هغې احترام کوونکي، هغې ته فيصلې وړونکي، د قرآن او سنت قانون پرېښودونکي.

۲- د امریکې او د ټولو کفارو سره موالات کوونکي د مسلمانانو سره معادات کوونکي.

۳- مجاهدين او طالبان په دين قتلوونکي، هغه امریکې ته حواله کوونکي، په هغې ډالر اخیستونکي.

۴- جمهوریت خوښوونکي (چې د ۵۰ وجو نه دغه جمهوریت کفر بواح دی) هغې ته خلک دعوت کوونکي.

۵- ازادي د فسق و فجور، بې حیايي، بې پرده گي، دهرې عقیدې ازادي، د جهاد معطل کوونکي.

۶- اقوام کفریه (اقوام متحده) کې عضویت حاصلوونکي، هغې ته فیصله وړونکي، د هغوی اتحاد کوونکي.

۷- جهاد ته دهشت گردی ویونکي، د هغې بېخ ویستونکي، او نور داسې نواقض چې په دې موجوده طواغیتو حکومتونو او حکمرانانو کې موجود دي دا به کفر بواح وي او که نه؟ نو چې دا کفر بواح شو نو امام نووي د دغه حدیث دعبادة بن الصامت رضی الله عنه لاندې لیکي:

قال القاضي عياض: اجمع العلماء على ان الامامة لا تنعقد لكافر و على انه لو طرا عليه الكفر انعزل فلو طرا عليه كفر و تغيير للشرع او بدعة خرج عن

حكم الولاية و سقطت طاعته و وجب على المسلمين القيام عليه و خلعه و نصب امام عادل ان امکنهم ذلك. (شرح مسلم للنووي ج ۱۲ ص ۲۲۹).

ترجمه: د علماؤ اجماع ده چې امامت د کافر نه صحيح کيږي او که چېرته يو حاکم کافر شو نو بايد چې معزول کړی شي او که چېرته کافر شو او شريعت (قانون) يې بدل کړو يا يې بدعت پيدا کړو نو د حکمرانی نه ساقط شو اطاعت يې واجب نه دی بلکه په مسلمانانو لازم دي چې جهاد او قتال ورسره وکړي او هغه ختم کړي او بل عادل امام بادشاه کړي که وس يې وشي.

فائده: د دې نه معلومه شوه چې په اوسنيو بادشاهانو باندې خروج او د دوی سره قتال په اجماع واجب دی چې هېڅ شرط ورلره نشته. او دغه کوم شرطونه چې بعضي ملايان ذکر کوي دا په جهاد طلب يعنې فرض کفايي جهاد کې دي. لهدا په عوامو دين بايد دا ملايان گډ وډ نه کړي د دجل او تلبیس نه ځان ساتل په کار دي.

۱۹۷- سوال: بعضي ملايان وايي چې مونږ څنگه جهاد وکړو د مسلمانانو خليفه نشته؟

جواب: کله چې يو امير معين يا خليفه غائب شي يا په قتل يا په قيد او يا په عجز سره او مسلمانانو ته د خليفه المسلمين مراجعه ممکن نه وي لکه چې نن زمونږ دا حال دی نن زمانه کې نو په مسلمانانو لازم دي چې دوی يو امام د امارت دپاره غوره کړي. بايد چې بغير د امارت نه دوی کوم عمل و نه کړي ځکه دا اجازه محمدرسول الله ﷺ کړيده: اذا خرج ثلاثة في سفر

فليؤمروا حدهم صحيح الجامع رقم ٥٠٠ والصحيحة ١٣٢٢). يعني كله چې تاسو نه درې کسان په سفر ووځي نو يو دې امير کړي. دې حديث کې رسول الله ﷺ سلطه التامير دې درې اشخاصو ته نسبت کړو چې دوی به پرې راجمع وي په يو مشترک کار کې چې هغه سفر دی.

٢- **دليل:** د صحابه کرامو د فعل نه هم دا معلوميږي چې كله په غزوه مؤته کې د رسول الله ﷺ هغه امراء شهيدان کړي شول نو دوی بيا په تامير د خالد بن الوليد باندې متفق شول او رسول الله ﷺ د دوی په دغه کار راضي شو. چې په هغې کې اول زيد ﷺ و هغه شهيد شو بيا جعفر ﷺ امير شو هغه هم شهيد شو بيا عبدالله بن رواحه ﷺ امير شو هغه هم شهيد شو بيا خالد بن الوليد ﷺ دغه جنده واخيسته چې الله تعالى ده ته فتح ورکړه. (وگوره صحيح البخاري ٣٠٦٣، ٤٣٦٣).

امام ابن حجر رحمه الله وايي: وفيه جواز التامير في الحرب بغير تامير اي بغير نص من الامام قال الطحاوي: هذا اصل يؤخذ منه على المسلمين ان يقدموا رجلا اذا غالب الامام يقوم مقامه الى ان يحضر. (فتح الباري ج ٧ ص ٥١٣).

ترجمه: دې حديث کې دليل دی چې په جنگ کې به بغير د امام نه هم امير جوړولی شي. امام طحاوي وايي: دا يوه قاعده ده مسلمانانو لره چې كله يو امام يا خليفه راشي.

امام ابن حجر رحمه الله بل ځای کې وايي: قال ابن المنير: يؤخذ من حديث الباب ان من تعين لولاية و تعذرت مراجعة الامام او الولاية تثبت لذلك المعين شرعا د و تجب طاعته حكما. (فتح الباري ج ٢ ص ١٨٠).

ترجمه: ابن المنير وايې: د حديث د باب نه دا مسئله معلومه شوه چې خوک د ولايت او خليفه دپاره متعين شو او د امام مراجعه متعذر شوه نو د دغه معين ولايت او خلافت شرعا ثابت دی او اطاعت ي حکم کې واجب دی.

خلاصه: خلاصه دا شوه چې دا کوم شرط د جهاد د پرېښودلو نه دی چې خليفه نشته نو جهاد ممکن نه دی. اوس وخت کې بايد مجاهدين که هر خومره وي يو امير دې وټاکي. دا ضرور نه ده چې امير المؤمنين غائب دی د هغه طاعت حکما ثابت دی خو مجاهدين او طالبان بايد خپلو کې ضرور امير ولري دا چې د خليفه د نشتوالي وخت کې جاهد نه منل دا د شيعه گانو عقايد دي. امام الطحاوي په العقيدة الطحاوية کې وايې: و الحج والجهاد ماضيان مع اولي الامر من المسلمين. يعنې حج او جهاد به همېشه وي د مسلمانانو د ولي الامر په قيادت کې.

امام ابن ابي العز وايې: يشير الشيخ الى الرد على الرافضة حيث قالوا: لا جهاد في سبيل الله حتى يخرج الرضا من آل محمد و ينادي من السماء: اتبعوه و بطلان هذا القول اظهر من ان يستدل عليه بدليل. (شرح العقيدة الطحاوية ص ۴۳۷، المكتب الاسلامي).

ترجمه: امام طحاوي اشاره کوي رد په شيعه گانو او روافضو باندې چې دوی وايې: جهاد في سبيل الله نه صحيح کېږي تر دې چې رضاء د آل محمد نه رانه شي او اواز و نه کړي د اسمان نه چې د ده تابعداري وکړي. د دې قول بطلان ډير ظاهر دی چې په بطلان يې استدلال وکړی شي.

د شيخ الاسلام په زمانه کې چې د تاتاريانو سره جهاد وشو خليفه څوک و بلکه قائد د مسلمانانو په دغه معرکه کې سيف الدين قطز و چې ځان يې د مصر امير مقرر کړی و.

امام ابن کثير وايي چې قطز. هذا نعمة من الله على المسلمين اذ به كسر الله شوكة التتار. (البدایة و النهایة ج ۱۳ ص ۲۱۲).

يعني قطز د الله تعالى يو نعمت و په مسلمانانو باندې چې د ده په واسطه الله تعالى د تاتاريانو د بدبه ختمه او ماته کړه.

او شيخ الاسلام ابن تيميه رحمه الله همدغه مقاتلينو ته چې د تاتاريانو سره جنگيدل طائفة منصوره وويل. (وگوره مجموع الفتاوى ج ۲۸ ص ۵۳۱).

معلومه شوه چې داسې شروط لږول د جهاد د تعطيل سبب گرځي بلکه دا يوه دسيسه ده د ملحدينو چې خلک د فرض عين د جهاد نه واپس کړي. لهذا دا هم لکه دنورو شبهاتو په شان اوهن البيوت من بيت العنكبوت شبهه ده. والله اعلم.

۱۹۸- سوال: بعضي ملايان وايي چې مونږ د پاکستان طاغوت نه مدد اخلو او امريکه پرې وهو دا څه حکم لري؟

جواب: مخکې دا ذکر شو چې د پاکستان د حکومت د کفر او ارتداد د اصلي کافرنه شديد، اغلظ او سخت دی. دويم دا چې دا هم ذکر شو چې د مرتد سره قتال کول مقدم دی د اصلي کافرنه او په الفرقان في فضيلة قتال باکستان کې د پاکستان د کفر د شدت او غلظت ۱۴ وجې ذکر کړي چې د نورو کفارو او مرتدينو نه پاکستان اشد او اغلظ او سخت ترين کافر دی.

نو هغه په قتال کې مخکې کول غواړي نو د هغې نه څنگه مدد غواړي؟ بل دا چې احاديث په منع د مدد د طاغوت نه مطلقاً راغلي دي چې د يو طاغوت نه به مدد نه اخلي.

۱- **حديث:** رسول الله ﷺ چې کله بدر ته ووتلو او د حرالوبره مقام ته ورسیده نو يو سړی يې و موندلو چې د دغه سړي د جرات او بهادری تذکره کيدله نو د رسول الله ﷺ صحابه کرام ډير خوشحاله شول کله يې چې دا وليده نو دغه سړي رسول الله ﷺ ته وويل زه راغلی يم چې ستا تابعداري وکړم او ستا په ملگرتيا کې مړ شم رسول الله ﷺ ورته وويل: تؤمن بالله ورسوله؟ قال: لا قال: فارجع فلن استعين بمشرك. (مسلم عن عائشة رضي الله عنها) دغه سړي ته يې وويل: چې ته په الله تعالى او د هغه په رسول ايمان لري؟ هغه وويل: نه. نو رسول الله ﷺ ورته وويل: واپس شه مونږ هرگز په هېڅ مشرک سره استعانت نه اخلو.

استدلال: حديث کې لن استعين بمشرك راغلی دی چې دا صيغه د عموم ده او نکره ده په سياق د نفي کې عموم فائده کوي لکه چې دا په اصولو کې معلومه خبره او قاعده ده.

۲- **حديث:** يو سړی رسول الله ﷺ ته راغی چې زغره يې هم اغوستې وه ويې ويل ای رسول الله ﷺ: اقاتل او اسلم؟ قال: اسلم ثم قاتل فاسلم ثم قاتل فقتل فقال رسول الله ﷺ: عمل قليلًا و اجر كثيرًا. (صحيح البخاري عن البراء رضي الله عنه) رقم ۲۸۰۸. يعني زه قتال وکړم او که ايمان راوړم؟ رسول الله ﷺ ورته وويل: اسلام راوړه بيا قتال وکړه. نو هغه اسلام راوړو بيا يې قتال وکړو نو شهيد کړی شو. نو رسول الله ﷺ وويل عمل يې لږ وکړو خو اجر ډير ورکړی

شو.

۳- **حديث:** خبيب بن يساف ؓ وايي: زه او زما يو ملگري زما د قوم نه رسول الله ﷺ ته راغلو چې اسلام مونږ راوړی نه و رسول الله ﷺ د يوې غزوې اراده کړې وه او مونږ وويل چې مونږ حيا کوو د دې نه چې زمونږ قوم به په يو ځای کې حاضرېږي او مونږ به نه حاضرېږو رسول الله ﷺ وويل: او اسلمتما؟ قلنا: لا، قال انا لا نستعين بالمشرکين على المشرکين قال: فاسلمنا و شهدنا معه. (مجمع الزوائد ج ۵ ص ۵۰۶ قال الهيثمي: رواه احمد و الطبراني و رجال احمد ثقات). يعني تاسو دواړو اسلام راوړی دی نو مونږ وويل چې نه. رسول الله ﷺ وويل يقينا مونږ د مشرکينو مقابل کې د مشرکينو نه مدد نه غواړو خبيب ؓ وايي: مونږ بيا اسلام راوړو او د ده سره په غزوه کې شريک شولو.

۴- **حديث:** ابو حميد الساعدي وايي: رسول الله ﷺ د احد په ورځ راووتلو چې کله د ثنية الوداع مقام ته ورسیده نو يو لوی جماعت د خلکو په وسلو سنبال يې وليدلو نو ويې ويل چې دا څوک دي؟ صحابه کرامو ؓ وويل: عبدالله بن ابي چې ۶۰۰ شپږ سوه د بني قينقاع يهودي ملگري ورسره دي نو رسول الله ﷺ ورته وويل چې اسلام يې راوړی دی؟ نو صحابه کرامو ؓ وويل: ای رسول الله اسلام يې نه دی راوړی؟ رسول الله ﷺ ورته وويل: مروهم فليرجعوا فانا لا نستعين بالمشرکين على المشرکين. يعني امر ورته وکړی چې واپس شي يقينا مونږ د مشرکينو مقابل کې د مشرکينو نه مدد نه غواړو. (مجمع الزوائد ج ۵ ص ۳۰۶).

قال الهيثمي: رواه الطبراني في الكبير و الاوسط و فيه سعد بن المنذر بن ابي حميد ذكره ابن حبان في الثقات و بقیة رجاله ثقات.

استدلال: دا احاديث واضح دلائل دي چې د مشرک طاغوت نه به په قتال کې هېڅ قسم استعانت نه غواړي او نه د دې صحيح احاديثو معارض شته. هر چې حديث د صفوان دی نو هغې کې استعانت بالنفس د صفوان ثابت نه دی بلکه باستعارة السلاح دی بغير د شروطو نه. چې دې کې بيا اختلاف نشته او هر چې اوسني طواغيت لکه پاکستاني يا نور دي نو دوی درنه بنځي جوړوي د هغوی به غلام کيږي هغوی ته به سلامي کيږي هله به درته مدد درکوي ورنه دا په تجربې سره ثابته ده ځکه که د دغه حرامي حکومت معمولي خلاف دې وکړو نو بيا دې قتلوي لکه چې همدا طالبان چې د پاکستان د کفر اقرار يې وکړونو اوس يې په غرونو کې نه پرېږدي. لهدا دې وخت کې ماته د دغه حرامي حکومت نه مدد اخيستل يو نوع ارتداد بنکاري ځکه که ته دغه حکومت ته طاغوت او کافر وايې نو کله هغه تاته سلاح درکوي او چې کافر ورته نه وايې مسلمان يې گڼي بيا خو کافر ته کافر نه ويل خپله کفر او ارتداد دی. د بعضې تنظيمي مجاهدينو په رسالو دوکه نه شي اگر که بعضې شيخان د دغه رسالو صفت کوي چې د طاغوت نه په مدد کې په اردو ډيره ښه رساله ده احاديثو او شرعي نصوصو ته کتل په کار دي. دا د رسالې خبرې نه دي بلکه دا د دلائلو خبرې دي. دلائل مطلقا په حرمت ذکر شو چې هېڅ معارض يې نشته.

او هر چې بعضې مستدلين چې دليل نيسي په حديث د رسول الله ﷺ باندې چې : ان الله يؤيد هذا الدين بالرجل الفاجر. صحيح البخاري رقم ۴۲۰۳، ۳۰۲۳، مسلم (۱۱)، يعني الله تعالى دا دين مضبوطي په يو

فاجر سړي باندې نو دا حديث قابل حجت نه دی. ځکه فاجر يې ویلی دی مرتد او مشرک يې نه دی ویلی ځکه فجور نه مراد يواځې شرک اخیستل نه دي ځکه بعضې نصوصو کې د دې حديث په سبب ورود کې دي چې دې شخص اسلام ظاهرولو شرک يې نه ظاهرولو او احکام د دنيا په ظاهر جاري کېږي لکه حديث د ابو هريرة په صحيح البخاري کې دی: فقال رسول الله ﷺ لرجل ممن معه يدعي الاسلام: هذا من اهل النار. (صحيح البخاري رقم ۴۲۰۳). يعنې دا الفاظ چې: ان الله يؤيد هذا الدين... الخ رسول الله ﷺ داسې شخص ته وويل چې هغه د اسلام دعوه کوله چې دا به په اور کې وي. لهذا د دېنه استدلال غلط دی. د پاکستان حکومت خو مرتد محارب دی په اغلظ ردت سره. چېرته هغه شخص او چېرته دا حکومت. لهذا دا استدلال بې بڼه دی.

او بل استدلال د مجوزينو دی چې د الدين الخالص مؤلف يې تائيد کړی هغه حديث د ابو داؤد او احمد دی چې ستصالحون الروم... الخ لکن هغه حديث سندا ضعيف دی الحسن بن عماره په کې دی چې دی سخت ضعيف دی او هر چې مرسل د زهري دی چې مراسيل د زهري ټول ضعيف دي خاصکر کله چې د براء بن عازب ؓ د مرفوع حديث چې متفق عليه هم دی معارض شي نو بيا کله قابل استدلال وي. (وگوره نيل الاوطار ج۸ ص ۴۵).

خلاصة القول في هذه المسئلة: حديث د عائشي رضي الله عنها چې (لن استعين بمشرك) دا عام نص دی په منع د استعانت بالمشرک باندې په هر كيفيت د قتال باندې مگر د دې نه بيا بعضې استعانتونه په نورو نصوصو سره مستثنی دي چې په لاندې ډول دي:

١- اول: د يو کافر په واسطه سره دلاري پېژندل لکه چې رسول الله ﷺ په هجرت کې په عبدالله بن اريقط نه د لاري استعانت طلب کړی و. نو بيا دا نص به مخصص د عائشې رضي الله عنها دعام نص وي.

الشيخ عطية بن محمد بن سالم صاحب تكملة اضواء البيان وايي: يدل على امرين اولها: شدة و زيادة العناية بالتعليم و ثانيهما: جواز تعليم الكافر للمسلم ما لا تعلق له بالدين كما يوجد الان من الامور الصناعية في الهندسة و الطلب و الزراعة و القتال و نحو ذلك. (اضواء البيان تفسير سورة العلق ج٩ ص٣٥٧).

يعني دا حديث په دوه خبرو دلالت کوي يو دا چې تعليم ته ډير سخت ضرورت وي نو بايد چې ډير اهتمام يې وشي. دويم دا چې کافر مسلمان ته هغه تعليم ورکولی شي کوم چې د دين سره تعلق نه لري او د دنيا سره تعلق لري لکه چې نن موندل کيږي هندسه حساب، طب، ډاکتري، دهقاني، قتال يا داسې نور.

امام ابن القيم رحمه الله د استعانت نور صورتونه هم ذکر کړي لکه کافر نه د جاسوس کار اخيستل لکه چې وايي: و منها ان الاستعانة بالمشرک المأمون في الجهاد جائزة عند الحاجة لان عينية الخزاعي العين (الجاسوس) کان کافرا اذ ذاک و فيه من المصلحة انه اقرب الى اختلاطه بالعدو و اخذه اخبارهم. اهـ (زاد المعاد ج٢ ص١٢٧).

ترجمه: امام ابن القيم رحمه الله د قصة حديبية په فقه کې وايي: چې بعضې فوائد يې دا دي چې په هغه مشرک چې امين وي استعانت عند الحاجة جائز دی ځکه عينية الخزاعي چې رسول الله ﷺ د جاسوسۍ دپاره

مشرکینو ته لېږلی و دغه وخت کې کافر و او په دې کې یو مصلحت و هغه دا چې د کافر جاسوسي کول خپلو کافرو کې ازاد وي چې د هغوی خبرونه ښه اخیستل کېږي.

۲- دویم: د کافرو په وسلو سره فائده اخیستل استعارة او یا شراء یعنی یا یې په پېسو واخلي خو چې بغیر د شروطو څخه وي. د دې دلیل حدیث د صفوان دی چې بعضې صورتونه د استعانت په دې حدیث جائز شو لکه سلاح اخیستل د دوی نه. خو دا ناسخ گرځول د حدیث د عائشې رضي الله عنها دا خطا ده مذکوره تحقیق ان شاء الله زړه ته تسلي ورکوي. والله اعلم.

۱۹۹- سوال: بعضې خلک پاکستان ته دار الامن وايي دا څه حکم لري؟

جواب: د دې مسئلې وضاحت هله کیدی شي چې مونږ د دار تقسیم وکړو.

د دار تقسیم: دار لاندې قسمونه لري:

۱- دار الاسلام: حافظ ابن القيم رحمه الله وايي: قال الجمهور دار الاسلام هي التي نزلها المسلمون و جرت عليها احكام الاسلام و مالم تجري عليه احكام الاسلام لم يكن دار اسلام و ان لاحقها، فهذه الطائف قريبة الى مكة جدا و لم تصر دار اسلام بفتح مكة. (احكام اهل الذمة ص ۳۲۲).

ترجمه: جمهور علماء وايي: دار اسلام هغه دی چې مسلمانان په کې اوسېږي او احكام د اسلام پرې جاري وي او تر څو چې پرې د اسلام احكام جاري نه وي نو دار اسلام نه شي کیدی اگر که ورپورې نښتی هم وي. لکه طائف چې مکې ته ډیر نژدې و ولې د مکې په فتح دار اسلام و نه گرځېده (ځکه چې اسلامي احكام پرې نافذ نه و).

امام السرخسي وايي: والدار تصوير دار المسلمين باجراء احكام الاسلام. (السير الكبير ج ٥ ص ٢١٩٧).

يعني يو ځای چې دار الاسلام څرځي نو د احكامو په جاري كيدلو سره چې اسلامي احكام پرې جاري وي نو دا بيا دار اسلام دی.

٢- دار الكفر: امام قاضي ابو يعلى ليكي: كل دار كانت الغلبة فيها لاحكام الكفر دون احكام الاسلام فهي دار الكفر. (المعتمد في اصول الدين لابي يعلى ص ٢٧٢).

يعني هر هغه كور چې په هغې كې غلبه او سلطه د كفر د احكامو وي نه د اسلام د احكامو نو دا دار كفر دی.

حاصل د دې دا شو چې په دار كې هغه صفت چې په هغې حكم مرتب كيږي هغه وصف د اسلام احكامو او د كفر د احكامو او قوانينو دی. كه په مونږ ملك كې د كفر احكام نافذ و يا قانون يې د كفر و (لكه نن وخت كې ټول نامنهاد اسلامي ملكونه) نو دا به دار كفر وي او كه د اسلام احكام پرې جاري و نو دا به دار اسلام وي چې نن وخت كې بيا داسې ځای نشته.

٣- دار الامن: وهي التي يامن المسلم فيها على نفسه. مثل الحبشة في صدر الاسلام لما هاجر اليها الصحابة ﷺ فرارا من بطش كفار مكة. اهـ (الجامع ج ٢ ص ٢٤٢).

ترجمه: دار امن هغه ملك دی چې د مسلمان نفس په كې په امن وي لكه حبشه چې په اول د اسلام كې وه او صحابه كرامو هغې ته هجرت كړې و د وېرې د مكې د كفارو د نيولو نه.

معلومه شوه چې پاکستان دار الامن نه دی ځکه چې په هغې کې د مؤمن مجاهد او طالب نفس بچ نه دی البته د هغه مجاهد چې د هغوی د بقاء دپاره یا د پاکستان د پاره یا د لاهور د هېره منډي د ساتلو دپاره جهاد کوي نو بیا د هغوی د پاره دارالامن او یا هغه شیخان او ملایان چې د دغه ظالم کافر، مرتد، بې حیا، بې ناموسه حکومت سره نصرت کوي یا په قول یا په فعل یا د هغې نه دفاع اشاره کوي نو د داسې ملایانو او شیخانو دپاره بیا دارالامن دی البته د صحیح عقیدې مؤمن دپاره بیا هلته ځای نشته. هغه قتلوي، تعذیبوي او واجب القتل یې گڼي. قاتلهم الله.

۴- دار الحرب: هي التي ليس بينها وبين دار الاسلام صلح او هدنة ولا يشترط قيام الحرب فعليا لصحة هذه التسمية بل يكفي عدم وجود صلح كما ذكرنا بما يعني انه يجوز للمسلمين قتال اهل هذه الديار و قتما شأوا ومن هنا سميت دار حرب. (الجامع ج ۲ ص ۲۴۵).

ترجمه: دا هغه کور دی چې د دار اسلام او د دوی په مینځ کې وي نو دار حرب به وي. چې صلح یې مینځ کې نه وي نو بس دغه ملک دار حرب دی او مسلمانانو ته جائز دي چې د داسې ملکونو سره قتال وکړي کله چې یې خونه شي. د دې وجې نه دي ته دار حرب وایي.

د بحث خلاصه: د دې نه معلومه شوه چې د پاکستان حکومت او ملک دار حرب او دار کفر دی ځکه احکام د کفر په کې جاري دي. د مسلمانانو سره په حرب کې اخته دي او د مسلمانانو مالونه او اعراض پکې خوندي نه

دي. نو د بعضو ملايانو دا خبره چې دا دارالامن دی غلطه ده البته که د دوی دپاره دار امن وي نو هغه مخکې فارموله ياد ساته نو بيا صحيح ده.

۲۰۰- سوال: بعضې خلک وايي چې د پاکستان يا نورو طاغوتي کفري ملکونو کې اسلامي شعائر، مساجد او مدارس ډير دي نو دا څنگه دار کفر شو؟

جواب: مخکې د دار کفر تعريف وشو چې په هغې کې احکام د کفر نافذ وي اګر که ټول مسلمانان وي. علت يې وصف د کفر احکام او د اسلام د احکامو تنفيذ دی لهذا شعائر و لره په کې کوم اعتبار نشته. هندوستان کې د پاکستان نه ډير شعائر اسلام وجود لري هغه ولې دار الاسلام نه دی؟ فماهو جوابکم فهو جوابنا.

دويم دا چې رسول الله ﷺ هم په مکه کې قبل الهجرة اظهار الدين کولو خلک يې اسلام ته دعوت کول د مشرکينو سره يې دښمني، عداوت او براءت علی الاعلان کولو. همدارنگه د ده صحابه کرام چې مونځونه، تلاوتونه به يې جهرا کول دا ټول شعائر الاسلام دي. ولې مکه المکرمة په دې سره دار الاسلام و نه ګرځېده ځکه چې غلبه، سلطه او قانون په کې د کفر و. د دې وجې نه شعائر و د اسلام ته کوم اعتبار نشته. نن هم امريکا او ټولو کفري ملکونو کې اذانونه، تلاوتونه، حجونه، روژې او نور شعائر ازاد دي نو څنگه هغه ملکونه دار الاسلام و نه ګرځېدل؟ لهذا دا عقیده لرل خطاء ده.

۲۰۱- سوال: بعضې ملايان او د آی ایس آی غلامان وايي چې پاکستان ۱۸۰ مليونه مسلمانان لري نو څنگه دا ملک دار کفر و ګرځېده؟

جواب: دا خبره بي بنیاده ده. که په اوسیدونکو یو ملک ته دار اسلام ویل کیدلی نو په کار وه چې هندوستان هم دار الاسلام وي ځکه هغې کې ۳۰۰ ملیونه مسلمانان اوسیدي نو څنگه هغه دار کفر او پاکستان دار الاسلام شو؟

دویم دا چې یو ملک چې سلطه یې د اسلامي خلیفه وي احکام او حدود په کې نافذ وي او اکثر د دغه ملک اوسیدونکي ذمیین او مستامنین وي نو دا ملک دار اسلام دی. ځکه چې سلطه د اسلام ده او حدود په کې نافذ دي. نو د کثرت د وجې نه دغه ملک دار کفر ونه گرځېده. لهدا علت او مناط په دار کې غلبې لره دی چې دا به تفسیر د دغه دار راولي. چې د کفر غلبه او احکام په کې و نو دار کفر او که د اسلام و نو دار اسلام به وي.

۲۰۲- **سوال:** اکثر خلک دا پوښتنه کوي چې عوام الناس خلک مسلمانان دي او که کفار د دوی څه حکم دی؟

جواب: اول خو صفوف جدا شويدي د اسلام او د کفر نو دوه صفونه دي او مینځ کې بل صف نشته. البته که په عوامو کې په دې دواړو صفونو کې څوک ولاړ وي د هغې خو ظاهر دی که د اوسني مرتد طاغوتي حکومتونو سره بالفعل، بالقول، بالرأي، بالمشورة او یا بالمال ولاړ و بیا خو کافر او مرتد او طاغوتي دی. دارنگه د طالبانو او مجاهدینو صف هم داسې دی چې بیا د دې صف والا مسلمانان او مؤمنان دي البته هغه څوک چې ساکت (چپ) دی نه خو د طالبانو سره او نه د دې حکومتونو سره نو داسې اشخاصو حال بیا د درې حالاتو نه خالي نه دی:

۱- ظاهر کې دی کافر دی که اصلي کافر وي او که مرتد. نو دی حکما کافر دی لکه نصراني، يهودي، کميونست، ملحد يا تارک الصلاة يا دين ته بدويونکی او يا عباد القبور لکه بريليان او نور مشرکين او نور چې اسباب د کفر او ردت په کې و موندل شي نو دا به کافر او مرتد وي.

۲- هغه چې ظاهر کې مسلمان وي خو دېته بيا مستور الحال وايې چې د اسلام علامې په کې ظاهري وي ولې ناقض د اسلام تربنه نه شي پېژندل کیدی نو داسې شخص ته به حکم د اسلام ثابتېږي مگر که يو ناقض يې دغه ظاهر د اسلام ختم کړي نو دغه ناقض ته به ترجيح ورکولی شي خو ترڅو چې تربنه ناقض د اسلام نه وي پېژندل شوی. نو د اسلام حکم يې باقي پاتې دی ځکه چې رسول الله ﷺ فرمايې: من صلی صلاتنا و استقبل قبلتنا و اکل ذبيحتنا فذلک المسلم. (البخاري ص ۳۹۱).

ترجمه: چا چې زمونږ په طريقه مونځ کولو او قبلې ته يې مخ کولو او زمونږ ذبيحه يې خوړله نو دی مسلمان دی. حافظ ابن حجر د دې حديث لاندې ليکي: و فيه ان امور الناس محمولة على الظاهر فمن اظهر شعائر الدين اجریت عليه احکام اهله مالم يظهر منه خلاف ذلک. (فتح الباري ج ۱ ص ۴۹۷).

ترجمه: په دې حديث کې دا مسئله هم ثابت شوه چې د خلکو کارونه به په ظاهر حمل وي. پس هر چا چې اسلامي شعائر ښکاره کول نو د اسلام احکام به پرې جاري کېږي ترڅو چې خلاف د دې ظاهر شوی نه وي.

۳- دا هغه حال دی چې يو سړي يا شخص کې توقف راشي نه خو په کې د کفر او نه د اسلام علامه موجوده وي خو د داسې شخص تبين بيا لازم دی

چې دی په شریعت او احکامو مصر هم شي. نو په یو شخص به د اسلام حکم کیدی شي په مجرد اقرار خو چې کله وخت د مونځ راشي او دی مونځ وکړي او کوم ناقض تربنه صادر شوی نه وي نو دی مسلم دی. شیخ الاسلام ابن تیمیه وایی: والاعراب و غیرهم کانوا اذا اسلموا علی عهد النبي ﷺ الزموا بالاعمال الظاهرة: الصلاة والزكاة والصيام والحج و لم یکن احد یترک بمجرد الکلمة بل کان من اظهر المعصية یعاقب علیها. (مجموع الفتاوی ج ۷ ص ۲۵۸).

ترجمه: هغه باندې چیانو یا نورو چې به کله د رسول الله ﷺ په زمانه کې اسلام راوړو نو د اسلام په ظاهري اعمالو به دوی ملزم کې شول لکه مونځ، زکات، حج. او هېڅوک به صرف په کلمه ویلو نه شو پرېښودل کیدی بلکه چا چې به د گناه اظهار وکړو نو هغه ته سزا ورکیدی شوه.

معلومه شوه چې نن وخت کې مستور الحال اشخاص ډیر کم دي خو د مستور الحال حکم دغه وي چې مونځ ذکر کړو چې کوم علائم او شعائر په ده کې و که د کفر و کافر او که د اسلام و نو مسلم سره د شروطو او لحاظ د نواقضو. والله اعلم.

۲۰۳- سوال: د بعضو معاصرو مسائلو چې مشهوره دي کومې او څه حکم لري بیان کړي.

جواب: بعضې هغه معاصر مسائل چې مشهور او خلک په کې اخته دي لاندې دي:

٢- مسئله د تحاكم: چې خلک ټول نن سبا په قرآن او سنت فيصله نه کوي بلکه په قوانین کفریه لکه آئين پاکستاني يا اساسي قانون يا بل وضعي عربي دستور يا د سپين ږيرو جرگې مرکې او نرخونو رواجونو باندې فيصلې کوي دا ټول کفر اکبر دی. هغه شخص هم کافر دی چې دغه قوانین يې جوړ کړي دي او هغه اشخاص چې په دې فيصلې کوي يا هغې ته فيصلې وي خلک ورته دعوت کوي يا پرې راضي دی او يا ترېنه دفاع کوي. داسې خلک ټول کفار مرتدين او د اسلام نه وتلي دي چې قتال ورسره علی قدر الاستطاعة فرض دی چې د داسې حکومتونو اطاعت حرام دی. خروج پرې فرض دی.

د دې نور تفصيل زمونږ کتاب الکواشف الجلیة کې کتلی شئ.

٢- الديمقراطية: ديموکراسي: دا هم د کفارو وضعي خوساخته قانون دی او دا د اسلام په مقابل کې بل قانون دی چې حق د تشريع يې د الله تعالی نه بنده ته ورکړی دی لهذا ديموکراسي کفر مطلق دی چې په ډيرو آيتونو سره د دې کفر ثابت دی لکه: التوبة ٣١، الشوری ٢١ وغيره کې. او په موجوده حزبونو او تنظيمونو کې شمول او داخلېدل د هغې عضويت اخيستل لکه پيپلزم، نیشنلزم يا نور جمهوريت منونکي احزاب ټول کفار او مرتدين او د اسلام نه خارج دي اگر که ظاهراً مسلمانان وي، حجونه هم کوي روژې هم نیسي مونځونه هم کوي چې دا دوی ته کومه فائده نه رسوي ځکه ديموکراسي د کفارو دين دی چې د دې په کثرت به نه دوکه کېږي و اکثرهم الکافرون. ايمان په کثرت نه دی بلکه دا يو منهج او قانون دی چې د قرآن او سنت نه جوړ دی اگر چې پيروان يې لږوي که دغه جمهوريان په

ورخ کې ۱۰۰۰ رکعته نوافل هم کوي او یا قرآن په یو ورخ کې ختموي
دوی کافران دي. ﴿ وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ ﴾ یوسف:
۱۰۶

۳- **سندري او موسيقي:** خوند اخیستل پرې کفر دی دا کبیره گناه ده چې
د دې کاروبار یا په دوکان کې د موسيقي سامان خرڅول، د هغې کسب
کول دا ټول حرام دي. د دې پیسې، گټه او خوراک حرام دی.
د تفصیل دپاره تنزیه الشریعة عن اباحة الاغاني الخلیعة کتل په کار دي.
بعضې اوسني معاصرین ملحدین د جواز دپاره موضوعي روایات او د ابن
حزم اقوال پېش کوي چې دا فسق او الحاد ته لاره هوارول دي. ابن حزم څه
رسول نه دی چې واجب الاطاعت دی. البته عالم دی خطاء شوي دی. امام ابن
القیم رحمه الله په اغاثة اللفهان کې پرې زبردست علمي انداز کې رد کړی.
فراجعہ ان شئت.

۴- **ږیره پرېښودل فرض ده:** سړو باندې ږیره پرېښودل فرض ده. په دې
باندې ۱۴ احادیث صحیحہ راغلي دي او پنځه الفاظ په احادیثو کې د امر
راغلي دي او امر د وجوب دپاره وي. لهذا ږیره پرېښودل فرض او برېتونه
لنډول هم فرض دي. نه د ږیرې لنډول شته او نه یې خریل او د قبضې حدیث
هم ثابت نه دی بلکه ږیره په خپل حال پرېښودل په کار ده.
د تفصیل دپاره زموږ کتاب (ږیره پرېښودل فرض ده) لازم دی.

۲۰۴- **سوال:** په موجوده حکومتونو کې بعضې خلک نکاح نامې درج
کوي دا څه حکم لري؟

جواب: دا ياد ساتل په کار دي چې يو نظام شرعي دی يو نظام اداري دی. د نکاح درج کول د مرتد حکومت سره په نظام اداري کې راځي د دې وجې نه چې ناکح او منکوحې حق ضائع نه شي ځکه خلک دې ته اوس زمانه کې محتاج دي ځکه په دين کې اوس د خلکو نقص پيدا شویدی. دارنگه مثلاً يو شخص ځمکه اخلي او د هغې قباله او کاغذونه د دې مرتد حکومتونو سره درج کوي نو دا تحاکم نه دی دا صرف د دغه کاتب سره يوه عقد نامه ده چې خلک پرې بيا گواه وي او د ده سره ظلم و نه کړي شي چې دغه ځمکه غصب نه شي. دارنگه د بنځې دغه مهر ضائع نه شي. نو دا په تحاکم الی الطاغوت کې نه راځي دا امور اداري دي نه شرعي. لهذا که څوک کفر بالطاغوت کوي ايمان بالله لري نو دا کار ان شاء الله کومه گناه نه لري ځکه دا عموم البلوی ده چې دغه معاملات بغير د دې څخه نه کيږي. دا لکه يو ضمانت دی چې د خپل حق د تضمين د وجې نه دا کار اوس خلک کوي. (اجابات الاستئلة: المجموعة الاولى ص ۱۹-۲۰ والمجموعة السابعة ص ۳۵-۳۶).

۲۰۵- سوال: د تبليغي جماعت سره وتل د ضرورت د وجې نه څه حکم لري؟

جواب: تبليغي جماعت يو د هغو جماعاتو څخه دی چې بنياد يې الیاس الکاندهلوي ايښی دی چې په دې ډير مؤاخذات دي چې لوی او غټ يې دا دي:

۱- په ټول اسلام عمل نه کوي صرف په هغه عمل کوي چې د دوی په کې وخت تیرېږي. حالانکه الله تعالی وايي: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اَدْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَآفَّةً﴾ البقرة: ۲۰۸

ترجمه: ای ایمان والاو تاسو په اسلام کې ټول داخل شئ. امام ابن کثیر وايي: امر واکلهم ان يعملوا بجميع شعب الايمان و شرائع الاسلام.

یعنې دوی ته امر شوی دی ټولو ته چې عمل وکړي په ټولو شعبو د ایمان او شرائعو د اسلام باندې. او دوی (تبلیغیان) وايي چې سیاست د اسلام نه جدا دی.

۲- هغه آیتونه چې د جهاد او قتال باره کې دي ټول په دغه بدعي دعوت تطبیقي لکه چې د سورت الصف آیت: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا هَلْ أَذُكُّ عَلَىٰ حَزَقٍ تُنْجِيكُمْ مِّنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ۝۱۰ تَوَمَّنْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ۝۱۱﴾ الصف: ۱۰- ۱۱ دا آیتونه دوی په دعوت تطبیقي چې دا صریح تحریف دی او نور خومره آیتونه چې د جهاد او قتال په باره کې دي دوی یې تحریف کوي چې دا د یهودو خصلت او خوي دی.

۳- امر بالمعروف کوي او نهی عن المنکر بالکل نه کوي. منکر د مجالسو کې دوی ناسته کوي بغیر د انکار نه. صرف ورته جنت او دوزخ ذکر کوي هغه هم په موضوعي او ضعیفو احادیثو سره.

٤- علماء په کې نشته بلکه د علماؤ سره بغض او حسد لري چې اکثر يې صوفيان او خرافيان دي. د تفصيل دپاره کتاب «القول البليغ في التحذير عن جماعة التبليغ» کتل لازم دی.

البته که د ضرورت دپاره پکې شخص ورځې لکه بعضې مجاهدين د طواغيتو نه ځان بچ کول غواړي. خو دا کار به همېشه نه کوي چې پکې پلن شي بلکه الضروريات تبیح المحظورات باندې به عمل کوي چې ضرورت پوره شو بېرته به تربنه ووځي. ځکه د اضطرار حالت کې مرداره جائز ده. ﴿

فَمَنْ أَضْطَرَّ عَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ﴾ البقرة: ١٧٣ (اجابات الاسئلة في منتهى منبر التوحيد والجهاد. المجموعة الاولى ص ٧ و المجموعة السادسة عشر ص ٥٣-٥٤).

٢٠٢- **سوال:** د مرتد حکومت لکه پاکستان يا نورو طاغوتي حکومتونو کې چې شخص وظيفه لري د هغې نه د هغه د ځوی خوراک چې موحد وي څنگه دی؟

جواب: که د يو شخص مال گډوډ وي حرام او حلال پکې يو ځای وي نو د غير دپاره يې خوراک جائز دی مگر ځان ساتل تربنه غوره دي چې خوراک يې بيا د کراهيت په درجه کې دی البته که ځوی د دغه پلار نفقه خوري او دی محتاج وي نو ان شاء الله چې دی مضطر دی کوم باک پرې نشته. ځکه علماء د امت وايي کوم مال چې د حرام لارې نه حاصل شوی وي لکه سود، دوکه و غيره نه نو علماء ورته حرام وايي د کسب د وجې نه چې په حرام کسب حاصل شويدي او بعضې علماء بيا وايي چې دا مال په دغه گټونکي حرام دی فقط او هغه څوک چې يې په مباح طريقې سره اخلي لکه نفقه،

هدیه نو بیا حرام نه دی په خلاف د هغه حرام چې هغه عیني وي لکه شراب خنزیر و غیره. والله اعلم. (اجابات الاسئلة: المجموعة الثانية ص ۵۰).

۲۰۷- سوال: د تقاعد مال (پنشن) اخیستل څه حکم لري؟

جواب: د تقاعد مال اخیستل چې کله یو شخص په یو طاغوتي حکومت کې وي او بیا هغه فارغ کړی شي نو هغوی ته تقاعد (پنشن) ورکوي دا دوه صورتونه لري:

۱- صورت: که د ده خپل مال وي خو بیا جائز دی خو بشرط چې دغه مال د ظلم یا د طاغوت د نصرت د وجې نه د ده حق نه وي یعنې داسې وظیفه کې مدد حاصل کړی وي چې هغه د طاغوت د نصرت یا د مجاهدينو او طالبانو سره د قتال په وجه نه وي نو بیا جائز دی.

۲- صورت: هغه مال چې د ده دغه پیسې د سود څخه وي یعنې د ده تنخواه پیره شویده او ده ته هغه سود ورکوي نو بیا خو دی دغه طاغوتي حکومت ته نه پرېږدي بلکه د مسلمانانو په مصالحو کې یې استعمالول ضرور دي او یا دې مجاهدينو ته ورکړي چې پرې به د ثواب نیت نه کوي چې ذمه یې فارغه شي. والله اعلم. (اجابات الاسئلة: المجموعة الثانية ص ۴۷ بتصرف).

۲۰۸- سوال: د زکات مال باندې د توحید کتابونه چاپول څه حکم لري؟

جواب: د زکات مصارف معلوم دي او محدود دي چې الله تعالی په قرآن مجید کې ذکر کړيدي: ﴿ إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَمِلِينَ عَلَيْهَا

وَالْمُؤَلَّفَةِ فُلُوبِهِمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغُرَمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ

اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦٠﴾ التوبة: ٢٠

دې آيت کې اته ٨ اصناف د زکات ورکولو ذکر دي نو د دې نه تجاوز نه دی پکار. چې بايد تجاوز ونه شي او د عقيدې د کتابونو چاپول په يو د اتو کې هم نه راځي. البته هغه څوک چې دا د في سبيل الله کې داخلي لکن راجح قول دلته په في سبيل الله کې مجاهدين او جهاد دی نه نشر کول د کتابونو. د دې وجې نه بعضې قاعدین او مرجفین همدا کار کوي او فرضي جهاد يې پرېښی او دېته يې زور ورکړی دا هسې يوه بهانه ده او تعطيل د جهاد دی. دغه کتابونه بايد په هغه مال چاپ شي چې د زکات څخه نه وي. (اجابات الاسئلة: المجموعة الرابعة ص ٣٢ بتصرف).

٢٠٩- سوال: د اوسنيو کفارو نه مال غلا کول څه حکم لري؟

جواب: دا چې نن کفار ټول محاربين دي ځکه: الاصل في اموال الکفار المحاربين للمسلمين انها حلال و لا يعصمها الاعداد او ذمة او امان او عقد بيع او شراء.

لهذا نن وخت کې د داسې کفارو نه مال اخيستل که په هرې وسيلې سره وي خاصة چې د مجاهدينو ته د نفع په خاطر وي جائز دی.

٢- دويم: نن موجوده کفار او طواغيت او مرتدين د مسلمانانو په مالونو قابض دي. شيخ الاسلام ابن تيمية د تاتاريانو په هکله فتوی ورکړه چې چا ددوی نه مال واخيستلو هغه يې مالک نه جوړيږي ځکه دوی غاصبين دي. نو هر کله چې دا موجوده مرتد حکومتونه غاصبين محاربين دي نو مال يې په هره طريقه جائز دی د مجاهدينو او طالبانو لپاره.

۳- درېم: هر هغه شخص چې د کفارو ملکونو کې اوسېږي په ویزه تللی وي او دی مجاهد او عقیده یې صحیح وي نو هغه ته هم دا کار د مجاهدينو دپاره جائز دی ځکه نن ټول کفار محاربين دي البته که دې کار ده ته او نورو مسلمانانو ته ضرر ورسولو په دغه ملکونو کې نو بیا دې نه کوي ځکه: درء المفساد اولی من جلب المصالح. والله اعلم. (اجابات الاسئلة: المجموعة السادسة ص ۳۲).

۲۱۰- د حقوقو پوهنځی یا (لاء) ویل څنگه دی؟

جواب: د حقوقو پوهنځی یا (لاء) ویل او په هغې کې درس ویل جائز نه دي که په هغې کې داسې قوانین درس کیږي چې د شرع مخالف وي ځکه په خپله خوښه د اسلام خلاف بل قانون خوښول هغه درس کول کفر او ردت دی او ایمان په طاغوت دی. او نن وخت کې دغه پوهنځي او یونیورسټیانې د قران او سنت خلاف جوړ شوي دي.

د دې نوم نه یې پته لږیږي آیا دا حقوق الله تعالی او د هغه رسول مونږ ته نه دي بیان کړي چې یو مرتد طاغوتي دهرې یې مونږ ته پېژني؟

۲- البته که څوک د حقوقو پوهنځی ووايې او وکیل جوړ شي او بیا د مجاهدينو او طالبانو دفاع کوي خو صحیح ده په دې شرط

۱- چې په دغه وظیفه کې به دی مرتکب د گناه - کفر نه وي.

۲- په دغه قانون (اساسي یا آئین پاکستان) باندې به رضا نه وي او دې قوانینو ته به کفري قوانین وایي.

۳- د هغې تابعدار به نه وي هغې ته به فیصلې نه وړي.

که دا درې شرطونه و خو بیا جائز دی لکه چې دا یوه فائده رسول ورور ته دي. رسول الله ﷺ فرمایي: من استطاع منكم ان ينفع اخاه فلينفعه. (صحيح الجامع ۲۰۱۹ و مختصر مسلم ۱۴۵۲ و الصحيحة ص ۴۷۳).

البته دا شروط نن وخت کې نه شي تطبیقیدلی لهذا دا جائز نه ده چې په دې بهانه باندې نن ټول خلک په کفر کې اخته دي چې زه حکومت کې حکم یم چې مجاهدینو ته خدمت وکړم. ان الغاية لا تبرر الوسيلة. والله اعلم.

(اجابات الاسئلة: المجموعة السادسة ص ۳۴).

۲۱۱- سوال: د تلیفون په شبکو کې کار کول څنگه دي؟

جواب: که غالب گمان وي چې دا شبکې د یهودو او نصاراؤ او مرتدینو د جاسوسی آلې وې او د مجاهدینو په ضد استعمالیږي او مجاهدین پرې نیول کیږي او دې اوسنیو حکومتونو ته پرې امداد او نصرت حاصلیدلو نو بیا جائز نه دي چې د دوی سره کار وکړی شي. ځکه تعاون بالاثم والعدوان جائز نه دی نو تعاون بالكفر خو بیا کفر دی.

البته که یقین دي وي چې دېکې صرف د عامو مسلمانانو ته خدمت کول دي، فائده رسول دي نو بیا به مباح ده خو دا ډیره مشکله ده. والله اعلم

(اجابات الاسئلة: المجموعة السابعة ص ۳۱ بتصرف).

۲۱۲- سوال: ایا نن په دنیا کې ټول یهود او نصارا او کفار محاربین دي او که نه؟

جواب: کافر حربی صرف دېته نه وایي چې عسکري لباس یې اغوستی وي او سلاح ورسره وي بلکه هغه کافر چې عسکري لباس یې هم نه وي

اغوستی او نه ورسره سلاح وي بلکه چې دغه کافر د نورو کافرو په کار راضي وي هغوی ته ښه وايي د دوی سره يې رايه او مشورې وي نو دا هم محارب دی. نن ټول کفري نړۍ د اسلام او مجاهدينو په ضد يو ځای شوي څوک پيسې ورکوي څوک نفت (تيل) ورکوي څوک لارې ورکوي چې دا ټول محاربين دي که ځانته اسلامي ملکونه هم وايي دا ټول محاربين دي. لهذا نن په کفارو کې غير محاربين نشته.

(اجابات الاسئلة: المجموعة السابعة ص ۳۴)

۲۱۳- سوال: آيا يوه ښځه کولی شي چې ځان قتل کړي کله چې د هغې عزت طاغوتي حکومتونه لوتي او بې عزتي يې کوي؟

جواب: دا جائز نه ده چې يوه ښځه ځان قتل کړي اگر که د دې عزت او ابرو د دين دښمنان اخلي دې کې شک نشته چې دا لوی او سخت امتحان دی لکن دېته د ځان قتل جائز نه دی ځکه الله تعالی وايي: ﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ﴾

إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٢٩﴾ النساء: ۲۹

ترجمه: تاسو ځانونه مه وژنئ يقينا الله تعالی په تاسو مهربان دی. دا آيت قطعي الثبوت دلالت کوي چې د ځان قتل جائز نه دی او نه يې مخصص شته چې د آيت تخصيص وکړي لکه چې په استشهادي عملياتو کې چې د ځان مرگ جائز دی په خپلو شروطو سره ځکه په استشهادي عملياتو کې د دين مصلحت وي د مسلمانانو مصلحت وي. اعلاء د کلمه الله په کې وي. او د دې ښځې په مرگ کې نه خو د دين او نه د مجاهدينو او مسلمانانو کوم مصلحت شته چې دا جائز شي.

او د دې بنځې مثال د مکره دی او مکره معذور دی چې مؤاخذه پرې نشته نو قتل ته څه حاجت دی چې ځان وژني. البته که دا کار یې وکړو. د الله تعالی نه ورته د معذرت سوال کوو. د الله تعالی رحمت پراخه او لوی دی چې داسې غیرتي بنځو ته به بخښنه وکړي. والله اعلم. (اجابات الاسئلة: المجموعة الثامنة ص ۷-۹).

۲۱۴- سوال: آیا مجاهدین او طالبان کولی شي چې دوی د خلکو او عوامو د باغونو نه مېوې وڅوري چې د باغ مالک نه وي؟

جواب: دا چې نن وخت کې جهاد فرض عین دی په هر قادر مسلم باندې په اندازه د قدرت د هغه. قدرت لرونکی په سلاح باید چې سلاح را اوچته کړي، مالدار باید مال خرچ کړي همدارنګه د قلم والا، ژبې والا باندې هم جهاد د دوی د وس مطابق فرض عین دی.

نو د دغه باغونو والا او فصلونو والا ته په کار ده چې د مجاهدینو سره امداد وکړي په مقابله د موجوده طواغیتو کې نو اعانت د مجاهدینو په دوی واجب دی او دا اعانت مالي فرض دی که مسلح جهاد نه شي کولی.

د سیرت په کتابونو کې راځي: کله چې رسول الله ﷺ غزوه احد ته د وتلو اراده وکړه نو صحابه کرامو ته یې وویل چې یوه مختصره او لنډه لار مونږ ته وښايي چې دښمن باندې د نزدې غونډیو نه حمله وکړو نو بعضو انصارو دی په یوه لنډه بوتلو چې یو باغ و د مربع بن قیظي د منافقانو نه او دی ږوند منافق و نو ده خاورې راواخیستې او د مسلمانانو په مخونو یې ویشتلې او ویې ویل چې زما اجازه نشته چې زما باغ ته داخل شئ خو رسول الله ﷺ یې خبرې ته کومه توجه ور نه کړه او روان و. ځکه دغه وخت

کې جهاد فرض عین و او اعانت او مدد کول په مقابل د دښمن کې مسلمانانو سره واجب و په هر اوسیدونکي د مدینې باندې. او مصلحت د دین دی چې دا به مخکې وي په ټولو مصلحتونو باندې. د دې وجې نه رسول الله ﷺ دغه باغ د دغه منافق د خپل لښکر مجاهدینو دپاره یوه عامه لاره جوړه کړه. سره د دې نه چې دغه منافق اجازه نه ورکوله. معلومه شوه چې خوراک ترېنه هم جائز دی خو علی قدر الضرورة. خو بدمعاشي به نه کوئ ځکه مجاهد او طالب به تقوی دار، خاشع او ویریدونکی وي. (اجابات الاسئلة: المجموعة التاسعة ص ۱۰ - ۱۱).

۲۱۵- سوال: آیا جهادي ترانې اورېدل جائز دي؟

جواب: جهادي ترانې اورېدل چې هغه خالي وي د موسیقۍ او تنبل وهلو نه نو کوم باک نشته خاصکر هغه ترانې چې جهاد ته په کې تيزي وي ځکه رسول الله ﷺ د انجشة ترانو ته غوږ ایښودلو او هغه به یې اورېدلې. عبدالله بن رواحة به د انجشة په ترانو باندې چپ و.

البته هغه ترانې چې په اورېدلو کې یې اسراف و نه شي تر دې چې نن سبا خلک قرآن نه اوري بلکه صرف ترانې اوري چې دا بیا د قرآن نه خلک اړوي کوم کې چې زمونږ او ستاسو د دنیا او آخرت کامیابي ده. غوره دا ده چې مسلمان ډیر تلاوت د قرآن وکړي هغې ته غوږ کیږدي، هغه واورې. البته کله کله که یې جهادي ترانې واورېدلې کوم حرج نشته. والله اعلم. (اجابات الاسئلة: المجموعة التاسعة ص ۲۵-۲۶).

۲۱۶- سوال: د مرتد او طاغوتي لکه اوسني حکومتونو په مؤسساتو او شرکتونو کې کار کول څه حکم لري؟

جواب: که په دې شکل وي چې دغه شرکت او مؤسسات صف د عوامو او مسلمانانو د جائز مصلحت دپاره کارونه کوي خو د مرتد حکومت په قبضه کې وي نو جواز به ولري البته اجتناب ترېنه بهتر دی ځکه د دې فائده هم دغه مرتد حکمرانانو ته رسیږي او بل شرط دا چې دغه مؤسساتو کې به داسې کارونه چې هغه حلال وي او کاکوونکي به د مرتد طاغوتي خادم نه وي نو بیا به جائز شي.

لکن دا معلومه خبره ده چې دا موجوده مؤسسات لوی آفت دی بلکه د سیاسات دي په اسلام او مسلمانانو باندې. ځکه دغه مؤسسات د یهودو او نصاراؤ دي. او دا هغه کفار دي چې ﴿لَا يَقْبُونَ فِي مُؤْمِنٍ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً﴾ بل دا مؤسسات د محارب کافر خدمتگاران دي لکه امریکه او نور کفار. لهذا د دوی سره کار کول په شرعي اصولو او ضوابطو او شرائطو نه دي برابر نو کار کول نه دي په کار. والله اعلم. (اجابات الاسئلة: المجموعة الحادية عشرة ص ۲۲-۲۳).

۲۱۷- سوال: د عدلیې وزارت په اداره کې ماموریت کول څه حکم لري؟

جواب: دې کې شک نشته چې کار کول په داسې کفري مؤسساتو او وزارتونو کې کوم چې په کفري قانون فیصلې کوي دا حرام دي چې دا یې کم حال دی ځکه مامور په وزارت د عدل کې (لکه چې دوی وایي) دا امداد کوونکی دی د دغه وزارت سره چې په کفر فیصلې کوي. الله تعالی چې هر کله مونږ د دېنه منع کړي یو چې د یو بل سره به تعاون بلاثم او زیاتي سره نه کوئ نو آیا تعاون بالكفر او تعاون په هغه قانون سره چې د الله تعالی د شریعت متصادم وي دا به کفر نه وي؟

الله تعالى فرمايې: ﴿وَلَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَمَا تَمْسِكُمُ النَّارُ﴾ هود: ١١٣
يعنې تاسو هغه كسانو ته چې ظالمان دي ميلان قدرې هم مه كوي نو اور به
درور سپړي.

امام ثوري رحمه الله وايې: چا چې ددې ظالمانو دپاره قلم برابر كړو او يا
يې ورته كاغذ وركړو نو دې هم په دې آيت كې داخل دي. نو مامور خو په
طريق اولې سره معاون د دغه طاغوت دې حكه اداري امورو كې ټولې هغه
قضيي او دوسيي د دوى سره وي چې چا ورته تحاكم كړى وي شايد چې په
دې كې مؤمنان هم وي چې طاغوتي حكومت نيولي وي او دغه مامورين د
دوى دغه فيصله ليكي هغه ثبتي او نور داسې تعاون. لهذا دا عين
موالات دي چې مفضي دي كفر او ردت ته. والله اعلم. (اجابات الاسئلة:
المجموعة الحادية عشرة ص ٣٣-٣٤).

٢١٨- **سوال:** آيا د حقوق بشر نه مدد اخيستل د ځان نه د دفاع په خاطر
جائز دي؟

جواب: د حقوق بشر نه استعانت اخيستل د دې دپاره چې خپل حق او مال
حاصل كړي يا دا چې يو بندي او اسير د حقوق بشر نه دا مطالبه وكړي چې
تكليف ترېنه كم كړي شي د طواغيتو له خوا نه دا جائز دي خو په دوه
شرطونو:

- ١- يو دا چې د دغه د حقوق بشر كفارو سره به مدهانت نه كوي.
- ٢- دويم دا چې د دوى سره به موالات نه كوي. حكه رسول الله ﷺ د المطعم
بن عدي سره پناه اخيستي وه. ابوبكر صديق ﷺ د ابن الدغنة نه هم پناه

اخيستي وه. عثمان بن عفان هم د خپلو مشرکینو خپلوانو سره پناه
اخيستي وه.

البته نن وخت کې دغه حقوق بشر والا اکثر جواسيس دي چې دا تجربه
شويدي او هر چې د ظلم کموالی يا تخفيف د محکمې د طاغوتي حکومت
د لارې نه دی نو دا بيا تحاکم دی طاغوت ته چې دا به رضا په دغه قانون ده
چې دا کفر دی او مونږ مامورين بالکفر يو په دې طاغوتي قوانینو، نه
فيصله وړونکي. لکه چې الله تعالی فرمايې: ﴿فَلَا وَرَيْكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى
يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا فَضَّيْتَ وَيُسَلِّمُوا
سَلِيمًا﴾ النساء: ۶۵. والله اعلم.

(اجابات الاسئلة: المجموعة الحادية عشرة ص ۴۰-۴۱).

۲۱۹- **سوال:** اکثر خلک وايې چې دې حکومتونو کې زمونږ پلاران يا
خپلوان دي نو د دوی سره د خپلولی قطع کول خو شرعا جائز هم نه دي اګر
چې دوی کفار دي دا څه حکم لري؟

جواب: اول دا خبره ياد ساتل پکار دي چې موجوده حکومتونو والا کفار
اصلي نه دي بلکه دوی مرتدين دي. او ردت ډير سخت دی د کفر نه د دې
وچې نه مرتد به په دار الاسلام کې نه پرېښودل کيږي په هېڅ حال کې يا به
توبه اوباسي او يا به قتل کيږي. هر چې کافر اصلي دی نو هغه په عقد او
ذمه باندې په دار الاسلام کې پاتې کېدی شي تر څو چې محارب نه وي
ځکه رسول الله ﷺ چې کله مکه فتح کړه نو د بعضو مرتدينو د قتل فيصله
يې وکړه او د کعبې استار يې هم نيولی و خو بيا هم قتل کړی شول. نو

معلومه شوه چې مرتد په هېڅ حال کې پرېښودل نه دي پکار صله رحمي او يا خپلولي خو پرېږده. لهذا واجب دي چې اول دوی ته دعوت ورکړی شي توبه کولو او اسلام ته. او که توبه يې و ويستله نو ښه ده او که همداسې په ردت کې پاتې شو نو د دوی نه براءت په کار دی انکار پرې واجب دی ځکه

دوی بيا ستا خپلوان نه دي. ﴿إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ﴾ هود: ۴۶

او هر چې کوم آيتونه او احاديثو کې د صله رحمي او خپلولي ترغيب راغلی دی اگر چې دوی کفار وي نو د هغې نه مراد غير محاربين مراد دي او نه د مسلمانانو سره مقاتلين دي. د بدر جنگ کې ابو عبیده بن الجراح خپل پلار مړ کړو. آیا هغه په صله رحمي نه پوهېدل. لهذا اوس چې کوم کسان د موجوده مرتد حکومت لکه پاکستان، افغانستان نوکران دي د دوی سره خپلولي کول عين موالات او ردت او د اسلام نه وتل دي. والله اعلم. (اجابات الاسئلة: المجموعة الثالثة عشر ص ۲۸-۲۹).

۲۲۰- **سوال:** په اوسنيو مرتدو حکومتونو کې په نظامي بخش کې د تربيت په لحاظ دا خپلېدل څه حکم لري؟

جواب: اول دا چې الحمد لله د مجاهدينو د تربيت مراکز شته نو د محاربو مرتدينو په تربيت ځايونو کې تربيت کول جائز نه دي. ځکه دوی د مسلمانانو او مجاهدينو سره في الحال محاربين دي.

۲- دويم دا چې امام بخاري په کتاب الفتن کې باب اېښی دی: من کره ان يکثر سواد الفتن والظلم. بيا يې حديث د ابن عباس ؓ ذکر کړی چې بعضې مسلمانان د مشرکينو سره مکه کې و چې د هغوی د جماعت ډير والی يې راوستی و نو هغوی بيا د صحابه کرامو د خوانه بعضې مړه شول

نو صحابه کرامو به ويل چي مونږ خپل ورونه مړه کړل نو الله تعالى دغه آيت نازل کړو. ﴿إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّيْنَاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَسِعَةً فَهَاجِرُوا فِيهَا قَالُوا لَئِكَ مَاوُنَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿٩٧﴾

﴿النساء: ٩٧﴾ ابن حجر العسقلاني وايي: دا حديث دليل دی چې څوک د گنهگارانو په مينځ کې اوسېږي په خپل اختيار سره چې کوم صحيح قصد يې مطلب نه وي او انکار پرې هم نه کوي او نه يو مسلمان خلاصولی شي. نو هر کله چې د گنهگارانو په مينځ کې پاتې کېدل گناه ده نو د هغه محاربینو چې د الله تعالى او د رسول الله ﷺ د دين سره يې حرب اعلان کړی وي پاتې کېدل به څنگه وي؟

۳- درېم دا چې الغاية لا تبرر الوسيلة: ترڅو چې د تربيت نه ځان فارغوي نو کېدی شي د ايمان نه هم فارغ شوی يې. لهذا دا جائز نه ده. (اجابات الاسئلة: المجموعة الثالثة عشر ص ۳۰).

۲۲۱- سوال: بعضي طالبان او مدرسو والا نن وخت کې طلب د علم کوي او جهاد ته نه ځي وايي علم هم فرض دی. په جهل خو جهاد نه کېږي دا څه حکم لري؟

جواب: دې کې شک نشته چې نن وخت کې جهاد فرض عين دی ځکه د حمله آور دښمن کوم چې يې حمله په دين عزت او اسلامي ملکونو کې د دې دفع د اعظم الاعمال څخه ده. او د فرض عين او اوجب الواجباتو څخه ده. او دې کې هم شک نشته چې طلب د علم شرعي ضروري دی د تصحيح د اعمالو او تزکيه د نفس دپاره لکن يو انسان دا عذر نه شي کولی چې زه

عالم نه یم زه دغه فرض عین جهاد نه شم کولی مثلاً: چې کله وخت د مونځ راشي نو په کار ده چې دا اداء شي او په خپل وخت یې وکړي او که نه ته وایې چې زه علم زده کوم بیا به دغه فریضه ادا کړم. همدارنگه جهاد هم فرض عین دی او نن یې وخت دی.

همدارنگه الله تعالی د مونږ نه نفیر عام غوښتی دی: ﴿أَنْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ (٤١)
﴿التوبة: ٤١﴾

او دا اتفاقي خبره ده چې جهاد کله فرض عین شي نو هېڅ شی ترې نه مخکې او نه بهتر دی نه علم او نه بل شی. بل دا چې غرض او غایه د علم دیني نه د الله تعالی عبادت دی. او بهترین عبادت په عباداتو کې د توحید نه وروسته جهاد في سبیل الله دی نو باید څنگه د دې فریضې نه وروسته کیږي د تحصیل د علم په بهانه سره. الله تعالی د هغه چا په علم کې برکت نه اچوي ترڅو چې عمل پرې ونه کړي او بهترین عمل په علم جهاد کول دي. نن چې دې ملایانو دا مدرسې جوړې کړي اکثر په کې د جهاد مخالفت، د عقیدې د قرآن او سنت مخالفت زده کوي.

د مزید تفصیل دپاره تجدید الدارس في حکم المدارس کتل پکار دي.
(اجابات الاسئلة: المجموعة السادسة عشر ص ٤٨ و المجموعة الثامنة عشر ص ١١٢-١١٧).

خاتمه: دا چې نورې ډېرې مسئلې هم شته خو ان شاء الله هغه اصول چې ډیر مهم و مونږ ذکر کړل الله تعالی دې مونږ او ټولو مسلمانانو ته د هدایت

ذريعه وگرځوي او د موجوده طواغيتو او د بلعام پرکتیو او بی عمله
شیخانو او د طاغوت ونډه خورو ته ذریعه د هدایت وگرځوي.

زمونږ عقیده او منهج

۱- قران او سنت صحیحه د شرعي احکامو مصدر ګڼل چې په دې به هېڅ قول نه شي مقدم کېدی. نصوص د قرآن او سنت به علی فهم السلف فهمولی شي کوم چې د دې امت سلف دي په هره قضیه د دین کې.

۲- د توحید یادول په ټولو مقتضاتو او لوازماتو سره د هغې نشر کول د خلکو مینځ کې. هغې ته دعوت کول په هغې کې په تکلیفاتو باندې صبر کول. د شرک رد کول د هغې نه وېره کول په ټولو انواعو سره برابره خبره ده چې شرک الاستغاثه بالاموات دي که طواف یا ذبح وي یا شرک التحاکم و تحکیم الطاغوت وي.

۳- د بدعاتو نه ځان ساتل، د سنتو ژوندی کول، هغې لره په خلکو تیزی ورکول، د تفرقې او ډله بازی، تنظیم پرستی. نه ځان ساتل، موحدین په اقامه الدین جمع کول زمونږ واحد مرام دی.

۴- زمونږ د دعوت دوه مرکزي محورونه دي:

۱- د الله تعالی توحید په ربوبیت، الوهیت او اسماء او صفاتو کې. د توحید والاؤ سره محبت، د شرک پرېښودل او د هغوی د اهل نه براءت کول.

۲- موحدین دعوت کول، هغوی جمع کول د یوې شرعي جناحې او امام او امیر لاندې او د تنظیم پرستی. نه ځان ساتل.

۵- توحید الاسماء والصفات دا بهترین علم دی چې اهتمام یې په کار دی. ځکه په دې کې د رب العزة پېژندنه ده چې دلالت کوي په

عظمت او رحمت او صفات پېژندلو د هغه باندې. او په توحيد الاسماء والصفات کې زمونږ عقیده کوم چې د سلفو منهج دی د لاندې کتابونو څخه اخیستل شويدي:

۱- العقيدة الواسطية لابن تيمية ۲- العقيدة الطحاوية و شرحها لابن ابي العز. ۳- شرح اصول اعتقاد اهل السنة والجماعة لابني قاسم اللالكائي.

۲- ايمان زمونږ او د سلفو په نزد عقیده، قول او عمل دی او اعمال د ايمان حصه ده چې د بعضو اعمالو په پرېښودلو سره جبوط د ايمان راځي.

مونږ په گناه کبیره غیر مکفره سره هېڅوک نه کافر کوو. البته خوارج ورته کافر وايي.

۷- طلب د علم شرعي، د هغې نشر و اشاعت سره د اخلاص او عمل نه او د الله تعالی د وېرې نه دا اصل هدف او مقصود زمونږ دی. هر چې علوم الات لکه نحو، صرف، اصول الفقه، دا وسائل دي.

۸- تحقیق د عبودیت او مناط د تکلیف په درې شيانو سره دی: زړه، ژبه، اندامونه.

۱- د زړه عبادات وېره کول، محبت کول، توکل، یقین، صدق، اخلاص.

۲- د ژبې عبادت: ذکر، امر بالمعروف، نهی عن المنکر، النصيحة.

۲- د اندامونو عبادت: لکه سجده، رکوع، حج، روژه، نذر، جهاد، هجرت پس انسان ته هېڅ هغه ژبه فائده نه ورکوي چې خوزیږي او اندامونه عمل کوي ولې زړه یې غافل وي.

۹- د اسلامي شريعت خصوصيت دا دی چې مسلمانان به ورونه ورونه وي د هغوی حقوق چې قرآن او سنت کې ثابت دي په خای کول او د هر طاغوتي کافر مرتد نه براءت، هغوی ته کافر ویل د شريعت محمدي په رڼا کې.

۱۰- د اوسنیو ټولو طاغوت نما حکومتونو نه براءت، د هغوی سره جهاد کول او په طاغوت کفر کول او یو اسلامي خلافت قائلول زمونږ یواځېنی ارمان دی. تلک عشرة كاملة.

دغه زمونږ عقیده او منهج دی دپاره د اقامت د دین.

د الله تعالی نه سوال کوو چې مونږ پرې عاملین شو.

آمین یا رب العالمین.

کتب ذلک ایمانا واحتسابا

ابو یزید عبدالقاهر خراساني

۱۹ شعبان المعظم ۱۴۳۳ هـ

ABTALUL ISLAM

Contact:

E-mail: abtalulislam@gmail.com

Site: <http://www.abtal.webs.com>

کچه	موضوعات	صفحه
۱	مقدمه	۱
۲	په بنده اول واجب	۵
۳	د عبد معنی	۶
۴	عبادت او د هغې شرائط	۷
۵	د الله تعالى سره د بنده د محبت علامه	۸
۶	د الله تعالى خوښ او محبوب پېژندل	۹
۷	د عبادت شرطونه	۱۰
۸	د ارادې صدق او د نیت اخلاص	۱۱
۹	په ملت ابراهیمي د تابعدارۍ امر کول	۱۲
۱۰	د اسلام د دین درې مرتبې	۱۴
۱۱	اسلام او ایمان مطلقا مراد تربنه ټول اسلام	۱۵
۱۲	د اسلام د ۵ ارکانو دلائل	۱۶
۱۳	د لا اله الا الله دلائل	۱۷
۱۴	د کلمې معنی او شرائط	۱۸
۱۵	د علم دلیل	۲۰
۱۶	د یقین دلیل	۲۰
۱۷	کلمې ته د غاړه ایښودلو دلائل	۲۲
۱۸	د اخلاص دلائل	۲۳
۱۹	د اخلاص دلائل	۲۵
۲۰	د صدق دلائل	۲۷

کچه	موضوعات	صفحه
۲۱	د محبت دلائل	۲۸
۲۲	د کفر بالطاغوت دلائل	۲۹
۲۳	طاغوت چا ته وايي	۳۰
۲۴	د طاغوت اقسام	۳۱
۲۵	د کفر بالطاغوت صفت	۳۳
۲۶	د هر چا خپله خوښه: د دې خبرې وضاحت	۳۶
۲۷	د ولاء او براء دلائل	۳۹
۲۸	د موالاتو معنی او وضاحت	۳۹
۲۹	د موالات، مدارات او مدهانت فرق	۳۹
۳۰	د موالات او تقية په مینځ کې فرق	۴۱
۳۱	د وېرې د وجې نه موالات کول	۴۲
۳۲	د حاطب بن ابی بلتعنة ﷺ موالات مکفر نه و	۴۶
۳۳	د محمد رسول الله ﷺ د نبوت دلائل	۴۸
۳۴	د اشهد ان محمدا رسول الله معنی	۴۹
۳۵	ایمان څه ته وايي	۵۰
۳۶	ایمان تصدیق او اقرار او عمل په جوارحو دی	۵۰-۵۱
۳۷	د ایمان زیادت او نقصان	۵۳
۳۸	د ایمان والاؤ بعضولره فضیلت په بعضو باندې	۵۶
۳۹	د مطلق ایمان نه ټول دین مراد دی	۵۷
۴۰	د ایمان بالله ذکر په قرآن مجید کې	۵۸

کچه	موضوعات	صفحه
۴۱	د توحيد درې اقسام	۵۹
۴۲	د توحيد الالهيه ضد شرک دی	۶۳
۴۳	د شرک اصغر وضاحت او توحيد ربوبيت	۶۵
۴۴	د اسماء حسنی دلائل	۷۲
۴۵	د اسماء حسنی دلالت په درې نوع باندې	۷۴
۴۶	د الله تعالی د ذاتي صفاتو مثالونه	۷۷
۴۷	په سنتو کې د ذاتي صفاتو دلائل	۷۹
۴۸	د فعلي صفاتو دلائل	۸۱
۴۹	د الله تعالی د فوقیت دلائل چې د عرش د پاسه دی	۸۷
۵۰	د سنتو نه دلائل	۸۸
۵۱	د فوقیت باره کې د سلفو اقوال	۹۰
۵۲	د اسماء حسنی د شمارلو ثواب	۹۴
۵۳	د اسماء او صفاتو ضد	۹۶
۵۴	د توحيد ټول انواع د یو بل سره لازم دي	۹۸
۵۵	د ایمان بالملائكة دلائل	۹۹
۵۶	۱۷ قسمه مؤظف ملائک	۱۰۰
۵۷	د ایمان بالکتاب دلائل	۱۰۴
۵۸	د قرآن مجید حیثیت	۱۰۶
۵۹	د قرآن مجید حق	۱۱۱
۶۰	قرآن مجید غیر مخلوق دی	۱۱۳

صفحه	موضوعات	بجته
۱۱۵	د الله تعالى كلام صفت ذاتي او فعلي	۲۱
۱۱۷	د ايمان بالرسول	۲۲
۱۱۹	انبياء عليهم السلام په اصل دعوت کې يو دي	۲۳
۱۲۱	انبياء عليهم السلام په فروغو کې مختلف دي	۲۴
۱۲۲	د کومو رسولانو نومونه قرآن مجيد کې ذکر دي	۲۵
۱۲۳	اولو العزم رسولان	۲۶
۱۲۳	اول رسول	۲۷
۱۲۴	اختلاف د امت تاريخ	۲۸
۱۲۴	خاتم الرسل	۲۹
۱۲۶	د رسول الله ﷺ خصوصيات	۷۰
۱۲۸	د معجزاتو تعريف	۷۱
۱۲۹	د قرآن مجيد اعجاز	۷۲
۱۳۱	ايمان باليوم الآخر	۷۳
۱۳۴	د قيامت غټ علامت مثال	۷۴
۱۳۷	په احاديثو کې غټ علامت	۷۵
۱۳۹	د فتنه القبر دلائل	۷۶
۱۴۲	د عذاب القبر دلائل په احاديثو کې	۷۷
۱۴۵	د بعث بعد الموت دلائل	۷۸
۱۴۷	د بعث بعد الموت منکر کافر دی	۷۹
۱۴۹	د شپېلۍ پوکۍ او د هغې اقسام	۸۰

کچه	موضوعات	صفحه
۸۱	د حشر میدان	۱۵۰
۸۲	د حشر د میدان کیفیت	۱۵۲
۸۳	د موقف دلائل	۱۵۴
۸۴	د حساب کولو دلائل	۱۵۶
۸۵	د حساب کولو دلائل د سنتو څخه	۱۵۸
۸۶	د عملنامو د ورکولو دلائل	۱۶۰
۸۷	تله د میزان د قرآن مجید نه	۱۶۳
۸۸	د اعمالو تلل	۱۶۴
۸۹	د پل صراط دلائل	۱۶۶
۹۰	د پل صراط دلائل د سنتو څخه	۱۶۷
۹۱	د قصاص اخیستلو بیان	۱۶۸
۹۲	د حوض کوثر بیان	۱۷۰
۹۳	جنت او جهنم	۱۷۲
۹۴	جنت او جهنم اوس موجود دي	۱۷۴
۹۵	د جنت او جهنم د همېشووالي دلائل	۱۷۷
۹۶	د الله تعالی دیدار په آخرت کې	۱۸۰
۹۷	د شفاعت بیان	۱۸۲
۹۸	د شفاعت اقسام	۱۸۶
۹۹	آیا په خپل عمل انسان جنت ته ځي؟	۱۸۹
۱۰۰	په تقدیر ایمان	۱۹۰

کچه	موضوعات	صفحه
۱۰۱	د ایمان بالقدر مراتب اربعه ۴	۱۹۳
۱۰۲	د خلورو مرتبو دلائل	۱۹۴
۱۰۳	د پنځه تقادیرو دلائل	۱۹۹
۱۰۴	دوه قسمه اراده: ۱- کونیه ۲- شرعیه	۲۱۲
۱۰۵	د و الخیر کله فی یدیک... الخ معنی	۲۱۷
۱۰۶	د بنده مشیئت، قدرت په افعالو کې	۲۱۸
۱۰۷	ولې ټول انسانان تابعدار نه شول؟	۲۱۹
۱۰۸	د ایمان بالقدر مرتبه	۲۲۱
۱۰۹	د ایمان نواقض	۲۲۳
۱۱۰	بغیر د استحلال او جحد نه کفر هم واقع کېدی شي	۲۲۲
۱۱۱	ذنب مکفرة	۲۲۲
۱۱۲	ذنب غیر مکفرة په استحلال سره کفر ګرځي	۲۳۷
۱۱۳	بعضې ګناهونه مکفره چې بغیر د استحلال نه کفر دی	۲۴۱
۱۱۴	د ایمان ضد څه شی دی؟	۲۴۳
۱۱۵	د کفر اکبر ۱۰ اقسام	۲۴۴
۱۱۶	کفر عملي هم کفر دی	۲۴۸
۱۱۷	د کفر عملي مثالونه	۲۵۱
۱۱۸	د ظلم او فسق اقسام	۲۵۲
۱۱۹	سحر او ساحر	۲۵۲
۱۲۰	د ساحر حکم چې دی کافر دی	۲۵۷

صفحة	موضوعات	كٲنه
٢٥٨	شرعي ڊمونه	١٢١
٢٥٩	ممنوع ڊمونه	١٢٢
٢٦٠	تعويذونه غاڙي ته اچول شرڪ ڊي	١٢٣
٢٦٠	د ڊي مسئلي زبردست دلائل	١٢٤
٢٦٣	د قرآن ليڪل او هغه ڄاڻته اويزان كول	١٢٥
٢٦٤	د نظر لڙيدل حق ڊي	١٢٦
٢٦٥	كبيره او صغيره گناه	١٢٧
٢٦٧	كبائر او صغائر گناهونه ختمبدل	١٢٨
٢٦٨	د توبه بحث	١٢٩
٢٧٠	حدود په دنيا ڪي ڪفارات دي	١٣٠
٢٧١	په طاغوتي حڪومت ڪي وظيفه اخيستل	١٣١
٢٧٢	د وظيفي اخيستلو شرائط	١٣٢
٢٧٣	د اوسني مرتدو حڪومتونو د ڪفر مختصر وجي	١٣٣
٢٧٧	د پاڪستان سره جهاد د امريڪي نه مقدم ڊي	١٣٤
٢٧٨	د اوسني طاغوتي حڪومتونو حڪمرانان ٽول ڪفار دي	١٣٥
٢٧٩	د فرض عين جهاد دپاره هجرت شرط نه ڊي	١٣٦
٢٧٨	د طاقت شرط كول په جهاد ڪي	١٣٧
٢٨٠	د نزدي مرتد ڪافر سره جهاد مقدم ڊي	١٣٨
٢٨٣	د مرتدينو سره جهاد مقدم ڊي	١٣٩
٢٨٤	د مصلحت د وجي نه ڪفر كول	١٤٠

صفحه	موضوعات	کچه
۲۸۴	د مصلحت دپاره کفر کول نشته	۱۴۱
۲۸۲	آئين، نرخ، اساسي قانون ته فيصلې وړل	۱۴۲
۲۸۹	د مرتدينو قتلول په مساجدو کې	۱۴۳
۲۹۱	اوسنيو حکومتونو ته دعاء کول هم کفر دی	۱۴۴
۲۹۲	د دې حکومتونو په جلسو کې کيناستل	۱۴۵
۲۹۵	جهاد او د والدينو اجازت	۱۴۶
۲۹۸	بغير د خليفه نه جهاد کول	۱۴۷
۳۰۱	د طاغوت نه مدد اخيستل	۱۴۸
۳۰۷	آيا پاکستان دار الامن دی؟	۱۴۹
۳۱۰	صرف په اسلامي شعائرو ملک اسلامي نه گرځي	۱۵۰
۳۱۰	په کثرت د مسلمانانو ملک اسلامي نه گرځي	۱۵۱
۳۱۱	عوام الناس مسلمانان دي	۱۵۲
۳۱۴	د تحاکم مسئله	۱۵۳
۳۱۲	ډيره پرېښودل او موسيقي	۱۵۴
۳۱۵	د نکاح نامې درج کول په حکومت کې	۱۵۵
۳۱۶	تبليغي جماعت کې وتل	۱۵۶
۳۱۸	د طاغوت د نوکړد تنخواه څخه خوراک کول	۱۵۷
۳۱۹	پنشن يا تقاعد اخيستل او د زکات مال باندې کتابونه چاپول	۱۵۸
۳۲۰	د محارب کافر نه غلا کول	۱۵۹

کچه	موضوعات	صفحه
۱۶۰	د حقوقو پوهنځی ویل	۳۲۱
۱۶۱	د تلیفون په شبکو کې کار کول	۳۲۲
۱۶۲	آیا اوسني کفار ټول محارب دي؟	۳۲۲
۱۶۳	چې کله د یوې مؤمنې ښځې بې عزتي کیږي او ځان قتل کړي	۳۲۳
۱۶۴	د مجاهدينو لپاره د عوامو د باغونو څخه خوراک کول	۳۲۴
۱۶۵	جهادي ترانې اورېدل خو کله کله	۳۲۵
۱۶۶	په مؤسسو او شرکتونو کې کار کول	۳۲۵
۱۶۷	د عدليي د وزارت ماموریت کول	۳۲۶
۱۶۸	حقوق بشر نه د ظلم د دفاع په خاطر مدد اخيستل	۳۲۷
۱۶۹	د قريبي او خپلوان طاغوتي څخه براءت	۳۲۸
۱۷۰	اوسنیو مرتدو حکومتونو کې تربیت کول	۳۲۹
۱۷۱	د علم طلب او فرض عین جهاد	۳۳۰
۱۷۲	زمونږ عقیده او منهج	۳۳۳